I 19436

Societatea
de științe
filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

1

1980

29749.

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PÂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 70738, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL VI (IX), NR. 1 (IANUARIE — MARTIE), BUCUREŞTI, 1980

Sumar

Gramatică, vocabular

IORGU IORDAN — Expresii : „Obrazul subțire cu cheltuială se ține" . . . 3
V. ŞERBAN — Subiect şi obiect în gramatică 4
CLEMENT ANTONOVICI — Acord şi dezacord gramatical 6
SERGIU DRINCU — Polisemia 7
GH. BULGĂR — Note despre dubla şi tripla prefixare 10

Stil, compoziție

MIHAELA MANCAŞ — Introducere în studiul stilurilor vorbirii 11
ANTONIA CONSTANTINESCU — Figuri de compoziție în „Pseudo-kynegheticos" 15

Analize, sinteze

D. MICU — Direcții ale simbolismului românesc (II) 19
TEOFIL RĂCHIȚEANU — Mihai Eminescu : „Sara pe deal". (Cîteva repere ale lecturii) 21
ION BĂLU — Ion Minulescu : „Romanța celor trei corăbii" 23
MARIA TOMA şi ADRIANA BLENDEA — Emil Isac : „Minerul" 26

Miscellanea

ŞERBAN CIOCULESCU — La centenarul nașterii lui Tudor Arghezi (21 mai 1880) 28
G. G. URSU — Ştefan Petică 32
GH. EMINESCU — Amintiri 35
DAN-ION NASTA — Victor Hugo şi cultul libertății 37
AL. MITRU — Flacăra vieții 40
ION STOICA — Orizontul informației (I) 43
ECATERINA GEORGESCU — Scrisul frumos şi rapid 46

Concursuri, examene

Proba de verificare a cunoştințelor pentru admiterea în treapta I de liceu (sesiunea iunie 1979) 48

Cenacluri, reviste

GEORGE ŞOVU — Cronica revistelor şcolare 52

De la corespondenţii noştri 54

Tinere talente

MARIOARA MIHALCEA — Ţara, Mă cheamă, Tu 58

Debut

LIVIA IFTODE — Patria 59
ZOIŢA CURTA — De-aş fi zăpadă 59
MELANIA STĂNESCU — Gîndurile mele 59
VIOREL ARION — Zori 60
OVIDIU TIMIŞ — Căderea 60
DĂNUŢA SCHIPOR — Mă-nalţ 60

Însemnări pe marginea cărţilor

EMIL GHIŢULESCU, *Vasile Alecsandri* (Ion Buzăşi) ; E. LOVINESCU, *Critice I — II ; ION ADAM, Introducere în opera lui Duiliu Zamfirescu (Nae Antonescu)* 61

VASILE POENARU — Curier 63

Expresii: „Obrazul subțire cu cheltuială se ține"

Acad. IORGU IORDAN

La fel cu celelalte zicale *, și aceasta are sau, mai ales, a avut, la un moment dat, două sensuri : unul propriu, celălalt figurat. Punctul de plecare a fost, firește, cel propriu, impus de realitatea exterioară. Se știe că obiceiul de a-și „subția", adică de a-și înfrumuseța fața cu ajutorul unor pomezi (astăzi se numesc cosmetice) este vechi de cînd lumea. (În paranteză fie spus, îl aveau și bărbații, deși nu în aceeași măsură ca femeile, care, cum spune o veche vorbă românească, trebuie să fie, într-un fel sau altul, „frumoase", spre deosebire de bărbați, cărora li se cere numai să nu fie mai urîți decît... dracul !) Operația aceasta de sulemenire a feței nu și-o putea permite oricine, căci costa bani, pe care îi aveau numai oamenii din clasa stăpînitoare. Despre aceștia se credea, în general, că se deosebeau de „prostime" chiar și din punct de vedere strict fiziologic : ei aveau un sînge mai fin, mai subțire, un sînge „albastru". (Acest epitet a ajuns să însemneze chiar „nobil".) Dacă adăugăm la aceste fapte și pe acela că „față" sau „obraz" au ajuns destul de timpuriu să aibă, în condiții speciale, înțelesul de „om", „persoană" etc. (să se compare vechile formule ca *față bisericească* etc.), este clar cum a putut apărea sensul figurat al zicalei în discuție : *obraz subțire* însemna și „piele (a feței) fină" (din cauza... sîngelui, a „nobleței"), și „persoană din protipendadă, din clasa conducătoare", care, prin definiție, era și bogată, deci avea de unde să cheltuiască, nu numai pentru întreținerea obrazului cu ajutorul cosmeticelor de toate soiurile, ci și pentru ținerea „grantului", a rangului ei social. Așa că, pînă la urmă, sensul inițial, cel propriu, s-a uitat (sau a coborît într-o zonă inferioară a creierului) și a rămas numai cel figurat, care s-ar putea traduce, foarte scurt, prin formula franceză *noblesse oblige* : nobletea, de sînge și, mai tîrziu, de bani, obligă pe posesorii ei la cheltuieli mari (chiar și atunci cînd banii se împuținează).

„Limba română de aceea s-a depărtat și s-a înmuiat așa de tare pentru că așa de lungă vreme nu a fost scrisă. Consistența unei limbi începe cu scrierea ei. Elementele primite în această scriere nouă, fiind chiare (= clare), devin consistente și rămîn în limbă, dacă nu contrazic cu direcțiunea spirituală a poporului.

(Mihai Eminescu)

---

* În numerele anterioare ale revistei, au fost explicate următoarele expresii : *A o pune de mămăligă* (nr. 4/1975), *A o lua la sănătoasa* (nr. 1/1976), *La paștele calului (sau „al cailor")* (nr. 3/1976), *A trage nădejde ca prepelița de coadă* (nr. 4/1976), *Sărac lipit pămîntului ; a da bir cu fugiții* (nr. 1/1977), *Ducă-se opt și cu a brînzei nouă* (nr. 3/1977), *Vodă, da, și Hîncu, ba !* (nr. 1/1978), *Vrabia mălai visează, și calicul, praznic* (nr. 3/1978), *Scumpul mai mult păgubește, și leneșul mai mult aleargă* (nr. 4/1978), *Vorbești de lup și lupul la ușă* (nr. 1/1979), *O mînă spală pe alta și amîndouă obrazul* (nr. 3/1979).

Subiect şi obiect în gramatică

V. ŞERBAN
Universitatea din Timişoara

Simpla memorare de reguli şi definiţii nu poate duce la înţelegerea gramaticii. Este necesar ca fiecare elev „să vadă", în ceea ce învaţă la gramatică, posibilitatea de a-şi organiza mai corect, mai clar şi mai precis exprimarea orală sau scrisă.

Mulţi elevi se străduiesc să memoreze exemplele citate din bucăţile de lectură. Concentrîndu-şi atenţia asupra textului literar, ei uită cînd vorbesc sau scriu că exprimarea lor este organizată şi că se supune (sau *trebuie* să se supună) aceloraşi reguli gramaticale.

Dacă se ţine seama de legăturile dintre cuvinte, pot fi înţelese mai uşor categoriile sintactice. Să luăm, de exemplu, subiectul şi predicatul. Încă din clasele primare se ştie că s u b i e c t u l şi p r e d i c a t u l sînt părţi principale de propoziţie. Subiectul presupune un predicat. Observăm, aşadar, că cele două părţi principale de propoziţie sînt foarte strîns legate una de cealaltă. Cînd predicatul este exprimat printr-un verb de acţiune, atunci subiectul este *autorul* acelei acţiuni :

Elevul citeşte (scrie, desenează, învaţă).
Ion vopseşte (porneşte, strigă, întreabă).
Ea croşetează (găteşte, spală, cumpără) etc.

Acţiunile efectuate de un subiect (autor al acţiunilor) au, în mod firesc, sau presupun un *rezultat*. Cînd verbul-predicat este tranzitiv, rezultatul acţiunii îndeplinite de subiect (autor al acţiunii) este *obiectul* asupra căruia se exercită efectele acelei acţiuni :

Elevul { citeşte *o poezie.* / scrie *tema.* / desenează *o hartă.* / învaţă *gramatică.*

Ion { vopseşte *o uşă.* / porneşte *motorul.* / strigă *pe Gicu.* / întreabă *pe tata.*

Ea { croşetează *un pulover.* / găteşte *mîncare.* / spală *o batistă.* / cumpără *flori.*

După cum se vede din aceste exemple, indiferent dacă subiectul este substantiv (propriu ori comun) sau pronume, efectele acţiunii trec în mod direct asupra obiectului. Acest fel de obiect al acţiunii este numit, în termeni gramaticali, *complement direct*, ceea ce înseamnă că această parte de propoziţie c o m p l e t e a z ă (în mod direct) sensul verbului-predicat

(... *citește, scrie, desenează, învață, vopsește, pornește, croșetează, gătește, spală, cumpără c e v a ; ... întreabă, strigă p e c i n e v a).*

Între *subiect* ca autor al acțiunii și *obiectul* asupra căruia se exercită efectele acelei acțiuni se stabilește, prin intermediul verbului respectiv, o legătură strînsă. Această relație poate fi pusă, gramatical, în evidență prin schimbarea diatezei verbului-predicat : din activă, în pasivă. În această transformare, *obiectul* devine subiect gramatical, iar fostul subiect rămîne autor al acțiunii, dar devine parte secundară de propoziție (numită după sens : *complement de agent).*

O poezie este (era, a fost, va fi) citită
Tema este (...) scrisă
O hartă este (...) desenată
} *de elev.*

Gramatica este (...) învățată
Gicu este strigat
Tata este întrebat
} *de Ion.*

În transformarea pasivă, subiectul gramatical este, din punct de vedere logic, tot obiectul asupra căruia se exercită acțiunea efectuată de complementul de agent, care, fiind autor al acțiunii, este, logic, tot subiect.

Discordanța dintre sensul logic al propoziției cu verbul-predicat la diateza pasivă și realizarea gramaticală constă în faptul că socotim drept subiect gramatical cuvîntul exprimat prin cazul nominativ, deși *el* suportă, în mod pasiv, efectele acțiunii, iar cuvîntul din cazul acuzativ cu prepoziție, deși autor al acțiunii, îl considerăm complement de agent, deoarece, în studiul gramatical, ne interesează felul cum sînt realizate părțile de propoziție.

Transformarea pasivă pune în evidență relația *subiect-obiect*, dar trebuie observate și consecințele formale. Cuvintele care sînt obiecte directe, în construcții active, și sînt articulate (hotărît sau nehotărît) își păstrează aceeași formă cînd devin subiecte în construcțiile pasive *(o poezie, tema, o hartă).* Dacă sînt nearticulate *(gramatică),* în construcția pasivă primesc, în mod obligatoriu, articol hotărît enclitic. Numele de persoană (sau personalizate) care, în construcțiile active au prepoziția *pe,* la pasiv o pierd *(pe Gicu, pe tata — Gicu, tata).* Subiectul exprimat prin substantiv articulat enclitic, în propoziția cu verb-predicat la diateza activă, prin transformarea pasivă pierde articolul și, devenit complement de agent, primește prepoziția *de (de către).* Orice rezultat al acțiunii are, în mod firesc, și un beneficiar, căruia îi este atribut indirect. (Despre această parte a propoziției ne vom ocupa într-un articol viitor.)

Notă : Indicația că înțelegerea problemelor de gramatică poate fi realizată și în exprimarea proprie nu înseamnă că trebuie să fie neglijate exemplele din manuale. Elevii au datoria să știe că școala urmărește să le creeze nu numai exprimarea *clară, precisă, corectă,* ci, în același timp, și *frumoasă.* Exemplele din operele literare sînt modele de exprimare care întrunesc toate aceste calități.

„Vocabularul e harta prescurtată și esențială a naturii și omul poate crea din cuvinte, din simboale, toată natura din nou, creată din materiale în spațiu, și o poate schimba".

(T. Arghezi)

Acord și dezacord gramatical

Prof. CLEMENT ANTONOVICI
Liceul economic și de drept administrativ, Suceava

Indiferent de natura sau cauzele lor, greșelile de exprimare sînt supărătoare și constituie o dovadă a necunoașterii normelor limbii literare. În cele ce urmează, ne vom referi la unele greșeli privind acordul pronumelui relativ *care* aflat la cazul genitiv. Pentru a exemplifica astfel de greșeli, vom reproduce cîteva rînduri din unele texte tipărite (articole sau cărți) în ultimii ani. Bineînțeles că vom arăta în ce constau aceste greșeli și cum trebuie să se facă acordul despre care este vorba. În textul : „...Acestea din urmă (mișcările orogene) sînt cele mai importante, fiind studiate de *o disciplină geologică specială, al cărui domeniu* privește arhitectura sau modul de așezare geometrică a rocilor, denumită tectonică sau geotectonică" [1], apare greșeala de acord *„al cărui* domeniu" (în loc de *„al cărei* domeniu"). De asemenea, în textul : „... Scenaristul Dumitru Solomon și regizorul — regretatul Al. Bocănet — au cusut pe această canava o broderie minuțioasă, fină, spumoasă, multicoloră, în care și cusăturile cu ață albă își au, cel mai adesea, farmecul lor ; *o broderie al cărui desen denotă știința provocării rîsului,* veseliei, bunei dispoziții, certe înclinări în producerea umorului și ironiei de bună calitate..." [2], apare construcția greșită „broderie *al cărui* desen", în loc de „broderie *al cărei* desen".

Cronica cinematografică din care am reprodus rîndurile de mai sus este supărătoare nu numai pentru acordul greșit al pronumelui relativ, ci și din pricină că ea constituie un exemplu neplăcut de ceea ce se cheamă lipsă de proprietate în stil, bombasticism.

Revenind la cele două greșeli de acord din frazele citate mai sus („...disciplină... *al cărui* domeniu" ; „...broderie *al cărui* desen..."), observăm că amîndouă apar în aceeași situație sintactică : pronumele relativ în genitiv este antepus regentului. Autorii acestor articole, în loc să acorde pronumele relativ *care* din subordonatele atributive cu substantivele din propozițiile regente *(disciplină, broderie,* reprezentînd nume ale unor obiecte posesoare), au acordat aceste pronume cu substantivele neutre din subordonatele atributive *(domeniu, desen,* reprezentînd nume ale unor obiecte posedate). După cum am mai arătat, acordul corect al pronumelui relativ *care* la genitiv se face în felul următor : „...disciplină / *al cărei* domeniu..." ; „...broderie / *al cărei* desen...". Prin urmare, pronumele relativ *care* se acordă în gen și număr cu substantivul substituit din regentă, iar articolul posesiv, prezent obligatoriu în asemenea construcții, se acordă cu substan-

---

[1] *Calendarul „Scînteia"*, 1977, 21 mai, filă detașabilă. Sublinierile ne aparțin.

[2] Cronica filmului *Gloria nu cîntă,* în *Scînteia,* an. XLVI, 1977, 10307, joi, 19 mai, p. 2.

tivul regent din subordonată. Dacă notăm cu aceleași litere cuvintele care se acordă în gen și număr, obținem următoarea schemă :

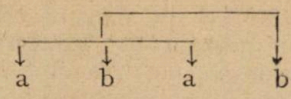

Așadar :

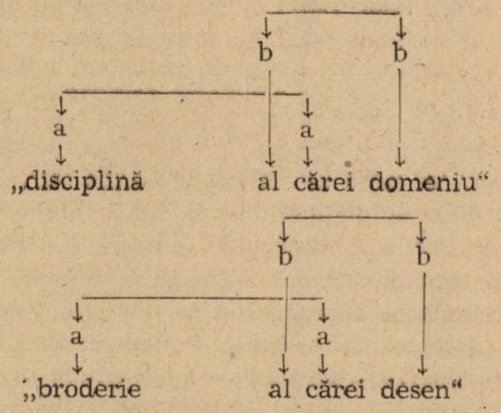

Avem a face aici cu un așa-zis *acord încrucișat,* care e foarte ușor de însușit și de verificat.

În rîndurile de mai sus, ne-am referit la unele greșeli de acord din texte cuprinse în stilul publicistic. Asemenea greșeli am întîlnit, însă, și în texte aparținînd stilului științific (ex. : „...După ce Ludovic I, a *cărei* mamă era sora regelui Cazimir al III-lea, a ajuns rege al Poloniei, teama moldovenilor de a nu fi integrați în statele sale le-a anihilat orice intenție de a adopta catolicismul..." [3], unde apare forma *a cărei mamă,* în locul formei corecte „...Ludovic I, *a cărui* mamă era sora regelui Cazimir al III-lea..."). Dezacordul este, și în acest caz, o abatere de la regula gramaticală.

Polisemia

SERGIU DRINCU
Universitatea din Timișoara

Polisemia este capacitatea unui cuvînt de a avea mai multe sensuri. Prin folosință îndelungată, cuvintele ajung să aibă și alte înțelesuri decît cel pe care-l aveau inițial. În felul acesta, multe dintre ele conțin adevărate fragmente de istorie socială. Iată, de exemplu, chiar cuvîntul *școală,* care are următoarele sensuri : *1.* „instituție de învățămînt" : *Secule întregi a plîns acest popor lipsit de lumina școalii* (Caragiale, *O.*, III, 242), acestui sens subordonîndu-i-se și altele : *a.* „local, clădire în care își are sediul o instituție de învățămînt" : *Era... frunziș din belșug cu care să se împodobească școala* (Agârbiceanu, *A.*, 506) ; *b.* „totalitatea elevilor (și a cadrelor didactice) dintr-o instituție de învățămînt" : *Fusese cel dintîi premiant pe*

[3] N. Grigoraș, *Țara Românească a Moldovei pînă la Ștefan cel Mare,* Iași, Editura „Junimea", 1978, p. 40—41.

școală (Camil Petrescu, *O.*, II, 9) ; *2.* „studiu, învățătură într-o școală" și, prin extindere, „sumă de cunoștințe (dobîndite într-o școală)" : *După ani de școală, Tudor se întorsese acasă* (Demetrius, *A.*, 28) ; *3.* (Figurat) „Izvor, sursă de cunoștințe, de învățături etc. ; mijloc, sistem de formare, de instruire etc. (într-un anumit domeniu)" : *Folclorul este o școală, la care înveți să-ți adîncești dragostea de țară* (Beniuc, *P.*, 8) ; *4.* „Totalitatea instituțiilor de învățămînt. Organizare a procesului de instrucție și educație în școli" : *Alături de școală și presă, la... îmbogățirea limbii române contribuie și scena* (*L. rom.*, 1966, 190) ; *5.* „grup de adepți ai unui maestru sau ai unei idei, teorii, doctrine etc." și, prin extindere, „ansamblu de idei, principii (filozofice, științifice, artistice) care sînt adoptate de un număr oarecare de oameni" : *Școala de fonologie românească cuprinde astăzi un număr relativ mare de cercetători* (*L. rom.*, 1966, 125); *6.* (învechit și regional) „pepinieră, răsadniță" : *Pomet... se numește școală de altoi, precum se numește și locul în care se seamănă școală de sămănat* (*Economia*, 127/7). (Sensurile și exemplele sînt date după *Dicționarul limbii române* (DLR). Tomul XI. Partea I, București, Editura Academiei R.S.R., 1978.)

Alte cuvinte cuprind sensuri mult mai numeroase. Bogăția semantică este caracteristică îndeosebi cuvintelor cu mare frecvență de întrebuințare în limbă, acestea aparținînd, de regulă, fondului lexical principal. Nu toate părțile de vorbire dovedesc însă aceeași capacitate de a exprima sensuri multiple. Polisemia este mai des întîlnită la substantive, adjective sau verbe și mai rar la pronume, numerale sau interjecții. „Sensuri" multiple pot avea însă și instrumentele gramaticale (prepozițiile și conjuncțiile). Astfel, în practica analizei sintactice întîlnim frecvent cazuri în care conjuncția copulativă *și* are „sensul" conjuncției *iar* : „Ș-apoi nu știi că este-o vorbă: «Dacă-i copil, să se joace ; dacă-i cal, să tragă, *și* [= iar], dacă-i popă, să citească»" (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*, București, Editura Minerva, 1978, p. 39) sau cazuri în care conjuncția adversativă *dar* are un „înțeles" conclusiv, fiind substituibilă cu *deci:* „Firesc ar fi fost *dar* să schimb slujba, dacă țineam să fiu în slujbă și nu să trăiesc ca un fecior de bani gata" (Mateiu I. Caragiale, *Craii de Curtea Veche*, București, Editura pentru literatură, 1965, p. 262). Acestea (și altele) sînt însă „sensuri gramaticale", care, în general, nu sînt luate în considerare atunci cînd se vorbește de polisemie.

De altfel pot avea sensuri diferite și elementele lexicale formative. Astfel, prefixul *în-* indică atît „situarea în ceva" : *împacheta* „a pune în pachet" ; *îngropa* „a pune în groapă", cît și „trecerea dintr-o stare în alta" : *îmbuna* „a deveni bun" ; *îngălbeni* „a deveni galben" etc. La fel, de exemplu, sufixul *-aș*, care poate marca atît numele de agent, cît și diminutivarea : *luntraș* „cel care mînă luntrea" ; *poștaș* „cel care aduce poșta", față de *copilaș* „copil mic".

Lexicul activ al unei limbi este format, în majoritate, din cuvinte polisemantice. Există însă un număr destul de mare și de cuvinte monosemantice, adică de cuvinte care au un singur sens. Ele sînt, în cea mai mare parte, termeni științifici sau profesionali : *ampermetru, bioscopie, consoană, distrofie, electron, neutron, proteină* etc. Tot monosemantice sînt și multe dintre neologisme : *altruism, biftec, camping, telejurnal, violet* etc.

Deşi, chiar la o privire superficială, polisemia apare ca un fenomen lingvistic obiectiv, raportul dintre ea şi monosemie n-a apărut, întotdeauna, în ochii specialiştilor, ca un dat firesc. Privită din perspectiva limbajelor „ideale" sau formalizate, unde semnul „lingvistic" este întotdeauna univoc (unui semn îi corespunde un singur sens), polisemia a fost considerată drept generatoare de ambiguităţi şi imperfecţiuni în comunicare. Se ignora însă un fapt deosebit de important, specific limbilor naturale, şi anume dezambiguizarea enunţului prin reducerea polisemiei în contextul comunicării. Astfel, chiar dacă verbul *a da*, de pildă, are, după *Dicţionarul explicativ al limbii române*, treizeci şi şapte de sensuri, într-un enunţ ca : *I-a dat mîna* se actualizează un singur sens, şi anume : „a întinde cuiva ceva". Alteori precizarea o poate aduce contextul situaţional. Astfel, *puţin* din enunţul *Deschide geamul puţin* poate fi interpretat în două feluri : *puţin* = pentru scurt timp sau *puţin* = nu tare, pe un spaţiu mic. Evident, circumstanţele în care este formulat şi receptat enunţul înlesnesc interpretarea lui corectă, adică numai într-unul din cele două sensuri posibile.

Există şi alte mijloace de neutralizare a polisemiei în context : *a)* prin adăugarea unor determinări atributive sau circumstanţiale : pentru a preciza că termenul *lamă* este obiectul care serveşte la bărbierit vom spune *lamă de bărbierit ; b)* prin folosirea unor desinenţe diferite, fenomen întîlnit mai ales la pluralul substantivelor : astfel, la substantivul *blană*, pentru sensul „scîndură" avem pluralul *blăni*, iar pentru sensul „piele de animal cu părul pe ea" — pluralul *blănuri ;* la substantivul *sare*, pentru sensul „substanţă folosită drept condiment în preparatele culinare" nu există plural, în vreme ce pentru sensul „substanţă chimică formată de obicei prin reacţia unui acid cu o bază" există pluralul *săruri*. În aceste ultime exemple, genul substantivelor a rămas neschimbat, în ciuda desinenţelor de plural diferite. Sînt, după cum se ştie, cazuri în care desinenţele diferite de plural duc şi la schimbarea genului : substantivul *bun* cu sensul „bunic" are pluralul *buni* şi este de genul masculin, în timp ce *bun* cu sensul „avut, proprietate, avere" are pluralul *bunuri* şi este de genul neutru.

Cuvintele polisemantice se pot confunda uneori cu omonimele, întrucît şi într-un caz şi în celălalt cuvintele au aceeaşi formă, dar sensuri diferite. Cînd deosebirea dintre sensuri este foarte mare, adică atunci cînd între ele nu mai poate fi sesizată nici o legătură subiacentă, cuvintele respective sînt omonime. Aşa, de exemplu, *port* [1] „purtare ; îmbrăcăminte, costum (naţional)" se deosebeşte semantic foarte mult de *port* [2] „loc amenajat pentru acostarea vapoarelor". De obicei, deosebirea de sens se datorează originii diferite a cuvintelor omonime : *port* [1] este format pe teren românesc de la verbul *a purta* (prin derivare regresivă), pe cînd *port* [2] este un împrumut din franceză şi italiană (cf. fr. *port*, it. *porto*).

Existenţa unor sensuri multiple la unul şi acelaşi element lexical a fost exploatată intens de către scriitori. De altfel, una din sursele polisemiei este chiar folosirea figurată a cuvintelor în procesul comunicării. Exemplele sînt nenumărate : *braţul* (omului) — *braţul* (macaralei) ; *creier* (la om) — *creier* (electronic) ; *picior* (la om sau la animal) — *picior* (la pod) ; *poala* (hainei) — *poala* (muntelui).

Note despre dubla și tripla prefixare

GH. BULGĂR
Universitatea din București

O tendință actuală a limbii este îmbogățirea registrului lexical, mai ales neologic, cu numeroase forme, prin folosirea prefixelor, adică acele particule așezate înaintea unui cuvînt pentru a obține cuvinte și sensuri noi.

Printre prefixele productive, apar frecvent *re-, pre-, sub-, stră-, trans-* și altele. Acest aspect important al modernizării și îmbogățirii vocabularului este analizat pe larg în tratatul *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. II, 1978, elaborat de Institutul de lingvistică din București, în care se subliniază atît valoarea vechilor prefixe : *în-, des-, ne-, răs-*, cît și frecvența mare a celor moderne, neologice. Vom da un singur exemplu : de la *face* se formează cu ajutorul acestor prefixe : *reface, desface, contraface, preface*, iar de la *înnoda* — *reînnoda*. În ultimul caz, apar două prefixe, ceea ce nu e deloc surprinzător, dubla și chiar tripla prefixare fiind un procedeu curent în limba contemporană.

Noile forme ale cuvintelor atrag însă și sensuri noi, care pun probleme de corectitudine a folosirii lor, mai ales dacă termenul de bază este un neologism, deci un element nou în limbă, cerut de bogăția tot mai mare a ideilor și a realităților din jurul nostru. Exemple : „Dificultăți *insurmontabile* i-au apărut acestui om *neprevenit* de complexitatea soluțiilor posibile ; îi trebuia un timp să *regîndească* toată problema". Neologismul *insurmontabil* e constituit din elemente romanice moderne : *in-sur-montabil*, cu sensul „de netrecut", pe cînd *neprevenit* pare mai accesibil cititorului, mai familiar, chiar dacă cele două prefixe *(ne-, pre-)* complică semnificația primară a lui *venit :* „neanunțat din timp" ; ultimul verb, *a regîndi*, nu pune decît problema lui *re-*, care implică valoarea de repetiție, de reluare a acțiunii. Se pot cita, astfel, numeroase alcătuiri de cuvinte noi prin dublă prefixare, care odată cu forma nouă atrag și sensuri noi, complexe, chiar și atunci cînd elementele alcătuitoare sînt vechi în limbă : *nedreptățit* este altceva decît *neîndreptățit*. Primul indică pe „cineva sau ceva care a suferit o nedreptate", al doilea pe „cel ce nu are drept la ceva, căruia nu i se cuvine ceva (deși o cere)" (ex. : Măsura luată l-a făcut să se simtă *nedreptățit*, deși i s-a explicat că *nu e îndreptățit* la ceea ce cerea). Recunoaștem, în forma lui *neîndreptățit*, procedeul larg al prefixării duble, *ne-* fiind o negație la cuvîntul uzual *îndreptățit*.

Cîteva cuvinte atrag atenția asupra complexității formei și sensurilor implicate în prefixele folosite : *nerefăcut, nereeditat, nereînscris* (triplă prefixare : *ne-, re-, în-*), *nereîncadrat, nereajustat, nerecalificat*. Unele sînt frecvente, accesibile : *nedesfăcut, nestrăbătut*, alături de altele, asemănătoare ca mod de formare, în structura cărora intră elemente de formare cu totul noi : *suprasolicitare, intercooperativist, supraponderal, maxiconcurență, miniprețuri*.

S-a spus nu o dată și în presa noastră că *supra, super, extra, maxi, mini* sînt mai ales elemente ale stilului publicistic, în căutare de formule noi, de superlative atrăgătoare prin inedit și pitoresc. Ele conțin nu numai o intenție de exprimare, voit imprevizibilă, personală, răsunătoare, dar sugerează și nevoia de înnoire a vocabularului sub presiunea realității dinamice și a afectelor, care totdeauna au înnoit resursele expresive ale limbii.

Dacă „limba de toate zilele este o unealtă și o formă a spiritului" (L. Blaga), aceasta înseamnă că materialul de construcție, cuvintele și folosirea lor în mesaj, ținînd seama de dinamica ideilor și de presiunea realității complexe, mai ales cînd intervin forme și sensuri complexe prin prefixarea termenilor comuni, solicită din partea noastră atenție, o bună cunoaștere a nuanțelor legate de aceste forme complexe, în care un mic prefix, o „buturugă mică", poate răsturna sau schimba sensul comunicării, al mesajului.

STIL, COMPOZIȚIE

Introducere în studiul stilurilor vorbirii

MIHAELA MANCAȘ
Universitatea din București

1. În exprimarea curentă sau în textul literar, vorbitorul (ori scriitorul) este pus adesea în situația de a reproduce o *replică*. „Redarea de către vorbitor a cuvintelor cuiva (fie ale persoanei care vorbește, fie ale altei persoane) se poate face în două feluri, cu ajutorul a două procedee sintactice : *vorbirea directă* și *vorbirea indirectă*" [1]. Aceste maniere de reproducere a replicii, la care se adaugă și unele forme mixte, poartă și numele de *stiluri ale vorbirii*. Se disting două categorii de asemenea stiluri : *stilurile primare* (direct și indirect) și *stilurile derivate*, formule mixte, rezultate din amestecul celorlalte două (stilul / vorbirea directă legată, stilul / vorbirea indirectă liberă etc.).

Din definirea stilurilor primare rezultă o trăsătură comună celor două tipuri de reproducere a replicii : amîndouă depind de un „cuvînt de declarație" [2], care face parte, de cele mai multe ori, din categoria verbelor așanumite *dicendi (a spune, a vorbi, a zice, a se adresa, a întreba, a răspunde, a striga, a țipa, a răcni* etc.). Și alte verbe pot îndeplini, în unele împrejurări, rolul cuvintelor de declarație, prin extensia unor sensuri pe care le au în anumite situații : *a se mira, a rîde, a face* etc.

2. Stilul direct reproduce replica exact în forma în care aceasta a fost exprimată sau, cel puțin, într-o formă apropiată ; rolul vorbitorului se limitează, în această situație, la introducerea cuvintelor reproduse printr-un verb *dicendi*, printr-o expresie sau printr-un alt cuvînt de declarație. Această definiție subliniază două caracteristici ale reproducerii în stil direct : dependența de un verb de declarație (ca sens) și independența din punctul de vedere al subordonării sintactice ; prezența elementelor intonaționale completează imaginea redării replicii în stil direct.

Ex. : 1. *Moșnege,* z i s e ea, *dă-mi și mie niște galbeni.* (Creangă, *Punguța cu doi bani) ;*

2. Însă mama ne mai da atunci cîteva pe deasupra și mai îndesate, z i c î n d : *— Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sînteți !* (Creangă, *Amintiri) ;*

[1] *Gramatica limbii române*, București, Editura Academiei, 1963, vol. II, p. 342.
[2] *Ibidem.*

3. — În fine — z i c e I o n e s c u — *am înțeles... Nu trebuie să mă iei așa departe. Vii să mă rogi pentru vreo loază de elev de-ai mei.* (Caragiale, *Lanțul slăbiciunilor*) ;

4. Eu nu-l pot admira în destul, pe cînd mama îl scuipă, să nu-l deoache, și îmi z i c e : — *Scuipă-l, să nu mi-l deochi !* (Caragiale, *Vizită*).

Prezența în text sau în vorbire a verbului *dicendi* nu este obligatorie ; replica în stil direct poate fi introdusă de vorbitor ori de scriitor și fără prezența cuvîntului de declarație.

Ex. : Apoi cocoanele se suie cu puișorul în trăsură și pornesc în oraș :

— *La bulivar, birjar ! la bulivar !...* (Caragiale, *Dl. Goe*).

Cu aceste observații generale, caracteristicile formale ale vorbirii în stil direct pot fi rezumate în modul următor :

(a) Introducerea în text a fragmentului redat în stil direct prin intermediul verbului *dicendi* sau al unei locuțiuni verbale, care alcătuiesc o inciză plasată înaintea, în interiorul sau după cuvintele reproduse ; trăsătura este comună cu stilul indirect, iar verbul *dicendi* poate fi — în ambele stiluri — elidat (vezi exemplele de mai sus).

(b) Prezența unei pauze în intonație, marcată în textul scris printr-un semn specific de punctuație : (două puncte).

Ex. : — Z i c : *„Vai de mine ! moare băiatul !“* (Caragiale, *Bubico*) ;

Apoi, către mine încet : — *Nu știi ce strengar se face... și deștept...* (Caragiale, *Vizită*).

(c) Conservarea — în redarea replicii — a intonației cu care aceasta a fost pronunțată (interogativă, exclamativă, dubitativă). Intonația, grafic marcată de punctuație, reprezintă singurul element revelator constant al stilului direct ; numai prin intermediul acesteia se distinge fraza reprodusă în stil direct de restul enunțului, deoarece, așa cum am văzut, verbul sau expresia introductoare (inciza) poate lipsi din comunicare.

Ex. : 1. [...] auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrînă : — *Uite, coniță, Ionel nu s-astîmpără !*

— *Ionel !* strigă madam Popescu ; *Ionel !* vin' la mama ! (Caragiale, *Vizită*) ;

2. — *A !* zic eu, *și dumnealui ? (ibidem).*

(d) Păstrarea, în reproducerea replicii, a persoanei pronominale sau verbale : pers. I — cînd replica se referă la cel care vorbește ; pers. a II-a — cînd cuvintele redate conțin o adresare.

Ex. : 1. — *Vai de mine*, moș Nichifor, *avem să înnoptăm* în pădure ! (Creangă, *Moș Nichifor coțcariul*) ;

2. — Doamne, ce haramnic *t'oi da* eu, zise tata de la o vreme. *N-ai* ce mînca la casa mea ? *Vrei să te bușască* cei handralăi prin omăt ? Acuș *te descalț !* (Creangă, *Amintiri*).

(e) Consecința mărcilor formale menționate o constituie faptul că stilul direct se caracterizează prin *interdependență sintactică :* între inciză și replica reprodusă nu se stabilește nici un raport sintactic de subordonare

ori de coordonare. Dependența se rezumă întotdeauna la o legătură de *sens* între verbul de declarație și fragmentul reprodus.

Reținem, în concluzie, cele două condiții gramaticale ale formulării în stil direct : dependența semantică de un verb de natură declarativă și lipsa oricărei influențe gramaticale a acestuia asupra enunțului comunicării.

3. Stilul indirect poate fi definit și caracterizat prin raportare la stilul direct, uneori în opoziție cu acesta. Paralela se poate face datorită faptului că stilul indirect (SI) constituie o transpunere, conștientă și explicită sau nu, a stilului direct (SD). Reproducerea vorbirii în stil indirect comportă o serie de modificări în structura propoziției reproduse și a frazei în genere :

(a) Prezența unui verb de declarație sau de percepție, în mod obligatoriu tranzitiv, care nu poate fi suprimat, ca în stilul direct (unde inciza era facultativă).

Ex. : S t r i g a în gura mare *că crapă de foame* (Creangă, *Povestea lui Harap Alb*).

(b) Sintactic, stilul indirect implică existența unui raport de *dependență sintactică* (subordonare), deci introducerea comunicării reproduse printr-o conjuncție subordonatoare sau printr-un element pronominal ori adverbial cu funcție subordonatoare *(că, să, cum, unde, cînd, care* etc.). Conjuncția ține locul pauzei care, în stilul direct, separă verbul introductiv de enunțul reprodus.

Ex. : SD — Mi-a spus : „Vin azi" se modifică în
SI — Mi-a spus *că vine azi.*

(c) Transpunerea pronumelor personale și a formelor verbale; această modificare are loc numai în legătură cu persoana la care se referă comunicarea. Se pot distinge mai multe transpuneri de persoană.

Ex. : III I : SD — Mi-a spus : „*Du-te* la culcare !"
SI — Mi-a spus *să mă duc* la culcare.
I III : SD — Mi-a spus : „*Mă duc* la culcare".
SI — Mi-a spus *că se duce* la culcare.
II III : SD — I-a spus : „*Du-te* la culcare !"
SI — I-a spus *să se ducă* la culcare.

(d) Substituirea adverbelor și a pronumelor demonstrative de depărtare prin adverbe și pronume de apropiere și invers ; pronumele și adjectivele posesive își schimbă, de asemenea, persoana.

Ex. : SD — *Mi-a spus : „Pleacă în momentul a c e s t a !"* devine în
SI — *Mi-a spus să plec în momentul a c e l a.*
SD — *Mi-a spus : „Vreau să-l văd pe tatăl t ă u"* devine în
SI — *Mi-a spus că vrea să-l vadă pe tatăl m e u.*
SD — *Mi-a spus : „Vin azi a c o l o"* poate fi modificat sau nu în SI :
Mi-a spus că vine azi a c o l o sau *Mi-a spus că vine azi a i c i.*

Substituirea, în această situație, este facultativă în funcție de referent (sensul lui *acolo).*

(e) În stilul indirect se transpun și anumite forme gramaticale ale replicii directe : vocativele devin complemente indirecte, iar imperativele devin conjunctive fără valoare imperativă.

Ex. : SD — *Mi-a spus : „M a m ă, vin a c a s ă !"* devine în
SI — *I-a spus m a m e i că vine acasă.*
SD — *Mi-a spus : „P l e a c ă imediat !"* devine în
SI — *Mi-a spus s ă p l e c imediat.*

(f) Intonația interogativă a replicii directe se pierde în cele mai multe situații ale transpunerii în stil indirect : propozițiile interogative independente devin, în stilul indirect, interogative indirecte (completive directe sau subiective subordonate unui verb de tip *dicendi*).

Ex. : SD — *Mă întreabă : „C e m a i f a c i ?"* se modifică în
SI — *Mă întreabă c e m a i f a c.*

Se observă că, în general, stilul indirect înlătură din vorbire elementele afective, expresive, ale limbii, și forma personală marcată a exprimării, caracteristice stilului direct. Reprezentînd o abandonare a reproducerii textuale, stilul indirect marchează o tendință către abstracțiune și către o sintaxă în genere neutră.

4. *Stilul direct legat* (vorbirea directă legată) este o formă mixtă, nerecomandată de limba literară, amestec de trăsături ale stilurilor primare : această formă de reproducere *nu modifică* trăsăturile gramaticale ale stilului direct (căci păstrează replica nealterată), dar *introduce* fragmentul reprodus *prin conjuncție subordonatoare*.

Tip intermediar, vorbirea directă legată este specifică limbii vorbite și sintaxei populare.

Ex. : Ce să zică... răspunde unul, ia î n t r e a b ă *că mulțeți-s posmagii ?* (Creangă, *Povestea unui om leneș*).

5. *Stilul indirect liber* (vorbirea indirectă liberă) „constă în redarea comunicării cuiva, fără a o face însă dependentă de un verb de declarație, fără a o introduce printr-o conjuncție și, cînd e cazul, păstrîndu-i intonația caracteristică (interogativă sau exclamativă)" [3].

Derivat din stilul indirect conjuncțional, stilul indirect liber împrumută și reintroduce în redarea replicii unele elemente sintactice și intonaționale care aparțin, în principiu, exprimării directe. Astfel :

(a) Stilul indirect liber *nu* este introdus în frază prin intermediul unui verb de declarație sau al unei conjuncții subordonatoare ; caracterizarea „liber" se referă la absența conjuncției, iar această formă de redare a replicii se bucură, în consecință, de *independență sintactică*, la fel ca stilul direct.

Ex. : Se aflau neguțători vicleni care nu se sfiau *să încredințeze* pe cine voia să-i asculte *că* totuși, la acea priveliște, a fost o a treia împărătească. *O așteptau eunucii și un ghinekeu al ei la Dafne, pe cînd doamna Irina rămînea în Augusteon, iar cealaltă, adică amnianca, era mutată în pripă și în ascuns la Halki.* (Sadoveanu, *Creanga de aur*).

[3] *Gramatica limbii române*, vol. II, ed. cit., p. 352 ; cf. și Mihaela Mancaș, *Stilul indirect liber în româna literară*, București, Editura didactică și pedagogică, 1972, p. 10—14.

Se remarcă, în exemplul de mai sus, omiterea conjuncției după ce ea a fost exprimată o dată ; efectul stilistic este interferarea planului autorului cu acela al personajelor (neguțătorii). Prima frază e construită în stil indirect ; dar conjuncția *că* este omisă de la un moment dat *(O așteptau eunucii...)*, iar subiectul vorbitor — în locul autorului — devine personajul colectiv *(neguțători vicleni care nu se sfiau să încredințeze pe cine voia să-i asculte...)*. Pe această confuzie de subiect vorbitor se bazează efectul stilistic al procedeului.

(b) Stilul indirect liber prezintă, pe de altă parte, aceeași transpunere a persoanelor (la pronume și la verb) care fusese specifică stilului indirect ; trecerea se produce de obicei de la pers. I sau a II-a către pers. a III-a.

Ex. : — Ce face aici jupînița noastră ?

Era unchesul Petrea. O privea zîmbind, dar în ochii lui nu era prietinie.

— *Ce să facă ? Se pregătește să ducă* bunicului și bunicăi vestea cea bună. (Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*).

(c) În sfîrșit, stilul indirect liber conservă — în reproducere — din replica directă intonația interogativă ori exclamativă a stilului direct, pronumele și adverbele interogative, ca și unele elemente lexicale afective. Prin această ultimă trăsătură, stilul indirect liber se apropie de asemenea de stilul direct.

Ex. : Pe de altă parte, văzîndu-se scos la selemet, l-a apucat pe Kir Ianulea un fel de groază... *Ce are să facă el de-acuma, căzut în sărăcie, în necinste și-n ocară ? [...] Și încă, t r e a c ă - m e a r g ă toate !... Dar ce te f a c i cu fata lui Hagi-Cănuță ?...* (Caragiale, *Kir. Ianulea*).

Particularitățile expuse dovedesc că, din punct de vedere sintactic, stilul indirect liber reprezintă o formă intermediară între vorbirea directă și cea indirectă ; această modalitate de exprimare reproduce cuvintele sau gîndurile unui vorbitor ori personaj, modificînd sistemul personal și pe cel temporal, ca și elementele lexicale adverbiale, față de momentul vorbirii. În literatura beletristică, stilul indirect liber constituie un procedeu mult utilizat, a cărui funcție stilistică primordială constă în apropierea și interferarea celor două planuri paralele ale narațiunii — în principiu independente — planul autorului și planul personajelor (al replicii).

Figuri de compoziție în „Pseudo-kyneghetikos"

ANTONIA CONSTANTINESCU

Scriitor de formație clasică, Odobescu optează pentru epistolă ca gen în care mobilitatea sa spirituală, dispoziția spre digresiune se putea desfășura fără constrîngeri. Exploatînd resursele retoricii, el reușește să țeasă o aparență de improvizație, care captivează și disimulează intenția instructivă și rigorile compoziționale. Textul se construiește parcă de la sine ca un

mecanism de asociații — rătăcire a fanteziei — care, odată declanșat, pare a ieși de sub controlul autorului.

Colindînd m-am rătăcit, și iată-mă abia acum ajuns din fantastica-mi călătorie, cu un sac, așa îngreunat de tot felul de petice și surcele, adunate de pretutindeni, încît nu mai cutez, Doamne ferește ! nici chiar eu însumi să-l arunc în spinarea Manualului tău.

În realitate, e vorba de o abilă disimulare stilistică, pentru că, la o atentă lectură a textului, examinîndu-i structura ascunsă, sub stratul acestui neistovit peregrinaj aflăm compoziția solidă a stilului științific, în care motivul vînătorii este urmărit în modificările sale mai ales de-a lungul istoriei artelor plastice, dar și în literatură și muzică. Constatăm, astfel, că textul se împarte în două secțiuni de proporții diferite. Unite sub masca ironică „difficiles nugæ" (ecou clasic, sintagmă a lui Martial) primele nouă capitole reprezintă periplul eseistic propriu-zis în care, folosind ca procedeu predilect paralela, Odobescu abordează motivul vînătorii din toate perspectivele, căutîndu-l în creația universală și românească. Ultimele două capitole oferă ele însele o ficțiune proprie pe motivul vînătorii de tipul povestire în povestire (basmul bisoceanului — o altă mască stilistică a autorului în manieră folclorică), în care, polemic, apare și personajul vînătorului fără voie.

Registrul stilistic hazliu, lipsit de orice pretenție academică, nu poate ascunde demersul metodic. Vînătoarea, tratată monografic, ne apare ca o lume cu o anume evoluție (marcată de cele trei reprezentări : Diana cu ciuta, Diana de Poitiers și Sf. Hubert), cu personaje (vînătorul ageamiu, vînătorul rege, vînătorul burghez, vînătorul caricatură, vînătorul erou, vînătorul îndrăgostit etc.), cu peisaje (prilej al unor descrieri sau evocări de descrieri pînă la peisajul „état d'âme"), cu o faună aparte (se propune chiar alcătuirea unui repertoriu ornitologic), cu reguli (interdicția vînătorii într-o anume perioadă, raporturile între vînător și vînat), cu ritualuri (popasuri, mese cinegetice, taclale, întîmplări comice), cu un comportament moral specific (curaj, agerime, înclinația spre exagerare și minciună). Rezumatul, definiția, clasificarea, momente de fixare aproape didactică a informației, sînt strecurate ironic pe un ton de autopersiflare. Cele aproximativ 150 de referințe bibliografice, cu riguroase indicații de subsol, aduse la zi (opera a fost publicată în anul 1874), trădînd ticurile omului de știință și rutina pedagogului, sînt împănate cu observații, aluzii pline de umor, peripeții. Mai mult, însuși stilul științific este supus parodiei atunci cînd un subiect derizoriu — „de cauda canis" (problema cozii) — este tratat cu pedanterie și risipă de bibliografie. Pentru a evita orice suspiciune de gravitate și metodă, el mimează cu haz parafraza clasică și își ironizează propria ipostază de academician, iar concluziile sînt mai totdeauna înlocuite printr-un proverb, subsumîndu-le astfel cu umilință înțelepciunii populare. Dar cea mai ingenioasă dintre formele stilistice la care recurge Odobescu este o interesantă figură a simulării — *preterisiunea* [1]. De fapt, cartea este o vastă preterisiune.

Mi-a venit în cap că o carte de felul acesta s-ar putea scrie luînd cineva de subiect vînătoarea, spre exemplu, și analizînd pe rînd toate impresiunile ce ea produce asupra imaginațiunii și asupra simțimintelor omenești, atît prin împărtășirea

[1] Figură a simulării, care constă în a te preface că treci sub tăcere ceea ce totuși spui foarte limpede.

omului la înseși acțiunile ei, cît și prin descrieri literarii, prin imitațiuni armonice sau prin reprezentări plastice ale scenelor de vînătoare. [...] Într-acea carte și-ar găsi locul și întîmplări comice, și spusele glumețe, și petrecerile zgomotoase care înveselesc viața vînătorească ; apoi într-însa s-ar vedea încă cum artele și poezia au știut să-și însușească și au izbutit să resfrîngă în producțiuni de merit toate aceste felurite fapte și simțiri, [...] proiectul de carte va rămînea, cît despre mine, pururea în stare de proiect și așteptînd să-mi vină momentul de inspirațiune și talentul de critică ce mi-ar trebui ca s-o pot scrie, eu unul voi rămînea întocmai ca vrabia care mălai visează. Așa da, fii pe pace, n-am să aștern nici tot ce ar trebui ca să se afle în acea monografie filosofică, istorică, literară și estetică a vînătorii.

Odobescu neagă, deci, că ar face ceea ce face, mulțumindu-se să dea doar proiectul unei cărți ce s-ar putea scrie, dar pe care de fapt o scrie. Este o modalitate simulată de a atrage atenția asupra intențiilor și economiei cărții, afectînd că nu are forța de a o realiza cînd ea se află, deja elaborată, în mîinile noastre. *Pseudo-kyneghetikos* se află astfel rezumat chiar în interiorul său, avînd în felul acesta de a face și cu o figură de compoziție, construcția denumită „la mise en abîme", procedeu prin care obiectul se oglindește în el însuși și pe care îl aflăm în proza modernă cu intenții mai puțin didactice.

Printre figurile de compoziție — pe lîngă o mare varietate de figuri dialogice, favorizate de formula colocvială — procedeul favorit este *paralela* [2]. Ea presupune un demers analitic în care persoanele sau obiectele confruntate, avînd, evident, un numitor comun, sînt detaliate în elementele lor componente, iar acestea din urmă intră în raporturi de asemănare și deosebire. În literatura universală această figură a constituit schema compozițională a unei cărți ca *Viețile oamenilor iluștri ai Greciei și Romei* de Plutarh, a fost folosită de Voltaire în *Henriada* (paralela dintre Richelieu și Mazarin), iar în literatura română o recunoaștem la Slavici în *Eminescu și Creangă*, la Caragiale în *Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu*. La Odobescu, întreg edificiul teoretic al cărții se sprijină pe acest procedeu ; el este instrumentul de investigare și de sistematizare cu care autorul operează pe terenul istoriei artei. Din atitudinea sculpturală a celor două Diane, Odobescu desprinde semnificații mai vaste, ajungînd la o paralelă prin care configurează spiritul antichității clasice și pe cel al Renașterii. Echilibrul și frumusețea elocventă a celor două Diane sînt opuse apoi gravurii parabolice a lui Dürer. Paralela dintre cele trei reprezentări — „embleme ale vînătorii" — indică modificările structurale și ideatice care s-au petrecut de la o epocă la alta, exprimă o deplasare a mentalității de la grația severă și vigoarea castă a antichității la fastul leneș și răsfățat al Renașterii și apoi la misterul unei lumi de revelații al artei gotice. Sculptura din vremea lui Traian se decupează din cadrul mai larg al antichității prin semne caracteristice : *vigoare* în loc *de grație, demnitate* în loc *de frumusețe, exactitate realistă* în loc de *forme estetice ideale*. La fel procedează în domeniul picturii. Dacă Snyders, pictor din școala flamandă a lui Rubens, are predilecție pentru încleștarea sălbatică a vînătorii, Wouwerman preferă scenele cîm-

[2] Figură de compoziție prin care se confruntă, din punct de vedere fizic sau moral, două persoane sau obiecte a căror asemănare sau deosebire vrem să o evidențiem.

peneşti galante care precedă sau urmează vînătorii ; Snyders este reluat apoi ca punct de referinţă pentru a-l defini pe francezul Desportes :

Pornirile impetuoase ale lui Snyders se preschimbă în mişcare sub penelul lui Desportes, furia ce întipări acela în chipurile de animale se prefăcu, la acesta, într-o vioiciune tot atît de vrednică, dar mai puţin întărîtată. Ce era foc şi zor pe pînzele maestrului flamand deveni graţie vioaie pe ale discipolului francez...

Desportes, la rîndul lui, poate fi confundat cu Oudry, şi totuşi :

Desportes are un talent lesnicios şi îmbilşugat ; el vede, pricepe şi imită natura mai mult cu o graţie naivă decît cu ştiinţă şi precugetare. Din contra, Oudry este cu mult mai priceput, mai dibaci în meşteşugurile artei ; el ştie să împarţă mai bine lumina, să întocmească mai frumos o grupă ; el este într-un cuvînt mai academic ; dar prin aceasta chiar, inspiraţiunile-i sînt mai puţin vioaie şi coloritu-i mai ofilit decît ale lui Desportes.

Dar Odobescu întrebuinţează paralela şi cu intenţii ironice; atunci ea foloseşte schema antitezei. Faţă de *Manualul vînătorului*, *Falsul tratat de vînătoare* (opoziţia este marcată din titlu) se constituie ca replică cu semn invers. Dacă primul are virtuţi instructive, e folositor, cel din urmă, scris din proprie plăcere, fără metodă, nu foloseşte nimănui. Dacă cel dintîi e „o cercetare serioasă", cu „observaţiuni adînci", o carte „interesantă", „plină de reguli tehnice şi învăţături doctrinarii", celălalt e „o rătăcire netrebnică", o sumă de „notiţe risipite ca aşchiile şi ca surcelele ce se împrăştie fără folos, cînd cu o teslă rău mînuită, o calfă de dulgher stîngaci ciopîrţeşte bîrna care..." Toate aceste „defecte" trebuie citite pe dos, fiind tot atîtea procedee de „captatio benevolentiæ". O paralelă cu efecte comice se stabileşte şi între cei doi preopinenţi. Primul este o copie negativă a celuilalt :

...pe cînd tu te ocupai cu gravitate a-ţi alege cea mai bună puşcă, a o încărca cu cea mai bună măsură, a o îndrepta după cea mai nimerită linie ; pe cînd tu dresai de mic şi cu o minunată răbdare pe prepelicarul tău ca să asculte la semnalele consacrate ; pe cînd tu, în fine, studiai cu luare aminte caracterele fizice şi etice ale celor mai obişnuite subiecte însufleţite de vînătoare, eu, ca un nevînător ce sînt, m-am apucat să colind răstimpii şi spaţiile, căutînd cu ochii, cu auzul şi cu inima, privelişti, răsunete şi emoţiuni vînătoreşti.

Dacă primul este „dascăl de vînătorie sistematică şi raţională", celălalt e un vînător ageamiu, dedat plăcerilor tihnei şi taclalelor, natură contemplativă, fără gustul acţiunii, care preferă din ritualul vînătorii doar momentele de repaos. În fine, într-o permanentă bună dispoziţie, autorul ajunge să ia în deriziune propriul instrument favorit ; paralela devine ea însăşi obiect de parodie atunci cînd texte din Opian, Xenofon, Graţiu Faliscu şi Arian sînt confruntate pentru a elucida controversata „cestiune a cozii".

Tot cu efecte comice este folosită şi *alegoria* [3]. Rătăcirea sa după motivul vînătorii este asemuită cu cea a vînătorului după vînat, demersul său eseistic fiind comparat cu însuşi obiectul acestui demers. Această alegorie capătă dimensiunile unei figuri de compoziţie pentru că ea constituie chiar articulaţiile de structură ale cărţii, „punţile" ei : „Dar neavînd nimic de

[3] Procedeu artistic bazat pe metaforă, constînd în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete.

vînat pe piața Sf. Sava din București să ne întoarcem..." ; „Dar strecurîndu-ne încetinel prin tot felul de cotituri fără pericol iată-ne ajunși..." ; „Mă opresc, căci mi se pare că iar am greșit calea..." ; „Colindînd m-am rătăcit..." ; „Dar iată acum, fără veste un nou orizont artistic mi se deschide, tot pe tărîmul vînătoriei. Zău, cînd pleacă omul la vînătoare, nu știe de unde-i sare iepurele !" ; pictura a rămas „cu totul înlăturată din cărarea mult cotitei mele coline de vînător hoinar" ; „Poate că strofele ce am să transcriu nu vor fi tocmai la locul lor aici, în fumul de praf de pușcă" etc. Ar mai fi de semnalat printre figurile de compoziție *topografia* [4] — descrierea Bărăganului, a Munților Buzăului — și *ipotipoza* [5] — descrierea atîtor monumente, sculpturi, basoreliefuri, picturi, în care Odobescu, încrezător în clasicul „ut pictura poesis", convertește reprezentările plastice în semn lingvistic. Carte unică în literatura noastră, *Pseudo-kyneghetikos* se dovedește a fi un teritoriu inepuizabil pentru investigațiile stilistice și retorice.

„...Epistolă, menită a fi precuvîntarea cărții „Manualul vînătorului", ea a crescut supt mîinile autorului ei într-un volum de observații, aluziuni, descrieri, ironii și pagine de erudiție. Stilul deci e cel epistolar — al scrisorilor intime. Scrisoarea intimă înlocuiește graiul viu, conversația, de aceea lipsesc din ea grămădirile de abstracții, perioadele încărcate cu propoziții subordinate ; ca și în conversații, vorbirea se mișcă în scurte propoziții principale și relațiile logice ale cugetărilor se cunosc mai mult din cuprinsul propozițiilor, decît din forma gramaticală a combinării lor. Nici înorînduirea materiei nu e atît de strict ținută și cugetările se înfățișează în șirul în care s-au prezentat ca inspirații ale momentului. În sfîrșit, autorul se servește de toate prerogativele stilului epistolar, chiar de post-scriptum..."

(Mihai Eminescu)

ANALIZE, SINTEZE

Direcții ale simbolismului românesc (II)

D. MICU
Universitatea din București

Poeții simboliști care îi apar lui Tudor Vianu ca fiind, în comparație cu Minulescu, Davidescu, Stamatiad, „naturi mai interioare" (Ștefan Petică, Bacovia, I. M. Rașcu, B. Fundoianu) sînt, într-adevăr, lirici de altă structură decît expansivii și extravaganții înfățișați în articolul precedent: *interiorizați, meditativi, receptivi* mai ales la priveliștile sumbre ale existenței, înzestrați mai mult cu sensibilitate decît cu imaginație și cu inventivitate artistică. Versurile lor aduc peisaje mai puțin spectaculoase, decoruri adesea lipsite de rafinament, monotone, grele însă de încărcătură sufle-

[4] Figură de compoziție care constă în descrierea locului (cadru spațial) de desfășurare a unei scene, un templu, un palat, un peisaj.

[5] Figură de compoziție care constă în descrierea vie a obiectului, menită să-l „aducă sub ochii noștri".

tească. Creaţia bacoviană în special, dar şi scrierile celorlalţi poeţi amintiţi, comunică îndeosebi stări depresive, obsesia ratării, sentimentul urîtului, al plictisului provincial, al „golului istoric", dezolarea de a trăi într-o „ţară tristă, plină de humor".

Influenţaţi, asemenea tuturor simboliştilor, de Poe, Baudelaire, Verlaine, Laforgue, Rollinat, promotorii simbolismului românesc interiorizant au valorificat alte sugestii receptate din operele acestor maeştri decît cele reţinute de Minulescu şi comparşii săi. În timp ce, de pildă, din Jules Laforgue, autorul *Romanţelor pentru mai tîrziu* (şi, după el, Adrian Maniu), a selectat şi valorificat manifestările bufe, rîsul maliţios şi grimasa, Bacovia şi Demostene Botez au preluat din poetul *Complentelor* mai ales plînsul nedisimulat, expresie a sentimentului de „exil", de damnare, de moarte sufletească.

Interiorizîndu-se, luîndu-şi prin aceasta în posesie natura specifică, identificîndu-se cu propria esenţă (sau, în orice caz, apropiindu-se mai mult de ea), simbolismul se şi autohtonizează prin Bacovia, Raşcu, Fundoianu, D. Botez, ca şi prin Emil Isac. Stările depresive-comunicate de aceşti poeţi le erau alimentate de realitatea socială a timpului în care au trăit. Cum idealul estetic simbolist fusese realizat în parte, *avant la lettre*, de Eminescu (cu mijloace nesimboliste şi chiar în opoziţie cu principiile simboliste arborate de Macedonski), simbolismul de factură bacoviană devine un simbolism eminescianizant.

G. Bacovia este, în interiorul mişcării simboliste, opusul lui Minulescu în toate privinţele. Într-un interviu, el a şi declarat că nu-l înţelege pe autorul *Romanţelor pentru mai tîrziu* : „Dintre confraţi, n-am înţeles nici poezia lui Minulescu şi, poate, nici pe Stamatiad" *(Viaţa literară*, IV, nr. 107, 13—27 aprilie 1929). Recunoscînd că se formase în atmosfera liricii presimboliste, dezvăluind că *Nevrozele* lui Rollinat i-au fost, în tinereţe, cartea de căpătîi, autorul *Scînteilor galbene* a ţinut să precizeze : „Deşi am citit în tinereţe pe Rimbaud, Baudelaire, Laforgue şi alţii, n-am simţit sufletul românesc vibrînd lîngă ei. Alt neam, altă limbă". Spre deosebire de confratele său, fascinat de forme, stăpînit de impacienţa înnoirii limbajului, Bacovia a fost preocupat cu prioritate de conţinut, de mesaj şi, cînd se referă la mijloacele expresive, o face tot spre a le raporta la un anume timbru sufletesc, de care sînt cerute şi pe care îl exprimă : „Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare. Acum în urmă m-a obsedat galbenul, culoarea deznădejdii" (*loc. cit.*). În toate interviurile, poetul *Plumb*-ului subliniază că inspiraţia lui şi-a avut sursa în experienţa existenţială directă, că opera sa este proiecţia transfigurată a vieţii sale, furnizează chiar date concrete cu privire la procesul genetic al unor poeme *(Lacustră, Liceu)*. În totalitatea ei, destăinuie Bacovia, poezia sa îşi datorează cromatismul specific regiunii natale. „Dacă n-aş fi trăit într-o regiune de şes — citim într-un interviu din 1943 — e sigur [...] că aş fi avut o altă viziune asupra naturii decît cea cunoscută. La Bacău, cenuşiul e o culoare frecventă. Existînd în natură, s-a strecurat necalculat şi în versurile mele. De asemenea violetul. Cine a privit larga vale a Bistriţei de la Bacău e imposibil să nu-l fi întrezărit. În cele mai multe poezii, am plecat de la elemente concrete şi de la date autobiografice" *(Vremea*, XI, nr. 701, 6 iunie 1943). Socotind poezia un act existenţial, G. Bacovia a preţuit în chip deosebit originalitatea, prin aceasta înţelegînd ineditul trăirii, noutatea fiorului emotiv. El a dezaprobat „imitaţiile exagerate", conformismul faţă de modele străine, şi a rostit în repetate rînduri opţiunea pentru creaţia aderentă la realităţile naţionale. Amintind că „literatura franceză [...] a influenţat mult poezia

contemporană", poetul constata cu satisfacție că „acum în urmă se simte o tendință pentru crearea unei poezii proprii" (*Viața literară*, III, nr. 53, mai 1927). Peste doi ani, reluînd ideea, Bacovia va zice : „Noi trebuie să ne străduim pentru originalitatea noastră. Să devenim o ființă organică, nu paraziți și maimuțe" (interviul citat). Pledînd pentru originalitate, și individuală și națională, Bacovia a și realizat-o, în propria creație, la un înalt nivel de expresie artistică.

Originală, specific românească, e și creația lui Minulescu și a celorlalți poeți de orientare analogă : prin materie sufletească, îndeosebi. Poezia lui Bacovia, a lui Ștefan Petică, a lui I. M. Rașcu, a lui Fundoianu, a lui Isac, a lui Demostene Botez e originală — în raport cu lirica simbolistă din alte literaturi — în mult mai mare măsură, și prin figurație, prin decor, prin cromatismul spațial. Stările de conștiință comunicate de operele acestor poeți se consumă în geografia danubiano-carpatică. Spațiul imaginarului e fixat pe tărîmuri moldave (pe străzi și în parcuri băcăoane sau ieșene, în „codrii Bacăului", la Vatra Dornei, la Herța) sau pe meleaguri ardelene : la Cluj, în munții Apuseni. Prin Emil Isac, simbolismul dobîndește, de timpuriu, o notă socială, poemul său *Din versurile triste : Annie*, bunăoară, fiind o replică în limbaj simbolist la *Noi* de Octavian Goga.

În volumul *Cu voi* G. Bacovia a creat o poezie de solidaritate cu dezmoșteniții lumii, exprimînd un sentiment de speranță în nota lui proprie, exasperată : „O, vino odată măreț viitor" sau „Sculați ai muncii proletari".

După primul război mondial, procesul de autohtonizare a simbolismului va continua, prin Adrian Maniu și Ion Pillat, luînd o nouă direcție, ajungînd să fie asimilat tradiționalismului.

Mihai Eminescu: „Sara pe deal"

(Cîteva repere ale lecturii)

Prof. TEOFIL RĂCHIȚEANU
Școala generală Răchițele, jud. Cluj

Cum se produce efectul, atît de caracteristic, de „vrajă" poetică în cunoscutul poem eminescian ? Versul inițial „Sara pe deal buciumul sună cu jale" creează, dintr-odată, sugestia unui spațiu și a unui timp — de intimitate și în același timp de taină — în care sunetul buciumului se insinuează peste tot ca un ecou al stării sufletești profund ambigue, de amară dulceață, care se asociază cu momentul crepusculului în peisajul sugerat. Această confuzie a umanului cu cosmicul în muzical, pe fundalul ritmului metric, instaurează, din primul moment al lecturii, efectul de vrajă densă, cotropitoare.

Versul următor „Turmele-l urc, stele le scapără-n cale" accentuează, apoi, acest efect, printr-o asociere imagistică ce deschide sugestia vagă, dar de o discretă splendoare, a unei transhumanțe cosmice. Elementul de sugestie sonoră prezent și în această imagine apare potențat, însă, în metafora plînsului apelor „clar izvorînd în fîntîne", acest „clar izvorînd", cu referire la ape, trebuind a fi înțeles — pe de altă parte — în sensul de limpezi, nealterate, virginale. Pe acest fundal, salcîmul, locul în care iubita, cu sufletul toropit de muzici, își așteaptă partenerul, devine, firesc, altarul la care va avea loc ritualul, fără nimic convențional în el, al iubirii. Tabloul se completează prin cîteva noi elemente : luna care trece pe cer „sfîntă" și

„clară", stelele născîndu-se, chiar în acele momente, „umezi" pe bolta senină, epitetele „sfîntă" și „clară", cu referire la astrul selenar, sugerînd „corespondența" secretă dintre puritatea trăirii eroului liric și cea, probabilă, a iubitei care urmează să sosească, tot așa cum „umezi", cu referire la stele, devine sugestia plinătății erosului. Atributul „sfințeniei", cu care luna e învăluită, se extinde și asupra ființei căreia „pieptul de dor, fruntea de gînduri i-e plină" și unde dorul, în arderea lui înalt potolită, atrage asupră-și același atribut al „sfințeniei".

Imaginea dorului-povară, a frunții plină de gînduri, sugerează gravitatea momentului. Poetul mai adaugă tabloului alte cîteva elemente esențiale, nu îngroșîndu-l, ci întregindu-l :

Nourii curg, raze-a lor șiruri despică
Streșine vechi casele-n lună ridică.

Viziunea halucinantă a norilor care „curg", cuprinși parcă de o grea somnolență, și cea a caselor, care, în jocul de umbre, par a-și ridica streșinile-n lună, au darul de a da o dimensiune cosmică peisajului, dar, în același timp, a-l și umaniza, atît prin prezența elementului semantic [+ uman] în substantivul „streșini", cît și prin perspectiva din care se articulează aceste viziuni.

Tabloul următor e un tablou al amurgului, al unui amurg specific satului românesc, pe care poetul îl va fi trăit, desigur, cu adînci înfiorări de suflet, în Ipoteștiul copilăriei :

Scîrțîie-n vînt cumpăna de la fîntînă
Și osteniți oameni cu coasa-n spinare
Vin de la cîmp, toaca răsună mai tare.

După acest moment, atmosfera — desacralizată pentru o clipă — se reîncarcă de taină : „Clopotul vechi împle cu glasul lui sara". În acest context, „clopotul" are darul, prin sugestia ecoului său tînguitor, de a reinstaura vraja, intensificînd-o. Peisajul își recapătă aura de mister, sufletul poetului „arde-n iubire ca para" ; liniștea, parcă în contrast cu flăcările ce-l mistuie, devine suverană.

În drum spre locul unde va să se întîlnească cu ființa iubită, poetul are viziunea euforică a clipei care trebuie să se nască :

Lîngă salcîm sta-vom noi noaptea întreagă
Ore întregi spune-ți-voi cît îmi ești dragă
Ne-om răzima capetele unul de altul
Și surîzînd vom adormi sub înaltul
Vechiul salcîm...

— viziune, fără îndoială, paradisiacă, a dragostei, în schimbul căreia e dispus a-și jertfi, cu voluptate, „viața toată". Natura devine un templu în care ritualul dragostei își recapătă valențele lui primare.

„Miracole nesfîrșite zac în noi și împrejurul nostru, pe care viața în societate ne-a dezvățat să le prețuim... Miracolul suprem : cuvîntul, cu diviziunea lui : limba..."

(T. Arghezi)

Ion Minulescu: „Romanța celor trei corăbii"

Prof. ION BĂLU
Liceul „N. Grigorescu", Cîmpina

Inclusă în volumul *Romanțe pentru mai tîrziu*, apărut în anul 1908, poezia ilustrează tema simbolistă a chemării depărtărilor, a evaziunii spre alte spații geografice. Aceleiași teme i se subordonează : *Crepuscul la Tomis, Romanța noastră, Sosesc corăbiile, Romanța celor trei galere, Nocturnă* ș. a. *Romanța celor trei corăbii*, piesă reprezentativă în lirica lui I. Minulescu, strînge elementele unei bune părți a operei într-o microsinteză ce dezvăluie sensibilitatea inedită adusă de curentul simbolist în poezia română de la începutul noului veac.

I. Structura compozițională. Romanța celor trei corăbii este construită pe o succesiune de patru momente distincte :

1. incertitudinea călătoriei ;
2. imaginea grandios-nostalgică a corăbiilor ce părăsesc portul ;
3. primejdiile inevitabile ale mării ;
4. tristețea respirată de portul rămas pustiu.

Momentele compoziționale sînt delimitate prin intermediul lait-motivului : „Porniră cele trei corăbii..." ce revine după fiecare secvență. Repetarea lui are rolul de a atrage luarea-aminte asupra treptatei evoluții a unor sentimente general umane. Ca figură de stil, repetiția are o vechime incalculabilă, atestată de textele biblice. Ion Minulescu o folosește cu bună știință, deoarece ea sugerează prezența unei ordini implacabile, a unei legi inflexibile căreia corăbiile i se supun.

II. Particularitățile structurii compoziționale. În această poezie, ca și în altele, structura compozițională are trăsături caracteristice proprii poeziei lui Ion Minulescu, dar specifice și marilor poeți în genere.

1. Mișcarea ceremonială. O primă notă distinctivă a structurii compoziționale o constituie mișcarea ceremonială. Corăbiile care părăsesc portul sînt în număr de trei. De ce nu două, patru sau cinci ? Ion Minulescu folosește cu precădere, în multe poezii, cifra trei, deoarece aceasta, alături de șapte, nouă și nouăzeci și nouă, constituie un simbol al unor mistere ce rămîn nedezlegate. Trei, șapte, nouă ș.a. sugerează o anume ceremonie, în spatele căreia bănuim existența unui sens rămas indescifrabil. Plecarea corăbiilor se transformă astfel în ceremonial, în mișcare rituală, solemnă. Impresia asupra intelectului este de aceeași natură cu efectul trezit de curgerea frazelor gnomice [1], procedeu caracteristic poeziei eminesciene. Simbolistica numerelor a cunoscut o mare înflorire în simbolism datorită lui Maurice Maeterlinck, dar prezența numerelor în basmul autohton (împăratul are trei feciori ; Făt-Frumos călătorește peste nouă mări și nouă țări etc.) dezvăluie marea vechime a simbolului. Mișcării ceremoniale exterioare îi corespund pe plan interior trei sensuri gîndite simultan : plecarea, primejdia și tristețea.

2. Alternarea planurilor. Emoția, aparent inexplicabilă, determinată de lectura poemei, este creată în bună măsură și de alternarea continuă a unui plan fix cu altul aflat în mișcare. De o parte se află portul gol, pustiit, de cealaltă, mișcarea ireversibilă a celor trei corăbii. Prezența antitetică a celor două planuri are un efect emoțional, pentru că poetul se străduiește

[1] *gnomic* — care cuprinde maxime, sentințe, reflecții, sfaturi morale.

să scoată din veșnica mișcare a vieții un moment istoric anume, pe care îl contemplă cu nostalgie. Emoția are rezonanțe cu atît mai profunde cu cît antiteza planurilor este mai puternic sugerată.

III. Structura ideatică. Compoziția cu particularitățile sale structurale servește drept edificiu ridicării structurii ideatice. Liantul ce solidifică momentele compoziționale într-o „romanță" se sprijină pe convergența a două sentimente general umane. Mai întîi, sentimentul de tristețe, nostalgie și melancolie pus în mișcare de plecarea celor trei corăbii. Un sentiment similar îi trezește omului diligența ce se pierde în depărtări, trenul ce se stinge în zare și, în general, orice „plecare". Cu instinctul poetului autentic, Ion Minulescu introduce în romanța sa nu un vehicul oarecare, ci corabia cu pînze. Vechimea ei trezește, ca orice lucru de demult, nostalgia ; de la poetul latin Catul pînă la simbolistul Baudelaire întîlnim frecvent în universul poeziei corabia cu pînze, alături de fregată, goeletă, caravelă sau de anticele galere.

Asemenea marilor simboliști contemporani, Ion Minulescu a descoperit în acest simbol un autentic mesaj poetic. Corabia ce înfruntă apele mărilor și ale oceanelor vorbește despre om, despre lupta sa cu valurile vieții, despre prezența lui în oceanul existenței. Corabia ce părăsește portul simbolizează omul pornit în lume să-și înfrunte propriul destin ; și corabia, și omul vor trece neîndoielnic prin numeroase și inevitabile primejdii și analogia determină un real sentiment de compasiune : fericirea atrage după sine și durere! Percepția dual a existenței, frecvent întîlnită de tînărul Minulescu în poeziile lui Al. Macedonski, prin perspectivele tragice deschise, transmite conștiinței o stare de perpetuă neliniște, contribuind astfel la adîncirea dimensiunilor estetice ale poemei. Cele două sentimente general umane se împletesc într-o gradație ascendentă, ce permite poetului adecvata modificare a unghiului de percepție.

Cel dintîi moment compozițional imprimă noblețe stilului și conferă relief suplimentar ideilor. Absorbite de trei propoziții interogative : una independentă, celelalte două construite pe cîte o personificare : „Ce porturi tainice [...] le vor vedea" sosind ? ; „Ce valuri nemiloase / le vor deschide în drum mormîntul ?", versurile servesc la exprimarea dualității antitetice a călătoriei : siguranță-nesiguranță și a existenței umane : eșec-reușită.

Personificarea și enumerația din cea de a doua secvență întorc privirile către corăbiile care pleacă. Enunțarea succesivă a încărcăturii purtate „în pîntecele lor" inculcă ideea migrației, a zonelor geografice parcurse spre care din nou se îndreaptă. Nostalgica romanță „veșnic vagabondă", cîntată de un matelot, sporește sentimentul de melancolie și pregătește receptarea momentului următor, clădit de data aceasta pe o analogie substanțial simbolistă. Viziunea corăbiilor ce „se-ngroapă" în „golul" depărtărilor, asociată cu cenușiul pînzelor cernite de amurg, transformă vasele în trei posibile mausoleuri, trei eventuale morminte, imaginea reliefînd din nou, cu intensitate sporită, primejdia potențială.

Ultima secvență ideatică, construită pe o profundă similaritate ce dezvăluie autentica gîndire a poetului, este și cea mai valoroasă. Două simboluri își împrumută reciproc „corespondențele" : muntele Golgota „însîngerat de-un asfințit" și albatrosul rănit pe cheiul umed. Abia acum Ion Minulescu apasă pe sensul substitutiv al simbolului, pe corespondența sa psihologică, explorează proprietățile complexe ale ambiguității și proiectează imagini simultane pe mai multe planuri.

Albatrosul rănit, introdus inițial în universul poeziei de Baudelaire, sugerează condiția poetului, iar similitudinea cu motivul biblic al muntelui Golgota subliniază tristețea portului pustiu în înserarea ce coboară. Deasupra acestor descifrări imediate, simbolurile iradiază semnificații superioare. Asemenea Mariei, venită să-și vegheze mortul pe muntele Golgota,

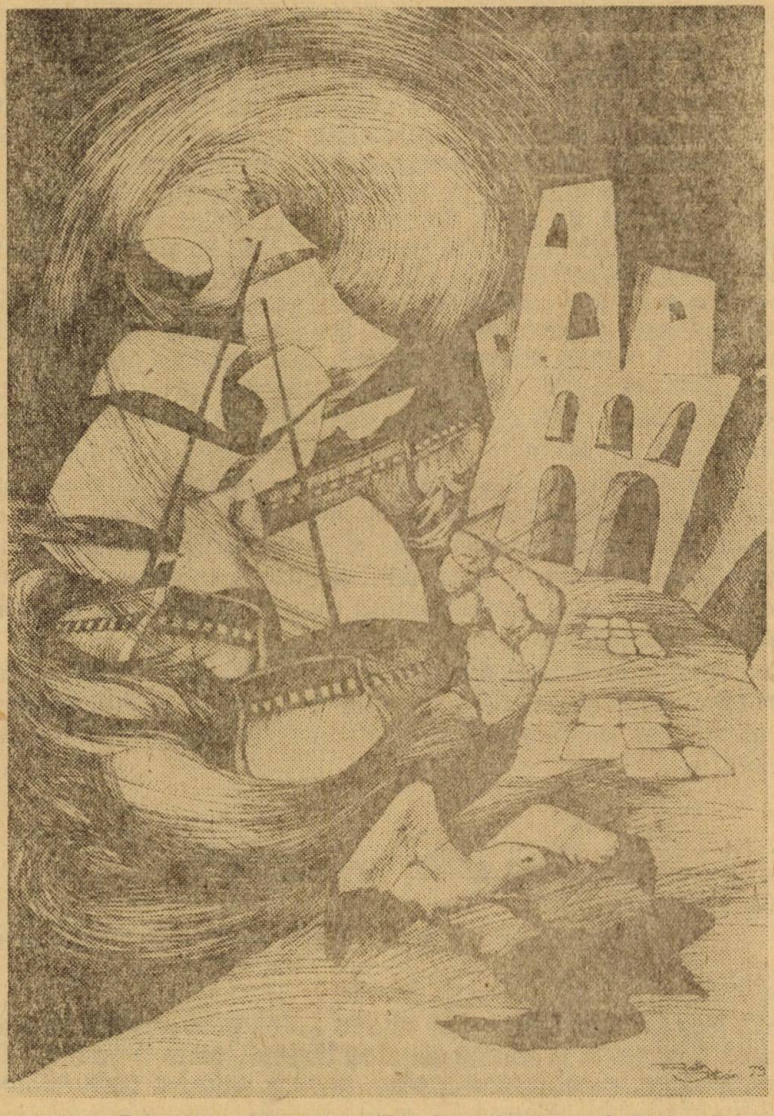

Desen cu tema *Romanța celor trei corăbii* din colecția prof. Traian Dușa, realizat de elevul Roth Istvan, cls. a XI-a C, Liceul pedagogic, Tg. Mureș.

poetul privegheză somnul celor duși pe mare. În același timp, albatrosul rănit reprezintă atît „căderea" omului în lupta cu destinul, cît și dorința amputată, imposibil de realizat, a chemării spre spațiile necuprinse ale călătoriei. A strînge asemenea emoții într-o singură secvență lirică dovedește o evidentă forță de cristalizare poetică și pentru acest motiv *Romanța*

celor trei corăbii rămîne una din relativ puţinele piese grave ale lui Ion Minulescu.

IV. Concluzii. Acum putem înţelege mai adecvat de ce Ion Minulescu nu este un mare poet, de o similară substanţă cu A. Macedonski sau G. Bacovia. Prin intermediul unui lexic simbolist şi prin frîngerea versului tradiţional, Ion Minulescu gîndeşte logic, ocolind frecvent gîndirea analogică, precept esenţial al esteticii simboliste. Universul este un tot şi poetul simbolist are datoria să descifreze legăturile tainice existente între lumea materială şi cea spirituală. Poezia devine o imagine a absolutului, iar poetul, după expresia lui Rimbaud, un „voyant", un vizionar, care, aflat în centrul universului, îi pîndeşte manifestările şi, dincolo de varietatea aparenţelor fenomenale, întuieşte corespondenţe revelatoare. La Ion Minulescu, motivele simboliste nu se transformă totdeauna în simboluri. În primele trei secvenţe, de pildă, chemarea depărtărilor este folosită numai ca o imagine substituită unei idei generale şi abia în ultima foloseşte virtuţile „corespondenţelor" şi analogiile iradiate de simbol.

Romanţa celor trei corăbii este clădită pe o temă comună folclorului, cîntecului de lume : durerea despărţirii. Nu acesta este un defect. Şi Eminescu procedează identic în poezia erotică. Însă valoarea poemei lui Minulescu este diminuată de altceva. Eminescu este grav pînă la durere. Minulescu este doar serios şi, în plus, dezavantajat de pitorescul limbajului. Superioritatea lui Eminescu nu e numai de limbaj, ci de fond; el înalţă romanţa la sensuri superioare filozofice. Să se compare în acest sens oricare romanţă scrisă de Minulescu cu *Pe lîngă plopii fără soţ*. În vreme ce la Eminescu predomină substantivele şi verbele, Ion Minulescu recurge cu largheţe la neologisme, a căror sferă noţională, în genere, nu este suficient de stabilă, şi în locul muzicalităţii discrete, interioare, ne întîmpină sonoritatea grandilocventă.

Cunoscînd simbolismul din interior, fiind în adolescenţă un familiar al cercurilor literare pariziene, Ion Minulescu rămîne întîiul reprezentant notoriu al înnoirii determinate de simbolism în versificaţia românească tradiţională.

Emil Isac: „Minerul"

Prof. MARIA TOMA şi ADRIANA BLENDEA
Deva

Emil Isac (17 mai 1886 — 25 martie 1954), poet ancorat în realităţile epocii, fără a adera la o anume mişcare literară, scrie o poezie militantă, în linia lui Goga, manifestînd interes pentru peisajul industrial. Poezia prin care Emil Isac îşi exprimă cu căldură şi emoţie solidaritatea, preţuirea şi stima faţă de munca minerului este imnul *Minerul*.

Din punct de vedere compoziţional, poezia se constituie ca un dialog familiar între poet, sensibil şi profund cunoscător al vieţii şi muncii minerului, şi acela care, printr-un efort nebănuit, trimite „din noaptea pămîntului... lumină în noapte". Presupusul dialog este susţinut doar de slujitorul lirei.

Comunicînd sentimente de admirație față de miner, poezia operează cu elemente specifice stilului direct : construcții cu vocativul („drag miner", „minerule"), pronume personal la persoana a II-a („tu", repetat, „la tine", „cu tine", „te"), adjective posesive la persoana a II-a („ciocanul *tău*", „inima *ta*", „brațul *tău*"), verbe la persoana a II-a („ai trimis", „ai fi", „dai", „cînți", „cobori", „cunoști", „ai spus"), în relație directă cu eul poetului, marcat prin pronumele personale de persoana I („mi", „îmi") și verbe la persoana I („mă gîndesc", „aș vrea", „să sărut", „cobor").

Condiția minerului se reliefează atît prin folosirea cuvintelor cu sensul lor propriu („miner", „ciocan", „cărbune", „taie", „braț... tare", „fruntea-n sudoare"), cît, mai ales, prin convertirea acestora într-un limbaj metaforic, cu mare putere de sugestie. Efecte neașteptate obține poetul prin construcțiile metaforice „din *noaptea pămîntului* tu mi-*ai trimis lumina* în noapte", „trenurile, *drum în vînt*", „cît de *mare ar fi întunericul*, dacă nu *l-ar sfărîma cărbunele ciocanului tău* sfînt ?", „cîntecul totuși *pentru lumină* l-ai spus" — cu o pronunțată nuanță hiperbolică pentru a glorifica munca.

Reminiscențe romantice se resimt în stilul ușor retoric. Interogațiile retorice au la bază, în principal, repetarea adverbului „cum" și enumerarea de verbe („ar porni", „s-ar duce", „ar dudui") cu largă deschidere spre viitorul altor ramuri industriale ale economiei timpului. Încărcătura afectivă a versurilor este potențată de efectul antitezelor, atît la nivelul limbajului familiar, cît și al celui metaforic (*razele albe — cărbunele negru ; tăcere — cîntec, viață ; noaptea — lumină ; întuneric — soare ; adîncime — flori ; „două nopți : una în jos și alta în sus"*).

Lexicul poeziei *Minerul*, pornind de la titlu, susține caracterul de imn, cu accente de odă, și realizează atît de necesara relație conținut ideatic — formă artistică (*miner, cărbune, ciocan, noapte, pămînt, sudoare, taie... fără-ncetare, coborî... în neagra tăcere, cobor... cu gîndul*). Serii sinonimice accentuează sentimentele poetului, care cresc în intensitate : „gîndu-mi coboară... cu sfială", „mă gîndesc la tine și aș vrea să te sărut pe față", „cu gîndu-mi de mii de ori cu tine cobor" sau munca minerului : „tu... cînți", „Duci... cîntec", „cîntecul... pentru lumină l-ai spus".

Sub raport sintactic, poezia debutează printr-o frază a cărei regentă este fragmentată de două atributive explicative. Se impunea intercalarea primei atributive, atît pentru explicarea efectului razelor albe, cît, mai ales, pentru implicarea afectivă a eroului liric :

> Razele albe ce din bec se răspîndesc în odaie,
> Drag miner, se fac din cărbunele negru,
> pe care ciocanul tău îl taie.

După o frază realizată prin coordonare copulativă, urmează o suită de fraze conținînd subordonate condiționale cu vădite valențe poetice, marcate și de topica inversă, subliniind o dată mai mult omniprezența minerului și valoarea muncii sale. Ponderea atributivelor din versurile următoare, avînd ca element relațional pronumele relativ *care*, constituie un alt mijloc prin care poetul cumulează, prin ampli determinanți, calitățile minerului, apropiindu-și-l prin familiarul apelativ *tu*. Poetul realizează armonii imitative, mai ales la nivelul rimei (*pămînt — vînt — sfînt ; sus — spus*), fapt ce dă o notă de solemnitate și incantație versurilor.

La centenarul nașterii lui Tudor Arghezi

(21 mai 1880)

Acad. ȘERBAN CIOCULESCU

Personalitatea lui Tudor Arghezi, proteică întocmai ca aceea a lui Eminescu, este a unui foarte mare poet, prozator și ziarist-pamfletar, al cărui scris a făcut epocă. Tot ca marele său înaintaș, Arghezi a debutat la vîrsta de 16 ani, dar, spre deosebire de el, nu și-a găsit timbrul propriu decît după trecere de douăzeci de ani, ca apoi să scrie fără întrerupere pînă în ziua sau preziua morții (1967). Era fiul unui îndrăzneț vlăstar al Gorjului, stabilit pentru afaceri la Pitești ; despre mama sa și locul lui de naștere sînt versiuni diferite, ca și despre școlaritatea sa, poate întreruptă înainte de absolvirea gimnaziului. Fugind de acasă, în urma unor neînțelegeri familiale, Tudor Arghezi debutează în ziarul *Liga ortodoxă,* sub auspiciile lui Macedonski, uluit de precocea virtuozitate a adolescentului. Întîia lui poezie, *Tatălui meu,* e o zguduitoare mărturie a rupturii dintre fiu și părinte. Celelalte versuri care urmară în același periodic și în suplimentul său literar sînt dovezi ale adaptabilității strălucitului debutant, care reuși să exceleze în noua manieră a directorului, cucerit de „instrumentalismul" poetului francez René Ghil, caracterizat prin armoniile imitative. Trecînd de la gruparea macedonskiană la aceea a diletantului amator Alexandru Bodgan-Pitești, fondatorul grupării de artă „Ileana", Arghezi exercită cîtva timp funcția de secretar al acesteia, cucerindu-și patronul prin ciclul de poezii *Agate negre,* pe care acesta le păstra sub cheie, scrise anume pentru el, pe un sul de pergament. Nevoit să se întrețină pe sine, tînărul funcționă cîtăva vreme ca ajutor de chimist la fabrica de zahăr de la Chitila, al cărei colectiv cosmopolit și a cărei „toaletă" avea să le descrie în ultimul său roman, *Lina* (1942), apoi, fără credință, se călugări, scandalizîndu-și cinul, prin tapetarea chiliei cu paginile ilustrate în alb și negru, precum și în roșu, ale revistei anarhiste *L'assiette au beurre,* care dinamită toate instituțiile burgheze : biserica, școala, armata, parlamentarismul etc. În aceste condiții de precară participare la viața monahală, ierodiaconul Iosif, dimpreună cu prietenii săi V. Demetrius și Gala Galaction, scoase periodicul săptămînal *Linia dreaptă,* în care publică un număr de *Agate negre,* numeroase note și un foarte important articol teoretic,

în apărarea poeziei zise „decadente", declarîndu-se însă pentru versul fluid și muzical, pentru rimă și ritm, precum și pentru cristalizarea formei, ideal mai mult parnasian decît simbolist. Înseși poeziile din ciclul *Agate negre*, pendulînd între macabru și suavitate, sub influența lui Baudelaire, se disting prin muzicalitatea lor învăluitoare. Părăsind provizoriu cinul, dar trimis pentru studii superioare la Universitatea catolică din Fribourg (Elveția), Arghezi se expatriază pentru un răstimp de cinci ani, eliberîndu-se curînd de noua servitute, exercitînd toate meseriile, îmbogățindu-și experiența de viață și rafinîndu-și neîncetat instrumentația lirică. Întors în țară în 1910, își vede publicate unele poezii mai vechi și mai noi de entuziastul său prieten N. D. Cocea în revista *Viața socială* și tot într-o publicație a aceluiași, *Facla*, participă cu o campanie pamfletărească răsunătoare la sinodul din 1911, semnînd ierodiaconul, iar apoi, după caterisire, exierodiaconul Iosif N. Theodorescu. Faima sa de pamfletar întunecă o vreme pe aceea de poet, deși, prin colaborarea sa la *Viața românească*, cu versuri și cu cronici teatrale, se menține și scriitorul în actualitate. Războiul mondial îl găsește în tabăra neutralistă, iar sub ocupație în presa colaboraționistă, ceea ce îi atrage, după victorie și întregire, o condamnare penală, alături de Slavici și de alți scriitori și gazetari, urmată de grațiere, la intervenția lui N. Iorga. Arghezi reintră în publicistică alături de admiratorul său, poetul Ion Pillat, la periodicul lunar *Cuget românesc* (1920), conduce timp de cîteva luni ziarul *Națiunea* (1923), apoi întemeiază faimoasele *Bilete de papagal*, care au apărut într-un format minuscul între anii 1928 și 1937. Ca nici un alt poet român, Arghezi își strînge poeziile, cu o strictă selecție, după 31 de ani de la debut și la vîrsta de 47 de ani (1927), obținînd cu epocalele *Cuvinte potrivite* consacrarea sa, deși Universitatea și Academia îl ignoră sau îl contestă, poate nu atît ca poet, cît ca prozator cu violențe de expresie, în care se recunoșteau ecouri atît naturaliste, cît și expresioniste (*Icoane de lemn*, 1929, cu reminiscențe crude din viața monahală și *Poarta neagră*, 1930, cu amintiri din detenția de la Văcărești).

Poet și prozator de o uluitoare bogăție verbală și de registru liric, alternînd cele mai opuse și contrarii fațete temperamentale, șocînd mentalitățile literare fixiste, dar entuziasmînd mișcările literare extremiste, care credeau că-și găsiseră în poetul *Florilor de mucigai* (1930) patronul, Tudor Arghezi a oferit spectacolul evoluțiilor celor mai surprinzătoare, într-o foarte personală sinteză de modernism și de tradiționalism. Nici unul dintre poeții noștri nu a divulgat în atîtea rînduri „secretele" artei sale poetice, oferind uneori arme detractorilor săi, prin teoretizări mecaniciste, mai irelevante decît acelea ale începuturilor, din *Linia dreaptă*. De fapt, în poezia lui Arghezi, facultatea spontaneității (inspirația) este frînată de o conștiință artistică superioară, care, dacă nu atinge scrupulozitatea eminesciană, atestată prin numeroase variante, nu este mai puțin reală.

Spiritul inovator este mai accentuat în proza argheziană, foarte încărcată cu neologisme, ca și cu vocabule fasonate prin sincope și apocope, uneori manevrate impropriu, răscolind cu o prefăcută voluptate pamfletărească imundiciile sau operînd cu delicii de chirurg abcesele și tumorile societății burgheze, spre scandalul mentalității academice și al cititorilor calofili, susținut fiind însă de E. Lovinescu, cîștigat de geniul arghezian după

apariția *Cuvintelor potrivite*, de Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Mihail Sebastian, Ion Biberi, Octav Șuluțiu și de subsemnatul, constituiți în „Gruparea criticilor literari români", întru apărarea lui împotriva fulgerelor lui Nicolae Iorga și ale acoliților săi.

Romanele lui Arghezi, contestate din punctul de vedere al structurii lor, predominant lirică, sînt de fapt, cum le-a numit într-un tîrziu însuși autorul lor, niște „poeme" : *Ochii Maicii Domnului* (1934), povestea involuntar freudiană a fixației fiului, devenit adult, la cultul exclusivist al defunctei mame, *Cimitirul Buna-Vestire* (1936), fantastica poveste a invadării morților peste cei vii, ca un simbol al răzbunării trecutului asupra prezentului, și *Lina* (1942), poveste fadă de dragoste, în cadrul verist al unei fabrici, trăind o viață intensă.

Cronicarul plastic, pregătit în cercul „Ileana", care-l sprijinea pe tînărul Luchian, încă înainte de afirmarea lui plenară a promovat talentele cele mai autentice ale școlii noastre moderne de pictură. Arghezi însuși avea ochiul sigur și desena în peniță remarcabile crochiuri, cu care se împodobește ediția lui de *Scrieri* (Editura pentru literatură și Editura Minerva), din care au apărut pînă acum treizeci de volume, într-o prezentare grafică excepțională. În cronica dramatică, s-a remarcat îndeosebi prin atenta urmărire a evoluției actorilor și mai puțin prin considerente teoretice de școală.

Geniul arghezian s-a simțit la largul său în scrisul cotidian al pamfletarului, cu accente de o forță plastică unică în literatura noastră. Spre deosebire de Eminescu, ale cărui mînii erau de ordin ideologic, acelea ale lui Arghezi ne apar fără vertebrația unor convingeri teoretice, dar, ca și cele eminesciene, se arată necruțătoare față de persoane. Portretele celor stigmatizați sînt ale unui meșter al zugrăvirii diformităților fizice, corespunzînd tarelor morale individuale. Un întreg muzeu teratologic, de monștri ai naturii, se oferă ochilor, depășind tot ce au putut crea, în decurs de trei sferturi de veac, caricaturiștii noștri. Umorul lui Arghezi se aseamănă cu cel americănesc, de esență mecanică, cu o aparentă impasibilitate, în genul pe care francezii l-au numit „pince-sans-rire" și care s-ar putea traduce cu epitetul „sec". Automatismele victimelor lui Arghezi nu sînt însă generatoare de amuzament gratuit, ci ele provoacă dezgustul, repulsia, oroarea, afectînd nu numai simțul moral, ci și pe cel olfactiv și vizual. Fostul călugăr concepe pamfletul în stilul vehement colorat al cîte unui proroc ca Isaia sau în viziunea catastrofică a autorului *Apocalipsului*.

Traducătorul lui La Fontaine și al lui Krîlov este un adevărat „recreator", în tipar arghezian, dar cu aceeași cuceritoare vervă ca și aceea a originalului, datorită acelei vîne generoase a *Horelor* și în genere a literaturii lui despre sau pentru copii *(Cartea cu jucării, Ce-ai cu mine, vîntule ?, Prisaca,* etc.). Cele cîteva poeme baudelairiene realizează o fuziune intimă între geniul maestrului său din tinerețe și arta lui proprie, de maturitate : sînt cu totul remarcabile.

Poet național ca și Eminescu, Arghezi s-a simțit solidar cu larga pătură țărănească, din care și el s-a ivit, ca să-i rostească revendicările legitime și să-i justifice răscoalele din 1907. Însăși estetica sa, așa cum a definit-o în *Testament (Cuvinte potrivite)*, este aceea a unui țăran, ridicat la conștiința de clasă și care n-a făcut decît să-și schimbe uneltele.

Nu întîmplător, prima poezie într-adevăr argheziană, cu durități de rocă, dar și cu scăpărări ideale, prin care poetul își afirmă personalitatea neconfundabilă, a fost *Belșug* (1916) : țăranul „pare de bronz" și vitele „de piatră", el săvîrșindu-și munca de semănător și aratul pînă în pragul nopții, sub scutul lunii și al providenței.

Deși versurile gnomice din *Testament* sînt dintre cele mai cunoscute, ispita de a o reproduce în întregime este mare, ca un testimoniu unic în literatura noastră de conștiință estetică și socială, în care „slova de foc" este scrisul spontan, iar „slova făurită" e rezultatul elaborării artistice, „împărechiate-n carte" întocmai „ca fierul cald îmbrățișat în clește". Datorită geniului creator, ele nu mai pot fi disociate pe cale analitică, deoarece s-ar putea ca prin această operație didactică să credem a descoperi versuri elaborate în acele secvențe scrise de autor fără efort, și versuri „inspirate" tocmai în acelea ce i-au cerut mai multă trudă, pînă ce le-a găsit expresia cea mai firească. Ca și Vigny, care în poezia *L'esprit pur*, revendicîndu-și meritul creației, afirma că înaintașii săi vor coborî dintr-însul, Arghezi nu lasă la data de 1927 copiilor săi ca moștenire decît cartea lui, *Cuvinte potrivite*, ca „hrisovul" lor „cel dintîi", dar spre deosebire de poetul francez, nu al nobilității, ci

Al robilor cu saricile, pline
De osemintele vărsate-n mine.

Poetul modern prin expresie își afirmă astfel coborîrea din masele obscure ale „rumânilor", iobagi și clăcași. Mesajul său de încîntare artistică ascunde „mînia bunilor" lui.

Fabulistul și poetul satiric s-a afirmat copios în culegerea *Stihuri pestrițe* (1957). În *Cîntare omului* (1956), Arghezi creează în lirica noastră poemul sociogonic, de la originile omenirii pînă în ceasul deplinei lui emancipări.

Moralistul vitriolant se desfășoară în volumele *Țara de Kuty* (1933) și *Manual de morală practică* (1946). Creator al „tabletei", Arghezi excelează în genul scurt, de o maximă concentrare, care nu exclude luxul figurației metaforice. Poetul cetățean s-a ilustrat prin pamfletul *Baroane* (1942), împotriva Gauleiterului nazist von Killinger, fapt care i-a atras internarea în lagărul de la Tîrgu-Jiu. O serie de poezii din aceiași ani stigmatizează războaiele de agresiune ale fascismului *(Una sută una poeme*, 1947).

Regimul democrației socialiste a conferit genialului poet și prozator titlurile de academician, de erou al muncii socialiste și de laureat al premiului național, numeroase ordine și medalii. Încărcat de ani și de glorie, Tudor Arghezi încetează din viață la vîrsta patriarhilor, dar cu vigoarea de creație a celui ce băuse la fîntîna eternei tinereți.

Ştefan Petică

Ştefan Petică (22 ianuarie 1877—17 octombrie 1904) a debutat în presa socialistă, militînd pentru drepturile celor mulţi, muncitori şi ţărani. „Primul nostru poet simbolist, declarat şi autentic", după cum îl definea G. Călinescu, a fost şi un dramaturg cu idei interesante, manifestîndu-se în tot ceea ce a scris ca un promotor al înnoirii expresiei artistice, fără să se rupă complet de tradiţie.

Cu prilejul centenarului naşterii poetului, Subfiliala Tecuci a S.S.F. şi Casa de cultură a municipiului au organizat, în ziua de 21 octombrie 1979, un simpozion la care au participat conf. dr. G. G. Ursu, reprezentant al conducerii S.S.F., lector dr. Eufrosina Molcuţ (Bucureşti), C. D. Zeletin (Bucureşti), lector Doru Scărlătescu (Iaşi), Ion Necula (Tecuci), profesori de limba şi literatura română din localitate. Publicăm mai jos cuvîntul rostit de G. G. Ursu.

Creaţia lui Ştefan Petică reprezintă o treaptă de trecere în lirica românească. Datorită şi harului său, sensibilităţii lui tragice şi culturii literare moderne, prin care şi-a uimit contemporanii, poetul s-a eliberat de influenţa romantismului eminescian şi de manifestările exterioare ale curentelor europene.

Într-un eseu deosebit de semnificativ, *Transformarea liricii*, Ştefan Petică aducea un elogiu dezvoltării poeziei noastre moderne prin lirica profundă a lui Eminescu şi prin simbolism, îmbrăţişînd în acelaşi gest admirativ pe Eminescu şi pe Macedonski, al cărui discipol devenise (a fost chiar secretar de redacţie la *Literatorul*).

O realizare artistică deosebită a sentimentului tragic de înstrăinare este poezia cu nr. 13 din *Cîntecul toamnei*. Mai ales imaginea finală arată măsura în care tînărul poet îşi rafina expresia sub influenţa esteticii simboliste, comparînd imnurile cu parfumurile, realizînd corespondenţa dintre senzaţiile auditive şi cele olfactive :

Amara, trista voluptate
A fericirilor pierdute,
În tragica singurătate
Răsare, tainică virtute.

Fiţi binecuvîntate, stele,
Ce peste veşnica durere,
A visurilor reci şi grele,
Vărsaţi suava mîngîiere.

Un peregrin în rugi sfioase,
La o răspîntie de drumuri,
Vă-nalţă imnuri dureroase
Ca o tortură de parfumuri.

Pornind de la Eminescu, versurile de dragoste ale lui Ștefan Petică sînt cantilene vaporoase, serenade pe care le numește demonice, înstrunate la fereastra fecioarei în alb. Demonul simbolist deriva din demonul romantic eminescian. În epoca post-eminesciană de sleire a lirismului, poetul s-a străduit să reia în formă personală teme perimate, ca balconul iubitei :

Peste balconul de ghirlande
Te-apleci și stai pierdută-n vis,
Ca o coloană de lumină
Într-un amurg de paradis.

Unele poezii de dragoste iau forma unui exotism specific curentului simbolist, ca acest *Hymn profan* din același ciclu al *Fecioarei în alb* :

Tu ești o rază parfumată
Din valea Șirazului cald,
Iar ochii tăi ascund curată
Lucirea mării de smarald.

În părul tău ca diamantul
De flăcări negre-ntunecat
Și-a revărsat întreg Levantul
Misterul antic și ciudat.

Mihail Sadoveanu declară în *Anii de ucenicie* (1958) că era împotriva unei asemenea literaturi „de ceruri străine și viziuni din cărți citite". Asemenea versuri care evocă un „diamant de negre flăcări" ne amintesc de un moment biografic. Ștefan Petică afirma cu semeție în fața prietenilor că neamul lui se cobora din vremea lui Ștefan cel Mare și că unul dintre bunicii lui păstra ca moștenire de la strămoși un diamant negru, purtătorul de noroc al întregii familii. Există tradiția că Ștefan cel Mare a răsplătit cu răzeșia satului București pe un stegar viteaz care într-o luptă cu tătarii rămăsese cu steagul ca o petică. Unul din pseudonimele poetului era Mușat.

Se îndrepta oare Ștefan Petică spre izvoare naționale ale inspirației poetice, spre un simbolism românesc, ca un Ion Pillat, care a părăsit priveliștile pariziene pentru cele ale Argeșului, după colindări prin ținuturi exotice și livrești ? E posibil la un tînăr stins la 27 de ani, mai ales că el însuși își teoretizase mereu creația, declarînd, de pildă, în revista *Făt-Frumos*, în toamna cînd a murit, că inspirația națională și populară va da zbor de vulturi poeților noștri. Cert este că peisajul natal pătrunde tot mai mult în poezia lui :

O, lasă toamna care piere
Ca graiul dulcilor povești,
S-ascult vrăjita adiere
Din vechii tei moldovenești

(Cîntecul toamnei)

O autohtonizare a simbolismului e vizibilă mai ales în poemele în proză care evocă orașul Tecuci sau lunca Siretului, dar și în teatrul lui în versuri : în *Solii păcii* își imaginează o Vrance legendară ; apariția angelică a fecioarei în alb, „sfînta boticelliană", simbol prin culoarea albă al aspirației spre puritate, se petrece în mînăstirea de la Sinaia, sublimînd un episod luminos al vieții poetului. Cîteva poeme în proză recheamă imaginea orașului Tecuci, mîngîietoare, scăldată în raze ale copilăriei („tăcutul și liniștitul oraș moldovenesc unde am învățat să visez"). Poetul se îndrepta spre Tecuci, cînd „zgomotul prozei și al mișeliilor amenința să mă cuprindă". Revăzut după ani de despărțire, vedea că în Tecuci „nimic nu s-a schimbat, nimic nu s-a adăugat vechiului oraș care doarme liniștit în ceață pe malurile pașnicului Bîrlad". Acest citat face parte din poemul în proză *Tecuciul depărtat* (1900), care introduce specia la noi.

Alte poeme în proză sînt mărturia tristă a unei nostalgii de neînvins care-l purta spre lunca Siretului, „luncă mare și luminoasă ca o idilă de Theocrit". Poetul se întruchipează pe sine însuși ca fiind un cavaler rătăcitor care se pierde în visurile lui nebuloase, lăsînd la urmă, clară și senină, lunca natală. Se vede mereu ca un fel de Taras Bulba moldovean, puternic odinioară, străbătînd iarba înaltă cu flori sălbatice. Obsedat permanent de această imagine de sănătate și putere, se consolează de becisnicia la care a ajuns. Nostalgia după vechea vigoare cîmpenească a copilăriei întregește ființa spirituală complexă a poetului pentru care Capitala devenise o hrubă fără soare, care omoară tinerețea.

Citadinismul poetului are decor de veche provincie și anunță pe cel al tristeților provinciale, mult mai sumbru, din viziunea lui Bacovia. Nu întîmplător Bacovia dedica memoriei lui Ștefan Petică versuri de regret în 1912 : „Se duse visătorul cu fruntea întristată" (revista *Freamătul*, Bîrlad). Gestul lui Bacovia indica o filiație și o solidaritate cu poeții pe care o lume ostilă artei i-a aruncat la periferia vieții.

Eminescian în simțire, Ștefan Petică se deosebește de marele maestru prin decorul citadin al iubirii, cu interioare în care se văd „strălucind vase de Tanagra", și mai ales prin sugerarea unor stări maladive, prin evocarea unor deliruri, obsesii ce anticipează pe Bacovia. Măcinați de mizerie și ftizie, un Traian Demetrescu, un Ștefan Petică au fost artiști proletari culți, după expresia lui Gherea, schițînd un larg gest de revoltă împotriva nedreptății, care i-a făcut să îmbrățișeze cu entuziasm ideile socialiste.

Modelîndu-și conștiința artistică în cercul lui Macedonski, Ștefan Petică și-a nuanțat limbajul liric : adorata e asemănată cu o operă de artă, glasul ei e un parfum de anemonă. Simbolurile se complică : degetele fine par clape de fildeș și-s ridicate pe flaute de aur. Imaginea corbilor e o tranziție de la Traian Demetrescu la G. Bacovia : „Ha, corbii s-adunară strigînd în depărtare". De la mîndra izolare a Luceafărului pînă la sumbra însingurare a lui Bacovia, Ștefan Petică reprezintă o treaptă de trecere, oscilînd între mari elanuri și triste resemnări, devenit unul dintre primii heralzi ai poeziei noastre moderne. Unul din sonetele lui repetă plin de încredere : „vor înflori iar trandafirii". Dar dacă trandafirii vieții lui s-au veștejit prea curînd, trandafirii amintirii lui nu se vor ofili niciodată.

G. G. URSU

Amintiri

GH. EMINESCU

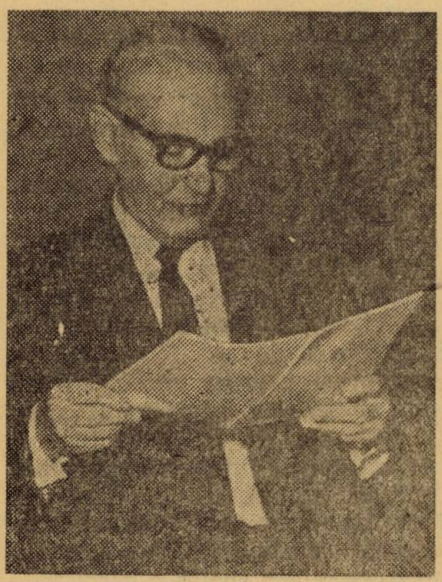

Pe măsură ce timpul creşte-n urma noastră, simţim mai vie nevoia de a arunca ancora în mijlocul amintirilor, fiindcă, aşa cum spune Lucian Blaga : „Prezentul tace sau vorbeşte, numai trecutul cîntă". Îl voi lăsa şi eu să cînte cîteva momente, evocînd unele amănunte inedite în legătură cu prea cunoscutul conflict dintre Eminescu şi Macedonski care a culminat prin acea epigramă publicată de Macedonski în *Literatorul* în ziua în care Eminescu era internat la sanatoriul dr. Şuţu, epigramă calificată de G. Călinescu „crudă, nefericită şi seacă".

Între scriitorii care au făcut parte din cenaclul lui Macedonski, doi m-au onorat cu prietenia lor : V. Eftimiu şi Cincinat Pavelescu. Acesta din urmă a colaborat cu Macedonski la tragedia *Saul* şi a făcut parte din redacţia revistei *Literatorul*. Pe Victor Eftimiu l-am cunoscut cînd eu eram în clasa a V-a de liceu, iar el repurtase marele succes cu feeria *Înşiră-te mărgărite* şi avea pe şantier *Cocoşul negru* despre care ne spunea cu un orgoliu nedisimulat că, „de la *Cyrano de Bergerac* nu s-a mai scris o piesă de valoarea *Cocoşului negru*". V. Eftimiu era intim prieten cu fratele meu, Victor Eminescu, un boem incorigibil pe lîngă care eroii lui Henri de Murger par simpli ucenici. Victor credea că dacă a moştenit numele lui Eminescu a moştenit şi talentul. A publicat cîteva poezii în *Convorbiri critice* dar şi-a dat curînd seama că numele este prea greu pentru a-l pune sub poezii minore. Întors de la Bruxelles unde studiase dreptul, Victor îşi pierdea vremea la celebra cafenea „Terasa Oteteleşeanu", aflată pe locul unde astăzi se găseşte Palatul telefoanelor şi unde prima sală din dreapta era rezervată scriitorilor. În jurul unei mese lungi se aşezau aproape zilnic G. Gregorian, Al. George, Dragoslav, Cazaban, foarte des V. Eftimiu, foarte rar I. Minulescu şi nelipsit subsemnatul cu titlul de auditor. Eram elev la pensionul profesorului Virgil Popescu, care avea ca deviză : „cine vrea să înveţe, bine, cine nu, îl priveşte". Eu optasem pentru partea finală şi ca atare, cum se făcea ora 8, în loc să intru în clasă la cursuri ieşeam pe poartă grăbit să ajung la Terasă. Mă impresiona Minulescu cu ţinuta lui de trubadur şi cu nelipsitul trabuc. Revista *Flacăra* începuse să-i publice poeziile care au apărut în volumul *Romanţe pentru mai tîrziu*. Într-o zi a venit Coşbuc, care s-a aşezat la o masă izolată. Mă uitam la el cu admiraţie. Nu-mi venea să cred că omul pe care-l priveam era autorul poeziei *Noi vrem pămînt*, care mă entuziasmase. Anul următor am plecat la liceul din Tulcea şi nu l-am mai revăzut pe V. Eftimiu decît după moartea Agepsinei Macri, cînd l-am vizitat de cîteva ori şi ne-am întîlnit la Botoşani, unde venise să reprezinte Academia la comemorarea lui Eminescu.

Am evocat împreună trecutul care rămăsese în urmă cu peste o jumătate de secol. Mi-a vorbit cu emoție de prietenia lui cu fratele meu, care, în 1949, plecase și el pe drumul fără întoarcere. Într-una din zile a venit vorba de Macedonski și de nefericita epigramă. Mi-a spus că totul n-a fost decît o fatală coincidență, că acest lucru i l-a spus chiar Macedonski, care, dintr-un nemăsurat orgoliu, a sfidat reacțiunea opiniei publice, refuzînd să răspundă și să se apere. Nu l-am contrazis, dar nici n-am fost convins.

Pe Cincinat Pavelescu l-am cunoscut mult mai tîrziu, cînd el era consilier la Curtea de Apel, iar eu comandam o companie de grăniceri în sectorul căreia se afla renumita stațiune balneară Budache, și unde, două veri consecutiv, l-am avut pe Cincinat oaspete la sanatoriul Grănicerilor. Cincinat era intim prieten cu comandantul Brigăzii de Grăniceri, colonelul Traian Constantinescu, un visător rătăcit în armată, tatăl regretatului artist emerit Mircea Constantinescu. Era într-o frumoasă zi de iulie cînd am primit un telefon de la colonelul Traian Constantinescu : „Dragă Eminescu ! Vino cu o șalupă să mă iei de la Vîlcov. Anunță-l pe prefectul județului că vin cu un prieten și să ne aștepte la Budache". Nu-i greu de imaginat surpriza mea cînd am văzut suita care-l însoțea pe brigadier : Cincinat Pavelescu, artistul Iancu Brezeanu, neegalatul interpret al cetățeanului turmentat, artistul George Storin, interpretul de neuitat al *Regelui Lear*, și actorul Pella, cumnat cu col. Constantinescu. Prietenul prefectului era Storin. Ca fizic semănau ca două picături de apă. Fiecare dintre ei era un „alter ego" al celuilalt. Pe la ora 20 șalupa a acostat în fața restaurantului „Beau-rivage", unde aștepta prefectul cu masa întinsă și cu o damigeană din renumitul vin de Șaba. Era o seară din acelea a cărei frumusețe nu o poate reda nici pana poeților, nici penelul pictorilor. Stăpîna mării urca pe bolta cerească micșorîndu-și globul pe măsură ce lumina ei creștea, trasînd pe suprafața mării un drum de argint care se termina la mal. Storin cu Pella și cu prefectul luptau eroic cu damigeana de vin. Nea Iancu Brezeanu, oprit de medici să mai pună în gură alcool, sorbea în silă dintr-un pahar cu apă minerală privind cu invidie la Storin care bea ca un templier. Cincinat, scînteietor de vervă, ne povestea istoria unor epigrame nepublicate, între care una făcută lui N. D. Cocea, care, în paginile revistei *Rampa*, îi contesta talentul, epigramă ce nu se poate reproduce. Trebuie să spun că Cincinat se contaminase de orgoliul lui Macedonski. Dacă făceai imprudența să i te adresezi cu altă formulă decît „maestre", te privea disprețuitor prin monoclul pe care-l purta cu o desăvîrșită eleganță. Mi-am permis un compliment stîngaci spunîndu-i :

— „Maestre ! Asta înțeleg și eu epigramă, nu cea pe care a făcut-o Macedonski lui Eminescu".

Brusc, Cincinat a devenit serios, și timp de un sfert de oră a făcut o caldă pledoarie în favoarea lui Macedonski, susținînd, ca și V. Eftimiu, teoria fatalei coincidențe. El ne-a demonstrat convingător că, într-o revistă de o sută de pagini cît avea *Literatorul*, nu se putea introduce epigrama în ultimul moment al apariției revistei. În plus, Cincinat ne-a adăugat că Macedonski nu s-a recunoscut niciodată autor al epigramei. Căldura pledoariei, argumentarea strînsă au reușit să mă convingă, și poate că și astăzi aș fi fost convins, dacă, acum cîțiva ani, istoricul literar Augustin Z. N. Pop nu mi-ar fi pus la dispoziție o scrisoare a lui Cincinat către Macedonski.

Cu ocazia dezvelirii bustului lui Eminescu de la Dumbrăveni, moșierul Ghica, proprietarul Dumbrăvenilor, a oferit un premiu de 500 de lei

pentru cea mai frumoasă poezie dedicată lui Eminescu. Premiul a fost cîştigat de Cincinat cu poezia care începe cu versurile :

Pădure ! Ningi cîteva frunze
Pe fruntea-i de aramă rece...

Această dedicaţie a răscolit vechea ură a lui Macedonski contra lui Eminescu. Într-o scrisoare dojenitoare, Macedonski reproşează discipolului omagiul adus „bulgăroiului". Această răbufnire de ură, la 13 ani de la moartea lui Eminescu, dovedeşte că omul nu a fost la înălţimea artistului şi că acad. Şerban Cioculescu avea dreptate cînd spunea de Macedonski că „omul a prejudiciat artistul". Scrisoarea de răspuns a lui Cincinat, care poartă titlul „Învăţătorule !", este o înşiruire de scuze care decepţionează şi ne face să reflectăm la insondabilul mister al sufletului omenesc.

Astăzi cei doi adversari odihnesc în lumea în care nici o rană nu mai doare. Critica literară le-a fixat definitiv şi locul, şi dimensiunile. Evocarea durerosului conflict nu mai poate mări cu nimic gloria lui Eminescu, nici micşora meritele aceluia care a fost realmente un mare poet, ale lui Alexandru Macedonski. Eu n-am urmărit decît să dau tinerilor cititori imaginea unei lumi cu mentalitatea ei, cu moravurile ei, din fericire astăzi dispărute, cu pasiunile ei, convins că aceste călătorii în lumea umbrelor au, cum spune poetul G. Topârceanu, „acel parfum al trecutului mort".

Victor Hugo şi cultul libertăţii

DAN-ION NASTA

„Geniu fără frontiere" — astfel îl caracteriza Baudelaire — Victor Hugo (1802—1885) şi-a ilustrat polivalenţa creatoare pe registrele multiple ale unei producţii literare care îşi întinde legitima domnie pe mai bine de şase decenii. Poezia, teatrul, romanul, eseul, discursul, reflecţia filozofică şi critică, desenul au fost tot atîtea tribune pentru ideile lui Hugo. În interiorul acestor teritorii ale creaţiei sale, diversitatea nuanţelor este impresionantă. Tot atît de surprinzătoare este şi interferenţa genurilor practicate. Astfel, pe plan epic, Victor Hugo a încetăţenit formula „romanului dramatic", alianţă a eposului de largi desfăşurări umane şi a tensiunii dramatice, ferind astfel romanul romantic — născut şi maturizat sub zodia lui Walter Scott — de invazia pitorescului exterior şi a intrigii sentimentale. Romane ca *Notre-Dame din Paris, Mizerabilii* sau *Anul 93* grefează elementul psihologic pe fundalul unei evocări istorice, mergînd pînă la minuţioase reconstituiri, din care nu lipsesc scenele de masă, investigaţiile sociologice ale mentalităţii colective. Romanul lui Victor Hugo este puternic contaminat de procedee dramatice, dintre care cel mai pregnant este acela al reliefării tipologice prin contraste. Dincolo de polarităţile evident dramatice (demonic-angelic ; malefic-benefic), drama romantică împrumută romanului hugolian procedeul coexistenţei contrariilor în acelaşi personaj, tehnica paradoxului caracterologic. Astfel, clopotarul de la Notre-Dame, diform, dar capabil de devotament sublim, este una din primele răsfrîngeri ale principiului formulat de Hugo în prefaţa dramei *Cromwell* : întrepătrunderea sublimului şi a grotescului în numele adevă-

rului uman, al integrității sale ireductibile la o singură dominantă. Astfel cum o definește revendicativ tînărul Hugo în prefața din 1827 și cum o ilustrează creațiile sale ulterioare (*Marion Delorme*, 1829 ; *Hernani*, 1830 ; *Regele se amuză*, 1832 ; *Lucreția Borgia*, 1833 ; *Maria Tudor*, 1833 ; *Ruy Blas*, 1838), drama este genul cel mai propice acestei încrucișări de tipuri, genul care, prin vocația sa sintetică, se apropie cel mai mult de varietatea de umbre și lumini a realității umane. Din îmbinarea sublimului și a grotescului decurg alte interferențe specifice dramei romantice : puritate morală și diformitate fizică (Triboulet), decădere morală și capacitate de transfigurare (Lucreția), spirit de revanșă și devotament (Tisbe). Eroul dramei hugoliene este un personaj în devenire. Exemplari în acest sens sînt Don Carlos din drama *Hernani* și Ruy Blas. Acesta din urmă dovedește, prin sinceritatea elanului său de demistificare și de denunț al corupției, cît de falsă este prejudecata ierarhică a castelor sociale. Valetul îndrăgostit de regină, ajuns prim-ministru pentru a da o lecție de răspundere civică nobililor venali, întruchipează idealul estetic al democratizării tribunei teatrale care a văzut succedînd „literaturii de curte" „literatura poporului" (cf. prefața dramei *Hernani*).

Revendicată cu deosebită vigoare pentru luminile rampei, libertatea este în același timp principiul organizator al liricii lui Hugo — continentul cel mai vast al creației sale. Întinderea inspirației, ca prim resort al libertății, anexează poeziei noi teritorii. Alături de tablourile de gen apar crochiurile de familie care surprind cu fantezie și discreție limpezimea universului infantil și transparența idilelor adolescentine. Alături de scene simfonice pătrunse de solemnitatea epopeii, întîlnim tablouri de un eroism naiv și de o maiestuoasă simplitate, luate din viața oamenilor simpli. Lirismul compasiunii este exploatat la diverse grade de intensitate, mergînd pînă la evocarea marelui freamăt popular al cărui „ecou sonor" a vrut să fie poetul în patosul insurecțiilor (revoluția de la 1848, Comuna din Paris).

Conștient de diversitatea inspirației și de varietatea tonului, Victor Hugo a distins, încă din 1838 *(Vocile interioare)*, trei voci tutelare în concertul creației sale poetice : vocea omului, vocea naturii, vocea evenimentelor. Aceste voci își împletesc inflexiunile pe cele patru coarde ale lirei hugoliene : coarda satirică, coarda epică, coarda dramatică și coarda lirică. Aceasta din urmă, cel mai statornic reverberată, răsună în *Ode și Balade* (1826), în *Orientale* (1829), în *Contemplații* (1856), în *Arta de a fi bunic* (1877) pentru a nu mai vorbi de *Cîntecele străzilor și ale pădurilor* (1865) sau de *Frunzele de toamnă* (1831) cu celebrul poem *Panta visării*. Coarda epică, nicicînd solitară, își mlădiază accentele pe cele ale corzii lirice sau satirice. Multe din poemele *Legendei Secolelor*, o adevărată epopee în versuri a umanității pe treptele progresului, vorbesc despre această întrepătrundere. Veritabilă „sumă" a creației lui Hugo, *Legenda Secolelor*, desfășurată amplu în trei serii complementare (1858, 1877, 1883), este un far liric — pe fundații epice — al istoriei umanității ce-și răsfiră „amprentele succesive" într-o vastă „galerie a medaliei umane".

Vîna epică întîlnește filonul satiric în marea cutremurare a *Pedepselor* (1853), adevărată epopee sarcastică a indignării, remarcabilă prin virulența invectivei. Napoleon al treilea, „cel mic", autorul loviturii de stat din decembrie 1851, este înfierat cu toată clica sa de magistrați corupți și de burghezi oportuniști în versuri care dezvăluie o conștiință civică rănită de o injustiție istorică. Practica satirei, care face din Hugo un Juvenal al secolului al XIX-lea, este în concordanță cu funcția militantă a poeziei și cu rolul civilizator al poetului, astfel cum ele s-au conturat în optica lui

Hugo încă din perioada volumelor *Cîntecele amurgului* (1835) și *Raze și Umbre* (1840). Poetul confruntă prezentul cu trecutul și întrevede mesianic viitorul. Înălțînd evenimentul politic la rangul de fapt istoric și interpretînd faptul istoric ca mărturie a unei anumite dispoziții a spiritului uman, poetul aplecat asupra scenei politice luminează drumul umanității către lumină (în ciclul *Pedepselor*, poemul simbolic *Lux* se opune antitetic poemului *Nox*). Rolul poetului este, în accepția de bază a termenului, „edificator" : el fortifică conștiințele ținînd aprinsă torța idealului progresist în noaptea tiraniilor și a minciunii. Poetul-profet, care a luat locul preotului în inima cetății, instaurează un cult umanist, acela al progresului gîndit mesianic ca izbăvire a umanității de barbarie și ca triumf etern al armoniei universale.

În viziunea lui Hugo asupra mersului ascendent al omenirii spre imperiul concordiei, accentele filozofice reverberează pînă la redundanță. De aceea, ipostaza de poet răzvrătit, ca și aceea de *poeta vates*, funcția de tribun al umanității rănite, nu poate fi disociată de imaginea magului, a visătorului („le songeur") aplecat asupra destinului. Poetul-cetățean și poetul-vizionar pledează „cauza umană" sub aceeași deviză. Vorbind despre aplecările filozofice și despre darul vizionar al lui Hugo, este imposibil să nu ne referim la vastul masiv al *Contemplațiilor* (1856), care unește piscurile meditative ale poeziei franceze romantice, mai amețitoare parcă decît *Meditațiile* lui Lamartine și *Destinele* lui Vigny.

O importanță covîrșitoare este asociată numelui acestui poet în domeniul formelor literare ; afirmația sa din prefața dramei *Hernani* („Romantismul este liberalismul în literatură") se verifică pe deplin. Libertatea ca principiu și scop al artei noi își încearcă sorții mai întîi în poezie. Prefața *Orientalelor* postulează : arta romantică nu trebuie să copieze pedanta regularitate a palatului Versailles, ci trebuie să se inspire din diversitatea pitorească a unei vechi străzi spaniole. Aplicată versificației, această directivă insolită duce la diversificarea formulelor ritmice, la alternanța versurilor cu un număr inegal de silabe, la inventivitatea configurației strofice și la mobilitatea decupajului prozodic. Alături de suplețea versificației eliberate de servituțile la care o obliga „Bastilia rimelor" — poetica epigonilor clasicismului —, trebuie amintită tendința de democratizare a limbajului poetic. Restricțiile puriștilor, care preferau perifraza cuvîntului concret și care discriminau o parte importantă din lexic sub pretextul că nu ar fi nobilă, sînt năruite de Hugo care declară că toate cuvintele sînt „egale, libere, majore". Un act important al insurecției hugoliene împotriva canoanelor clasice se joacă pe scenă, unde drama, ca fuziune a tragicului și a comicului, răstoarnă prejudecata fixistă a purității genurilor și a separației registrelor stilistice. Odată cu această prejudecată cade și regula aristotelician-scolastică a unității de timp și de loc.

* * *

Ecoul lui Victor Hugo în România este pe măsura întinderii complexitoare a talentului său, pe măsura deschiderilor sale novatoare. Mai mult chiar decît asimilarea lirismului lamartinian, receptarea patosului hugolian s-a făcut pe fondul programului *Daciei literare*, în concordanță cu direcționarea literaturii naționale către creația populară și către bogăția de pilde și simboluri a trecutului istoric. Cititorul *Daciei literare* nu putea să recepteze decît cu interes creația romanticului francez pătrunsă de culoare locală și darnică în evocări ale evului mediu, teritoriul privilegiat al

conștiinței istorice romantice europene. Publicul român a fost sensibil mai ales la noutatea dramei hugoliene, la mesajul său uman și social, la incandescența înfruntărilor de caractere contrastante într-un cadru istoric bine zugrăvit. În 1837 Costache Negruzzi publica la tipografia lui Eliade traducerea pieselor *Angelo, tiranul Padovei* și *Maria Tudor*. Impresia produsă de prima lucrare a fost atît de pregnantă, încît la un scurt interval Cezar Bolliac a propus cititorilor o nouă traducere, dăruindu-le totodată versiunea românească a piesei *Lucreția Borgia*. Teatrul lui Victor Hugo nu a întîrziat să-și cîștige dreptul legitim la scenă. Teatrul Național din Iași a reprezentat în 1846 piesa *Angelo, tiranul Padovei*. Între 1853 și 1856 au fost jucate la București dramele *Lucreția Borgia*, *Maria Tudor* și *Ruy Blas*.

Un deosebit răsunet a avut și poezia lui Hugo, cu precădere *Baladele*, care confirmau una din aplecările cele mai fertile ale poeziei romantice autohtone. Neobositul Negruzzi, mare iubitor al evului mediu, a început în 1839 publicarea *Baladelor* în *Albina românească* și în *Curierul românesc*, strîngîndu-le apoi în volum (Iași, 1845 ; a doua ediție a văzut lumina tiparului în 1863). În privința creației romanești, trebuie semnalată traducerea romanului *Mizerabilii* la foarte scurt timp după apariția sa în Franța (1862). Între 1862 și 1864, D. Bolintineanu și A. Zanne oferă cititorilor noștri o echivalență reușită a marelui roman social și psihologic. Această traducere a fost precedată de versiunea românească a uneia dintre primele și cele mai interesante romane de analiză interioară ale lui Hugo și anume *Ziua dupe urmă a unui osîndit* (trad. Șt. Stoica), care a apărut la București în 1839, la zece ani după publicarea romanului în franceză. De la 1840 pînă în zilele noastre Hugo continuă să dețină un loc aparte în istoria interferențelor culturale româno-franceze, iar Tudor Vianu nu a făcut decît să omagieze această tradiție analizînd pe larg *Legenda Secolelor* în prima parte a magistralului studiu asupra *Cîntării Omului* a lui Arghezi.

Flacăra vieții

AL. MITRU

Mitul creației, ca element absolut indispensabil al progresului, s-a născut în conștiința oamenilor din timpuri imemoriale.

Inițial, mitul a fost întrupat în prototipul eroului civilizator, care se caracterizează, așa cum afirmă, pe bună dreptate, acad. C. I. Gulian, în studiul său *Originile umanismului și ale culturii*, prin *sfidătoarea lui libertate de creație*.

La temelia acțiunilor omului civilizator a stat curajul ; curajul de a privi peste timp și mai ales de a depăși acele limite ale structurii umane care păreau imuabile, ele fiind, cum credeau cei vechi, statornicite de zei.

Acest curaj s-a manifestat și prin aceea că oamenii și-au dorit să fi fost plăsmuiți nu de zeul suprem, căruia nu le făcea plăcere să-i fie îndatorați, ci de un semen al lor. Prometeu nu este, la drept vorbind, altceva decît o ființă umană hiperbolizată, iar titanismul lui trebuie considerat ca un simbol al îndrăznelii fără margini de a înfrunta ceea ce părea implacabil și de neînvins într-un anumit moment istoric.

Așa se explică, bunăoară, faptul că în opera unei poete din sec. IV î.e.n., Erinna din Teos, sau a fabuliștilor Esop (sec. VII—VI î.e.n.) și Babrios

(sec. II î.e.n.), Prometeu ne este înfățișat drept creator al oamenilor și uneori chiar al animalelor. Iar Eschil, în nemuritoarea sa tragedie *Prometeu înlănțuit* (cca 470 î.e.n.), ni-l zugrăvește pe fiul lui Iapet ajutîndu-i pe oameni, creaturile sale dragi, nu numai prin dăruirea focului răpit din cer pentru ei, ci și mai mult, înzestrîndu-i cu rațiune, cu priceperea de a-și alege drumul cel mai folositor, acela al creației, de a se întemeia cu ajutorul artelor și științelor.

Gestul implica de la sine lupta pentru dobîndirea libertății de gîndire și a dreptului celor de jos de a-și făuri destinul după bunul lor plac.

Natura l-a făcut pe om slab, dar în conflict cu adversitățile vieții el și-a cucerit inteligența, focul divin, lărgindu-și necontenit posibilitățile de creație. Pentru aceasta a fost însă nevoie să rupă anumite zăgazuri, să se răzvrătească, să se smulgă, cum scrie, în *Filozofia culturii*, Tudor Vianu, de sub acele legi care îl copleșeau pe individ, preschimbînd subordonarea statică și umilitoare într-o orgolioasă insubordonare creatoare.

Marele orgoliu al omului a devenit astfel, cu vremea, tocmai această nevoie asiduă de a-și obține libertatea și dreptul de transformare a lumii după propriul său chip, cu prețul, dacă era nevoie, al oricăror suferințe.

Numai că, prin creație, această luminoasă flacără a vieții, suferința se anihilează, bucuria renaște, mărturisind cea mai caldă admirație pentru geniul uman.

S-a scris mult în literatura universală, începînd de la Hesiod, Eschil, Platon, Voltaire, Goethe, Byron, Shelley, Gide, pînă la Nicolae Iorga, Philippide, Tudor Arghezi și mulți alții, despre bucuria creației prometeiene, despre simțămîntul orgoliului pozitiv și necesar al puterii și capacității de a transforma lumea în sensul rîvnit de om.

În *Mitologii subiective* de Octavian Paler, orgoliul feciorului de titan este asimilat cu focul smuls din fulgerul lui Zeus, care, în felul acesta, nu mai este un mijloc de oprimare sau de distrugere, ci a devenit un element al creației, prin care omul ajunge egalul zeilor, iar din punct de vedere moral, superiorul lor. Cît îl privește pe vulturul lui Zeus, în lucrarea citată, Prometeu spune :

Acest vultur este dovada libertății mele în fața cerului. El îmi scurmă ficatul, dar ceea ce urmărește Zeus este să-mi ucidă memoria, să mă facă să uit că am furat focul și l-am dat oamenilor. Zeii știu că oamenii n-ar putea păstra focul decît atîta vreme cît vor ține minte orgoliul gestului meu. De aceea ar vrea să mă asemăn cu stînca de care sînt legat. Vulturul mă ține însă treaz. Mă face să sufăr și mă împiedică să capăt nepăsarea stîncii.

Aceeași idee, doar sub altă formă, o exprimă, zguduitor, și Geo Bogza care, privind cîndva, din zborul vibrant al unor aripi de oțel, vîrful înalt de piatră de pe muntele Elbrus, exclamă, înflăcărat, într-unul din poemele sale în proză :

În clipa aceasta, în care, mai sus de lumea albă a norilor, trec în zbor crestele Caucazului, parcă te văd înlănțuit pe cea mai colțuroasă dintre ele, însîngerat și mîndru, cu fruntea ridicată spre cer, atît de nobilă pradă cruntei mînii a zeilor. Deasupra acestor stînci scăldate în amintirea suferinței și măreției tale, te salut, cutezătorule Prometeu !...

Cutezătorule Prometeu, din neamul omenesc s-au ridicat titani și oameni prometeici. Deasupra acestor piscuri vinete și reci, intrate în marea poveste a lumii, apleacă-ți urechea și ascultă ; nu în zadar a fost imensa ta suferință. Fiu slăvit al unei mame slăvite, dacă ai vedea ce uimitoare flăcări izbucnesc din scînteia pe

care ai dăruit-o omenirii ! Dacă i-ai vedea pe cei ce se tîrau în întunericul muced al peșterilor cît de măreț se înalță de la pămînt, cît de măreț plutesc peste apele mării și culmile munților ! O, clipă memorabilă și fără seamăn, clipă gigantică și sublimă : nu vulturul lui Jupiter zboară peste crestele Caucazului, ci neînfrînții fii ai pămîntului, purtați de rodul enorm al îndrăznelii tale.

Te salut, cutezătorule Prometeu, părinte al unei răzvrătiri nemuritoare, *făuritor al lumii care urcă !...*

În concepția cea mai autentic românească, orgoliul adevăratului creator este însă împins și mai departe. Acesta nu acceptă nici măcar ideea împrumutării (sau răpirii) unei scîntei străine, fie ea și a zeului suprem. Ci năzuiește ca scînteia să izvorască din însăși inima lui și vulturul cînd va veni să-i scurme ficatul să-și aprindă, sub ardoarea ei, ciocul. Și astfel scînteia din inima omenească să strălucească atît deasupra pămîntului, cît și în înălțimile cerului, dovedindu-i lui Zeus că geniul omenesc poate să egaleze și chiar să depășească în puterea creației cerul. În versurile sale, intitulate *Prometeu*, Vasile Voiculescu exprimă ideea demnității eroului civilizator :

Aș vrea scînteia, licăru-nfocat,
Cînd va țîșni din suflet să răsară,
Să nu m-aprind ca un păiș uscat.
Să pot purta în mine jar și pară,
Nemistuit de propriul meu foc,
Să luminez în mine și-n afară,
Să nu-mi fiu mie însumi un obroc,
Cînd vulturul trimis să mă sfîșie
Va tăbărî cu groaznicul său cioc
Din inima-mi să rupă o fîșie,
Să-și vadă pliscul negru luminat,
Și-aprins pe loc de-atîta bucurie,
Să ducă-n ceruri taina ce-a aflat !

Orgoliul, curajul, demnitatea eroului civilizator se împletesc cu disprețul față de forțele vrăjmașe, ce nu vor putea niciodată înfrînge apriga sa nevoie de creație.

În fragmentul dramatic *Prometeu* de Goethe (în traducerea lui M. Isbășescu), titanul, adresîndu-se puternicului stăpîn al Olimpului, îi rostește cu dispreț :

Să te slăvesc ? Pentru ce ?
Ai alinat tu durerea
Celui împovărat ?
Șters-ai vreodată tu lacrima
Celui înspăimîntat ?
Nu mi-au călit bărbăția
Atotputernicului timp
Și veșnica soartă
Stăpînii mei și ai tăi ?
Închipuitu-ți-ai, oare,
Că-mi va fi silă de viață
Și că-n pustiu voi fugi,
Fiindcă nu orice
Vis ce-a-nflorit n-a dat rod ?
. . . . . .

Iată-mă, făuresc oameni
După-al meu chip,
Un neam ca să-mi semene mie,
Să sufere, să plîngă,
Să se bucure, să plîngă,
Să se bucure și-nfrupte,
Să nu te ia în seamă,
Ca mine !

În legendă, Prometeu, cu darul său de a cunoaște viitorul, știe, totuși, că această mare izbîndă a orgoliului creator nu va fi realizată decît atunci cînd toate seminţiile pămîntului vor ajunge la o deplină înţelegere, cînd pornirile distructive, acaparatoare și oprimatoare vor dispărea, ele fiind înlocuite de acea dragoste universală, frăţească, a tuturor celor buni, atît de rîvnită și invocată de mari poeți ca Schiller (în al său *Imn al bucuriei*) și sublim cîntată de artiști ca Beethoven (în finalul Simfoniei a IX-a).

Visul acesta al solidarităţii și al colaborării între popoare, pentru a cărui împlinire tineretul nostru militează cu îndrăzneală, a și început să se împlinească, avînd drept far călăuzitor fapta pilduitoare a lui Prometeu pe care Karl Marx l-a numit „cel mai nobil sfînt și martir din calendarul filozofic" al omenirii.

„Nu este ruşinos şi nu este dăunător să nu ştii. Nimeni nu poate şti totul.; e ruşinos şi dăunător să te faci că ştii ceea ce nu ştii.

Nu te teme de necunoaştere, teme-te de cunoaşterea eronată ; de la ea ne vine tot răul din lume".

(L. N. Tolstoi)

„Cuvîntul constituie o forţă. Cuvîntul poate uni oamenii, dar tot el poate să-i și învrăjbească ; cuvîntul poate sluji iubirea, dar tot el poate sluji și ura și vrajba. Fereşte-te de cuvîntul care învrăjbeşte oamenii".

(L. N. Tolstoi)

Orizontul informaţiei (I)

ION STOICA
Biblioteca centrală universitară, Bucureşti

Întreaga existenţă socială a omului este determinată de intensitatea și calitatea schimburilor de informaţii la care participă. Cu cît aceste schimburi sînt mai susţinute, mai diferenţiate și mai raţionale și cu cît informaţia vehiculată are un grad mai înalt de esenţializare — și de nuanţare în același timp — cu atît nivelul de civilizaţie și de cultură al societăţii și, implicit, al indivizilor este mai ridicat.

În acest cadru larg al transferului de informaţie, procesul de învăţămînt, cu toată încărcătura lui instructivă și formativă, reprezintă un moment de permanentă referinţă. Școala este o etapă de acumulări multiple și specifice de cunoștinţe, dar mai ales de deprinderi și metode pentru

a asigura pe parcursul întregii vieți accesul la nou și adecvarea la imperativele vremii. Toate însumările etapei școlare se împuținează și se pierd dacă la nivel individual nu se cîștigă acea dibăcie specifică de a sesiza și cuprinde cele mai noi și mai importante aspecte ale mișcării ideilor, așa cum se reflectă ele în sistemele de comunicare ale epocii. Pe de altă parte, chiar volumul și calitatea cunoștințelor căpătate în școală sînt influențate hotărîtor de modul în care elevul se orientează în cîmpul de informații care îl înconjoară. Școala nu mai este ograda închisă de altă dată, în care profesorul transmite și elevul recepționează o anumită cantitate de informații cu caracter general. În perimetrul ei pătrund — trebuie să pătrundă — toate liniile de forță ale timpului, informații reprezentative din viața culturală și științifică, date și norme din universul diverselor profesii. Școala este o instituție integrată deplin ansamblului social, dinamismului vieții, iar elevii nu sînt flori de seră, ci tineri meniți tuturor împlinirilor.

Această realitate complexă și exigențele pe care ea le transmite fiecărui participant, încă de la vîrsta primilor ani de școală, îi obligă pe elevi să-și formeze și să-și dezvolte deprinderile de muncă intelectuală pentru a prelua și a folosi cît mai bine informațiile existente.

Cel puțin trei momente intervin în mod hotărîtor în desfășurarea acestui proces: cunoașterea surselor, utilizarea instrumentelor de informare și dezvoltarea tehnicilor individuale. Greu de cuprins în toate implicațiile lor în spațiul cîtorva articole, vom încerca ilustrarea fiecăruia printr-o categorie reprezentativă și esențială pentru activitatea elevilor : 1. *Bibliotecile ;* 2. *Publicațiile de informare ;* 3. *Fișierul personal.*

Bibliotecile sînt nu numai instituții ale istoriei geniului uman, centre de permanentă referință ale cunoașterii, ci și organisme de prelucrare a informației la zi, indispensabilă în formarea oricărui specialist exigent cu sine. Azi, într-o lume a circulației copleșitoare a documentației nimeni nu mai are timpul și mijloacele pentru a-și asigura accesul la informațiile necesare. Numai marile biblioteci, colecțiile specializate, organizate științific, permit contactul cu universul surselor și oferă terenul de verificare pentru orice inițiativă intelectuală creatoare.

Unități complexe, cu milioane de volume și funcții culturale multiple sau doar colecții școlare legate strîns de profilul studiilor, bibliotecile contemporane aplică în organizarea structurii și în desfășurarea activității coduri și norme proprii, asigură servicii cu metodologii specifice. Multe din aceste reguli, întreg protocolul acțiunilor care se finalizează prin obținerea informațiilor solicitate trebuie cunoscute de elevi pentru a se facilita astfel accesul la sursele de informație. Operativizarea și adecvarea relației de informare poate fi hotărîtoare în procesul de înțelegere și însușire a noilor cunoștințe și, mai tîrziu, în desfășurarea activității profesionale, în efortul creator.

O primă condiție pentru a putea utiliza potențialul acestor surse o constituie cunoașterea lor : denumirea, adresa, componența colecțiilor, serviciile pe care le oferă și categoriile de beneficiari pentru care își organizează activitatea.

În afara bibliotecii școlare sau a bibliotecii publice apropiate, puțini au imaginea ansamblului biblioteconomic la scară națională. O asemenea lacună se completează însă prin consultarea unor ghiduri specializate cum sînt : *Ghidul bibliotecilor din R. S. România*, București, 1970 (întocmit de

V. Moldoveanu, Gh. Popescu și M. Tomescu), sau *Ghidul bibliotecilor universitare din România*, București, 1970 (coordonator : Ion Stoica).

Odată identificate colecțiile care prezintă interes pentru scopul urmărit, se solicită *dreptul de consultare*. Cu excepția unor biblioteci de tip academic sau a unităților de strictă specializare care răspund intereselor de documentare ale instituțiilor de cercetare, ale organismelor de coordonare sau ale marilor întreprinderi economice, majoritatea bibliotecilor din România permit accesul elevilor la fondurile de publicații de care dispun și îi acceptă ca beneficiari ai serviciilor pe care le organizează. Dreptul de consultare deschide calea către instrumentarul specific al bibliotecilor.

Structura cea mai utilă, oglinda colecțiilor o constituie *sistemul de cataloage*. Toate publicațiile sînt reflectate prin elementele lor esențiale de identificare în diversele tipuri de cataloage publice ale bibliotecii respective : alfabetic (pe autori și titluri de opere) ; pe materii (în general, sistematic — după clasificarea zecimală universală) ; cronologic etc.

Cele mai multe biblioteci dispun de cataloage alfabetice și sistematice :

Catalogul alfabetic grupează descrierile publicațiilor bibliotecii după numele autorilor sau după titlurile lor, așezate în ordinea literelor alfabetului. Aceste descrieri sînt formate din juxtapunerea după anumite norme a cîtorva elemente de bază (cele mai importante : autor, titlu, subtitlu, ediție, date de apariție, date cantitative). Catalogul alfabetic indică lucrările unui autor aflate în colecții, indiferent de ipostaza acestuia (autor de text, coautor, prefațator, postfațator, redactor, traducător, ilustrator etc.), ca și lucrările despre o anumită persoană, pe care le posedă biblioteca.

Catalogul pe materii cel mai răspîndit în bibliotecile românești este cel *sistematic zecimal*, organizat după principiile clasificării zecimale universale și reflectă publicațiile după conținutul lor. Clasificarea zecimală universală (CZU) este un sistem în cadrul căruia cunoștințele umane sînt împărțite în 10 clase mari (de la *0* la *9*) care la rîndul lor se pot subdiviza în alte zece clase prin adăugarea unei cifre la dreapta simbolului fiecărei clase. În funcție de adîncimea și de relațiile noțiunii căutate subdivizarea poate fi practicată pînă la epuizarea încrengăturilor noțiunii respective. Cele zece clase sînt :

> *0. Generalități ; 1. Filozofie ; 2. Religie ; 3. Științe sociale ; 4. (clasă liberă ; pînă în 1962 era rezervată filologiei și lingvisticii) ; 5. Științe matematice, fizice și naturale ; 6. Științe aplicate și tehnică ; 7. Artă. Distracții. Sporturi ; 8. Lingvistică. Literatură ; 9. Geografie. Biografie. Istorie.*

Pentru exemplificarea posibilităților de subdivizare să urmărim clasa 5 :

> *51. Matematici ; 52. Astronomie ; 53. Fizică; 54. Chimie ; 55. Geologie ; 56. Paleontologie ; 57. Biologie ; 58. Botanică ; 59. Zoologie.*

La rîndul ei, subdiviziunea 51. *Matematici* poate coborî la 511. *Aritmetică,* iar aceasta la 511. 1. *Număr. Operaţiuni aritmetice,* care, la rîndul ei, poate urmări noţiuni ca *Factori. Fracţii,* coborînd la 511. 13. Şi subdivizarea ar putea continua. Toate aceste simboluri sînt înscrise cu rigoare pe publicaţii şi, totodată, pe fişele aflate în cataloage. Cititorii nu sînt obligaţi să cunoască simbolurile acestei clasificări. Un index alfabetic al materiilor cărora le corespund simbolurile zecimale facilitează consultarea.

După identificarea lucrărilor necesare, urmează momentul solicitării (de obicei redus la completarea unui buletin în care se precizează cîteva date privind cititorul şi elementele de regăsire a publicaţiei extrase din catalog) şi al consultării acestora.

Dar cataloagele, instrumente de început, reprezintă doar unul din numeroasele drumuri care traversează cîmpul bogat al informaţiei.

„Civilizaţia adevărată a unui popor consistă nu în adoptarea cu deridicata de legi, forme, instituţii, etichete, haine streine. Ea consistă în dezvoltarea naturală, organică a propriilor puteri, a propriilor facultăţi ale sale".

(M. Eminescu)

„Cugetul meu fusese totdeauna frămîntat de dorinţa de a face cunoscută cît mai mult ţara şi poporul meu lumei străine, căci mă gîndeam că, fără înălţarea neamului românesc în ochii civilizaţiei apusene, degeaba ne mai frămîntăm pe acest pămînt..."

(A. D. Xenopol)

Scrisul frumos şi rapid

Prof. ECATERINA GEORGESCU
Şcoala generală nr. 56, Bucureşti

La început, litera de mînă era o operă de artă, cu încrengături decorative şi înfloriturî, prin care autorul invita parcă, cu reverenţă, cititorul să pătrundă în umbra gîndurilor sale. Contemplînd astăzi vechile manuscrise, adevărate capodopere de artă, nu se poate să nu fii cuprins de o profundă admiraţie faţă de toţi acei cărturari aplecaţi cu evlavie asupra slovei scrise.

Cu timpul, caligrafierea literelor a devenit, pentru cei ce aveau „icoană la scris", o sursă de existenţă, ajungînd copişti sau secretari ai cancelariilor şi realizîndu-se, nu o dată, ca personalităţi ale vieţii sociale.

Chiar după apariţia tiparului, scrisul împodobit însoţea titlurile, începutul capitolelor şi al paragrafelor.

În veacul nostru, maşina de scris a înlocuit caligrafia, iar cei ce scriu astăzi cu litere cursive sînt tot mai grăbiţi să noteze avalanşa de informaţii. A apărut ca o necesitate socială stenografia, scrierea rapidă, alcătuită dintr-o serie de semne convenţionale.

Urmărind felul în care tineretul şcolar asimilează partea cea mai importantă în însuşirea limbii — scrierea —, observăm fără dificultate cîteva aspecte.

1. Elevii din clasele primare scriu îngrijit ; litera e rotundă, corectă, neconfundabilă cu alta, mărimea e egală, potrivită. Aceasta ca urmare a faptului că învățătorii efectuează cu ei, zilnic, teme scurte, supraveghează cu atenție scrierea și o corectează. S-a urmărit în această etapă scrierea frumoasă și corectă, *dar nu rapidă*, și scopul a fost atins.

2. În clasele gimnaziale și liceale apare contradicția dintre scrisul lent al elevilor și torentul de informații impus de cele 13 discipline de învățămînt și doar puțini, la sfîrșitul liceului, vor rezista deteriorării scrisului. Într-o situație specială (față de învățător) se află profesorul de limba română, care predă la patru, cinci clase (în medie 170 de elevi), avînd preocuparea de prim ordin de a parcurge în întregime programa, de a-i introduce pe elevi în universul operelor literare, de a le descifra diferitele rafinamente stilistice, de a-i determina să comenteze texte literare. *Scrierea frumoasă și rapidă rămîne în aceste condiții, inevitabil, pe ultimul loc.*

Față de ciclul primar, proporția scrierii caligrafice se inversează. În loc de 90% din lucrări scrise lizibil, estetic și doar 10% cu scris urît, indescifrabil, avem 90% lucrări scrise dezordonat, cu litere în diferite mărimi, de la cele mai mici, abia descifrabile, la litere nejustificat de mari, cu oscilante înclinări spre dreapta sau spre stînga, cu caractere imitînd litera tipărită, sau, pur și simplu, litere fără nici o individualitate, cînd un *u* se confundă cu *n*, *v* cu *r* etc. Nu se observă nici o preocupare pentru linia armonioasă și plăcută a literelor, pentru bunul gust la paginare. Fenomenul e cu atît mai îngrijorător cu cît *are caracter de generalitate.*

Avalanșa de informații, mutațiile științifice fără precedent impun școlii modificări în toate compartimentele. Cunoaștem încercările și succesele înregistrate de cercetători în însușirea *citirii rapide*, bunăoară, dar nu se cunosc încercări de a se determina și dezvoltarea celeilalte laturi : scrierea *cursivă*, *rapidă* și *frumoasă*. Orele de caligrafie din ciclul primar dispar în ciclul gimnazial tocmai în momentul în care elevii și-au însușit scrierea, dar în ritm lent, foarte lent. În clasele gimnaziale și liceale, cînd ar fi de dorit ca această operație să se adapteze noilor condiții, în scopul notării prompte și corecte a informației primite, tocmai acum e lăsată la voia întîmplării consolidarea deprinderilor motrice, la un nivel calitativ superior.

Dacă inteligența se dezvoltă în activități care solicită, în cel mai înalt grad, utilizarea ei — și acesta este obiectivul final al școlii moderne — rămînerea în urmă a scrisului rapid și lizibil frînează, în bună măsură, valorificarea inteligenței.

E limpede pentru oricine că e necesar să remediem la timp situația precară în care se află scrisul elevilor, prin mijloace ce ne stau la dispoziție, printr-o activitate instructiv-educativă organizată, exigentă și pe deplin responsabilă :

— exersarea scrierii frumoase, dar și rapide încă din clasele I—IV ;

— evitarea supraîncărcării elevilor cu teme scrise prea ample ;

— includerea în planul anual a unui număr de ore pentru corectarea caietelor ;

— crearea unui front comun al tuturor disciplinelor de studiu în vederea perfecționării caligrafiei.

Proba de verificare a cunoştinţelor pentru admiterea în treapta I de liceu

(sesiunea iunie 1979)

Pentru a veni în sprijinul elevilor din clasa a VIII-a care se pregătesc în vederea susţinerii probelor de verificare a cunoştinţelor de limba română, redacţia revistei noastre a solicitat inspectoratelor şcolare judeţene subiectele date în sesiunea iunie 1979. Au răspuns în termen 12 judeţe şi municipiul Bucureşti. Publicăm, în numărul de faţă, subiectele cu un dublu scop : candidaţii să încerce să răspundă cerinţelor manualelor şi programelor, iar inspectoratele şcolare judeţene să aibă elemente de comparaţie. Nu putem publica, din motive tipografice, subiectele trimise cu întîrziere (după 15 decembrie 1979) de către inspectoratele şcolare ale judeţelor Arad, Argeş, Bihor, Dolj, Maramureş, Mureş, Sibiu şi Teleorman.

BOTOŞANI

1. Descrieţi frămîntările sufleteşti ale eroului nuvelei *Mări sub pustiuri* de D. R. Popescu. Interpretaţi metafora din titlu şi arătaţi semnificaţia deznodămîntului.
2. Construiţi cinci fraze în care conjuncţia *să* să introducă următoarele subordonate : subiectivă, predicativă, completivă directă, completivă indirectă şi finală.
3. Arătaţi felul propoziţiilor din fraza : „Dacă ar fi fost prevăzător, spunea Maxim, şi dacă noi care ne învîrtim pe la regiune şi pe la raion l-am fi sfătuit la timp ce trebuie să facă şi cum e bine să-şi organizeze munca, ar fi putut ocoli încurcătura asta, fără prea multă bătaie de cap" (*Cordovanii* de I. Lăncrănjan).
4. Explicaţi ortografia şi punctuaţia din textul de mai sus.
5. Explicaţi şi exemplificaţi folosirea semnului exclamării.

BRAŞOV

1. Caracterizaţi personajul principal din romanul *Neamul Şoimăreştilor* de M. Sadoveanu, ca exponent al luptei pentru dreptate socială şi libertate naţională (6 puncte).
2. Subliniaţi forma corectă a cuvintelor din exemplele de mai jos :

Eminescu este originar / original din Botoşani.

Într-o scrisoare adresată unui prieten folosim un ton familiar / familial (1 punct).

3. Daţi exemple de subordonate introduse cu adverbul relativ *cum* şi arătaţi felul lor (3 puncte).

CARAŞ-SEVERIN

1. Explicaţi titlul reportajului *Dobrogea ! Dobrogea !* de Geo Bogza.
2. Precizaţi şi argumentaţi cîteva surse ale umorului din *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă.
3. Alcătuiţi o frază în care să apară cinci tipuri de subordonate.
4. Explicaţi şi argumentaţi valorile verbului *a fi* în propoziţie şi în frază.

CLUJ

1. Reproduceţi conţinutul povestirii *Mări sub pustiuri* de D. R. Popescu, punînd în evidenţă atît situaţiile în care personajul principal îşi trăieşte existenţa în mod obişnuit, cît şi pe cele extreme, deosebite, care îi relevă calităţile morale (6 puncte).

2. Se dă fraza : „Lipan desmierda mai mult pe fată, care era mai mare și avea numele Minodora ; iar pe flăcăuaș îl chema Gheorghiță, și maică-sa îl ocrotea și-l apăra de cîte ori în ochii lui Lipan erau nouri de vreme rea" (M. Sadoveanu, *Baltagul*).

Se cere : a) Să se indice felul predicatelor și prin ce sînt exprimate acestea (1 punct) ; b) Să se întocmească schema frazei, arătîndu-se felul propozițiilor (1 punct) ; c) Să se analizeze sintactic ultima propoziție din frază (2 puncte).

Notă : Pentru elevii proveniți din școlile cu limbi de predare ale naționalităților conlocuitoare, subiectul 1 se formulează astfel : „Povestiți conținutul baladei *Dan, căpitan de plai* de V. Alecsandri, subliniind patriotismul celor doi ostași moldoveni" (6 puncte).

CONSTANȚA

1. Povestiți conținutul lecturii *Mări sub pustiuri* de D. R. Popescu.

2. Alcătuiți două fraze, fiecare cu cîte două propoziții ; într-una din fraze să existe o propoziție subordonată subiectivă introdusă prin conjuncția *să*, iar în cealaltă o propoziție subordonată completivă directă introdusă tot prin conjuncția *să*.

3. Retranscrieți textul următor, punînd semnele de punctuație necesare : „Cînd ajunseră în poiană Măriuca arătă cu degetul uite căpița unde a ascuns mama pe Păunaș".

GALAȚI

Licee industriale

1. Alcătuiți o compunere cu tema *Munca, izvor al împlinirilor noastre.*

2. Să se întocmească schema frazei următoare și să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele subliniate : „Acolo unde nu e lege, nu e nici slobozenie și acolo unde legea e pentru unii și ceilalți sînt scutiți de sub ascultarea ei, slobozenia a pierit și fericirea e stinsă" (Alecu Russo).

Licee de matematică-fizică și celelalte profiluri

1. Explicați înțelesul primelor două versuri din următoarea strofă, slujindu-vă și de alte cunoștințe ale voastre :

„Noi n-am lunecat peste nimeni
În tulbure-al gloriei ceas,
Stă frunza în codri ciulită
Să dea, de-i primejdie, glas".

Doină de Ana Blandiana
(6 puncte)

2. Subliniați predicatele și precizați felul lor (1 punct).

3. Faceți schema grafică a frazei (1 punct).

4. Dați cîte un sinonim pentru fiecare din cuvintele : glorie, primejdie, glas (1 punct).

5. Motivați rolul virgulelor din text (1 punct).

HUNEDOARA

1. Balada *Miorița* — capodoperă a literaturii române populare.

2. Dați cîte două exemple de sinonime, omonime și antonime. Alcătuiți cu ele propoziții.

3. Analizați sintactic și morfologic textul : A-i înfrunta pe dușmani înseamnă să ai curaj.

IALOMIȚA

Licee de matematică-fizică, pedagogice, economice, informatică, chimie-biologie

1. Întocmiți o compunere despre „Frumusețile naturii patriei", folosindu-vă de sugestiile din operele literare studiate (5 puncte).

2. Sursele umorului în *Amintiri din copilărie*, fragmentul studiat în clasa a VIII-a (1 punct).

8. Se dă textul :

„Alt om mi-a spus c-ai stat la pat bolnavă.
Eu nu știu cum să cred atîtea vești,
Cînd din scrisori eu văd precum matale
Din zi în zi mereu întinerești"

(*Mama* de N. Labiș)

Se cere : a) Comentați versurile (1 punct) ; b) Delimitați propozițiile, stabiliți felul lor și raporturile dintre ele (1 punct) ; c) Analizați sintactic și morfologic ultimele două versuri (2 puncte).

Licee industriale și agroindustriale

1. Întocmiți rezumatul nuvelei *O oră din august* de Marin Preda (6 puncte).
2. Se dă textul : „Nu știa nici Lie, care se întorsese singur acasă, îngrijat și uimit, dar cu strașnică poruncă de la stăpîn să nu crîcnească nimic nimănui de cele ce văzuse și auzise" (M. Sadoveanu).

Se cere : a) Delimitați propozițiile, stabiliți felul lor și raporturile sintactice dintre ele (2 puncte) ; b) Explicați folosirea punctuației (1 punct) ; c) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate (1 punct).

SATU MARE

1. Povestiți conținutul lecturii *La Vulturi !* de Gala Galaction scoțînd în evidență dramatismul întîmplărilor relatate de scriitor.
2. Se dă textul : „Ei au căzut cu fața la dușmani,
Dar nu sînt morți, căci inima lor bate
De dincolo de moarte și de ani
De-a pururi pentru noi și libertate

(*Pe lespedea eroilor* de Eugen Jebeleanu)

a) Delimitați propozițiile, precizați felul lor și faceți schema frazei ; b) Precizați felul predicatelor ; c) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

SĂLAJ

1. Să se alcătuiască o compunere pornind de la versurile :

„Noi sîntem semințe și pămîntul e al nostru,
știm cel mai bine locul și patima și rostul,
știm cel mai bine legea și mersul înainte,
sîntem, după nevoie, și lacrimă și dinte".

(*Noi* de Nichita Stănescu)

2. Subliniați cuvintele și expresiile cu sens figurat din textul de mai jos ; precizați efectele stilistice obținute prin ele : „Cineva trase parcă, în lături, perdeaua neguroasă a norilor și în întunericul cel mai de deasupra al cerurilor o poartă de senin se deschise spre adîncimile umbrelor albastre și o stea cu lumină tremurătoare își cumpăni sfioasă parcă chipul său peste adîncuri..." (*Singur* de Calistrat Hogaș).
3. Scrieți cîte trei sinonime pentru fiecare din cuvintele : uriaș, falnic, aprig, temerar.

VASLUI

1. Folosind lecturile literare din manualul de clasa a VIII-a, alcătuiți o compunere liberă cu titlul „În lume nu-s mai multe Românii".
2. Analiza sintactică a frazei și analiza sintactico-morfologică a textului subliniat : „Cînd mă deșteptai a doua zi, numai după o clipă, parcă, de somn băgai de seamă că soarele fusese cu mult mai harnic decît mine, căci se părea că se înălțase, pe ceruri, în vîrful degetelor și de peste întărituri se uită furiș la mine, tocmai în fundul peșterii" (*Singur* de Calistrat Hogaș).

VÎLCEA

Licee pedagogice

1. Analiza gramaticală a frazei și a cuvintelor subliniate din textul următor : „Ar fi fost cuminte să se abată în dreapta sau în stînga și să se ascundă în pădurea care stăpînea pretutindeni deopotrivă de întunecat ; dar Păunaș se deșteptase și începuse să plîngă și i se părea Agripinei că numai vuietul pîrîului acoperea destul de bine țipetele lui" *(La Vulturi !* de Gala Galaction).

2. Alcătuiți o compunere cu titlul „Profilul moral al poporului român așa cum se desprinde din textele : *Țara. Poporul* de Al. Vlahuță, *Astfel* de Marin Sorescu, *Noi* de Nichita Stănescu".

Licee economice

1. Analiza gramaticală a frazei și analiza cuvintelor subliniate din textul următor : „Pesemne că de atîția ani de cînd trăia bine, Aristide ajunsese să creadă că la mine cînd nu sînt acasă, dar mi s-a părut că mînia mea i-ar sfărîma nervii, că l-ar deprima ca o insultă nemeritată". (Camil Petrescu).

2. Alcătuiți o compunere cu titlul „Comuniunea dintre om și natura patriei în poeziile *Stăpînul* de Eugen Jebeleanu și *Vara* de George Coșbuc".

Licee sanitare

1. Analiza gramaticală a frazei și analiza cuvintelor subliniate din textul următor : „Pe semne că de atîția ani de cînd trăia bine, Aristide ajunsese să creadă că și alții o duceau tot așa și că nu le priiau două mese una după alta, cum i-ar fi priit lui" (Marin Preda).

2. Alcătuiți o compunere cu titlul „Dogrobea ieri și azi în viziunea artistică a lui Geo Bogza".

BUCUREȘTI

1. Realizați o compunere cu tema : „Imaginea patriei și a oamenilor ei oglindită artistic în operele studiate" *(Patria, Țara, Poporul, Dobrogea ! Dobrogea !)*.

2. Se dă textul : „Chiar dacă visurile noastre de atunci s-ar fi împlinit, cred că n-am fi fost fericiți decît foarte puțină vreme, ca omul care a fost multă vreme flămînd și se satură o singură dată" (Titus Popovici).

Cerințe : a) subliniați predicatele și precizați felul lor ; b) delimitați propozițiile și indicați felul fiecăreia ; c) analizați sintactic și morfologic prima propoziție ; d) identificați și analizați adverbele din text.

Notă

Adresăm rugămintea profesorilor de limba și literatura română, precum și inspectorilor școlari de specialitate să trimită S.S.F. sau Direcției învățămîntului preșcolar, primar și gimnazial din M.E.I. opinii în legătură cu subiectele pentru proba de verificare a cunoștințelor.

Cronica revistelor şcolare

Prof. GEORGE ŞOVU
Inspectoratul şcolar al municipiului Bucureşti

Ediţia din 1979 a Concursului republican al revistelor şcolare a determinat, fără îndoială, o emulaţie a atîtor colective de tineri gazetari care-şi consemnează, cu ajutorul cuvintelor frumos „potrivite", gîndurile, trăirile şi faptele mai deosebite ale vieţii şi muncii lor în pagini care ajung sub ochii colegilor — ai celor de-aproape, ori de departe, din cine ştie care colţ de ţară — şi care vor dăinui peste decenii, constituind, pentru *mîine*, memoria timpului prezent.

Cîteva asemenea publicaţii, sosite la redacţia noastră, probează, fără putinţă de tăgadă, faptul relevat. Ne bucură — şi menţionăm, mai întîi, această petală din buchetul bucuriilor noastre, generate de confruntarea cu revistele pe care le urmărim în cronica de faţă — simţul orientării politice, prezentă în concepţia publicaţiilor şcolare respective, în elaborarea atîtor *competiţii* ce dau viaţă şi relief paginilor lor, ca şi trăirea autentică, puternică şi sinceră ce se degajă din ele, trăire consonantă cu a ţării, care a întîmpinat marele eveniment din viaţa întregului nostru popor — Congresul al XII-lea al P.C.R. — cu un entuziasm, al gîndului şi al inimii, şi mai ales al faptelor, greu de concretizat în cuvinte.

Închinat acestui eveniment, noul număr (18—19/1979—1980) al revistei *Speranţe*, publicaţie a elevilor Liceului „Gh. Lazăr" din Bucureşti, pentru a doua oară, consecutiv, laureată cu premiul I la Concursul revistelor şcolare, se înscrie pe linia unor performanţe tradiţionale. O serie de sondaje, anchete, dezbateri, privind calitatea muncii de învăţămînt, impulsul spre creativitate în toate domeniile, propunerile de îmbunătăţire a manualelor şcolare — dovadă de participare cetăţenească, democratică, a elevilor la propriul lor act de instruire, relevarea preocupărilor pentru formarea unui larg orizont ştiinţific, consemnate şi printr-o sesiune de referate, bogate în contribuţii personale — toate acestea, ca şi alte materiale, sînt expresii ale eforturilor ce se depun pentru sporirea calităţii procesului de instruire şi educare a tinerei generaţii, în lumina sarcinilor rezultate din hotărîrile Congresului al XII-lea al partidului.

Acestor preocupări, prezente în coloanele revistei, li se adaugă paginile de beletristică, purtînd girul unui cenaclu care a dat şapte premianţi şi menţionaţi la faza naţională a ultimei ediţii a Concursului „Tinere condeie" din cadrul Festivalului „Cîntarea României".

Două excelente interviuri, unul cu artista poporului Ioana Radu, referitor la *Eternitatea romanţei româneşti* şi altul cu prof. dr. Al. Tohăneanu, despre importanţa desenului artistic în educaţia estetică a elevilor, ca şi o pagină de umor, consacrată unui spiritual dialog între îndrăgitul epigramist al vieţii şcolare — Gh. Zarafu — şi epigramiştii liceului, completează, alături de atîtea alte materiale, sumarul unei reviste care înţelege să-şi onoreze cum se cuvine distincţiile primite.

Pentru a treia oară pe cel mai înalt podium al cîştigătorilor concursului pe ţară, revista *2000*, a Liceului de matematică-fizică nr. 6 din Bucureşti, a scos de sub tipar numărul 24. Cu obişnuita varietate de preocupări şi stiluri, revista publică, în două, ba chiar în trei limbi, poezii, articole, reportaje, îmbrăţişînd o bogată gamă de teme

și motive, de la comemorarea lui Einstein, pînă la pastel și idilă. Remarcăm ancheta cu tema *Ce părere ai despre tine ?*, dezbaterile pe probleme actuale (ex. : *Lumea fără calculator*), precum și reportajul-evocare *Memoria orașului*. Între aspiranții la poezie citățm pe : Andreea Turcu, Anca Vermenlin, Raluca Rosemberg, Sorina Olteanu, Oana Dumitrescu și Florin Neagu, precum și traducerile lui Ștefan Lenkisch. O notă bună pentru copertă și popularul fotomontaj.

Două foarte bune numere au tipărit publicații cu state vechi de calitate : revista *Gînduri*, a Liceului de filologie-istorie „Ion Creangă" (nr.25—26, 1979) și revista *Pe-un picior de plai* (nr. 17, 1979) a Liceului industrial nr. 26, ambele din București.

Marile evenimente din a doua jumătate a anului 1979 — între care înaltul forum al comuniștilor români : Congresul al XII-lea al partidului, sărbătorile prilejuite de cea de a 35-a aniversare a Revoluției de eliberare națională și socială din august 1944, 90 de ani de la moartea celui mai mare poet român — Mihai Eminescu — împreună cu probleme importante desprinse din frămîntările, împlinirile și aspirațiile copiilor și tinerilor de la cele două licee (*Pledoarie pentru creativitate, Ce știm noi, elevii, despre laser ?*, ori *Ce știm despre Terra ?, Gînduri ale pionierilor, Călătorie prin țară* etc. — Liceul „Ion Creangă" ; *Din jurnalul secretarului Comitetului U.T.C., Uteciștii de azi, comuniștii de mîine, Despre creativitate și implicațiile ei, Biologie și matematică, Tinerii și muzica lor, Superstiția și adevărul științific* — Liceul industrial nr. 26) se găsesc concretizate în articole, interviuri, dezbateri, însemnări.

Se remarcă, de asemenea, numeroasele talente poetice, care realizează, în aceste reviste, pagini vibrante, adevărate recitaluri, în general de foarte bună calitate. Printre semnatari, amintim multe nume care s-au afirmat în diferite ediții ale Concursului „Tinere condeie", în cadrul Cenaclului teleșcoală, la Cenaclul „Săgetătorul", ori în paginile revistelor cu profil literar : Cristian Moraru, Marina Dumitrescu, Dana Armașu, Anca Balosin, Corneliu Andrei Băran, Daniela Pleșa, Narcisa Markos, Athena Teoharide — de la Liceul „Ion Creangă", Constantin Dejiu și Liviu Băieței — de la Liceul industrial nr. 26.

Numărul care deschide noua serie a revistei *Hronica*, editată de elevii Liceului „Gh. Șincai" din Capitală, se străduiește să confirme îndemnul pe care marele cărturar și patriotic ardelean îl rostea, în 1812 : „Purtați-vă bine, pui de români și nu uitați și pre Șincai". Într-adevăr, această școală din București care-i poartă numele nu l-a uitat pe acela de la a cărui naștere s-au împlinit, de curînd, 225 de ani, sărbătorindu-l prin emoționante festivități, sesiuni științifice, expoziții omagiale, ca și printr-o serie de evocări pline de suflet, multe dintre ele consemnate și în paginile revistei *Hronica*. Îmbogățită, din punct de vedere tematic, față de vechea serie, care, timp de 13 ani, a avut numai profil literar, ilustrată foarte sugestiv și variat, noua *Hronică* reprezintă o valoroasă publicație de la care așteptăm, în continuare, mai mult.

Adevărate volume sînt noile numere ale revistei *Curierul liceului* (112 pagini), editată de Liceul „I. L. Caragiale" din Ploiești și *Junimea* (180 de pagini), reprezentînd Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu" din Pitești. Marcînd împlinirea a 88 de ani de la tipărirea, în 1891, a primului număr, cei ce fac să apară astăzi *Curierul liceului* continuă această activitate „cu încrederea deplină că sînt, după propria lor mărturisire, păstrătorii unei valoroase tradiții a învățămîntului românesc". Într-adevăr, revista, care la ediția din 1977 a Concursului publicațiilor școlare a fost distinsă cu premiul al III-lea, la faza națională, excelează, am putea spune, prin strînsa legătură cu viața școlii pe care o reprezintă, consemnînd în paginile sale tot felul de valoroase mărturii în acest sens. O mai bună selecție a materialelor, ca și o

ilustrație și o tehnoredactare mai apropiate de cerințele gazetărești ar duce la creșterea valorii acestei publicații.

Socotim că aceleași sugestii se potrivesc și revistei piteștene *Junimea*, al cărei colectiv de redacție trebuie să-și sporească grija pentru calitatea materialelor publicate, pentru claritatea și relieful exprimării ideilor, sentimentelor, datelor comunicate și, mai ales, pentru asigurarea unei ținute corespunzătoare a nivelului ortografiei și punctuației (din acest punct de vedere, paginile numărului la care ne referim conțin un mare număr de greșeli).

Evidențiem acum două reviste despre care am avut plăcerea să vorbim de mai multe ori : *Axa* (Liceul industrial Negrești-Vaslui) care, prin nr. 13, 1979, „pășește mai departe", după aprecierea făcută de către o colaboratoare într-un *bilanț*, la care noi înșine subscriem, remarcînd, de data aceasta, poeziile celor două „promisiuni certe" : Mihaela Haciu și Mioara Hapău, și *Lyceum* (Liceul „M. Eminescu", Constanța), ca de obicei, antenă sensibilă la pulsația de dinafară — a țării, ca și la cea de dinăuntru — a școlii. Remarcînd, cu satisfacție, prezența în paginile multor reviste a colaboratorilor venite din partea unor elevi-muncitori care-și continuă studiile prin cursurile serale, semnalăm o frumoasă poezie a elevei Sica Nacu, din clasa a XIII-a H, curs seral, publicată în *Lyceum*.

Numărul 1, dintr-o nouă serie a revistei *Plai românesc*, editată de Liceul „Samuil Vulcan" din Beiuș, realizează o amplă și emoționantă imagine a trecutului și prezentului acestei prestigioase instituții de învățămînt, care și-a sărbătorit 150 de ani de existență. Urăm liceului și, firește, revistei mari și frumoase succese în continuare !

Dintre atîtea gînduri și trăiri emoționante, prezente în coloanele revistei *Pagini noi* (nr. 8, 1979), publicație a elevilor Liceului pedagogic din Timișoara, care se pregătesc să devină educatori ai tinerei generații, remarcăm, în mod deosebit, pe cele legate de copii : două pagini de proverbe, maxime și cugetări (românești, ori din cultura altor popoare) — culegere realizată de eleva-educatoare Persida Dobrescu ; de asemenea, poemul *Pentru eternitatea copilăriei*, semnat de Dana Popescu, elevă în clasa a IV-a.

În sfîrșit, cîte un gînd bun pentru revista *Gînd tineresc* a Liceului industrial din Lipova și pentru noul număr (18, 1979) al publicației botoșănene *Liceul*, editată de elevii Liceului „A. T. Laurian".

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BRĂILA

La Clubul tineretului din municipiul Brăila este organizată Societatea literară „Panait Istrati", ale cărei acțiuni sînt înscrise sub egida Festivalului național „Cîntarea României". Dintre activitățile realizate în acest an școlar amintim spectacolele pe care le-a susținut Societatea la Liceul de matematică-fizică „Gh. Munteanu-Murgoci" și la Casa Armatei.

Fiind o Societate relativ tînără, pentru a-și îmbogăți experiența, membrii ei și-au propus să întrețină o corespondență intensă cu cenacluri și societăți literare din întreaga țară.

LĂCRĂMIOARA MUNTENIȚĂ
Liceul „N. Bălcescu".

CONSTANȚA

În cadrul acțiunilor inițiate de Casa corpului didactic din județul Constanța a avut loc la Liceul de științe ale naturii „Mihai Eminescu" o zi metodică, care a cuprins, pe lîngă orele de clasă, o ședință de cerc literar.

Eleva Carmencita Cazacu ne-a prezentat poeziile : *Cînt, Început, Presimțire, Renunțare*. După lectura poeziilor, colegii noștri s-au angajat într-o vie discuție ; ei au subliniat imaginile demne de reținut, care ar putea defini o viitoare poetă.

Tovarășii profesori participanți la activitate ne-au apreciat modalitatea de lucru, valoarea poeziilor debutantei și mai ales faptul că păstrăm ceea ce-i mai bun din poeziile discutate într-un caiet litografiat, din care se pot apoi selecta materiale pentru revista liceului.

CORINA APOSTOLEANU
Liceul de științe ale naturii
„Mihai Eminescu"

IAȘI

Cenaclul Grupului școlar al Întreprinderii metalurgice Iași are o secție a tinerilor dramaturgi care, inițial, și-au exersat condeiele în dramatizări după opera lui M. Sadoveanu, B. Șt. Delavrancea, Al. Sahia, Eugen Barbu. Începînd din acest an școlar, ei au realizat și piese de teatru originale, cu subiecte inspirate din problemele pe care le ridică școala.

Se simte nevoia unui teatru care să răspundă problemelor vieții de elev, un teatru care să vină în întîmpinarea necesităților sufletești ale elevilor. Animați de dorința de a răspunde acestei necesități, anul acesta membrii cenaclului nostru au scris o piesă de teatru — creație colectivă — cu care formația noastră de teatru a obținut în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României" premiul II pe județul Iași.

Cîțiva dintre autorii piesei figurau printre interpreți, realizîndu-se astfel, deziderateле „dramaturgiei creatoare".

Aceste creații colective au o influență formativă deosebită asupra elevilor. Creația îi unește, le canalizează talentele spre același țel, îi ajută să se prețuiască reciproc, să-și îmbogățească sufletele, să cunoască bucuria muncii colective. Textul e produs al grupului care devine un factor efervescent. Desigur, este necesară prezența unui profesor îndrumător care să unifice contribuțiile, să le topească sugestiile într-un tot armonios. Acest mod de a lucra în cenaclu creează condițiile unei adeziuni active, determină o creativitate sporită, textul devenind manifestarea felului de a gîndi și simți propriu colectivului respectiv.

Există, deci, trei tipuri de creații care trebuie să stea în atenția cenaclului literar :

a) creații individuale — expresie a experienței și trăirilor individuale ;

b) creații individuale rezultate dintr-o documentare colectivă ;

c) creații colective care reflectă modul de a simți și gîndi al grupului, reflectă viața în aspectele care interesează grupul.

Aceste aspecte care interesează colectivul sînt vizibile și în alcătuirea unui text de brigadă artistică unde se exersează în mod deosebit spiritul de observație, puterea de selecție, spiritul critic și autocritic. Participarea profesorului îndrumător cu creații proprii stimulează mult elevii, așa încît, alcătuirea textului apare, la un moment dat, ca o competiție în aruncarea „săgeților". Desigur, este obligatorie intervenția profesorului și în sistematizarea materialului, în gruparea lui pe probleme, în găsirea „lianților" care să asigure coeziunea perfectă a textului. Buna dispoziție în care se lucrează un asemenea text, care generează rîsul purificator, este un catalizator al

creației, cu influență pozitivă asupra întregii activități a elevului. Rîsul, ca manifestare a libertății, descătușează sufletele și instruiește în același timp. Această colaborare pe care o propunem între cenaclul literar și cercul dramatic oferă totodată și posibilități de valorificare, de afirmare a activității cenaclului, care se deschide, astfel, spre public.

Prof. SIDONIA SIMIONEȘCU

SATU MARE

Toamna anului 1979 ne-a găsit în efervescența creatoare specifică întîmpinării marilor evenimente ale vieții noastre și ale vieții patriei. Cel de-al XII-lea Congres al Partidului a fost întîmpinat în Liceul industrial nr. 6 din Satu Mare cu elanul specific tinereții, cu acțiuni diverse la care a participat un număr însemnat de elevi.

Începîndu-și activitatea în noul an școlar, cenaclul „Muguri" al liceului a dedicat prima sa ședință grandiosului forum al comuniștilor. Au citit din creațiile proprii, scrise în cinstea evenimentului, elevi ai clasei a X-a A. Ședința inaugurală a prilejuit și lansarea unei noi acțiuni : editarea în viitor a unor numere ale gazetei *Muguri* de către o clasă sau grupă de clase, urmînd ca la sfîrșit cel mai bun număr să fie premiat. Concursul a fost deschis de numărul clasei a X-a A.

Cercul de literatură al școlii și cel de istorie au ținut prima întîlnire din acest an școlar în comun. Cu acest prilej s-a organizat simpozionul *De la comuniști învățăm cutezanța.*

În ajunul deschiderii lucrărilor Congresului s-au organizat acțiuni similare și la ciclul gimnazial, precum și la cursul seral, unde s-au ținut concursuri de recitări. Activitatea artistică a fost întregită prin prezentarea de către elevi ai clasei a X-a B a unui montaj literar-muzical intitulat *Slavă partidului.*

În organizarea Casei de cultură a municipiului s-a desfășurat un concurs de recitări și creație de versuri închinat aceluiași eveniment. În cadrul unei participări numeroase și valoroase, trei dintre reprezentantele liceului nostru au fost premiate : Daniela Popa a obținut mențiune la concursul de recitări, iar Daniela Borbei și Maricica Berețchi au fost premiate atît la concursul de creație, cît și la cel de recitări.

Suplimentul politic, social și cultural al ziarului *Cronica sătmăreană — Geneza* — a inclus în paginile sale și versuri ale elevelor din liceul nostru : Lotte Butykay și Maricica Berețchi.

NICOLETA BEREȚCHI
Liceul industrial nr. 6

TÎRGU JIU

Cenaclul *Azur* al Casei pionierilor și șoimilor patriei din Tîrgu Jiu, la care participă numeroși pionieri și elevi (de la clasa a III-a, la clasa a X-a), își desfășoară activitatea atît în ședințe săptămînale de lucru, cît și în cadrul unor șezători literar-muzicale care se organizează în școlile generale din municipiu. Realizările cenaclului nostru sînt consemnate în revista literară *Sclipiri de rouă.*

Membrii cenaclului au participat la concursuri interjudețene și naționale, la care au obținut rezultate meritorii : menționăm în acest sens pe Liliana Vîlceanu — premiul III la concursul „Tinere condeie" și premiul III la concursul „G. Bacovia" organizat de Consiliul județean al organizației pionierilor Bacău.

Unii dintre membrii cenaclului *Azur* participă și la activitățile organizate de cenaclul *Cristal* (al fabricii de sticlă din Tîrgu Jiu), realizîndu-se astfel o fructuoasă colaborare artistică între elevi și tinerii muncitori, tehnicieni și ingineri.

CAMELIA PETRE
Liceul „Tudor Vladimirescu"

TÎRNĂVENI

Pe lîngă Casa de cultură a orașului de pe Tîrnave funcționează, de aproape un sfert de veac, cenaclul literar-artistic ce poartă — cu consimțămîntul autorului *Cîntării omului* — numele marelui nostru poet. Acest cenaclu cuprinde în rîndurile lui muncitori, intelectuali de formație diversă, elevi de la cele două licee — tineri și vîrstnici — reuniți toți sub aceeași chemare și sub același gînd luminos de a sluji, prin variatele forme ale artisticului, creației și imperativelor ei. Unii dintre elevii care au ucenicit aici, ca să mă refer numai la ultima perioadă, sînt astăzi studenți eminenți în cadrul facultăților de filologie din țară, unde își continuă, paralel cu dobîndirea unei specializări, activitatea creatoare și publică în ziare și reviste, avînd în pregătire volume de debut. Amintesc doar pe Cornelia Velțan, al cărei nume s-a făcut cunoscut în *Vatra*, *Tribuna*, *Napoca universitară*, *Familia etc.* și pe Mariana Popa, cîștigătoarea în mai mulți ani consecutivi a unor locuri fruntașe pe plan național la concursul „M. Eminescu".

Elevii dobîndesc în cenaclu noțiuni suplimentare de teorie, critică literară și estetică, despre tehnica procesului de creație, își lărgesc orizontul cunoașterii prin audierea unor scurte expuneri sau discuții privitoare la fenomenul literar-artistic în general și la cel contemporan, în special. Cenaclul organizează și întîlniri cu scriitori. Astfel, membrii cenaclului au putut beneficia de îndrumarea și sfaturile lui Augustin Buzura, Ioan Alexandru, Romulus Guga, Dan Culcer, Aurel Mihale și ale altora ; ei s-au bucurat de aprecieri și premii în cadrul unor concursuri de creație organizate local, sau la nivel județean.

Cenaclul nostru a dat posibilitatea elevilor să se manifeste public în spectacole de poezie și muzică ; o parte din lucrările lor au fost incluse în grupaje care au apărut în publicații periodice. Astfel, Maria Mara, elevă în clasa a XII-a la Liceul industrial nr. 2, a obținut premiul I la Concursul „Copilul și lumea lui", organizat de revista *Cutezătorii*, iar Simină Irimie, elevă în clasa a X-a la același liceu, a publicat în *Tribuna*.

Am organizat schimburi de experiență cu cenaclurile din județ și chiar cu cenacluri din afara județului, la care am invitat și elevi. Recent, orașul chimiștilor a găzduit o consfătuire județeană pe tema muncii de cenaclu.

Deși creația este un atribut al tuturor vîrstelor, totuși s-a dovedit și se va dovedi mereu că temeliile ei trainice se pun la vîrsta tinereții și că fără această bază nu sînt posibile marile izbînzi de mai tîrziu.

Există certitudinea că acei care cred în virtuțile actului creator, adică acei care au credința nețovăielnică cu tot ce implică ea, vor urca mai repede sau mai tîrziu — dar niciodată fără efort și sacrificii — înaltele culmi ale creației.

Prof. AUREL HANCU
Președintele Cenaclului „Tudor Arghezi"

MARIOARA MIHALCEA

S-a născut la 21 decembrie 1961, în localitatea Mircea Vodă, județul Tulcea. Este elevă în clasa a XII-a la Liceul „Spiru Haret" din Tulcea și membră a cenaclului literar al școlii din anul 1977. A publicat în revistele școlare *Aegyssus* și *Aspirații*.

Țara

Avem și noi o țară,
— O baladă —
O știm a fi așa de la străbuni.
I-am învățat pe litere numirea
Și, pas cu pas,
Grădina cu minuni.
Cînd am crescut,
Am luat în mînă torța,
Am început să luminăm un drum
Și-am limpezit în suflete
O lume
Cu chipul țării noastre
De acum.

Mă cheamă

Mă cheamă iar fîntîna
Din capul străzii mele
Cu roata ei cea veche
Și lanțul ruginit.
Mă cheamă unda neagră
Și sutele de stele
Ce le-am uitat acolo
Și nu le-am mai găsit.

În noaptea asta poate
Cu pași de altădată
Voi regăsi cărarea
Din umbră de castani.

Și voi privi adîncul
Din apa înstelată
Ca să-i ascult tăcerea
De dincolo de ani.

Tu

De-ai ști acum
Că-mi ești atît de-aproape,
Că tu ascunzi fiorul unui vis,
Te-ar speria chemările de ape
Și porțile pe care le-ai deschis.
Tu dacă vrei.
Salcîmii sînt în floare,
Chiar dacă azi e iarnă și tîrziu...
Îmi ceri să plec ?
Eu încă sînt departe,
Iar dincolo de tine
E pustiu.

Patria

LIVIA IFTODE
Clasa a VIII-a, Școala generală
Șipote, jud. Iași

Nu-i cîntec să te-ncapă deajuns,
nici semne să-ți numească visul,
nici pasărea nu urcă-atît de sus
și-n vrajă nu-i mai darnic paradisul.

Și dacă nu te-ncape în cîntec albul vis
și dacă nu-i mai sfîntă lumină decît tine
e pentru că prin vreme făclia ta stelară
s-a cuibărit înaltă, adînc în piept la mine.

De-aș fi zăpadă

ZOIȚA CURTA
Clasa a VIII-a, Școala generală
Sîntimbru, jud. Alba

De-aș fi zăpadă, aș putea mîngîia
frunțile plopilor, prefăcîndu-mă
într-un fulg pribeag.
De-aș fi zăpadă copiii ar veni
să se joace în jurul meu
toți rumeni și veseli.
De-aș fi zăpadă, haina mea de cristale
s-ar topi la primul zîmbet al soarelui
și mi-ar părea rău...
De-aș fi zăpadă, m-aș topi
într-un tîrziu și m-aș preface
într-un bănuț de rouă
ca să alunec
pe firele de iarbă.

Gîndurile mele

MELANIA STĂNESCU
Clasa a III-a,
Școala generală nr. 87, București

Mi-am văzut gîndurile
Plutind pe apă.
Erau ca niște clopoței,
Erau ca niște fluturi.
Am vrut să pun mîna pe ele,
Dar s-au speriat
Și au plecat în zbor.

Zori

VIOREL ARION
Liceul industrial nr. 5, Deva

Cerul a căzut în genunchi
la suflarea oarbă a vîntului.
Soarele a cules cu degetele-i topite
genele nopții.
Brațele luminii au smuls
din palmele negurii hățurile timpului.

Căderea

OVIDIU TIMIȘ
Clasa a V-a, Școala generală nr. 4,
Borșa, jud. Maramureș

Fulgii cad. Cad de sus parcă
i-ar fi aruncat pe fereastră
o mătușă
pentru că au făcut gălăgie.

Mă-nalț

DĂNUȚA SCHIPOR
Liceul industrial minier
Vatra Dornei, jud. Suceava

Purtînd Pămîntul cu mine,
în fiecare șuviță de păr,
în fiecare părticică de suflet,
mă-nalț.
În urmă-mi universul mă roagă,
cu jerbe convulsive de lumină,
să-l iau cu mine,
ca pe o coadă luminoasă de cometă,
dar eu, purtînd doar Pămîntul cu mine,
mă-nalț către astre.

„Calitatea esențială a artei este să fie sprijinită pe un inefabil din seria ei : talentul. Certitudinea sigură în poezie și în toată arta este că fără personalitate nu se poate vorbi despre semnele pe care le face cu materialele lui artistul."

(T. Arghezi)

Cugetări

„În poezie, muzică, pictură și sculptură mediocritatea nu valorează nimic. Științele acestea au ca unic obiect perfecțiunea, fără de care ele nu sînt apreciate de oamenii cu gust ales..."

(Oxenstiern)

„Tot ce avem e pieritor, afară de însușirile sufletului și ale minții."

(Ovidius)

„Nu averea, nici numele ilustru al strămoşilor ne fac mari, ci caracterul şi mintea."

(Ovidius)

„Cea dintîi condiţie a fericirii este înţelepciunea."

(Sophocles)

„Ce frumos e să nu fii lăudat, dar să meriţi a fi."

(Syrus)

„Nu există nimic care să nu poată fi cucerit de o muncă perseverentă şi de o grijă încordată şi atentă."

(Seneca)

(Din Th. Simenschy, *Un dicţionar al înţelepciunii*, Iaşi, 1979)

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRŢILOR

EMIL GHIŢULESCU
Vasile Alecsandri
Bucureşti, Editura „Albatros", 1979, 238 p.

Cartea lui Emil Ghiţulescu este, aşa după cum apreciază Dim. Păcurariu într-o echilibrată *Postfaţă* : „un bun studiu, de profil monografic asupra operei lui Alecsandri, privită din perspectiva semnificaţiei interioare în epocă şi precursoare în mişcarea literară de la sfîrşitul veacului trecut şi din veacul nostru".

După un succint „curriculum vitae", în cadrul căruia sînt amintite datele semnificative ce constituie puncte de contact între viaţă şi operă, autorul trece la analiza separată *a poeziei, a teatrului* şi *a prozei*. Lipseşte în mod nejustificat *corespondenţa* scriitorului, sector important al creaţiei sale. Alecsandri fiind unul dintre epistolierii remarcabili ai literaturii române. Comentariul urmează aproximativ acelaşi itinerariu critic : aprecieri generale asupra genului literar respectiv şi a stării lui în jurul anului 1840, considerat de către exeget anul debutului matur al lui Vasile Alecsandri ; elemente noi pe care le dezvoltă poetul, dramaturgul sau prozatorul şi, în sfîrşit, influenţele exercitate în epocă de opera lui V. Alecsandri.

Analizînd *poezia*, Emil Ghiţulescu îl consideră pe Alecsandri „autorul primei revoluţii în lirica noastră" prin marea descoperire a folclorului. Elemente folclorice se pot depista şi în creaţii artistice anterioare *momentului Alecsandri*, dar poetul *Doinelor* este primul care valorifică creator poezia populară : „De atunci poezia noastră se rumâni", spune Bolintineanu, înţelegînd prin aceasta că dobîndise un pronunţat specific naţional. Răspunzînd chemărilor *Introducţiei-program* al *Daciei literare*, Vasile Alecsandri „este cel dintîi care sudează în chip conştient caracterul naţional cu cel popular, aşezînd sinteza acestora la temelia dezvoltării noastre literare moderne" (G. C. Nicolescu). *Doinele* sale traduse în franceză, la puţină vreme după publicarea în româneşte, constituie unul dintre primele volume de versuri ce ne-au reprezentat în literatura universală. Dintre ciclurile de poezii, noul exeget apreciază în mod deosebit *Doinele*, pentru vitalismul lor contagios, pentru imagistica lor, prevestind prima fază a poeziei eminesciene. *Legendele* se remarcă prin patosul sentimentului patriotic, ecouri din *Dumbrava Roşie* putînd fi regăsite în *Apus de soare* : discursul lui Ştefan cel Mare din cele două opere literare prezintă similitudini frapante.

În ceea ce privește genul dramatic, se evidențiază că Alecsandri a valorificat în creația sa teatrul de păpuși, fiind primul „care orientează dramaturgia pe făgașul criticii severe a rînduielilor social-politice". Pe urmele criticilor mai vechi sau mai noi (vezi de exemplu micromonografia lui Al. Piru, *Vasile Alecsandri* sau prefața la *Teatru* din col. B. p. t.), Emil Ghițulescu arată că autorul *Iașilor în carnaval* este precursorul lui Caragiale, prefigurînd personaje și situații comice. Drama de evocare istorică statornicește o direcție trainică în dramaturgia românească (inaugurată de Hasdeu), cu ecouri pînă la teatrul contemporan de evocare istorică, prin piese semnate de Horia Lovinescu, Paul Anghel, Dan Tărchilă ș.a.

Alecsandri — prozator este o ipostază artistică asupra căreia a stăruit critica din ultimii ani. Ideea a fost lansată de G. Ibrăileanu, iar o cercetătoare contemporană, Doina Curticăpeanu, îi consacră un studiu aparte. Memorialistul, călătorul romantic cu bune pagini de umor, criticul social cultivînd „fiziologia literară" sînt urmăriți într-un comentariu pertinent ce subliniază modernitatea prozei lui Alecsandri.

După un capitol în care se analizează „unele valori și modele artistice în opera lui Alecsandri", Emil Ghițulescu evidențiază „conștiința succesului" — latură a personalității creatoare a scriitorului, pretext critic pentru conturarea unui plauzibil *portret final ;* Alecsandri este „contemporanul nostru", printr-o lectură proaspătă, nouă, din perspectiva conștiinței artistice a contemporaneității : „Din cei o sută de ani de cultură și literatură română modernă, Alecsandri domină aproape cincizeci. Va trebui însă în permanență să ne întrebăm cît de viabil rămîne scriitorul în conștiința posterității și ce opere îi vor asigura perpetuarea numelui".

ION BUZAȘI

E. LOVINESCU

Critice, I—II

București, Editura „Minerva", Biblioteca pentru toți, 1979; 284 p., 335 p. Ediție îngrijită și prefațată de Eugen Simion. Tabel cronologic de G. Gheorghiță.

Este prima ediție a criticului ce apare în populara colecție a „Bibliotecii pentru toți", după ce texte ale criticului s-au publicat în seria *Scrieri.* Cele două volume de față reproduc o parte a *Criticelor,* la care se adaugă pagini din *Istoria literaturii române contemporane,* precum și din alte volume, cu scopul de a oferi o imagine de ansamblu a concepției lui E. Lovinescu despre specificul național și „caracterele specifice ale literaturii române".

E. Lovinescu a militat constant pentru o critică de atitudine estetică, de nuanță impresionistă, cu implicații axiologice, angajîndu-se în polemici ideologice cu reprezentanții tradiționalismului desuet. Sprijinitor al modernismului, în accepția lui cuprinzătoare, de la simbolism la îndrăznelile avangardiste, E. Lovinescu a susținut și promovat literatura tinerilor de atunci : Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban, Camil Petrescu, Ion Barbu și Liviu Rebreanu, conducînd revista *Sburătorul* și cenaclul cu același nume, ultimul prelungit cu dăruire totală scrisului beletristic pînă la sfîrșitul vieții criticului (iulie 1943).

ION ADAM

Introducere în opera lui Duiliu Zamfirescu

București, Editura „Minerva", 1979, 213 p.

Autorul stabilește rolul pe care l-a dobîndit Duiliu Zamfirescu în evoluția romanului românesc, fiind preocupat de modernitatea acestei opere. Prin poezia sa, teatrul și romanul, însemnările critice, problematica din scrisori, Duiliu Zamfirescu este considerat contemporanul nostru. Ion Adam reușește, pe baza unei lecturi integrale a operei lui Duiliu Zamfirescu, să restituie cititorului de azi o reală conștiință scriitoricească și un elevat talent artistic.

NAE ANTONESCU

Curier

Acest articol este scris în ultimele zile ale anului 1979. Cuvintele noastre vor avea de străbătut rîuri și păduri de priviri, gînduri ale redactorului, ale tipografului, ale corectorului..., ale cititorului și vor purta cu ele, peste săptămîni, peste zile și ore, pentru fiecare, o urare ascunsă, abia ghicită, dar sinceră, de voie bună și succese în anul 1980.

Răspundem unui număr de o sută de scrisori, cu o altă lumină în suflet decît am răspuns pînă acum. Aproape ne-au luat prin surprindere tonul serios, transformarea în bine, dovedite de creațiile mai noi ale mai vechilor corespondenți. Lăsînd la o parte scrisorile trimise de *Daniela Pîrvu* din Stoenești, Olt, *Domnica Hațibulea* din Suceava, *Carmen Mihai* din Pucioasa, Dîmbovița, *Gheorghe Arol* din Galați, *Adriana Stoica* din București, *Simona Simion* din Sighișoara, *„Anonimă"* din Cluj-Napoca, *Simona Dieta*, Gh. Gheorghiu-Dej, jud. Bacău, *Marcela Duma* din Brașov, *Dan Toma* din Sibiu, *Filofteea Marcu* din Urziceni, *Marieta Ion* din Pitești, *Florentina Radu* din Făurei, jud. Ialomița, *Ileana Daniela Neagoe* din Ungheni, jud. Argeș, *Camelia Chivu* din Pitești, *Inocențiu Posea* din Tismana, jud. Gorj, *Gabriela-Mihaela Soveja* din Gh. Gheorghiu-Dej, jud. Bacău, *Adriana Duță* din Horezu, jud. Vîlcea, *Peter Canea*, din Miercurea Ciuc, *Florin Purice* din Vaslui, *Ana Pribeagu* din Pitești, *Carmen Ionescu* din București, *Ileana Coman* din Sighetu Marmației și *Rodica Moldovan* din Toplița, jud. Harghita, care nu denotă decît cel mult un început de dibuire a mecanismelor primare ale versificației, putem arăta că un număr mare de corespondenți și-au înfiripat deja un arsenal de mijloace artistice (păcatul este că sînt adesea folosite unde nu este cazul), găsesc conexiuni de idei și rezonanțe lirice care pot deveni un univers poetic propriu, citesc mult, își cultivă talentul și gustul artistic.

Despre *Gheorghe Crețan* din Cîmpulung-Moldovenesc, *Ștefan Eugen* din Constanța, *Grațiela Bura* din București, *Mariana Sterescu* din Tîrgoviște, *Marius Farcaș* din Cluj-Napoca, *Petronela Filipescu* din Iași, *Daniela Spînu* din București, *Simona-Adina Dodoi* din Timișoara, *Mihai Vasilache* din Podu-Turcului, jud. Bacău, *Mihaela Nanu* din Buziaș, *Ion Munteanu* din Craiova, *Adam Șinca* din Oțelu Roșu, jud. Caraș-Severin, *Remus Perța* din Alba Iulia, *Florin Druhora* din Cluj-Napoca, *Liviu M.* din Balș, *Gheorghe Florea* din Galați, *Sorana Vasilescu* din Craiova, *Romică Drăguț* din Brănești, *Mihaela Ionică* din București, *Alexandrina Cârstea* din Brașov, *Marius Tomuța* din Breaza, jud. Prahova, *Viorica Zitzmann* din Tîrnăveni, jud. Mureș, *Aurelian Lenciu* din Constanța, *Tudor Iosifaru* din Rîmnicu-Vîlcea, *Nadia Manuela Filip* din Tîrgoviște, *Viorel Palade* din Galați, *Steliana Păsărică* din Giurgiu, *Rareic* (sic !) din Constanța, *Vasile Gîrniță* din Tîrgoviște, *Constantin Marius* din Ulmu, jud. Brăila, *Valerica Cochior* din Galați, *Lucia Elena Moraru* din Domnești, jud. Argeș, *Claudia Andrei Teodora* din Sibiu, *Mariana* din Curtea de Argeș, *Menura Saferian* din Drobeta Turnu-Severin, *Mircea Diaconu* din Piatra Neamț, *Ioana Anișoara Popovici* din Cornu Luncii, jud. Suceava, *Aida Maria Șeclăman* din Dănciulești, jud. Gorj, *Tamara Lenaulen* din Timișoara, *Eliza Băicoianu* din Tecuci, jud. Galați, *Daniela Laurența Dincă* din Caracal, *Dorin Paradot*, *Claudia Vasiliu* din Drobeta Turnu-

Severin, *Elena Predescu* din Amărăștii de Jos, jud. Dolj, *Ileana Savu* din Tîrgoviște, *Poliana Stancu* din Petroșani, *Andreea Liliana Iordăchescu* din Botoșani, *Ștefania Nicolae* din București, *Irina* din Suceava, *Mariana Filip* din Ploiești, *Andreea Miron* din Pitești, *Mariana Stoica* din București și *Ioana Pavelescu* din Bacău putem spune că sînt buni mînuitori ai condeiului și ai celor mai importante reguli ale limbajului poetic ; scrierile lor sînt, însă, presărate cu naivități, expresii copilăresc-bombastice, stîngăcii ale lipsei de exercițiu, de experiență.

Maria-Dorina Mutiu din Sibiu : aproape ne-ați convins — mai ales prin poeziile : *Atunci*, *Se-aude un vis*, *Dealul cu fîntîni*, *Zbor* și *După furtună* — de profunzimea filonului dumneavoastră liric ; renunțați la explicații și chei inutile care, în loc să întregească textul poeziei, îl pulverizează, îl banalizează ; prea multe exclamații, prea multe întrebări retorice, fără ecou real în sufletul cititorului — renunțați și la acestea ! mai multă detașare ar fi justificată.

Gabriela Cimpoeru din Țînțăreni, jud. Gorj : sînteți pe calea cea bună ; atenție, totuși : modalitățile de expresie (forma !) au rămas în urma complexității și a intensității sentimentelor ; căutați să supuneți limba în acest sens și... citiți cît mai multă poezie contemporană (dar cu discernămînt : v-am recomanda în această perioadă poeziile lui Emil Botta).

Eugenia Panamarov din Adjud, jud. Vrancea : rotundă, închegată ar fi poezia *De toamnă*, cu mici posibile corecții („Aștrii nopții s-au ferecat / în cupole de aramă / și-au adormit visînd. / Lumina încîlcită în plete / încălzea atît de puțin / încît tremurul său / m-a rupt de vrajba viselor. / Și cît de toamnă e ! / Numai noaptea, răzvrătită peste case / n-o mai vrea / și o ceartă".)

Valy Liță din Turnu Măgurele, *Silvia Florea* din Hotarele, jud. Ilfov, *Dorel Andraș-Vărvicean* din Lugoj, jud. Timiș, *Cornelia Gheonea* din Galați, *Liviu Jianu* din Craiova, *Claudia Andrei* din Sibiu și *Viorel Arion* din Hunedoara : dintre poeziile trimise am putut alege cîte una, două, care se pot publica ; mai aveți de făcut un susținut și de lungă durată efort înspre limpezire și concizie, dar încă de pe acum se poate spera la succese în acest sens.

Victor Baciu din Constanța : renunțați la tonul cam anecdotic, care uneori devine bombastic, alteori grotesc și, dacă puteți realiza o astfel de decantare, veți ajunge într-adevăr la o poezie gravă și originală.

Monica Moldovan din Sighișoara și *Dănuța Schipor* din Vatra Dornei : judecînd după poeziile trimise putem afirma — evident, cu rezerva cuvenită — că sînteți poete în adevăratul, deplinul sens al cuvîntului ; aveți siguranță în mînuirea limbii, limpezime a simțirii și a gîndirii, echilibru. Vă rugăm să ne trimiteți și alte poezii.

Viorel Răducu din Pitești, *Lăcrămioara Moraru* din Bacău, *Lidia Argint* din Suceava, *Lia Trandafir* din Sibiu, *Diana L.* din Suceava : compozițiile sînt interesante, dar nu ajung să devină literatură ; probabil pentru că proza cere mai multă experiență de viață și mai multă luptă cu hîrtia și stiloul.

Marcela Șinca din Baia Sprie, jud. Maramureș ; nuvela este foarte interesantă sub raportul arhitecturii interne ; totuși, este prezentă o bună doză de convențional. Am dori să mai citim și alte nuvele scrise de dumneavoastră pentru a ne putea pronunța ; scrieți cu ușurință, replicile sînt firești, personajele se creionează interesant ; de ce, însă, acest subiect ? parcă ați scrie sub deviza „artă pentru artă"...

VASILE POENARU

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/4294/1979

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Din analizele publicate

A. Gh. Olteanu — *Mănăstirea Argeşului*, vol. I, 1972, p. 23—26.
Gheorghe Şovu — Costache Negruzzi : *Sobieţki şi românii*, vol. II, 1973, p. 21—23.
Nicolae I. Nicolae — Mihail Sadoveanu : *Hanu Ancuţei*, vol. II, 1973, p. 14—16.
Ion Vasile Şerban — Octavian Goga : *Rugăciune*, vol. III, 1973, p. 19—24.
G. G. Ursu — Mihai Eminescu : *Floare albastră*, vol. IV, 1973, p. 14—18.
Antonia Constantinescu — Miron Radu Paraschivescu : *Feerie*, vol. II, 1974, p. 24—27.
Mircea Anghelescu — Nicolae Filimon : *Ciocoii vechi şi noi*, vol. III, 1974, p. 15—20.
Mădălina Dumitrescu — Mihail Sadoveanu : *Lupta de la Vaslui*, vol. III, 1974, p. 22—25.
Roxana Sorescu — Ştefan Augustin Doinaş : *Mistreţul cu colţi de argint*, vol. III, 1974, p. 25—30.
Nicolae I. Nicolae — Nicolae Labiş : *Moartea căprioarei*, vol. IV, 1974, p. 30—32.
Cornel Moraru — Ion Agârbiceanu : *Fefeleaga*, 1, 1975, p. 27—29.
Al. Tudorică — C. Negruzzi : *Alexandru Lăpuşneanul* (I), 2, 1975, p. 20—21 ; (II), 3, 1975, p. 30—33.
Pompiliu Marcea — Ioan Slavici : *Moara cu noroc*, 2, 1975, p. 25—27.
Mihai Bujeniţă — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Hagi Tudose*, 2, 1975, p. 31—33.
C. Otobâcu — Marin Preda : *Moromeţii*, 2, 1975, p. 33—36.
Gheorghe Codreanu — Tudor Arghezi : *Testament*, 4, 1975, p. 33—35.
Neacşu Alexe — Geo Dumitrescu : *Problema spinoasă a nopţilor*, 1, 1976, p. 26—29.
Antonia Constantinescu — Marin Sorescu : *Trebuiau să poarte un nume*, 1, 1976, p. 30—33.
Mircea Gheorghe — Alexandru Vlahuţă : *În Vrancea*, 2, 1976, p. 24—26.
Augustin Macarie — Nichita Stănescu : *Noi*, 2, 1976, p. 26—27.
Nina Preda — Şt. O. Iosif : *Cîntec sfînt*, 3, 1976, p. 28—30.
Iordache Diaconiţă — Vasile Alecsandri : *Miezul iernei*, 4, 1976, p. 22—24.
Florica Mitu — Gala Galaction : *La Vulturi !*, 4, 1976, p. 24—27.
Rodica Negoescu — Al. Davila : *Vlaicu-Vodă*, 1, 1977, p. 28—31.
Gheorghe Şovu — Marin Sorescu : *Astfel*, 1, 1977, p. 31—32.
Ileana Oancea — Lucian Blaga : *Izvorul nopţii*, 2, 1977, p. 32—34.
A. Gh. Olteanu — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare*, 3, 1977, p. 22—25.
Neacşu Alexe — Tudor Arghezi : *De ce-aş fi trist ?*, 4, 1977, p. 23—25.
Stanca Chesaru — Nicolae Labiş : *Comunistului*, 3, 1977, p. 26—29.
Stanca Chesaru — D. R. Popescu : *Mări sub pustiuri*, 2, 1978, p. 25—28.
Mircea Gheorghe — Eugen Jebeleanu : *Stăpînul*, 3, 1978, p. 24—26.
Roxana Sorescu — Tudor Arghezi : *Bună dimineaţa, primăvară !*, 4, 1978, p. 25—27.
Magda Ursache — Nichita Stănescu : *Un pămînt numit România*, 4, 1978, p. 27—31.

Corespondenţii revistei „Limba şi literatura română"

ALBA — Carmen Maria Popovici, Liceul economic, Alba Iulia
ARAD — Otilia Hedeşan, Liceul pedagogic, Arad
ARGEŞ — Luminiţa Olteanu, Liceul „Zinca Golescu", Piteşti
BACĂU — Mirela Mahu, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău
BISTRIŢA-NĂSĂUD — Doina Botezatu, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistriţa
BOTOŞANI — Camelia Avădănoaie, Liceul „August Treboniu Laurian", Botoşani
BRAŞOV — Gabriela Gheorghe, Liceul nr. 1 de matematică-fizică, Braşov
BRĂILA — Lăcrămioara Munteniţă, Liceul „Nicolae Bălcescu", Brăila
BUZĂU — Sorina Man, Liceul „Mihai Eminescu", Buzău
CARAŞ-SEVERIN — Adela Naum, Liceul de matematică-fizică, Reşiţa
CLUJ — Anda-Cristina Tătaru, Liceul de filologie-istorie „Ady-Şincai", Cluj-Napoca
CONSTANŢA — Corina Apostolescu, Liceul „Mihai Eminescu", Constanţa
COVASNA — Oprea Bigiu, Liceul industrial nr. 2, Sf. Gheorghe
DÎMBOVIŢA — Gabriela Lupea, Liceul „Ienăchiţă Văcărescu", Tîrgovişte
DOLJ — Alexandru Panea, Liceul de filologie-istorie, Craiova
GALAŢI — Marinela Capăt, Liceul „Vasile Alecsandri", Galaţi
GORJ — Camelia Petre, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tg. Jiu
HUNEDOARA — Monica Fodor, Liceul nr. 1, Hunedoara
IALOMIŢA — Georgeta Ene, Liceul de matematică-fizică, Slobozia
IAŞI — Irina Căruntu, Liceul „Naţional", Iaşi
ILFOV — Daniela Popa, Liceul de matematică-fizică, Urziceni
MARAMUREŞ — Adelina-Maria Groşan, Liceul pedagogic, Baia Mare; Georgeta Chiş, Liceul industrial minier, Borşa
MEHEDINŢI — Maria Miruţiu, Liceul „Traian", Drobeta Tr. Severin
MUREŞ — Felicia Ionescu, Liceul pedagogic, Tg. Mureş
NEAMŢ — Lia Saiu, Liceul „Calistrat Hogaş", Piatra Neamţ
OLT — Zanaita Damian, Liceul „I. Minulescu", Slatina
PRAHOVA — Domniţa Palii, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploieşti
SATU MARE — Doina Ciula, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare
SĂLAJ — Ana Cornelia Pop, Liceul pedagogic, Zalău
SIBIU — Carmen Negulei, Liceul „Octavian Goga", Sibiu
SUCEAVA — Dan Bodnar, Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava
TELEORMAN — Iuliana Ghiţă, Liceul de matematică-fizică, Alexandria; Corina Chirea, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele
TIMIŞ — Dana Marian, Liceul de filologie-istorie, Timişoara
VASLUI — Svetlana Nimirschi, Liceul „Gh. Roşca-Codreanu", Bîrlad
VÎLCEA — Gheorghiţa Dumitrescu, Liceul energetic, Rm. Vîlcea
BUCUREŞTI — Irina Airinei, Liceul de filologie-istorie nr. 1

Lei 4

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

2

1980

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 70738, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI
ANUL VI (IX), NR. 2 (APRILIE — IUNIE), BUCUREŞTI, 1980

Sumar

GRAMATICĂ, VOCABULAR

B. CAZACU — Cultivarea limbii şi educaţia patriotică 3
AL. GRAUR — Cum se pronunţă şi se scrie corect : „ceace" sau „ceea ce" ? 4
GABRIELA PANĂ DINDELEGAN — Acordul corect al atributului adjectival 5
D. CRAŞOVEANU — Aspecte ale pronumelui relativ în analiza sintactică (II) 7

STIL, COMPOZIŢIE

AUREL SCOROBETE — Sens propriu şi sens figurat 10
PAUL MAGHERU — Personajul literar 12
ANA DUMITRESCU — Paralelă : „Mănăstirea Argeşului" — „Meşterul Manole" de Lucian Blaga 15

ANALIZE, SINTEZE

VASILE POPOVICI — I. L. Caragiale : „În vreme de război" 19
LIVIU GRĂSOIU — Marin Sorescu : „Muzeul satului" 21
NICU C. VÎRGOLICI — Tiberiu Utan : „Ceahlăul" 23

MISCELLANEA

CORNEL CIRSTOIU — Constantin Brâncuşi şi opera sa de la Tîrgu Jiu . . . 25
CORNELIU NISTOR — Feodor Mihailovici Dostoievski : „Fraţii Karamazov" 28
ION STOICA — Orizontul informaţiei (II) 30
Case şi muzee memoriale 32
VASILE PÂRVĂNESCU — Mărturii documentare (Caragiale, Eminescu, Creangă) 37

CONCURSURI, EXAMENE

Activităţi în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României" : Concursul de limba şi literatura română „M. Eminescu" (Etapa judeţeană : 24 februarie 1980)
Subiecte (clasele V—XIII) 39
Elevii care au obţinut, la etapa judeţeană a concursului, nota 10, cu drept de participare la etapa finală de la Satu Mare 40

CENACLURI, REVISTE

MIRCEA HANDOCA — Sesiunea de comunicări științifice și exigențele pregătirii referatelor 45
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 46

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI 51

TINERE TALENTE

MIHAI GH. LIANA — *Gînduri* 54

DEBUT

LOTTE BUTYKAY — *Pace* 55
CRISTINA GUȘATU — *Imnul pădurii* 55
CAMELIA DRAGUȘANU — *Stare de toamnă* 55
ELISABETA DEAK — *Copilărie* 56
CORNELIA GHEONEA — *Fericire* 56
Maxime, cugetări 57
Concurs de ghicitori 57

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

ZAHARIA SÎNGEORZAN, *Pelerini români la Columna lui Traian* (Marius Pop); GEO BOGZA, *Cartea Oltului. Statuia unui riu. Priveliști și sentimente* (Augustin Macarie); GIUSEPPE NAVARRA, GEORGE ZARAFU, *Ținte cu învățăminte* (George Șovu) 58

VASILE POENARU — Curier 61

Cultivarea limbii și educația patriotică

B. CAZACU

Transmisă din generație în generație, limba română este un element constitutiv și distinctiv al comunității noastre naționale. Dintre formele de manifestare a limbii, varianta literară — păstrător și vehicul al bunurilor spirituale ale întregii comunități — a contribuit, de-a lungul timpului, la afirmarea și dezvoltarea conștiinței naționale a poporului român.

Alexandru Odobescu sublinia meritul lui Ienăchiță Văcărescu, care a transmis — cum afirma autorul lui *Pseudo-kyneghetikos* — „acel testament în versuri, cel mai nobil legat ce putea lăsa un om de geniu posterității sale" : *Creșterea limbii românești / Și-a patriei cinstire.* În această formulare lapidară, poetul încredința cultivarea limbii române și dragostea fierbinte de patrie drept moștenire urmașilor săi.

Îndemnul lui Văcărescu a rămas actual și pentru generațiile de astăzi aflate pe băncile școlii. Învățămîntul fiind unul dintre factorii decisivi ai formării personalității tinerilor are principala menire de a pregăti pe viitorul cetățean, constructor al unei lumi noi, conștient de drepturile și de îndatoririle sale.

Predarea limbii și a literaturii române oferă largi posibilități atît pentru educarea sentimentelor patriotice ale elevilor, cît și pentru transmiterea elementelor necesare dobîndirii deprinderilor de exprimare corectă (orală sau scrisă).

Educația și limba sînt fenomene strîns legate în viața colectivității, reprezentînd, în formarea omului cultivat, un proces unic. Comportamentul verbal, unul dintre elementele constitutive ale comportamentului social, contribuie la desfășurarea, în bune condiții, a mecanismului vieții sociale, în diverse domenii.

Copilul, pînă la vîrsta școlară, stăpînește, în mod empiric, din practică (prin contactele sociale, mai ales în familie), limba maternă, mai exact codul oral, limba de fiecare zi (lat. *sermo cotidianus)* a conversației curente. În școală, el își lărgește orizontul, nu numai lingvistic, și își însușește, de data aceasta, științific, sistematic, în primul rînd, codul scris, stilurile funcționale, diversele registre ale limbii. El ia contact, de pildă, cu stilul științific, pe care, la intrarea în școală, nu-l stăpînea. Însușirea elementelor lingvistice ale disciplinelor care se predau în școală, a terminologiei de specialitate, îi deschide orizontul pentru înțelegerea diverselor realizări ale științei, tehnicii și culturii. Astfel, contactul treptat cu textele beletristice îi dezvoltă capacitatea de însușire și folosire a valorilor expresive ale limbii. De aceea, se acordă o deosebită atenție, în școală, alegerii textelor (pentru lectura obligatorie și cea facultativă), atît din punctul de vedere al conținutului tematic, cît și al valorilor stilistice. Profesorul nu se limitează, deci, la identificarea și explicarea valențelor estetice ale textului beletristic, pe care le presupune însă, întotdeauna, o creație literară de valoare.

În general, putem afirma că, în școală, elevul trebuie să se obișnuiască cu folosirea unei optime strategii verbale (lat. *verbum*

„cuvînt") în alegerea mijloacelor de exprimare a unui anumit conținut (în funcție de situație, de temă, de interlocutor etc.).

Este necesar ca tînărul să fie învățat să observe și să aprecieze comportamentul verbal al tuturor celor cu care vine în contact, să fie capabil să emită, atunci cînd i se cere, judecăți de valoare (din punctul de vedere al corectitudinii, proprietății, expresivității, conciziunii etc.) ; să poată aprecia caracterul, mai mult sau mai puțin adecvat, al exprimării unui anumit conținut (prin grai viu sau în scris).

Astfel se explică rolul important, în școală, al lecturii expresive, al interpretării, cu ajutorul profesorului, a textelor, din diversele stiluri funcționale ale limbii, ca și al compunerilor, în general, al activității de permanentă îndrumare și de control, efectuate de cadrul didactic. Aș semnala, de exemplu, între deficiențe, faptul constatat cu prilejul asistenței la diverse lecții, în clasele mici, că elevii (uneori chiar și profesorii care ar trebui să intervină) nu acordă atenția cuvenită marcării accentului logic, intelectual, al frazei, menit să scoată „în relief" un anumit termen, o sintagmă, sau, mai rar, al intonației, din propozițiile interogative și exclamative.

Printr-un efort susținut, în special la lecțiile de limba și literatura română — care ar trebui să fie întotdeauna un model, din acest punct de vedere pentru celelalte discipline predate în școală —, elevul ajunge să folosească, în comunicare, în mod conștient acest instrument perfect care este limba ; totodată el tinde spre o exprimare nu numai corectă, ci și eficientă și expresivă.

Astfel se realizează, de-a lungul anilor de învățămînt, însușirea cunoștințelor și deprinderilor de folosire a limbii în diverse situații și cultivarea ei. Îndrumarea elevilor în sensul cultivării modului lor de exprimare are un caracter profund educativ. Ea este o îndatorire patriotică a întregului colectiv profesoral, care aduce, și prin aceasta, o contribuție importantă la formarea personalității tînărului, la pregătirea lui pentru intrarea, cu depline răspunderi profesionale și civice, în viața socială.

Cum se pronunță și se scrie corect: „Ceace" sau „ceea ce"?

Acad. AL. GRAUR

Din pronumele personal de persoana a treia, la care se adăugase un adverb, limba latină tîrzie a format un pronume demonstrativ, moștenit de noi sub forma *acel*, feminin *acea* ; cu un adaos (deictic, adică arătător), a apărut *acela*, cu femininul *aceea* ; pe de altă parte, prin scurtare, s-a format *cel*, feminin *cea*, articol demonstrativ și adjectival. De la femininul *aceea*, prin scurtare, s-a creat forma *ceea*, care, legat de pronumele relativ *ce*, a dat naștere expresiei *ceea ce*, cu valoarea de „lucru care". De exemplu zicem : *a plouat destul, ceea ce înseamnă că vom avea o recoltă bogată.* În timp ce *care* se leagă de substantive, *ceea ce* se atașează de acțiuni, deci de propoziții.

Pronumele relativ *ce* a fost treptat înlocuit cu *care* (la început acesta avea altă semnificație). În vremea noastră, oamenii care vor să vorbească pompos l-au reluat pe *ce* din textele mai vechi și îl folosesc în loc de *care* ;

de exemplu, spun : *am văzut un lucru ce m-a impresionat*. Dar acum cîteva decenii n-ar fi zis nimeni așa. Singura formulă în care *ce* rămăsese în uzaj era *ceea ce*, descrisă mai sus. Avînd în vedere că nici demonstrativul *ceea* nu mai era folosit (se zice, literar, numai *aceea*), grupul *ceea ce* s-a unificat și, nemaiputînd fi analizat, a fost luat drept un singur cuvînt.

Urmarea este că mulți vorbitori de astăzi, nefiind în stare să distingă părțile componente ale expresiei, nu iau în serios scrierea cu doi *e* și pronunță *cea ce*, avînd în vedere că sînt familiarizați cu femininul *cea* al articolului. Se merge însă acum și mai departe : am auzit de mai multe ori, în ultimul timp, pronunțîndu-se *ceace*, nu numai într-un singur cuvînt, dar și cu un singur accent, pe *a*, atunci cînd, de fapt, elementul principal al formulei este *ce*.

Se înțelege că, în condițiile acestea, nu va mai fi posibil să se descompună formula în părțile ei componente și, deci, i se vor putea da înțelesuri greșite. Din acest motiv, cred că e necesar să se atragă atenția asupra erorilor, să se scrie separat *ceea ce* și să se impună accentuarea lui *ce*.

Acordul corect al atributului adjectival

GABRIELA PANA DINDELEGAN
Universitatea din București

Am discutat, într-unul din numerele trecute ale revistei [1], acordul predicatului cu subiectul, ca formă de manifestare a relației sintactice dintre subiect și predicat. Acordul intervine și în interiorul grupului nominal, fiind, în planul expresiei, mijlocul de realizare a relației de dependență dintre un determinant adjectival și regentul lui [2]. Regentul (un substantiv și, mai rar, un pronume sau numeral) impune atributului adjectival repetarea informației gramaticale de gen, de număr și de caz. Potrivit acestei reguli de acord, în construcțiile : *cunoștințele elevei acesteia, rezultatele metodei celei noi*, atributele adjectivale *acesteia* și *celei noi*, primul exprimat printr-un adjectiv pronominal demonstrativ, iar al doilea, printr-un adjectiv propriu-zis precedat de un articol demonstrativ, se acordă în gen, număr și caz cu substantivele regente, avînd, deci, formă de feminin singular genitiv.

Abaterile de la regula de acord a atributului adjectival privesc nerespectarea acordului în caz. Fenomenul este mai vechi în limba română, fiind semnalat de acad. Iorgu Iordan, care, încă în 1943 aprecia : „fenomenul este atît de răspîndit, încît am impresia că ne găsim în fața unei adevărate tendințe" [3]. Sursa numeroaselor abateri de la regula acordului în caz o găsim în particularitățile flexionare ale limbii române. Realizarea acordului în caz este marcată în planul expresiei numai la singularul adjectivelor feminine (ex. metoda *nouă* / metodei *noi*), la adjectivele pronominale, atît la forma feminină, cît și la cea masculină, la singular și plural (ex. eleva *aceasta* / elevei *acesteia*, elevul *acesta* / elevului *acestuia*,

[1] Vezi *Limba și literatura română*, nr. 3, 1979, p. 7—9.

[2] O relație de dependență manifestată prin acord se realizează și la atributele în componența cărora apare un articol genitival. Acordul articolului genitival n-a intrat în preocupările lucrării de față.

[3] Cf. Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"*, Iași, 1943, p. 419.

elevele *acestea* / elevelor *acestora*) și la articolul demonstrativ din structura unor atribute adjectivale (ex. rezultatele *cele* mai bune / rezultatelor *celor* mai bune). În cazul unui adjectiv propriu-zis sau participial masculin, la singular și plural, și feminin, la plural, acordul în caz nu e vizibil în planul expresiei, forma adjectivului nedistingînd cazurile genitiv, dativ de nominativ, acuzativ (ex. elevul *bun* / elevului *bun*, elevele *bune* / elevelor bune). Această diferență de comportament morfologic de la un atribut adjectival la altul favorizează neglijarea acordului în caz și în situațiile în care normele flexionare ale limbii române impun distingerea formei de caz a adjectivului și, implicit, realizarea acordului. Așa se explică numeroasele construcții cu atributul adjectival neacordat în caz, prezente în limba neîngrijită (ex. claritatea ideii *formulată* în lucrare, tablourile expoziției de curînd *deschisă*, idei ale romanului *acesta*, din pricina răspunsului *cel* din urmă, rezultatele metodelor *cele* mai noi). Unele au pătruns și în literatura beletristică (ex. „Că altă dată s-ar fi făcut negru la față și numai aruncîndu-i omului *acela* o privire l-ar fi făcut să-i rămînă vorba în gît...", Marin Preda, *Moromeții*, I) și în stilul publicistic (ex. „găsirea căilor *cele* mai bune de creștere a rolului științei...", *Scînteia*, 1977).

Din exemplele date, se constată că sînt susceptibile de producerea acestui tip de dezacord construcțiile cu adjective demonstrative, cu articole demonstrative și cu adjective participiale separate de regent printr-un determinant sau avînd, la rîndul lor, determinări postpuse.

Se constată, de asemenea, că nerespectarea acordului în caz se limitează la construcțiile cu adjectivul postpus, deci la așezarea adjectivului după regent, fiind exclusă în cazurile de antepunere. (Sînt înregistrate numai construcțiile *ideile acestui roman, găsirea celor mai bune căi*, cu adjectivul și articolul demonstrativ acordate.) În construcțiile cu adjectivul așezat înaintea substantivului, este posibilă, dimpotrivă, marcarea cazului numai în forma adjectivului, neglijîndu-se forma de caz a substantivului. Lucrările normative semnalează construcții greșite ca : *boala nefericitei noastre mamă, în timpul interesantei expunere*, unde, după adjective cu formă de genitiv, substantivul are formă de nominativ. Neglijarea acordului în caz la finalul grupului, indiferent de natura componentului final : adjectiv sau substantiv, demonstrează că în producerea acestui tip de dezacord intervin și factori de economie lingvistică, manifestați prin tendința de eliminare a elementelor redundante, adică a mărcilor gramaticale deductibile din context. În grupul sintactic analizat, este suficientă marcarea relației de caz o singură dată, în forma primului component.

Deși veche și foarte frecventă, deși explicabilă în ansamblul limbii prin factori flexionari și de economie lingvistică, abaterea de care ne-am ocupat nu este acceptată de normele limbii literare. Aceste norme impun cu strictețe realizarea acordului în caz în orice poziție sintactică a adjectivului, deci și în situația adjectivului și a articolului demonstrativ postpuse. Singurele dezacorduri admise de limba literară [4] sînt ale atributelor adjectivale izolate, determinate, la rîndul lor, de alți termeni. În construcția : „Mă voi opri asupra unei cărți *apărute* de puțină vreme, *interesantă* prin noutatea concepției și claritatea redactării", primul adjectiv, fiind neizolat, deci într-o relație mai strînsă față de regent, apare cu forma de caz a regentului, iar al doilea adjectiv, fiind izolat de regent și avînd alte determinări postpuse, apare cu o formă de nominativ.

[4] Cf. *Gramatica limbii române*, Academia Republicii Populare Române, vol. al II-lea, București, 1963, p. 144—145.

Aspecte ale pronumelui relativ în analiza sintactică (II)

D. CRAȘOVEANU
Universitatea din Timișoara

Particularitățile de ordin formal și, mai ales, funcțional ale pronumelor relative, care trec, mai totdeauna, neobservate în actul viu al comunicării, dar pe care analiza gramaticală este datoare să le evidențieze și să le explice, nu se reduc la cele înfățișate anterior *. Ele sînt, desigur, mai numeroase și merită să fie relevate, ceea ce vom și încerca, pe scurt, în cele ce urmează :

1. În acest sens, un aspect deosebit de interesant îl învederează acele situații, proprii limbii noastre și deloc sporadice, în care pronumele relativ, introducînd o atributivă, își are funcția sintactică nu în cadrul acesteia, unde ne-am aștepta s-o găsim, ci în subordonata ei conjuncțională. Prin aceasta, cele două propoziții (atributiva și subordonata ei) apar strîns împletite[1] și sînt foarte greu de separat una de cealaltă. Astfel, în exemplul următor : „...aceasta îmi arată un drum către lumea obiectivă, / *pe care* îi este dat omului / s-o influențeze prin activitatea lui" (T. Vianu, *Jurnal*, p. 353), pronumele în acuzativ *pe care*, deși introduce atributiva *pe care îi este dat omului*, nu este (și nici nu poate fi) complement direct în aceasta, al cărei predicat *(este dat)* este o expresie verbală intranzitivă, ci în subordonata ei subiectivă : *s-o influențeze prin...*, unde-l cere, firesc, atît verbul tranzitiv, cît și reluarea prin pronumele personal neaccentuat *o* : „*pe care...* s-o influențeze".

De asemenea, în exemplul : „n-o să mai am nevoie nici de autoritatea lui blîndă, / *cu care* îmi plăcea / să mă joc" (M. Preda, *Intrusul*, p. 74) relativul *cu care* este un element introductiv pentru atributiva respectivă („cu care îmi plăcea"), dar și parte de propoziție, complement indirect, în subiectiva acesteia *să mă joc*, deci : *cu care... să mă joc*, nicidecum *cu care îmi place*, căci, evident, zicem „îmi place *ceva*", iar nu „îmi place *cu ceva*". La fel, în acest citat din N. Iorga : „publicului celui mare românesc / — *către care* am căpătat deprinderea / să vorbim — / se pot da aceste lămuriri" *(Oameni cari au fost*, p. 97) *către care* ar putea lăsa impresia că, funcțional, aparține totuși atributivei pe care o introduce *(către care am căpătat deprinderea)*, cînd, în realitate, el este complement indirect prepozițional în subordonata acesteia, tot o atributivă, *să vorbim*, deci : „*către care... să vorbim*". Drept dovadă pentru aceasta stă însăși operația de transformare a complementului prepozițional într-unul neprepozițional, la cazul dativ : „*căruia* am căpătat deprinderea / să-*i* vorbim", prin care în cea de-a doua atributivă apare, obligatoriu, pronumele personal *-i*, element de reluare a complementului indirect și semn sigur al apartenenței lui la această subordonată.

2. În sensul celor arătate mai sus, fenomenul de împletire a regentei cu subordonata se înfățișează și mai clar atunci cînd pronumele relativ *(care)* introduce o regentă atributivă avînd ca predicat un verb impersonal *(se pare, se zice, se vede, se spune* etc.) sau o expresie verbală impersonală

* Vezi partea întîi a acestui articol în nr. 4, 1979 al revistei, p. 5—7.

[1] În *Gramatica Academiei* (1963), vol. II, p. 265, fenomenul este discutat sub titlul *Împletirea subordonatei cu regenta*. Cf. și Ion Diaconu, *O completare sintactică*, în *Limba română*, 1958, nr. 2, p. 91—93.

(*e bine, e indicat* etc.), ca în aceste cazuri : „Cînd vuia în sobă tăciunele aprins, / *care* s e z i c e / că face a vînt și a vreme rea..., / mama îl mustra acolo, în vatra focului" (Creangă, *Amintiri*, p. 35), „să ispitești viața / și să afli multe și mărunte, / *care* s e *v e d e* / că în carte nu se pot scrie" (Creangă, *Povești*, p. 81), „Umbla veșnic după el cu un cumnat..., singurul / *care* s e p a r e / că îl admira" (M. Preda, *Marele singuratic*, p. 224). Nu încape nici o îndoială că, prin natura predicatului lor, asemenea atributive își „revendică" pronumele relativ numai ca element introductiv, nu și ca unitate sintactică (subiect) ; ele cer, însă, o subordonată subiectivă din structura căreia pronumele în cauză face parte ca subiect necesar : „*care*... face vînt", „*care*... în carte nu se pot scrie", „*care*... îl admira". În segmentare, pronumele relativ nu poate fi transferat acestei subordonate, ea avînd deja o conjuncție (*că* sau *să*) prin care este introdusă. În toate aceste situații de împletire (sau, cum s-a mai spus, de sinteză) sintactică trebuie să vedem atît un fapt de topică, cît și o modalitate prin care, înainte de enunțarea propoziției atributive, sîntem avertizați asupra naturii predicatului din subordonata acesteia, deci un fenomen de anticipare. Dar și unul, așazicînd, de „dedublare" a pronumelui relativ în : marcă (strict formală) introductivă pentru regenta atributivă — și constituent structural (funcțional) pentru subordonata atributivei. Edificator pentru aceasta rămîne, în ultimă instanță, *sensul* (regimul) *predicatului* în fiecare din aceste două propoziții : în vreme ce unul respinge pronumele relativ ca parte de propoziție, celălalt îl reclamă, ca atare, în chip necesar.

3. Același fenomen de împletire sintactică apare și în enunțurile interogative, frecvente mai ales în exprimarea orală, de felul acestora : „*Care* spui că va veni ?" „*Cine* crezi că va pleca ?" „*Ce* zici că s-a întîmplat ?" etc. Dar, spre deosebire de situațiile discutate *supra*, sub 1. și 2, regenta nu mai este aici ea însăși o subordonată (o subordonată atributivă), ci o propoziție *principală*. Faptul are o implicație cît se poate de importantă, și anume că, de data aceasta, pronumele subliniate au valoare de pronume interogative. Pornindu-se de la propoziții principale interogative : „*Care* va veni ?" „*Cine* va pleca ?" *Ce* s-a întîmplat ?" e de presupus că s-a putut ajunge mai întîi — fază intermediară — la frazele : „Spui că va veni *care* ? „Crezi că va pleca *cine* ?" „Zici că s-a întîmplat *ce* ?" — cu accentul deosebit, se înțelege, pe pronume, iar apoi la enunțurile interogative menționate, în care respectivele pronume, datorită importanței lor pentru aflarea elementului nou, așteptat ca răspuns, sînt dislocate din subordonată (completivă directă) și așezate la început, înaintea predicatului regentei principale : „*Care* spui că va veni ?" etc.[2] Prezent numai formal în regenta principală, pronumele — interogativ aici — funcționează ca subiect în subordonata acesteia, iar împletirea dintre cele două propoziții este deci, în aceste situații, o chestiune propriu-zis de topică[3].

4. În fine, o altă subliniere ce poate fi reținută în ordinea constatărilor de pînă aici referitoare la pronumele relative ne-o prilejuiesc cazurile în care acestea apar întrebuințate cu valoare de pronume nehotărîte[4]. Este, astfel, limpede că în fraze ca următoarele : „Le porunci / să meargă

[2] Firește, aceasta nu este singura explicație a felului în care s-a ajuns la asemenea enunțuri. La fel de plauzibil este că, printr-o angajare directă a interlocutorului, unitatea propozițiilor interogative „*Care* va veni ?" „*Cine* va pleca ?" „*Ce* s-a întîmplat ?" a fost spartă prin inserția, imediat după pronume, a unei alte propoziții (*spui, crezi, zici*), de care ceea ce a rămas se leagă, subordonator, prin conjuncția *că* : „*Care* spui *că* va veni ?" etc.

[3] Cf. *Gramatica Academiei*, 1963, vol. II, p. 265.

[4] Cf. *ibidem*, vol. I, p. 163, 164, 166.

care / de unde a venit" (Reteganu, *P. V.*, 64), „Să vină care / cînd este chemat" — *care* dobîndește sensul pronumelui nehotărît *fiecare* : „să meargă (să vină) *care*" = „să meargă (să vină) *fiecare*", după cum, de asemenea, în exemplul : „Zică cine / ce va vrea, / Eu tot joc pe voia mea" (Jarník-Bîrseanu, *D.*, 359 — *cine* este, semantic, echivalent al pronumelui nehotărît *oricine* (sau *fiecine*) : „Zică *cine*" = „Zică *oricine (fiecine)*". Dar, din perspectiva discuției noastre, ceea ce trebuie să ne atragă aici atenția este că, odată cu această schimbare de sens, pronumele la care ne referim (*care, cine*) pierd statutul de elemente introductiv-relaționale [5] ; de altfel, așezarea lor după predicatul (mai precis : la sfîrșitul) propoziției regente (vezi : să meargă *care*, să vină *care*, zică *cine*) — particularitate de topică în asemenea împrejurări — pune suficient de bine în lumină acest lucru. Ele aparțin, însă, structural *acestor* propoziții, ca subiecte [6].

Cît privește relativul *ce*, și el poate primi sensul pronumelui nehotărît *orice* : în exemplul „Zică cine / ce va vrea", citat mai sus, „*ce* va vrea" = „*orice* va vrea" [7]. Demn de remarcat în cazul acesta este că o atare schimbare semantică nu-i modifică valoarea de element relațional (așa cum am văzut că se întîmplă cu *care* și *cine*) ; în ciuda sensului nou, de pronume nehotărît, cu care este întrebuințat, el continuă să-și exercite rolul de element de legătură al propoziției în cadrul căreia îi revine și o anumită funcție sintactică (aici de complement direct).

*

Moment important în predarea și însușirea gramaticii, analiza (descrierea) sintactică, propunîndu-și să scoată în evidență felul în care se combină și se intercondiționează elementele lingvistice în procesul comunicării, relațiile dintre ele, particularitățile acestora impuse de vecinătățile contextuale etc., își relevă, în fond, valoarea ei *normativă* [8], prin aceea că ne orientează atenția, critic, asupra propriei noastre activități verbale, asupra propriei noastre exprimări [9] — stimulînd interesul pentru folosirea ei corectă.

„Vocabularul e harta prescurtată și esențială a naturii și omul poate crea din cuvinte, din simboale, toată natura din nou, creată din materiale în spațiu, și o poate schimba."

(T. Arghezi)

„Moștenirea noastră literară și întreaga literatură universală ne oferă multe pilde de bogăție și originalitate a limbii. Să învățăm mereu din aceste izvoare și să cumpănim bine cuvintele cînd scriem."

(Mihail Sadoveanu)

---

[5] Fenomen similar, din acest punct de vedere, cu ceea ce am constatat mai sus, la punctul 3.

[6] Prin aceasta, astfel de situații deosebindu-se, totuși, de cele discutate mai sus, la punctul 3, unde pronumele nu aparțin în nici un fel propoziției regente.

[7] Cf. *Gramatica Academiei* (1963), vol. I, p. 166.

[8] Vezi în acest sens precizări importante la Gabriela Pană Dindelegan, *Probleme ale predării sintaxei în școală*, în *Limbă și literatură*, vol. II, 1976, p. 362—366.

[9] Cu mult profit pentru el, cititorul poate consulta în această privință : Valeria Guțu Romalo, *Morfologia limbii române ca obiect de studiu în învățămîntul preuniversitar*, în *Limbă și literatură*, vol. II, 1976, p. 344—347.

Sens propriu și sens figurat

AUREL SCOROBETE
Universitatea din Timișoara

Este un lucru îndeobște cunoscut că limba națională înmagazinează experiența de veacuri a poporului care a creat-o. Dar limba reprezintă și un inepuizabil rezervor, vorbitorii găsind în ea resurse care generează noi impulsuri și nuanțe ale gîndirii, adesea nebănuite. Între limbă și gîndire există o relație intimă foarte strînsă, cele două planuri presupunîndu-se reciproc și neputîndu-se manifesta decît împreună. Limbajul este un mijloc de comunicare, o unealtă a gîndirii, dar o unealtă care stimulează gîndirea: „limbajul este o unealtă, dar care se nimicește pe măsură ce produce, sau care se resoarbe în gîndirea pe care a solicitat-o" [1]. Prin urmare limba implică gîndire, înțeles, sens. Sensul poate fi sesizat atît la nivelul întregului (discurs sau text), cît și la nivelul elementelor (fragment, frază, propoziție, cuvînt, cuvîntul fiind considerat cea mai mică unitate a limbii înzestrată cu sens).

Dacă se știe că limba comunică sensul sau gîndirea, mai puțin se cunoaște faptul că, prin modul său de exprimare, omul, cu sau fără voia lui, se prezintă pe sine. Într-un cunoscut studiu, *„Dubla intenție a limbajului"*, Tudor Vianu a numit cele două funcții ale limbii : „t r a n z i t i v ă" și „r e f l e x i v ă". Limba obișnuită este, într-o anumită măsură și în același timp, tranzitivă și reflexivă, comunicînd ceva (obiectiv) și reflectînd ceva din modul (subiectiv) al omului de a interpreta realitatea. Zona reflexivității se extinde în operele beletristice, care „reprezintă o grupare de fapte lingvistice reflexive prinse în pastă și purtate de valul expresiilor tranzitive ale limbii" [2]. Cele două „intenții" ale limbajului sînt solidare și adesea greu de diferențiat în mod categoric, pentru că mulți autori apelează cu bună știință la modul de exprimare uzual, încît s-ar putea spune că limbajul poetic este alcătuit din cuvinte curente și totuși din altele. Paul Claudel a și spus-o : „Les mots que j'emploie, / Ce sont les mots de tous les jours, et ce ne sont point les mêmes !" („Cuvintele pe care le folosesc / Sînt cuvintele de fiecare zi și nu sînt deloc aceleași !", *Quatrième Grande Ode).* Diferențele între limba comună și cea a scrierilor artistice țin de toate compartimentele limbii, dar aici ne limităm la cîteva aspecte lexicale. În acest caz cuvintele poeziei sînt cele „de fiecare zi" și totuși „nu sînt deloc aceleași" datorită nuanțelor de sens „reflexive" infuzate de autor în sensul „tranzitiv" al cuvintelor folosite. Altfel spus, *sensurile* comune, obișnuite sau *proprii* ale cuvintelor se atenuează, lăsînd loc *sensurilor* aparte, neobișnuite sau *figurate* găsite ori create de autor.

Într-o terminologie mai nouă, sensul propriu este numit *denotație*, iar sensul figurat este numit *conotație*. Opoziția se poate manifesta la nivele diferite, de la cel al limbii comune la cel al „limbii" unui autor. Reluînd, de fapt, un exemplu dat de T. Vianu, I. Coteanu explică cum același cuvînt (semn lingvistic), *leu*, semnifică ceva, denotativ (mamifer din familia feli-

[1] Mikel Dufrenne, *Poeticul*, București, Editura Univers, 1971, p. 48.
[2] Tudor Vianu, *Despre stil și artă literară*, București, Editura tineretului, 1965, p. 24.

nelor, *Panthera leo*, cu o talie anumită, cu o greutate corporală anumită, cu gheare retractile ș.a.m.d.), și altceva, conotativ (ideea de noblețe, de măreție sau de cruzime), distincția fiind uneori greu de făcut [3]. Accepțiile figurate, uneori noi, adică acele conotații atribuite cuvintelor de către autor se pot evidenția cu ajutorul contextului, la marii creatori putîndu-se realiza adevărate dicționare speciale. (Să se compare nuanțele semantice ale unor cuvinte înregistrate în dicționarele obișnuite cu cele din *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*, București, Editura Academiei R.S.R., 1963.) Dacă avem în vedere faptul că limbajul poetic exploatează din plin ambiguitatea semantică, virtualitățile lingvistice figurative, vom dobîndi dimensiunea întreagă a însemnătății conotativului ; acesta declanșează mecanismul numeroaselor figuri de stil (tropi) [4]. Scriitorul modern nu apelează la sensurile figurate ca la mijloace de „împodobire" a enunțurilor. Prin sensul figurat se asigură doza de imprevizibil necesară mesajului artistic și, mai cu seamă, se încearcă să se exprime stări cărora limbajul comun le-ar fi inadecvate. Prin urmare, sensul propriu, denotativ devine impropriu stării poetice, căreia îi servește sensul figurat. Trebuie însă adăugat că sensul figurat se bazează pe cel propriu și nu se poate izola total de acesta. Parafrazînd afirmația lui Vianu am spune că sensul figurat este purtat de valul sensului propriu al cuvintelor. Cîtă vreme sensul propriu este înțeles fără mijlocirea contextului — cu excepția omonimelor și a cuvintelor polisemantice — sensul figurat se constituie numai grație contextului, el depășind oarecum sfera semantică a cuvîntului, întrucît se naște *în* și *din* combinațiile semantice ale cuvintelor.

Să urmărim acest mecanism, al transformărilor semantice, de la sens propriu la sens figurat în poezia *Cartea* de Ion Horea : „Între munți / Și-ntre cîmpii, / Între pluguri / Și mistrii, / Cartea mea, / Ce poți să fii ? / În grădină, / O albină. / Pe ogoare, / Spic și floare. / În pădure, / Mugure / Și pe dealuri, / Strugure. / Iarna, / Cîmpul de zăpadă, / Vara, / Toată o livadă. / Și pe ape, / Nufăr, parcă, / De nu, / Trestie și barcă. / Iar în casă / Stai pe masă / Ca o pasăre frumoasă. / Un copil / Te-a răsfoit : / I-ai cîntat / Și i-ai șoptit. / O fetiță te-a închis, / Tu i te-ai deschis în vis. / Cin'ți-a dat / Și ți-a făcut, / Chipul tău / De la-nceput, / Cu peniță / Și penel, / Zugrăvită-n fel și fel ? / Cin'te mînă / Și te știe / Ca pe-un strop / De apă vie ? / O întreb și cartea tace, / Numai foile-și desface / Și-mi arată lung, afară, / Frumusețile din țară."

Aparent, cuvintele utilizate în text au sensuri proprii, desemnînd aceleași lucruri din limba comună : *munți, cîmpii, pluguri, mistrii, carte, grădină* ș.a.m.d. Din combinarea acestor sensuri proprii, însă, rezultă altele, figurate, ceea ce înseamnă că sensul enunțurilor nu este suma sensurilor proprii ale cuvintelor, adică ne întîmpină schimbări calitative, caracteristice limbajului poetic. Cele mai evidente combinații, în cazul de față, se produc cu ajutorul unei figuri de stil, comparația : 1) Tu, cartea mea „Stai pe masă / *Ca o pasăre frumoasă*" ; 2) „Cin'te mînă / Și te știe / pe tine, cartea mea / *Ca pe-un strop / De apă vie ?*". Dar, cercetînd mai atent textul, observăm și alte îmbinări lexicale. *Carte, a cînta* și *a șopti* înseamnă, fiecare, cîte ceva, dar *cartea a cîntat și a șoptit* este altceva ; se operează aici

[3] I. Coteanu, *Stilistica funcțională a limbii române*, București, Editura Academiei R.S.R., 1973, p. 35—36.

[4] Vezi Gh. N. Dragomirescu, *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, București, Editura științifică și enciclopedică, 1975 și alte lucrări de informare, cum ar fi C. Fierăscu, Gh. Ghiță, *Mic îndrumător în terminologia literară*, ediție revăzută și adăugită, București, Editura Ion Creangă, 1979.

cu o altă figură de stil, personificarea, cartea fiind văzută ca ființă umană. Această „decupare" a unui element al realității, această interpretare „deviată", subiectivă, presupune un punct de pornire și un „raționament" implicat, cu o motivare sui-generis, poetică : întrucît cartea cuprinde texte, adică limbaj și limbajul implică gîndire, cartea îl reprezintă pe autor și, deci, poate fi văzută *ca și cum* ar fi o ființă umană. Deși *tace*, prin limbaj (scris, adică, tăcut) cartea *„arată* lung, afară, / Frumusețile din țară". Înțeleasă nu numai ca produs uman, ci și ca ființă umană, cartea se manifestă ca atare și prin tăcere, pentru că poate „tăcea" cu adevărat numai cine poate și vorbi, adică omul. Astfel dobîndește un sens figurat și *tace*, verbul intrînd în relație cu celelalte *(cînta, șopti, arăta)* printr-o „abatere" de la uzul limbii, adică prin raportarea nu la *om*, substantivul așteptat, ci la altceva, neașteptat, ca și cum s-ar raporta la om. În aceeași serie figurată mai intră și verbele *deschide* și *desface* : „O fetiță te-a închis, / Tu [carte/] i te-*ai deschis* în vis" ; „cartea ... Numai foile-*și desface*". Folosirea verbelor la diateza activă implică nu numai însuflețirea obiectului, ci și ideea de dăruire, atribut iarăși uman.

Este interesant de observat faptul că toate aceste cuvinte folosite figurat sînt verbe, deși poezia, în prima parte, abundă în substantive. (E drept că verbele amintite, repetăm, devin figurate numai în raport cu substantivul *carte.)* Să vedem dacă nu și unele substantive dobîndesc sensuri figurate. Am zice că ne aflăm în fața unui fenomen deosebit de interesant, caracteristic artei poetice : o serie de noțiuni proprii sînt pe cale de a deveni poetice, figurate. Textul de față dezvăluie virtuțile potențiale ale substituirii figurative : cartea *poate fi* altceva *(albină, spic, floare, mugure, strugure, cîmp de zăpadă, livadă, nufăr, frestie, barcă).* Prin cuvînt, ca semn al lucrurilor, cartea — adică textul poetic — *poate deveni* substituentul (înlocuitorul) acelor lucruri pe care nu numai că le numește, dar le și evocă, aproape ca și cum le-ar aduce de față. Această capacitate a limbajului poetic, aproape miraculoasă, permite analogia cu minunile relatate în basme și, în acest fel, se motivează în textul nostru compararea *cărții* cu un *strop de apă vie.* Dar, pentru ca „minunea" să se întîmple, este necesar ca textul să fie creație artistică reușită și să se adreseze unui cititor pregătit pentru o receptare adecvată.

Personajul literar

PAUL MAGHERU
Institutul de învățămînt superior, Oradea

Personajul literar este o creație a scriitorului, o modalitate specifică literaturii de a reflecta omul în relațiile sale cu natura și viața socială. După cum se știe, scriitorul se inspiră din viață, iar viața înseamnă, înainte de toate, trăire umană. Idealul scriitorului, experiența lui de viață, ideile, gîndurile și sentimentele se proiectează în personajele literare. Valoarea unei opere literare epice ar fi greu de definit, dacă nu am vorbi despre personajele sale. Deși simple ficțiuni artistice, fără o identitate socială precisă, ele ne farmecă prin adevărul pe care-l comunică, intră în existența noastră spirituală, ne place să ne identificăm cu ele sau să le condamnăm în numele unor idealuri umane. Cînd ne gîndim la opere din literatura română sau universală, ne vin adesea în minte, în primul rînd per-

sonajele literare, datorită reliefului artistic și valorii lor exemplare. Istoria literaturii epice este, într-un anume sens, istoria personajelor, deși în spatele acestora noi putem și trebuie să descoperim psihologia scriitorului, sau elemente de istorie și viață socială a timpului în care opera a fost scrisă.

Personajele literare pot fi împărțite în clase și categorii, după cele mai variate criterii : locul ocupat în structura operei, atenția și amploarea cu care sînt caracterizate de autor, semnificația etică etc. În funcție de importanța pe care o au în susținerea acțiunii, personajele pot fi *principale, secundare* și *episodice*, sau *individuale* și *colective*. În raport de ideal, personajele se împart în *pozitive* și *negative*. În ultimul deceniu s-a renunțat la această împărțire. Personajele mai pot fi *schematice, statice* sau *plate*, construite în jurul unei singure trăsături, idei sau calități dominante, și, prin opoziție, *complexe*, cînd prezintă un cumul de trăsături caracteristice ; de asemenea, personajele pot fi *statice, nonevolutive*, sau *dinamice*, în mișcare, din punctul de vedere al componentelor sufletești. Această dezvoltată clasificare nu constituie o normă sau o regulă obligatorie, dar cunoașterea ei poate fi utilă în interpretarea textului literar narativ.

Știm încă din clasele a VI-a și a VII-a că prezența umană în operele literare epice sau dramatice ia forma personajelor literare și că, pentru caracterizarea lor, scriitorii folosesc procedee directe și indirecte. Caracterizarea directă poate fi făcută de către autor, de către alte personaje sau de personajul însuși (autocaracterizarea, monologul interior).

Caracterizarea indirectă reiese din acțiuni, fapte, conduită, gînduri, frămîntări, gesturi, reacții ale personajului la mediu, din aspectele sale exterioare, din felul în care se exprimă. Toate acestea oferă indicii în legătură cu locul, timpul, condiția intelectuală a personajului. Personajul principal al romanului *Neamul Șoimăreștilor* este Tudor Șoimaru. Pribeag de cînd era copil, în vremuri de restriște și cumpănă pentru țară, după ce a slujit mulți ani în oștiri străine, Tudor Șoimaru se întoarce în satul natal, chemat de amintiri vagi și de dorul nestins după neamuri și pămîntul unde a cunoscut lumina soarelui. Cantemir bei nu înțelege această grabă spre locurile copilăriei și, în comparație cu firea tătarilor, „copii ai pustiei", „mișcători ca nisipurile", descoperă la moldoveni o „boală" a statorniciei, o „suferință" după ținuturile natale. În drum spre ocinele părintești, o întîmplare neprevăzută, iubirea aprinsă pentru fata Orheianului, pare că-i va schimba gîndurile. Dar icoana înnegurată de uitare a tatălui mort, amintirile și dorința puternică de a face dreptate îl atrag cu o forță tainică, misterioasă spre casă. Realitățile satului îl întorc treptat cu fața spre adevăr. Stroie Orheianu, boierul din Murgeni, este ucigașul tatălui său. El smulsese cu forța ocinele strămoșești asupra cărora răzeșii aveau urice și întărituri de la Alexandru Vodă și Ștefan cel Mare pentru ajutorul vitejesc la hotarele țării.

Personajul literar Tudor Șoimaru este prezentat în evoluție, de la osteanul viteaz care slujește cu credință toate stăpînirile, luptînd pentru un ideal individual abstract, pînă la identificarea cu suferința celor mulți : „Înainte nu mă temeam : eram singur. Astăzi mă tem : sînt legat de lucruri statornice". Experiența aspră a vieții, dezamăgirea în dragoste, umilirea îl fac să înțeleagă că între el și neamul lui Orheianu n-a fost nimic decît blestem și sînge, că între răzeși și boieri nu poate exista armonie sau împăcare, ci numai ură și luptă.

Pe Tudor Șoimaru îl cunoaștem din caracterizările altor personaje și din propriile lui acțiuni. Cantemir bei îi remarcă „sufletul ciudat și o

limbă dulce". „Om ca dînsul, cu inimă tare și cu patimă năprasnică, se izbește cu fruntea de multe stînci ale vieții." Simeon Bîrnoavă îi observă, la crucea lui Ionașcu, „sufletul prea pătimaș", „ochiul sălbatic și obrazul ca de mort".

Analiza psihologică se face cu mijloace obișnuite și constă, de cele mai multe ori, în notarea gesturilor, atitudinilor, reacțiilor, comportamentelor ce trădează stările sufletești. De exemplu : starea sufletească a personajului cînd află că boierul cel mare din Murgeni l-a lăsat orfan și că a umilit tot satul : „Tudor Șoimaru rămăsese ca fulgerat, cu ochii rotunziți, înfricoșați de groază lăuntrică. Abia avu puterea să se stăpînească, înghiți greu de cîteva ori și rămase privind întunecos spre mormîntul de dinaintea lui". În antiteză cu figura luminoasă a lui Tudor Șoimaru, boierul este înfățișat în linii caricaturale, cu trupul greu și gras, lacom la fire, îngrat, abuziv și nedrept.

Vom semnala cîteva particularități stilistice ale artei lui M. Sadoveanu în caracterizarea personajelor. Impresia de mărime, de întindere spațială sau de adîncire în timp se exprimă prin substantive și adjective abstracte : *singurătățile Prutului, întinderi nemărginite, depărtări, liniște nesfîrșită, străinătăți, adîncimile singurătății.* Epitetele, foarte frecvente, exprimă nuanțat trăirile dragostei : *ochii învăpăiați, otravă dulce ;* șovăiala sau teama : *ochii înfrigurați, ochii rotunjiți, înfricoșați de groază lăuntrică;* mînia : *ochiul sălbatic, obrazul ca de mort.* Se poate observa frecventa notare a reacțiilor ochilor, ferestre larg deschise spre ascunzișurile sufletului. Unele comparații sînt luate din natură și din lumea vietăților sălbatice. Înfruntarea sîngeroasă de la începutul romanului este elocventă : oștile murmură „ca o *vîjîire de pădure*", sîngele curgea „*ca o ploaie*" etc. Cînd șovăie, Tudor Șoimaru e *ca o fiară flămîndă care se domolește numai lîngă pradă. Răzașul se trase la cuibul de pe Răut, ca un vultur rănit.* Cînd Orheianu ridică asupra lui buzduganul, Tudor e *turbat ca fiara, cu ochii crunți și cu obrazul ca de var.* Metaforele sînt simple, puțin deosebite de comparații : *În sufletul lui Tudor Șoimaru bîntui într-adevăr o furtună grozavă.*

Natura joacă un rol fundamental în opera lui Sadoveanu. Ea este în concordanță cu starea sufletească a personajelor. Cînd tînărul îndrăgostit de fiica Orheianului intră în Șoimărești și nu cunoaște încă adevărul despre tatăl ei, satul îi apare scăldat în lumina dimineții, în pacea și liniștea unei zile de duminică, cu răzășii îmbrăcați în frumoasele lor straie de sărbătoare. Cînd asistăm la răzbunarea crudă și la înfăptuirea dreptății sau cînd se anunță vremuri grele, natura se prezintă astfel : „Era un cer fără soare și mohorît deasupra și soseau de la munți, pe vîrfurile înălțimilor, nouri zdrențuiți".

La sfîrșitul acestui comentariu, în legătură cu personajul literar, luînd ca exemplu pe Tudor Șoimaru din romanul istoric *Neamul Șoimăreștilor* de M. Sadoveanu, reamintim elementele constitutive ale operelor narative (schiță, nuvelă, roman). Acestea sînt : *tema, motivul, subiectul* și *personajul literar.* La temă, motiv și subiect ne-am referit într-un articol anterior [1], iar în rîndurile de față, la personajul literar — modalitate esențială de reflectare artistică a realității în creațiile epice și dramatice.

[1] Vezi *Limba și literatura română*, an. V (VIII), 1979, nr. 4, p. 15 — 17.

I. L. Caragiale: „În vreme de război"

VASILE POPOVICI
Student, Universitatea din Timişoara

Atunci cînd nuvela *În vreme de război* a fost pusă, pe bună dreptate, sub emblema naturalismului, s-a avut în vedere universul tematic : stările patologice — obsesia, nebunia, o situaţie ieşită din comun, visul, naturi psihice şi morale neobişnuite. Prea des însă s-a văzut în naturalism un mod de a fi al realismului, uitîndu-se, de fapt, că între conceptele de realism şi naturalism există diferenţe de esenţă. Pentru naturalişti, „realitatea" realiştilor nu era decît o formă de manifestare a unei alte realităţi, mult mai profundă : *natura*. Prin natură, în concepţia lor, trebuie să se înţeleagă acea zonă a psihicului în care se conjugă ereditatea (studiată de Darwin şi Lucas) cu determinismul (lui Taine) prin cei trei factori : rasa, mediul, momentul. Fără îndoială, între realism şi naturalism este continuitate, dar acesta din urmă reprezintă o altă fază în devenirea literaturii, implicînd, după cum vom vedea, la I. L. Caragiale, un *mod de tratare nou* a unui univers tematic nou, unde naturalismul pune în valoare pornirile bolnăvicioase, spaima, *visul*, ca formă paroxistică de concentrare a obsesiei, maladiile psihice, cazurile ciudate.

Stilistic, nuvela *În vreme de război* relevă o particularitate cu totul interesantă la nivelul cuvintelor emise de narator (care poartă numele de *povestire*) : atunci cînd ne este prezentată realitatea — care ar trebui să apară ca univers coerent, stabil, avînd un sens precis — naratorul, dimpotrivă, o *relativizează*, o pune sub semnul îndoielii. Realitatea se dovedeşte a fi, paradoxal, amăgire, aparenţă, *vis*. Pe de altă parte, visul nu este tratat drept ilogic şi iluzoriu ; el are în nuvelă statutul realităţii. Putem vorbi, prin urmare, de inversarea raportului dintre realitate şi vis. Modul de construcţie a nuvelei se face nu din perspectiva realităţii, ci din perspectiva visului, astfel încît realitatea este ordonată de vis şi obsesie, ceea ce înseamnă că *elementul naturalist devine modelator la nivelul viziunii*.

Realitatea este relativizată pe două căi : ironia şi discursul indirect liber (adică acele cuvinte care, deşi spuse de narator, sînt gîndite de personaj). Întîlnim ironia de la forma cea mai subtilă, ca aluzie : „Într-o seară, părintele Iancu a făcut *prostia* să rămînă acasă singur de tot...", „După miezul nopţii, *iacăte* oaspeţii negri...", „*De mirare* însă un lucru — popa avea un buiestraş minunat şi două iepe de prăsilă : nu i le-au luat", „Dar ceva *mai curios* — cîinii din curte... nu dedeseră nici un semn de viaţă ! Hoţii au fel de fel de meşteşuguri ca să adoarmă cîinii cei mai sălbatici ; le dă, *pesemne*, un fel de mîncare descîntată, ori cine ştie ce", pînă la antifrază (cînd, pentru a exprima un sens negativ, se foloseşte un cuvînt cu sens pozitiv, laudativ) : „D-l Stavrache *a plîns mult, mult, zdrobit de trista veste* [a morţii fratelui] !... Nu trebuie să se lase *copleşit de durere*... S-a spălat pe ochi ; a pus caii la brişcă şi a plecat repede la tîrg să întrebe pe avocat, cu ce forme intră cineva regulat în stăpînirea averii unui frate bun pierdut, care n-are alt moştenitor". Ironia relativizează pentru că implică o *dedublare* : pe de o parte se afirmă, pe de alta se neagă, afirmaţia fiind făcută pentru a fi respinsă, însă nu (întotdeauna) pe deplin. Realitatea este astfel un tărîm ce *apare* într-un fel şi se dove-

deşte *a fi* altfel. Între narator şi evenimentele narate s-a produs o ruptură, o distanţare pe care acesta o exprimă prin diferite *aprecieri* pe care le face : faptul că „buiestraşul popii" nu a fost luat este lucru „de mirare", cîinii nu au lătrat şi aceasta este „ceva mai curios".

Aceeaşi dedublare (dialog) o reîntîlnim în cadrul discursului indirect liber : „Ce avea preotul pe suflet ? Ce să aibă ? Lucru greu de-nţeles firește ; aşa că d-l Stavrache, mai întîi nici n-a vrut să crează. Cum s-a putut ? Omul cu greutate... ! — frate-său ! preotul — să fi fost capul bandei de tîlhari ! Şi cu toate astea era adevărat. Dracu-l împinsese !" ; sau : „De mult nu se mai pomenea acum de preotul Iancu... Se-necase ? Îl răpusese cineva ? Nici urmă nu lăsase..."

Dedublarea şi dialogul sînt prezente şi la nivelul personajului Stavrache. Acesta plînge „mult, mult", dar aleargă la avocat pentru a intra „regulat în stăpînirea averii fratelui pierdut". De asemenea, hangiul, dedublîndu-se, dialoghează cu sine însuşi : „Care va să zică — clipi gîndul hangiului — nici vorbă n-a fost de judecată despre popa, despre capul şi gazda tîlharilor. Aoleu ! Ce mai judecători !... Dar o să îndrăznească să se mai întoarcă ?... Dar dacă îndrăzneşte şi se întoarce ? Atunci, ce-i de făcut ?... O veni ?... N-o veni ?..."

Procedeu cu totul rar în literatură, dialogul apare şi între personaj şi narator, ceea ce duce la ştergerea frontierelor dintre elementele povestirii : „— Dar — întrebă distras d-l Stavrache — ce s-o mai fi făcut cu tîlharii prinşi astă-primăvară ? Tîlharii fuseseră osîndiţi la diferite pedepse şi desigur erau şi aşezaţi la locurile de muncă". Să repetăm că *textul nu este relativizat prin dialog* (ironie şi discurs indirect liber) *decît atunci cînd sînt înfăţişate fapte reale din nuvelă.*

Cu totul altfel se prezintă lucrurile atunci cînd intervine visul : textul îşi pierde natura dialogală pentru a deveni monologic, strict epic ; intervenţiile ironice ale autorului lipsesc, dispare şi discursul indirect liber. Trecerea de la realitate la vis şi de la o modalitate la alta este *pregătită* de autor prin :

1. cuvintele stranii ale avocatului : „— Atunci stăpîneşte sănătos [averea] — a adăugat avocatul — şi dacă te-o supăra cineva, atunci vino la mine... Numai unul singur te-ar putea călca... — Cine, întrebă d-l Stavrache. — Popa. Moştenitorul zîmbi şi cu siguranţă răspunse: — Aş! nu mă mai poate călca, săracul !" ; şi

2. prin afirmaţia cu caracter general : „Dar orice se-ntîmplă des nu ne mai mişcă ; orice minune a treia oară trebuie să ni se pară un lucru foarte firesc. Pentru aceasta, hangiul primi fără multă emoţie vizita înstrăinatului, care venea cine ştie de unde, de departe". Visul „trebuie să ni se pară lucru foarte firesc", instaurîndu-se ca fapt real : „D-l Stavrache sta în odăiţă, căutînd să desfacă nişte socoteli încurcate, cînd intră nenorocitul fugar. Stins de oboseală, bolnav, cu faţa hiravă şi cu ochii-n fundul capului ca în clipa morţii, ocnaşul era îmbrăcat în haina vărgată de la ocnă, de unde scăpase, ca prin minune, pilindu-şi lanţurile..."

Realitatea fiind prezentată ca vis şi visul ca realitate, se ajunge astfel la o *ambiguitate* totală a textului. Pătrunderea gradată a visului în realitate (la a cărui impresie de terifiant contribuie substanţial modul de prezentare) duce la invadarea realităţii de către vis şi obsesie. Patologicul, fondul obscur, inconştient, ereditar poate, favorizat de moment şi mediu (o ploaie ce nu se mai curma) au invadat realul.

Sîntem, fără îndoială, în prezenţa uneia dintre nuvelele în care uimitoarea măiestrie de a crea efect artistic lucrează la toate nivelele : tematică, stil, construcţie, prin adecvarea stilului şi construcţiei la tematică.

Marin Sorescu: „Muzeul satului"

LIVIU GRĂSOIU

Muzeul satului face parte din cel de-al doilea volum semnat de Marin Sorescu, volum intitulat *Poeme* și apărut în 1966. Este, așa cum s-a remarcat în critică, o carte definitorie pentru Marin Sorescu, o carte ce i-a individualizat profilul în cadrul poeziei noastre contemporane, pentru că atunci, în 1966, autorul publica și alte piese reprezentative, precum *Drumul, Tablouri, Șah, Ochii, Shakespeare* etc.

Titlul poeziei ar fi promis cîteva strofe mai mult sau mai puțin pitorești, un fel de reportaj liric rimat și ritmat despre o instituție de mare interes turistic ori documentar. Numai că Marin Sorescu și-a obișnuit cititorii întotdeauna cu surprize, iar *Muzeul satului* nu s-a cristalizat ca un poem tradiționalist, ci ca o tulburătoare meditație despre condiția țăranului român. Astfel că *Muzeul satului* devine un simbol, poetul transfigurînd, într-o manieră originală, o realitate impregnată de istorie, de muncă și suferință.

Muzeul satului este o poezie patriotică, realizată într-un stil mai puțin obișnuit, fiindu-i străine discursivitatea, retorismul, solemnitatea adesea căutată, specifică uneori versurilor de asemenea inspirație. Marin Sorescu abordează subiectul fără grandilocvență, fără obișnuita ceremonie, cu intimitate, cu o simplitate desăvîrșită, care se dovedește însă, în final, capabilă de o adîncă vibrare emoțională.

Începutul poeziei pare mai degrabă o relatare gazetărească : „Din viața acestor oameni / Lipsesc mai multe secții, / Iar altele, cum ar fi / Bunăstarea materială, fericirea și norocul / În istorie, / Sînt slab reprezentate".

Unele versuri sînt chiar formule banalizate, pe care le găsim în presă, de exemplu : „Sînt slab reprezentate" ; „Lipsesc mai multe secții". Marin Sorescu știe însă ce înseamnă construcția unui poem. El o realizează lucid, cu o inteligență scăpărătoare, cu instinctul sigur al arhitectului care face ca splendorile unui edificiu să fie dezvăluite pe rînd și la momentul oportun. Dar nu comparația cu arhitectul este definitorie, ci, mai degrabă, aceea cu un regizor. Vocația de dramaturg (în 1966 Marin Sorescu nu se manifestase încă în teatru, dar în 1968 avea să apară *Iona*...) este evidentă, poetul lucrînd, cum afirmam, ca un veritabil regizor care și-a comprimat elanurile emotive și nu urmărește acum decît ca ideea să reiasă cît mai pregnant în montarea preconizată. Dacă regizorul folosește în acest sens actori și diverse efecte scenice, Marin Sorescu lucrează aici cu cititorul. Pe el, pe cititor, îl pune în situația de a-și reprezenta ideea poetică. E un transfer dinainte studiat de emotivitate de la autor la consumatorul de artă, autorul retrăgîndu-se discret și dozînd cu migală, adesea fragmentînd cantitatea și calitatea stării de lirism ce a constituit punctul de plecare al poeziei, ca și devenirea ei ultimă.

Deci, după prima strofă voit oarecare, urmează o explozie de imaginație, tradusă printr-o viziune neașteptată și absolut originală : „Nu întîlnești aici nici o monedă, / Pentru că, neavînd aur și argint, / Țăranii și-au gravat anual chipul / Pe boabe de mei, de grîu, de porumb / Care

nu ni s-a păstrat". Versurile citate au multiple implicații, dintre care cea mai importantă mi se pare a fi viziunea asupra contopirii ființei țăranului (a întregii entități de fapt) cu munca asupra cîmpului și a roadelor lui. Țăranul a înnobilat deci prin muncă natura, dîndu-i o identitate aparte, în care și el este inclus.

Cu aceeași artă regizorală, Marin Sorescu împinge lucrurile mai departe. Un altul ar fi apelat la accente patetice, abordînd — în adîncirea ideii fundamentale — frumusețea sufletului țărănesc. Autorul evită iar patetismul, declarațiile voit răscolitoare și, pornind de la un element („Păsări împăiate / Ar fi putut ei, ce e drept, aduce destule") se ridică la generalizare, sugerînd implicarea cîntecului (a artei deci) în viața și destinul țăranului, văzut permanent în comuniune cu natura, așa cum de fapt s-a manifestat el în propriile creații, de tip folcloric. Iată strofa în întregime : „Păsări împăiate / Ar fi putut ei, ce e drept, aduce destule. / Dar le-a fost milă să ucidă / Privighetoarea, mierla și cucul / Care le cîntau fără bani toată viața, / Și toată moartea".

Marin Sorescu folosește des acest procedeu luat din cinematografie : prezentarea mai întîi a detaliului, apoi descoperirea ansamblului pasibil de multe interpretări și bogat în sensuri. Iar două cuvinte din strofa citată o anunță pe următoarea. Ne referim la „viața" și „moartea", coordonatele eternității condiției țăranului, considerat același, în toate timpurile, impasibil ca natura însăși : „Era primitivă, / Antică, medievală / Apar ca una singură, / Fiindcă neștiind carte, țăranii / N-au băgat de seamă că între aceste epoci / Există deosebiri / Fundamentale". Strofa citată pare a nu face corp comun cu restul poemului. Mai ales că imediat, Marin Sorescu o contrazice cu dezinvoltură, arhitectul de care vorbeam punînd alături de o coloană impecabilă, din marmură, o alta din ghips. Păcat pentru soarta construcției, rezistențele lor fiind foarte deosebite. Viața țărănimii ar fi fost dominată de un singur element : pămîntul. Pămîntul era obiect al muncii și loc de odihnă totodată, căci acolo se săpau bordeiele, un alt simbol al existenței acestei clase sociale. Bordeiele înseamnă existența pașnică, egală cu sine, întunecată și robită materiei în miezul căreia sînt încrustate.

Printr-o antiteză, una dintre puținele figuri de stil folosite de autor aici, Marin Sorescu sugerează însă și revoltele, încercările de ridicare spre alte orizonturi ale țărănimii, acelea care ar constitui elementul de glorie și de mîndrie al bordeienilor : „Din loc în loc, între bordeie / Sînt intercalate răscoalele : / A lui Doja, a lui Horia, Cloșca și / Crișan, a lui Tudor, / Construite de data asta la suprafață / Cu un uimitor simț al simetriei / Arhitectonice".

Finalul poemului, contrastează, prin ton, cu debutul său. Autorul se desprinde dintr-o dată din detașarea rece, adresîndu-se direct cititorului : „Vizitatori, / Nu atingeți sărăcia și tristețea / Aflate-n muzeu". Se simte un moment de emoție necenzurată ridicat apoi la simplitatea covîrșitoare a tragismului : „Sînt exponate originale / Ieșite din mîna, din sufletul și din rărunchii acestui popor / Într-o clipă de încordare și spontaneitate / Care a durat / 2 000 de ani". Piesă de evidentă originalitate, *Muzeul satului* rămîne printre cele mai interesante poezii de inspirație patriotică ale liricii noastre contemporane.

Tiberiu Utan: „Ceahlăul"

NICU C. VÎRGOLICI
Liceul industrial Tîrgu Bujor, jud. Galați

Supranumit de Alexandru Vlahuță în *România pitorească* „bătrînul rege al Carpaților", considerat a nu fi mai prejos decît Olimpul, Pindul sau Pelionul de către Dimitrie Cantemir în *Descrierea Moldovei*, cîntat de Gheorghe Asachi, Alecu Russo, Vasile Alecsandri și de mulți alții, acestui „uriaș cu fruntea-n soare / De pază țării noastre pus" — cum spune George Coșbuc în cunoscutele versuri — i-a dedicat Tiberiu Utan poezia *Ceahlăul*.

Poetul maramureșean Tiberiu Utan (născut la Văleni, 21 martie 1930) înrudit în nota sentimentală prin suavitate și muzicalitate cu Șt. O. Iosif nu își propune să creeze un pastel al Ceahlăului, și, exceptînd primul dintre cele șase catrene, el nu este un descriptiv în general și nici nu-și etalează înclinarea spre pictural atît de evidentă în alte poezii. Pornind de la munte, el caută corespondențe și semnificații, folosește Ceahlăul ca pretext pentru a evidenția cu mîndrie patriotică virtuțile poporului român.

Poezia se deschide cu o imagine mirifică care vizează sublimul și care plasează Ceahlăul în lumea basmului : „Ca de pe-un alt tărîm", imagine pe care o întîlnim și la Vlahuță legată tot de Ceahlău : „Și-i liniște, o liniște sfîntă, care face să te crezi pe alt tărîm" (Al. Vlahuță, *România pitorească*, București, E.P.L., 1965, p. 114). Mîndru, încoronat de nouri, cu o frunte lată și semeață ca de bour, cu statură cutezătoare și cu creștetul în bolta albastră Ceahlăul pare mereu tînăr.

Prin cuvinte simple, firești, cu naturalețe, Utan dă glas sentimentelor sale de mîndrie patriotică atunci cînd admiră acest Olimp al Moldovei, un adevărat Burebista de piatră scrutînd zările, istoria și vatra noastră.

Dacă descriptivul nu apare în general pe prim plan, poetul dovedește sensibilitate în evidențierea comuniunii mioritice dintre om și natură, ancestrala corespondență între caracteristicile naturii și trăsăturile de caracter ale oamenilor care trăiesc în mijlocul ei.

Ceahlăul a fost de atîtea milenii martorul zbuciumatei noastre istorii, al încleștatei noastre lupte pentru păstrarea ființei noastre naționale și pentru libertate, căci libertatea este pentru noi o condiție de viață ca apa și ca aerul :

„El a văzut oștiri dușmane
Și codru-ndepărtat cum arde,
Și fii gliei strînși la arme
Dînd spulber nepoftitei hoarde".

Ultimul vers al catrenului amintește de eminescianul „Cum veniră se făcură toți o apă ș-un pămînt" sau de un alt vers tot din *Scrisoarea III* : „Peste-un ceas păgînătatea e ca pleava vînturată".

După ce a coborît pe verticala istoriei în trecut, fiind martorul vitejiilor străbune, Ceahlăul — personificat și de această dată — scrutează întinderile prezentului surprinzînd dominante de caracter scumpe ale po-

porului nostru cum ar fi dorința de pace, demnitatea, hărnicia cu care noi ne deschidem către lume :

„El ne-a văzut în timp de pace,
ni-i martoră întreaga lume,
zidind, muncind, că-așa îi place
românului să-și facă-un nume".

Acest superlativ de piatră al înălțimilor Moldovei, domn drept ca și Ștefan cel Mare și veșnic cum veșnic este poporul român, Ceahlăul este un strălucit simbol al trăiniciei poporului nostru. Intrat în legende, cîntat de balade, de doine și de cîntece de dor Ceahlăul rămîne pentru noi un exemplu de la care să învățăm ce înseamnă cutezanța, statornicia și să înfruntăm toate vicisitudinile cu fruntea sus.

De aceea, în ultimele două versuri, apelînd la o retorică simplă, elementară Tiberiu Utan se adresează copiilor, primăvara patriei noastre printr-un imperativ cu evidente resurse educative în care se află și o pertinentă comparație :

„Fii ne-nfricat ca el, copile,
cu fruntea sus, cutezător".

Comparația deschide și închide poezia (două comparații întîlnim în prima strofă și o comparație în ultima).

Demnitatea, calitate fundamentală a poporului român, popor care nu a îngenunchiat niciodată este evidențiată prin repetarea de trei ori a cuvîntului „frunte", fruntea sus însemnînd în ultimă instanță demnitate. Dar cuvîntul are de fiecare dată o altă semnificație : „frunte lată" care vrea să însemne înțelepciune, gîndire, „frunte ca un bour" care semnifică semeție, dar și putere și „fruntea sus" care sugerează demnitate și cutezanță.

Prin poezia *Ceahlăul* Tiberiu Utan îmbogățește lirica patriotică cu o piesă de rezistență și se alătură pleiadei poeților care au dat prin versurile lor glas acestui nobil sentiment de dragoste față de țară.

„Niciodată nu am fost element stăpînitor ; niciodată nu s-a manifestat în noi chiar nici tendința de a supune pe alții, ci totdeauna românul s-a mulțămit a fi adăpostit și a se dezvolta pe pămîntul său ; dacă vom urma și în viitor tot astfel, lăsînd în pace pe cei ce ne lasă în pace și trăind în bună înțelegere cu cei ce nu ne jignesc, vom aduce societății europene și îndeosebi statelor vecine serviciul pe care nici un alt stat nu-l poate aduce".

M. Eminescu

Constantin Brâncuși și opera sa de la Tîrgu Jiu

Prof. dr. CORNEL CÎRSTOIU
Liceul „Tudor Vladimirescu", Tîrgu Jiu

Despre opera sculptorului Brâncuși (1876—1957) s-a scris foarte mult și s-au emis, cum era și firesc, diverse păreri. Însuși artistul mărturisea : „Statuile sînt prilejuri de meditație".

Este meritul lui Ion Mocioi de a fi prezentat în lucrarea *Brâncuși : Ansamblul sculptural de la Tîrgu Jiu* procesul elaborării acestei opere și o sinteză privind interpretările posibile. În ceea ce ne privește, vom încerca să punem în lumină elementele etnografice și folclorice care stau la baza operei lui Constantin Brâncuși de la Tîrgu Jiu.

C. Brâncuși s-a născut și a copilărit în Hobița, sat de autentică viață românească din județul Gorj. Casa-muzeu, reconstituită după cea veche, ne sugerează felul lui de viață. Aici se află masa joasă, unde familia se așeza în jur, seara, cînd părinții și copiii se întorceau obosiți de la muncă. Stîlpii casei din pridvor, ornamentați de atîția meșteri rămași pentru totdeauna anonimi, sînt mărturia felului de viață al familiei sale. Tînărul a manifestat de timpuriu talentul cioplirii și dăltuirii în lemn, dovadă că s-a orientat spre școli de specialitate. A plecat apoi în Franța, unde a avut prilejul să lucreze o vreme pe lîngă sculptori celebri, care au creat o adevărată școală.

La începutul secolului nostru, în special după primul război mondial, apar în Franța diverse curente care s-au manifestat puternic în mai toate ramurile artei : *expresionism, dadaism, cubism, futurism, supracubism, constructivism,* curente de care Brâncuși n-a fost străin și de care trebuie să ținem seama în aprecierea operelor lui, chiar dacă ele se află pe cel mai autentic sol românesc și au subiecte românești. Brâncuși a frecventat cercurile constructiviste, care cultivau liniile pure, concentrate, esențializate, sugerate de matematizarea impusă de tehnica modernă. În 1924, cînd are loc vernisajul primei expoziții internaționale de artă nouă, organizată la București, de revista *Contimporanul,* Eugen Filotti a vorbit în primul rînd despre „expresionismul" lui Brâncuși. Filozoful și poetul Lucian Blaga, în lucrarea sa *Nou stil,* îl consideră pe Brâncuși expresionist și-l apropie de Ernst Barlach (1870—1938), sculptor, gravor și dramaturg german, de Rudolf Belling, tot german, și de rusul Alexander Arhipenko.

Referindu-se la Constantin Brâncuși și la Milița Petrașcu, Blaga spunea că acești artiști pleacă de la „natura obiectiv organizată" și „nu se opresc la conturul accidental al acesteia, ci o proiectează pe un plan abstract de esențe și sinteze. Ei nu neagă natura, decît în măsura în care o pătrund de spirit. Brâncuși îndeosebi — cu o mare știință despre posibilitățile imanente ale materialului în care lucrează — a ajuns la forme care înseamnă crearea din nou a naturii pe un plan divin, unde materia

urmează cu supunere îngerească nu atît legile ei, cît legile duhului ce-şi doreşte un trup adecvat".

Într-o vreme cînd problema condiţiei umane începea să se pună cu ascuţime, expresionismul reprezenta un strigăt al tinerilor sufocaţi de ameninţarea războiului, de coşmarul birocraţiei şi funcţionarismului, de rigiditatea tehnicismului. De aceea, civilizaţia şi tehnica sînt văzute de către expresionişti, fie ei pictori, sculptori, sau poeţi, ca o primejdie de convertire a sufletelor sub tiparele standardizării, ale statisticii şi calculelor. Salvarea sufletelor nu le mai pare posibilă decît prin „întoarcerea la sursă", prin cufundarea în mit şi în an-istorie, în mediul rural primitiv, în civilizaţiile rudimentare şi în lumea misterelor ancestrale. În felul acesta, expresionismul a afirmat prin opere poetice sau sculpturale un fond emoţional, un flux liric tumultuos.

Ansamblul sculptural creat de Brâncuşi la Tîrgu Jiu este expresia istoriei zbuciumate a poporului român, a luptei sale energice pentru apărarea fiinţei naţionale, luptă dusă de-a lungul secolelor împotriva duşmanilor cotropitori de ţară liberă şi independentă. Opera nu se referă la un anumit război, neavînd, cu alte cuvinte, o legătură directă cu luptele pentru cucerirea independenţei naţionale în 1877 sau cu cele de la Jiu din timpul primului război mondial, ci la toate războaiele de apărare pe care am fost siliţi să le purtăm pentru apărarea pămîntului strămoşesc. Era, deci, firesc ca artistul să-şi înceapă opera, alcătuită din 6—7 piese, cu viaţa rurală primitivă a strămoşilor noştri, construind pe digul Jiului acea „masă rotundă" pe un singur picior, căreia, cu justificată îndreptăţire, specialiştii i-au dat diferite denumiri : „masa dacică", „masa tăcerii", „masa familiei" etc. În fond, *Masa dacică* simbolizează viaţa modestă a strămoşilor noştri, înfrăţiţi cu munţii, pădurile şi rîurile, este *Masa tăcerii,* plină de taine, sugerînd atîtea suferinţe, este „masa familiei", care îi amintea de copilărie. Dar Brâncuşi a fost şi poet. Aflîndu-ne în faţa ei, sîntem predispuşi la meditaţie. Construind această masă, sculptorul-poet şi-a exprimat direct, liric, gîndurile şi dragostea pentru strămoşii noştri.

Poarta sărutului, cu multiplele ei denumiri, este o sinteză de motive etnografice şi folclorice. Ea nu este altceva decît o poartă ţărănească. După cum se ştie, fiecare gospodar din satele gorjeneşti ţine foarte mult să aibă la intrarea în curte o poartă ornată artistic de meşteri pricepuţi. Această poartă este, în fapt de seară, martora unor scene de dragoste, a unor idile, sugerate de artist prin cele două capete contopite în sărut şi aşezate pe toate feţele celor doi stîlpi ai porţii. *Poarta sărutului* mai simbolizează şi alte momente din viaţă, unele duioase, altele dureroase. Parcă-i vezi pe înaintaşii neamului, luîndu-şi rămas bun de la cei dragi în momentul plecării la luptă împotriva duşmanului. Durerea despărţirii şi bucuria sosirii — cu care sculptorul-poet s-a identificat — sînt încrustate adînc în piatră sub forma sărutului.

Cu dalta şi ciocanul, Brâncuşi a realizat în piatră şi mărturia peste veacuri a celui mai înălţător moment din viaţa poporului nostru — *nunta,* cu lada de zestre, covorul cu motive oltenesti şi perechi de tineri la joc. Sînt exprimate în această operă gîndurile şi sentimentele lui Brâncuşi : „Din plenitudinea însorită a satului meu mi-am făcut o rezervă de bucurie pentru toată viaţa".

Între *Masa tăcerii* şi *Poarta sărutului* se află, de o parte şi de alta a drumului, *Aleea scaunelor.*

Peste linia ferată, la marginea de est a oraşului, pe terasa mijlocie a Jiului, se înalţă impunător *Coloana (Coloana fără sfîrşit, Coloana recunoş-*

tinței, Coloana infinitului, Monumentul eroilor — cum a fost denumită de numeroși interpreți). Ajungînd în dreptul *Coloanei* și aruncîndu-ți privirea în sus, ai impresia că vîrful ei atinge cerul. Ea nu este altceva decît stîlpul casei țărănești, cu crestături în lemn, care se înalță spre cer, este omagiu adus operei de artă a marelui meșter anonim — poporul — și, în același timp, un semn al recunoștinței datorate celor ce s-au jertfit pentru apărarea și întregirea pămîntului strămoșesc. Pentru români, *Coloana* pare lumina unei făclii veșnic aprinse în cinstea memoriei eroilor neamului.

Ansamblul sculptural de la Tîrgu Jiu, din care fac parte *Masa tăcerii, Poarta sărutului, Aleea scaunelor* și *Coloana* prezintă interes nu numai pentru vizitatorii români, ci și pentru cei străini.

În concluzie : expresionismul a manifestat un interes deosebit pentru tradiții locale, pentru mituri și credințe străvechi. Etnografia și folclorul își găsesc întruchiparea în operele lui Brâncuși din județul său natal. Sculptorul a purtat cu sine amintirea vetrei strămoșești, a avut mereu în față imaginea meleagurilor natale în perioada de studii și activitate în străinătate. Cînd s-a ivit prilejul, el a construit la Tîrgu Jiu o operă ca simbol al eroismului etern, expresie a eternității sufletului românesc.

2050 DE ANI DE LA CONSTITUIREA STATULUI DAC CENTRALIZAT

„Este vorba de un popor care, prin strămoșii săi, își are rădăcini de patru ori milenare : aceasta este mîndria și aceasta este puterea noastră. Unde a fost vechiul păstor care este trac, pe locul acela s-a așezat romanul; unde a fost cetatea romanului s-a așezat cetatea de mai tîrziu a domnului nostru ; unde a fost satul trac de pe vremuri, dăinuiește satul românesc de acum ; unde sînt orașele noastre, au fost odinioară centrele civilizațiilor anterioare, reprezentate de acei oameni ai căror urmași sîntem noi".

NICOLAE IORGA

„Apărarea pămîntului dacic de regele Decebal și poporul său a fost un imn de iubire cum rar au mai înălțat popoarele moșiei lor amenințate".

VASILE PÂRVAN

(Vezi coperta a IV-a : *Columna lui Traian* și *Coloana infinitului*)

Feodor Mihailovici Dostoievski: „Fraţii Karamazov"

CORNELIU NISTOR
Universitatea din Timişoara

Cu o sută de ani în urmă, la 8 noiembrie 1880, marele scriitor rus Feodor Mihailovici Dostoievski (1821—1881) trimitea revistei *Russki vestnik* ultimele pagini ale capodoperei sale *Fraţii Karamazov*. După numai trei luni, scriitorul se stingea din viaţă, lăsînd în urma sa amintirea unui om veşnic torturat de incertitudini şi idealuri neîmplinite, precum şi o vastă creaţie literară, scrisă pe parcursul a trei decenii şi jumătate, în cadrul căreia amplul roman *Fraţii Karamazov* semnifică nu numai „cîntecul de lebădă" al creatorului, ci şi ultimul lui mare cuvînt rostit literaturii întregii lumi. Ctitor al romanului modern de analiză psihologică, F. M. Dostoievski a însumat în *Fraţii Karamazov* (operă concepută în perioada 1878—1880 şi publicată succesiv în şaisprezece numere din *Russki vestnik*) nu numai întreaga sa experienţă de viaţă, ci şi bogata sa experienţă artistică, creînd acel *arhetip structural şi ideatic* al romanului modern, care va înflori în veacul nostru prin scriitori ca Thomas Mann, Marcel Proust, Joseph Conrad, William Faulkner, Leonid Leonov, Mihail Bulgakov, Liviu Rebreanu, Gib Mihăescu, Hermann Hesse, Heinrich Böll, Saul Bellow, Camil Petrescu, Nicolae Breban ş.a. În acelaşi timp, *Fraţii Karamazov* reprezintă, în contextul întregii creaţii dostoievskiene, un adevărat *roman-sinteză*, deoarece în paginile sale sînt reluate probleme umane şi întrebări existenţiale întîlnite în scrieri precedente (în *Dublul*, *Amintiri din Casa morţilor*, *Însemnări din subterană*, *Crimă şi pedeapsă*, *Idiotul*, *Demonii* ş.a.), elemente integrate de astă dată într-o structură artistică de o complexitate şi profunzime nemaiîntîlnite pînă atunci în literatura universală.

Dostoievski îşi începe romanul *Fraţii Karamazov* conferindu-i, în aparenţă, calitatea de *roman-cronică*, relatînd succint, conform uzanţelor literare ale veacului său (în maniera unor Balzac, Flaubert, Zola), viaţa bătrînului Feodor Karamazov, perioada copilăriei şi „formării" celor trei fii legitimi ai acestuia — Dmitri, Ivan şi Aleoşa —, precum şi circumstanţele nenorocite ale naşterii şi păstrării pe lîngă tată, ca servitor, a celui de-al patrulea fiu, nelegitim, pe nume Smerdeakov. Se creează astfel un *fond epic* generator dintru bun început de intrigă şi situaţii complicate, cu atît mai mult cu cît fiecare dintre membrii clanului Karamazov reprezintă, unul raportat la ceilalţi, sub aspect psihologic şi moral, *altceva*. Sub raport social, familia Karamazov semnifică, în primul rînd, un produs al epocii de dezagregare istorică a Rusiei feudale şi ţariste de la mijlocul secolului al XIX-lea, al acelei epoci despre care însuşi Dostoievski afirma că e „o epocă de tranziţie, o epocă de îndoieli şi negări, de scepticism şi de prăbuşire a ideilor sociale fundamentale". Dacă bătrînul Feodor, tatăl şi stăpînul absolut al familiei şi al averii, reprezintă chintesenţa *karamazovismului*, întrunind în sine nihilism moral, sadism, perversitate, brutalitate şi lipsă de scrupule, fiii săi completează perfect *nucleul dramatic* — de proporţii cu adevărat shakespeariene sub raport tensional — prin antinomiile psihice şi etice pe care le comportă fiecare în parte. Astfel, Dmitri este prin excelenţă un orgolios, un impulsiv şi un senzual, capabil totuşi de gesturi de mare generozitate ; Ivan este o fiinţă de un profund rafinament spiritual, în acelaşi timp un sceptic şi un nihilist faţă de existenţă, inclusiv faţă de ideea de divinitate ; iar Smerdeakov, fiul nelegitim, pus în permanenţă într-o situaţie umilitoare, posedat de ură şi de cinism,

poartă în el germenele crimei. Dintre cei patru fraţi, doar Aleoşa pare a fi lipsit de orice fel de tară ereditară paternă, el semnificînd în roman inocenţa, blîndeţea, iubirea de oameni şi înţelegerea suferinţelor acestora.

Această diversitate de caractere cuprinde în sine, chiar de la început, sîmburele dramei, implicit condiţia desfăşurării firului narativ : uciderea bătrînului Feodor de către Smerdeakov (acesta stimulat indirect de Ivan), apoi incriminarea pe nedrept a lui Dmitri, trimiterea acestuia la ocnă, şi „experienţele" de viaţă ale lui Aleoşa ; se complică în aşa fel ţesătura evenimentelor, încît aparent tradiţionalului *roman-cronică de familie* i se adaugă treptat noi ipostaze ca cea de *roman de intrigă aproape poliţistă*, de *dialoguri-dezbateri filozofice* (dialogurile dintre Aleoşa şi stareţul Zosima, precum şi dintre Ivan şi Aleoşa), de *Bildungsroman* (filonul Aleoşa, precum şi „confesiunea" lui Zosima), de *proză autobiografică* (moartea şi înmormîntarea copilului Iliuşa evocă marea suferinţă a lui Dostoievski provocată de moartea prematură a propriului său fiu, în vîrstă de numai trei ani), de *povestire cu caracter simbolico-filozofic* (prezenţa în textul romanului a *Legendei Marelui Inchizitor*) ş.a.m.d. Romanul *Fraţii Karamazov*, cuprinzînd în sine probleme, tipologii umane şi structuri narative cultivate de scriitor în multe din cărţile sale precedente, constituie o *sinteză epică* complexă şi totodată armonioasă sub raport compoziţional. Fiecare element tinde să argumenteze atît viziunea critică a lui Dostoievski faţă de societatea timpului său, cît şi marea inovaţie pe care o aducea romancierul rus în istoria personajului literar modern, legîndu-l şi mai puternic pe acesta de semnificaţiile majore ale *realismului*.

Fraţii Karamazov, prin manifestările fiecărui personaj din primplan, atestă cu prisosinţă această viziune modernă asupra eroului literar care încetează, tocmai prin operele lui Dostoievski, de a mai fi o *entitate unitară şi statică*, aşa cum se întîlnea în clasicism sau în romantism. Noul personaj literar — aşa cum apare el prin personalitatea contradictorie a unui Dmitri, Ivan sau chiar Aleoşa — nu mai este o natură „pură", pozitivă sau negativă, demonică sau angelică, ci cuprinde, într-un amestec incert şi confuz, toate trăsăturile şi impulsurile fundamentale ale fiinţei omeneşti surprinsă în situaţii existenţiale limită. În acest sens, o covîrşitoare importanţă o dobîndeşte prezenţa în roman, sub forma unui *text* atribuit scepticului Ivan, a *Legendei Marelui Inchizitor*, de fapt o amplă *parabolă* ce dezvăluie implicit adevărata esenţă a romanului *Fraţii Karamazov* : opinia lui Dostoievski însuşi cu privire la complexitatea şi antinomiile ce stăpînesc în epoca modernă spiritul omenesc, originală afirmare a dialecticii sufletului uman.

Conştient de noutatea pe care o aducea în contextul romanului european, Dostoievski nu se sfia să considere propria-i creaţie ca un rezultat al efortului „de a descoperi Omul din om printr-un realism complet". Împletind, în marele său roman-sinteză *Fraţii Karamazov*, socialul cu psihologicul, subiectivul cu obiectivul, valorile şi stările romantice cu investigarea raţională specifică realismului tradiţional, le-a subsumat pe toate dorinţei de a crea o literatură *profund umană*, cu alte cuvinte profund legată de complexitatea vieţii şi naturii. Nu întîmplător, într-una dintre epistolele sale, scriitorul rostea următoarea profesiune de credinţă : „Eu am o opinie proprie asupra realităţii în artă ; ceea ce majoritatea oamenilor consideră ca fiind excepţional şi aproape fantastic semnifică pentru mine însăşi esenţa realităţii". Acestui crez realist i-a rămas credincios Dostoievski în fiecare din marile sale creaţii, al căror punct culminant îl constituie tocmai *Fraţii Karamazov*.

Orizontul informației (II)

ION STOICA

Problemele legate de accesul la informații — pe tot traseul care începe cu stabilirea obiectivului de cunoaștere și se încheie cu asimilarea noului și cu redimensionări intelectuale semnificative — au devenit mereu mai complexe, odată cu dezvoltarea teoriei și practicii în toate domeniile de activitate și cu diversificarea modalităților de acțiune din larga sferă a comunicării. Folosirea bibliotecilor, aceste tezaure indispensabile ale civilizației noastre, poate fi adesea o etapă îndelung pregătită anterior cu ajutorul bogatului instrumentar de informare pe care îl are la dispoziție intelectualul zilelor noastre. Ajuns pe treapta apelului nemijlocit la documente, acesta poate fi undeva departe sau chiar la sfîrșitul acțiunii sale de stabilire a surselor, după cum alteori, în funcție de obiectivul ales, ar putea să se afle într-o fază avansată a investigațiilor sale.

O asemenea economie de timp, prin concentrarea unor etape ale transferului de informații și chiar prin furnizarea unor răspunsuri, a unor soluții finale la solicitări specifice, oferă *publicațiile de informare*. Aria lor e întinsă, tot atît de întinsă cît cea a documentelor despre care informează, tipologia lor e diversă, determinată de spectrul nevoilor de informare ale beneficiarilor. Spre deosebire de sfera documentelor care poartă informația de autor — esențială pentru dezvoltarea disciplinelor științifice, a tuturor domeniilor cunoașterii și experienței umane — care se numesc *documente primare*, publicațiile de informare, cele care oferă informații despre documentele primare se numesc *documente secundare*. O altă categorie de publicații care oferă informații despre documentele secundare poartă numele de *documente terțiare*.

O primă orientare în cîmpul publicațiilor de informare observăm urmărind criteriul conținutului. Există, astfel, publicații *generale*, care îmbrățișează toate domeniile cunoașterii, și publicații *speciale*, consacrate unui domeniu, unei discipline, unei teme. După criteriul ariei geografice, publicațiile de informare pot fi *naționale* sau *internaționale*, iar criteriul actualității informațiilor a impus clasificarea lor în *curente* și *retrospective*.

Dar, pentru cei ce utilizează publicațiile de informare, această sumară clasificare e puțin concludentă. Ei sînt cel mai adesea interesați nu de totalitatea surselor, ci de acelea care răspund optim unor interese speciale. De aceea, orice intelectual, orice specialist trebuie să selecționeze din multitudinea publicațiilor de informare un număr de titluri ce cuprind domeniul său de specialitate, teritoriile de relație, precum și instrumentele care prezintă cadrul general al mișcării ideilor în sfera largă a culturii. Alegerea publicațiilor de informare, aceste permanente ghiduri ale formării și perfecționării intelectuale, este la fel de dificilă ca și alegerea lecturilor, a cărților și revistelor primare de strictă necesitate din noianul celor care văd lumina tiparului. Excesul de informații este la fel de dăunător ca și absența informației. Urmărind însă jaloanele amintite, traseul : specialitate — interferențe — informație generală, cîteva tipuri de instrumente de informare cu apariție periodică trebuie înscrise pe lista permanențelor în informarea individuală.

Să presupunem că doi tineri care persevereză, unul în domeniul chimiei și altul în cel al dreptului, ar solicita îndrumări pentru a-și întocmi o listă minimă de publicații de informare utile pentru dezvoltarea lor ca specialiști și ca oameni de cultură.

Chimistul ar trebui să-și formeze deprinderea de a urmări cu regularitate o publicație de semnalare colectivă a titlurilor de cărți străine achiziționate recent în colecțiile naționale. În țară apare trimestrial buletinul *Cărți străine intrate în bibliotecile din România. Seria : Chimie*, editat de Oficiul de documentare chimică. Publicația prezintă nu numai cele mai noi lucrări care îmbogățesc fondurile bibliotecilor enciclopedice și specializate, ci indică, totodată, colecția posesoare, orientînd astfel opțiunile de consultare directă și de împrumut ale utilizatorilor.

Pentru că numărul cărților străine intrate în țară nu epuizează producția mondială (cele mai mari biblioteci ale lumii, Biblioteca „Lenin" de la Moscova și Biblioteca Congresului de la Washington nu depășesc 10% din totalitatea titlurilor curente editate), e important să se consulte cataloagele anuale ale cîtorva mari edituri străine care publică lucrări în domeniul chimiei. Acestea sînt primite cu regularitate la Biblioteca centrală de stat, la bibliotecile centrale universitare din București, Cluj-Napoca, Iași și la alte biblioteci de învățămînt superior și de cercetare specializate.

O categorie foarte dinamică de publicații, indispensabile oricărui specialist, sînt periodicele. Parcurgerea directă a revistelor depășește posibilitățile cercetătorilor individuali și chiar ale marilor institute de documentare. (În lume apar cca. 100.000 de titluri de publicații periodice.) Un chimist interesat de evoluția domeniului său are la dispoziție două mari tipuri de publicații de informare : *revistele de titluri și de sumare* și *revistele de referate*. În revistele de titluri el poate găsi organizate după criterii tematice, pe cuvintele-cheie sau după reguli formale, titlurile articolelor dintr-un număr important de reviste de specialitate. Unul din aceste instrumente în domeniul chimiei este *Chemical Titles*. Publicațiile de sumare reproduc, uneori sub formă fotografică, conținutul tablei de materii a revistelor primare considerate reprezentative. Ex. : *Current contents*. Cea mai bună informare — deși nu foarte operativă — este oferită de revistele de referate. În ele specialistul află nu numai titluri de articole, ci și scurte caracterizări ale conținutului, premisele cercetării, soluțiile găsite, eliminînd astfel adresele care nu răspund exact interesului său și reținînd pe cele care aduc elemente de noutate în cercetarea pe care o întreprinde.

În sfîrșit, pentru informarea generală, un bun specialist nu poate face abstracție de *Bibliografia națională a R. S. România*, seria „Cărți..." și seria „Articole..." care oglindesc mișcarea ideilor la nivelul întregii țări și în toate domeniile de activitate.

Cel care urmărește probleme de drept are la dispoziție, în linii generale, aceeași categorie de publicații de informare elaborate de organisme românești și internaționale, cu ajutorul cărora își poate construi propriul sistem de relație cu mișcarea informațiilor din ramura sa.

Deprinderea utilizării consecvente a publicațiilor de informare constituie nu numai una din porțile principale de acces către tezaurele de informații ale bibliotecilor, ci și calea sigură de a rămîne mereu într-un contact eficient cu progresele științei și culturii contemporane.

Case și muzee memoriale

În vederea stimulării interesului tinerei generații pentru cunoașterea valorilor culturii și literaturii române, redacția revistei *Limba și literatura română* a trimis principalelor case și muzee memoriale o scrisoare prin care se solicitau date referitoare la aceste instituții de cultură. Publicăm, în numărul de față, integral sau în rezumat, răspunsurile primite, invitînd abonații revistei — elevi și profesori — să viziteze, în vacanța de vară, localitățile care omagiază memoria scriitorilor : V. Alecsandri, Ioan Slavici, G. Coșbuc, M. Sadoveanu și Muzeul de literatură al Moldovei — Iași. Vom reveni după primirea altor răspunsuri.

MIRCEȘTI

La numai 4 km nord de locul unde se desprind, din șoseaua București—Suceava, drumurile Roman—Iași și Roman—Pașcani, se află *Casa memorială „V. Alecsandri"* din comuna Mircești, jud. Bacău. Poetul însuși a lăsat, prin testament, ca, după moartea soției sale, Paulina, casa și lucrurile care i-au aparținut să fie trecute în posesia Academiei Române. Donația este din anul 1914. În anii 1955—1957 casa a fost restaurată, iar în anul 1966 a fost vizitată de o delegație de partid și de stat în frunte cu tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al Partidului Comunist Român.

Între obiectele mai importante aparținînd poetului, în perioada în care și-a scris pastelurile, se află : biroul de lucru, șufrageria, dormitorul, divanul turcesc dăruit de I. Ghica, cufărul și geanta de diplomat, medaliile primite de poet, precum și cutia cupei obținute la concursul de la Montpellier cu poezia *Cîntecul gintei latine* în anul 1878. Alături de casa memorială se află monumentul poetului ridicat de Academie în 1928.

Ambianța originală a casei este întregită de alte exponate : ziare și reviste la care a colaborat poetul (*Dacia literară, Foaia pentru minte, inimă și literatură, Steaua Dunării, Convorbiri literare*), majoritatea edițiilor princeps ale operei lui Alecsandri, manuscrise ale unor poezii și manuscrisul vodevilului *Florin și Florica*. La Mircești pot fi văzute scrisori autografe ale poetului către fiica sa Maria, volume ale contemporanilor poetului, români și străini, trimise cu dedicație la Mircești... și multe alte materiale valoroase.

Prin reviste, cărți și afișe de teatru este înfățișat drumul operei lui Vasile Alecsandri de la 1890 pînă în zilele noastre.

Grupurile organizate de vizitatori pot audia pe bandă de magnetofon, în interpretarea unor actori de valoare, cîntecele comice, poezii epice și pasteluri, *Chirița în provincie*.

I. GALAN,
muzeograf

ȘIRIA

Situată în centrul podgoriei Aradului, la poalele Munților Zărandului, comuna Șiria se mîndrește cu bogate tradiții istorice și culturale. Localitatea a fost atestată documentar încă din secolul al XIV-lea, fiind reședința unui cnezat sau voievodat. Pe unul din dealurile care domină împrejurimile se văd și acum ruinele cetății feudale construită prin secolul al XIII-lea.

Muzeul memorial „Ioan Slavici" din Șiria a luat ființă, în anul 1960, datorită strădaniilor unor entuziaști admiratori ai operei scriitorului și investigațiilor făcute pentru achiziționarea unor importante materiale documentare necesare ilustrării, în expoziția memorială, a vieții și operei marelui scriitor.

Casa natală a scriitorului nu s-a mai păstrat, ea fiind demolată prin anul 1900, astfel că expoziția memorială a fost amenajată într-o clădire monumentală, în stil neoclasic, contemporană nașterii scriitorului.

În cele 4 săli se află expuse numeroase fotografii, cărți, reviste, mobilier, manuscrise, care ilustrează momente importante din viața și activitatea scriitorului. Numeroase documente ilustrează anii petrecuți de scriitor în Șiria natală, altele marchează trecerea sa, în anii studiilor liceale pe la Arad și Timișoara, culminînd cu perioada vieneză, cînd, prin întîlnirea cu Mihai Eminescu, tînărul se alătură luptei pentru unitate națională. Sînt reprezentate, apoi, prin cărți, fotografii, scrisori, reviste, alte perioade din viața și activitatea sa pe tărîm publicistic, istoric, pedagogic. Consacrarea literară a scriitorului este ilustrată prin numere ale revistei *Convorbiri literare*, (1871—1880), ediția princeps a volumului *Novele din popor* (1881), primită recent, ca donație, din biblioteca lui Dimitrie Caracostea.

Într-o altă vitrină se află studiul cu caracter etnografic, al lui Ioan Slavici : *„Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukowina"*, scris la cererea unei edituri din Viena, unde a apărut în anul 1881. O altă carte deosebit de valoroasă este traducerea în limba germană a nuvelei *Moara cu noroc*, apărută într-o celebră colecție : *Universal Bibliothek din Leipzig*, în anul 1886. Un colț întreg din muzeu este consacrat celei mai dragi dintre creațiile pe tărîm publicistic ale scriitorului și anume : *Tribuna* din Sibiu, fondată în anul 1884.

Legăturile pe care Ioan Slavici le-a avut cu mari personalități ale epocii sînt ilustrate prin fotografii și scrisori. În expoziție pot fi văzute scrisori primite de Ioan Slavici de la : Titu Maiorescu, George Coșbuc, Ioan Bianu, I. L. Caragiale, Ion Pop Reteganul, Ion Agârbiceanu, Eugen Brote ș.a.

În expoziție se află mobilierul camerei de lucru a scriitorului : masa de lucru, biblioteca, obiecte care au aparținut scriitorului, fotografii originale ale membrilor familiei sale. În vitrinele muzeului se află expuse colecții ale unor publicații conduse de Ioan Slavici : *Tribuna, Vatra*, precum și manuale școlare și studii cu caracter pedagogic semnate de Ioan Slavici.

Într-una dintre vitrine se află manuscrisul unei lecții de literatură română avînd ca subiect o temă dragă scriitorului : „Vasile Alecsandri și Mihai Eminescu — paralelă literară". Ultimii ani de viață ai scriitorului sînt ilustrați prin fotografii, ediții de literatură și memorialistică, apărute în timpul vieții : *Închisorile mele* (1921), *Amintiri* (1924), *Cel din urmă Armaș* (1923).

În cadrul Muzeului memorial „Ioan Slavici" s-a deschis în 1970 expoziția permanentă dedicată vieții și activității compozitorului Emil Monția (1881—1965), care a trăit și desfășurat o bogată activitate componistică, la Șiria. În cele două săli ale expoziției pot fi văzute numeroase partituri, programe de sală, afișe, instrumente muzicale, manuscrise care ilustrează contribuția compozitorului arădean la dezvoltarea școlii naționale de muzică.

ILEANA FLOREA

HORDOU

Pe drumul ce șerpuiește printre Munții Rodnei și ai Țibleșului, la numai zece minute de mers cu automobilul de la Năsăud spre Borșa ori Sighetu Marmației, pe D.N. 17 c, Bistrița—Moisei, la km 34, călătorul dornic de a cunoaște frumusețile celor două „țări" megieșe, Năsăudul și Maramureșul, se va opri în centrul comunei Hordou (azi Coșbuc), în fața casei construite acum mai bine de 150 de ani de vrednicul preot, Sebastian Coșbuc, tatăl poetului. Casa în care s-a născut George Coșbuc a devenit al doilea muzeu memorial de literatură din România în ziua de 14 mai 1922, (primul muzeu — „Bojdeuca" lui Creangă din Țicăul Iașului — a fost înființat în 1918).

În lunga existență a acestei case, evenimentele s-au înlănțuit, implicînd istoria națională și istoria culturală a poporului nostru. În această casă bătrînească, cu o arhitectură neaoș românească, specifică nordului Transilvaniei, vede lumina zilei George Coșbuc, al optulea fiu (din cei paisprezece) al Mariei și al lui Sebastian, care cu homerica sa liră avea să încînte copilăria multor generații, să cînte „bucuria și amarul" neamului care l-a zămislit.

Ziua de 14 mai 1922 marchează începutul pelerinajului la casa lui Coșbuc, al tuturor celor care l-au cunoscut și l-au îndrăgit, iar dezvelirea primei plăci comemorative pe zidul casei natale din inițiativa studenților mediciniști clujeni, rămîne actul de naștere al muzeului, eveniment consemnat la vremea aceea de revista clujeană *Cosînzeana* (an. VI, nr. 11, din 15 iunie 1922).

Vitregia soartei a făcut ca în 1940, imediat după semnarea nedreptului Dictat de la Viena, leagănul copilăriei poetului să fie pîngărit cu o cîrciumă improvizată de autoritățile statului fascist maghiar.

În perioada 1945—1949, funcționează în casa poetului două săli de clasă ale școlii din sat (în lipsa unui spațiu de școlarizare pentru copii).

La 4 iulie 1954, muzeul este reînființat prin Decretul Prezidiului Permanent al Marii Adunări Naționale, semnat de Mihail Sadoveanu, prietenul poetului.

Centenarul Coșbuc, din 1966, una din cele mai reușite serbări de acest fel, prin participarea unui adevărat „potop" de lume la festivitățile evenimentului, a confirmat încă o dată perenitatea operei sale și popularitatea poetului.

Casa natală a poetului oferă momente de intensă trăire spirituală. Muzeul își primește oaspeții, cu ospitalitatea cunoscută a ardelenilor, a hordouanilor în speță, cu atmosfera creată aici, la care am putea adăuga și strădania slujitorilor acestui altar de a strînge documente și obiecte legate de bardul transilvan.

Primele trei încăperi creează atmosfera copilăriei poetului : leagănul, băncuța unde își pregătea lecțiile, cărțile tatălui pe care le răsfoia cu mult interes, fotografiile de familie din care privesc cu ochii lor blînzi Maria și Sebastian.

Două săli sînt destinate expoziției documentare închinate poetului, traducătorului și omului de cultură care a fost Coșbuc. Descoperim manuscrise originale, între care *Noi vrem pămînt*, *Spînzuratul*, *La pămînt cu talpa goală*, dicționare de rime, fragmente de studii filologice etc. Impresionant rămîne un fragment din biblioteca sa, care cuprinde peste două sute de titluri și din care ne putem forma o opinie despre erudiția și cultura neîntrecutului autodidact care a lăsat pe volume nenumărate sublinieri, note și comentarii pe text.

Nelipsite din documentarul muzeului sînt și alte piese, cum ar fi ediții princeps (*Balade și idile* — 1893, cu autograful Angelinei Pop, născută Coșbuc, sora poetului ; *Fire de tort* — 1896 etc.).

Muzeul Coșbuc poate fi vizitat în grupuri sau individual. La cerere, pentru grupurile de elevi și profesori pot fi audiate benzi magnetice cu înregistrări.

Prof. CONSTANTIN CATALANO,
muzeograf

VÎNĂTORI—NEAMȚ

Într-un cadru de încîntătoare frumuseți naturale, la 14 km de Cetatea Neamțului și de Humulești lui Creangă, în imediata apropiere a vechii ctitorii mușatine de la Neamț — drumul național 15 B — se află Muzeul memorial „Mihail Sadoveanu" de la Vînători—Neamț.

În „casa de la Vovidenie", donată de statul român în 1950, cînd scriitorul împlinea 70 de ani, Sadoveanu şi-a petrecut ultimele 11 vacanţe de vară.

La cinci ani de la moarte, în 1966, casa devine muzeu, prin grija Muzeului Literaturii Române şi a familiei Sadoveanu, pentru a fi cinstită memoria unuia dintre cei mai prestigioşi creatori români.

Muzeul are două secţiuni : expoziţia propriu-zisă şi camerele mobilate. Prima secţiune — cuprinde iconografia vieţii şi a operei. Prin fotografii, texte explicative, manuscrise, fotocopii ale unor manuscrise şi scrisori, reviste la care a colaborat sau pe care le-a condus, ediţii rare şi traduceri din operă. Sînt evocaţi primii ani (1880—1887) la Paşcani, anii de şcoală (1887—1900) la Fălticeni şi Iaşi, activitatea de la *Sămănătorul* (1903—1906) şi cea de la *Viaţa românească* (începînd din 1906), ca director al Teatrului Naţional din Iaşi (1910—1919), cea de director la periodicele *Adevărul* şi *Dimineaţa* (Bucureşti), etapa izolării de la Oaşa (Sebeş), ca urmare a prigoanei legionare îndreptate împotriva scriitorilor progresişti şi, în sfîrşit, etapa creatoare desfăşurată de scriitor după 23 August 1944.

Vizitatorul poate vedea, în fotocopie, prima lucrare tipărită a scriitorului, schiţa umoristică *D-şoara M... din Fălticeni*, semnată Mihai din Paşcani, apărută în revista *Dracul* (Bucureşti, 20 aprilie 1897) ; exemplare din revistele : *Pagini literare* (1899), unde Sadoveanu publică sub pseudonimul M.S. Cobuz, *Viaţa românească* (1906), *Sămănătorul* (1907), *Însemnări literare* (1919), *Însemnări ieşene* (1936), *Revista de şah* (1923) ; prima carte editată, *Povestiri*, 1904, încununată de premiul Academiei ; majoritatea operelor în ediţii princeps ; manuscrise (fragmente din articole şi conferinţe şi din romanele *Demonul tinereţii*, *Divanul persian*, *Nicoară Potcoavă* şi altele) ; traduceri în principalele limbi de circulaţie — una din ultimele achiziţii : *Bordeenii* în limba bengali, tradus de Amita Bhose ; reeditări şi exegeza sadoveniană la zi.

Cea de-a doua secţiune — camerele mobilate — reconstituie atmosfera intimă a perioadei cînd scriitorul locuia aici. Mobilierul, obiectele personale, îmbrăcămintea, rafturile bibliotecii, pianul şi tablourile aduc în memoria vizitatorului imaginea unui mare cărturar, ale cărui aspiraţii s-au confundat cu cele ale poporului din mijlocul căruia s-a ivit.

Din 1970, în fiecare toamnă, la Neamţ se organizează *Sadoveniana*, un ciclu de manifestări cultural-educative ce se desfăşoară în întregul judeţ, la care participă personalităţi de prestigiu ale culturii noastre.

În anul 1980, anul centenarului Sadoveanu, manifestarea se va desfăşura pe durata întregii luni octombrie. Societatea de ştiinţe filologice va organiza la Fălticeni o sesiune festivă consacrată sărbătoririi marelui prozator.

TRAIAN ALDEA,
muzeograf

IAŞI

Muzeul de Literatură al Moldovei — Iaşi, tînără şi prestigioasă instituţie culturală ieşeană, cuprinde, pe lîngă secţiile de literatură modernă şi contemporană (organizate în *Casa V. Pogor*, fostul sediu al societăţii literare „Junimea" din a doua

jumătate a secolului trecut), de pe strada I.C. Frimu nr. 4, încă cinci obiective : *Casa Dosoftei*, din imediata vecinătate a Palatului Culturii, unde se află organizată secția de literatură română veche ; *Muzeul teatrului* (strada V. Alecsandri nr. 6) ; *Bojdeuca Ion Creangă* (strada S. Bărnuțiu nr. 4) ; *Casa memorială O. Cazimir* (strada Bucșinescu nr. 4) ; *Casa memorială M. Codreanu* (strada Rece nr. 5).

Aceste importante obiective muzeale adăpostesc valori reprezentative pentru dezvoltarea culturii române de la primele manifestări atestate pe teritoriul Moldovei și pînă în zilele noastre.

În *Casa Dosoftei*, de pildă, deschisă în anul 1970 (în localul în care marele cărturar Dosoftei a tipărit, în perioada 1679—1686 mai multe cărți în limba română), sînt expuse manuscrise, documente, tipărituri care reprezintă momente de răscruce în cultura noastră veche, toate ilustrînd activitatea pe care au desfășurat-o, de-a lungul veacurilor, cărturari ca : Gavriil Uric, Varlaam, Dosoftei, Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Milescu, Dimitrie Cantemir, Ion Neculce și alți mari ctitori ai istoriografiei și culturii noastre feudale. Dintre valorile expuse menționăm : „Cel mai vechi manuscris românesc datat" (*Apostolul* — copiat de popa Bratu din Brașov în 1559, cu text paralel în limbile română și slavonă), *Carte românească de învățătură*, editată de Varlaam la Iași în anul 1643 (prima carte tipărită în limba română pe teritoriul Moldovei), *Psaltirea în versuri* (Uniev, 1673) și alte tipărituri ale lui Dosoftei, cea mai veche și mai valoroasă copie a *Letopisețului Țării Moldovei* de Grigore Ureche (aprox. 1660), care a aparținut rînd pe rînd unor mari cărturari ca : M. Costin, C. Cantacuzino, D. Cantemir ș.a., documente scrise și semnate de marii cărturari amintiți anterior, alte manuscrise și tipărituri de mare răsunet.

Secțiile de literatură română modernă și contemporană din *Casa V. Pogor* (organizată ca muzeu literar în anul 1972), prezintă vizitatorilor cele mai semnificative opere, tipărite, manuscrise, documente, fotografii, obiecte memoriale și tipărituri care evocă viața și activitatea unor scriitori ca : Al. Beldiman, C. Conachi, G. Asachi, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, A. Russo, B.P. Hasdeu, M. Eminescu, I. Creangă, T. Maiorescu, I. Slavici, I.L. Caragiale, M. Sadoveanu, C. Hogaș, G. Ibrăileanu, G. Topîrceanu, N. Labiș ș.a. Vizitatorii mai pot vedea renumitul „Salon al Junimii", unde se țineau ședințele societății începînd cu anul 1863 și pînă în jurul anului 1884, masa redacțională a revistei *Viața românească* (denumită „Masa umbrelor"), piese originale din mobilierul lui C. Negruzzi, C. Negri, M. Kogălniceanu, T. Maiorescu, M. Sadoveanu, ș.a. O mențiune aparte merită faptul că în acest muzeu sînt expuse, alături de cîteva documente și fotografii originale, ceasul și inelul marelui poet național M. Eminescu.

Muzeul teatrului (deschis în anul 1976 în casa familiei Alecsandri de pe strada cu același nume din Iași) prezintă vizitatorilor oglinda dezvoltării mișcării teatrale din Moldova, începînd din cele mai vechi timpuri și pînă în vremea noastră. Un accent deosebit s-a pus pe momentele de răscruce din istoria dezvoltării teatrului din Moldova ; teatrul popular, organizarea primelor spectacole în limba română (datorate lui G. Asachi), mișcarea teatrală din perioada pașoptistă și unionistă, activitatea teatrului mare de la Copou, teatrul și lupta pentru independența națională, noua clădire a teatrului actual (zidit la sfîrșitul secolului trecut), teatrul din perioada interbelică și de după 23 August 1944. Aceste epoci sînt reprezentate prin manuscrise, documente, tipărituri, fotografii, costume purtate de mari actori în diverse spectacole, obiecte din recuzita acestora etc.

Bojdeuca Ion Creangă, de pe strada S. Bărnuțiu nr. 4, este cel mai vechi muzeu memorial din țară, deschis la 15 aprilie 1918. „În această bojdeucă de căsuță", cum îi plăcea lui Creangă să-și denumească locuința, a locuit o perioadă și M. Eminescu. Aici se află expuse cîteva piese de mobilier, obiecte personale, precum și numeroase ediții ale operelor marelui povestitor, acte, fotografii, cărți după care a învățat etc.

Casele memoriale O. Cazimir și M. Codreanu, deschise ca obiective muzeale, prima în 1972, iar a doua în 1970, păstrează atmosfera specifică din timpul vieții și activității celor doi poeți. Aceste două obiective fac parte din rîndul celor mai autentice muzee memoriale din țară prin faptul că vizitatorul nu întîlnește nimic contrafăcut, străin modului de viață a scriitorilor care au trăit aici. Cele cîteva vitrine amplasate în holurile caselor adaugă un plus de informație vizitatorilor prin diverse documente mai rare, obiecte de valoare, medalii etc.

CONST. LIVIU RUSU
Muzeograf principal

Mărturii documentare (Caragiale, Eminescu, Creangă)

Prof. VASILE PÂRVĂNESCU
Drobeta Turnu-Severin

Între colecțiile de valoare ale Bibliotecii județene „I. G. Bibicescu" din Drobeta Turnu-Severin, se află un album junimist, cuprinzînd versuri, sentințe și maxime, schițe în peniță, desene în acuarelă și caricaturi, adnotări în limbile română, franceză, germană, italiană, engleză, rusă și greacă, din perioada anilor 1871—1880.

Albumul — adevărată mărturie din „epoca de aur" a „scripturilor române" — este o frumoasă operă de legătorie, realizată la Paris de către „Maison I. Glaye". Unicul exemplar a aparținut inițial lui Petre Grigoriu, colaborator la mai multe publicații cu versuri originale și traduceri, prieten statornic al lui Mihai Eminescu.

Din colecția Maria Istrate Capșa și Dr. C. I. Istrati, albumul a fost achiziționat de prof. Teodor Costescu, directorul Liceului „Traian" din Turnu-Severin, pentru Biblioteca „I. G. Bibicescu".

Albumul are două secțiuni : prima este rezervată adnotărilor, iar cea de-a doua, reproducerii unor poezii și maxime din literatura română și franceză, purtînd titlul *Choix de poésies, pensées, sentences Françaises et Roumaines 1871, Decembre 20, Iassy*. Alături de poezii aparținînd lui Eminescu și Alecsandri — primul figurînd cu trei (*Epigonii, Mortua est, Venere și Madonă*), cel de-al doilea cu patru (*Dedicație, Așteptarea, Stelele* și *Rodica*) figurează și poeți minori ca N. Pruncu, N. Sihleanu, N. Nicoleanu, N. Schelitti, Gr. H. Grandea și D. Bolintineanu.

Majoritatea însemnărilor pe care le-au lăsat junimiștii, de la I. Scipione Bădescu și pînă la Caragiale, Creangă și Eminescu, se referă la trecerea ireversibilă a timpului, la viață și moarte, la trăinicia unor nobile simțăminte umane.

La *fila 69 a*, Scipione Bădescu notează :

„Iași, 14 mai 1872 / Viața-i un vis... Omul înțelept trăiește treaz, dar pururea visează".

La *fila 69 b*, A. D. Xenopol transcrie trei sentințe :

„Prietenia greu se leagă, ușor se strică, / Iubirea ușor se-aprinde, greu se stinge. // Nimic nu curge mai nesimțit decît viața și nimic mai repede. // Iubirea crește cu îndepărtarea și scade cu timpul. // 17.7.1872".

La *fila 77*, Iacob C. Negruzzi, redactorul *Convorbirilor literare*, scrie :

„Un moment numai în a ta viață / Stai cu norocul față în față. / Prinde-l atuncea, și cu putere / Pune-l în lanțuri, bagă-l în fere, / Căci dacă-ți scapă din mîini atunce / Eternitatea nu-l mai aduce !" // Iașii 19 februarie 1877".

Dedesubt, pe aceeași filă, observăm un scris caligrafic :

„Toate mulțumirile trebuiesc plătite : înainte de a le cumpăra ni se par ieftine; pe urmă, prea scumpe." Semnat : „Car". Este scrisul lui I. L. Caragiale.

Fila 108 aparține lui Mihai Eminescu. Adnotarea nu este datată. Cînd și unde, este greu de stabilit. În salonul „literar" al familiei Grigoriu sau poate la întîlnirile Junimii, poetului i s-a oferit acest album. („Toate mulțumirile trebuiesc plătite...", spusese mai înainte Caragiale.)

Meditativ, ca întotdeauna, aplecat asupra rosturilor lumii, Mihai Eminescu a citat două versuri din *Tristia* lui Ovidiu (Cap. IX, 5), caligrafiate mai întîi în limba latină : „Donec felix eris multos numerabis amicos ; / Tempora si fuerint nubila solus eris" și tălmăcite apoi în dulcea limbă românească :

„Pînă ce ești fericit o să numeri amici o mulțime / Vremile grele viind singur atuncea rămîi.", după care, în colțul din dreapta, și-a așezat semnătura : „M. Eminescu".

Ritmul, muzica versului, ori poate soarta exilatului de la Tomis, a continuat să-i rețină atenția asupra paginii pe care a înțepat-o cu penița înmuiată în cerneală, dedesubtul semnăturii, cu un punct, apoi cu altele.

Nu este singura dată cînd, în astfel de situații, Mihai Eminescu prefera „tovărășia" clasicilor literaturii latine. Într-un alt album ținut de I. C. Negruzzi între anii 1878—1885, Eminescu nota cîteva versuri din *Ad Bullatium* de Horațiu.

Autograful eminescian existent în albumul soților Petre și Elena Grigoriu nu este datat, dar el poate fi situat cu aproximație între anii 1871—1880. Credem însă că ne aflăm în fața unei noi variante a distihului ovidian, căci Eminescu mai stăruise asupra acestuia și cu alt prilej, după cum o dovedește mss. 2279, 3, publicat în cel de-al patrulea volum al monumentalei ediții eminesciene de către Perpessicius, care îl situează printre producțiunile anilor 1877—1879. Reproducem versurile din manuscrisul citat :

„Pînă vei fi fericit număra-vei amici o mulțime / Cum se vor întuneca vremile singur rămîi".

Versul al doilea are o variantă : „Cum s-a înnoura vremile singur rămîi".

Tălmăcirea din albumul soților Grigoriu, necunoscută lui Perpessicius, poate fi socotită varianta cea mai realizată.

„Pînă ce ești fericit poți să numeri amici o mulțime ; / Vremile grele viind singur atuncea rămîi".

Pe aceeași filă semnează, în continuare, Ion Creangă :

„Ce-i lumea ?... / Zi-i lume și te mîntue...".

Ca și în paginile *Convorbirilor literare*, numele lui Iacob Negruzzi, Caragiale, Eminescu și Creangă figurează împreună în filele acestui album junimist de epocă.

Activităţi în cadrul Festivalului Naţional „Cîntarea României": Concursul de limba şi literatura română „M. Eminescu" (Etapa judeţeană: 24 februarie 1980)

SUBIECTE

Clasele a V-a şi a VI-a

Alcătuiţi o compunere prin care să răspundeţi la întrebarea : Ce vă place mai mult în şcoala voastră ?

Clasa a VII-a

1. Priviţi tabloul *Izgonirea turcilor la Călugăreni* de Th. Aman — din manualul vostru de lecturi literare — şi alcătuiţi o compunere în care să exprimaţi gîndurile şi impresiile voastre.

2. Citiţi poezia *Scrisoare mamei* de Nicolae Labiş — inclusă în manualul clasei a VII-a (la p. 172) — şi alcătuiţi o compunere în care să exprimaţi gîndurile şi sentimentele voastre create de lectura acestei poezii.

NOTĂ : Elevii vor avea la dispoziţie, pentru ambele subiecte, manualul şcolar de „lecturi literare" pentru clasa a VII-a. Se va trata un subiect, la alegere.

Clasa a VIII-a

Pornind de la cuvintele lui Vasile Alecsandri : „Mie mi-e drag românul şi ştiu a preţui bunătăţile cu care l-a dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc şi să-l ascult, căci el e simplu şi frumos în înfăţişarea lui ; căci e curat, înţelept, vesel şi poetic în graiul său...", alcătuiţi o compunere pe baza cunoştinţelor voastre de literatură română.

Clasa a IX-a

Alcătuiţi o compunere pornind de la afirmaţia lui V. Alecsandri : „...poeziile noastre populare compun o avere naţională, demnă de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru naţia română".

Clasa a X-a

Alcătuiţi o compunere pornind de la cuvintele lui Ştefan, din drama *Apus de soare* de Barbu Ştefănescu Delavrancea : „Ţineţi minte cuvintele lui Ştefan, care v-a fost baci pînă la adînci bătrîneţe... că Moldova n-a fost a strămoşilor mei, n-a fost a mea şi nu e a voastră, ci a urmaşilor voştri şi-a urmaşilor urmaşilor voştri în veacul vecilor..."

Clasa a XI-a

Comentați ideea de sacrificiu în creație pornind de la legenda *Meșterul Manole.*

Clasa a XII-a (zi)

Dezvoltați ideea din poezia *Mirabila sămînță* a lui Lucian Blaga.

Clasa a XII-a (seral)

Caracterizați personajul principal din romanul *Baltagul* de Mihail Sadoveanu.

Clasa a XIII-a (seral)

Teme și valori artistice în poezia de după Eliberare.

ELEVII CARE AU OBȚINUT, LA ETAPA JUDEȚEANĂ A CONCURSULUI, NOTA 10 CU DREPT DE PARTICIPARE LA ETAPA FINALĂ DE LA SATU MARE

ALBA. Clasa a VII-a : *Adriana Fechete*, Școala generală nr. 3, Alba Iulia ; *Elena Petra*, Școala generală nr. 3, Sebeș ; Clasa a VIII-a : *Doina Ciufudean*, Școala generală nr. 3, Blaj Tiur ; *Antonela Cobuștean*, Școala generală nr. 3, Sebeș ; *Luminița Cristian*, Școala generală Oarda de Jos ; *Ioana Damian*, Școala generală Daia Română ; *Camelia Folea*, Școala generală nr. 1, Blaj. Clasa a X-a : *Felicia Bota*, Liceul industrial Cîmpeni ; *Maria Mănăilescu*, Liceul industrial nr. 1, Cugir. Clasa a XI-a : *Daniela Bucur*, Liceul industrial nr. 1, Cugir ; *Gabi Căpîlnean*, Liceul militar „Mihai Viteazul", Alba Iulia. Clasa a XII-a : *Marius Vestemean*, Liceul militar „Mihai Viteazul", Alba Iulia.

ARAD. Clasa a VIII-a : *Vasile Corina*, Liceul „I. Slavici", Arad ; *Gelu Ienescu*, Școala generală Ineu ; *Mirela Tonenchi*, Liceul „I. Slavici", Arad. Clasa a XI-a : *Maria Martin*, Liceul industrial „30 Decembrie", Arad. Clasa a XII-a : *Otilia Hedeșan*, *Călin Man*, Liceul pedagogic, Arad.

ARGEȘ. Clasa a IX-a : *Liliana Aldea*, Liceul „D. Golescu", Cîmpulung ; *Andrei Rizoiu*, Liceul „N. Bălcescu", Pitești. Clasa a X-a : *Ioana Stan*, Liceul „Zinca Golescu", Pitești. Clasa a XII-a : *Iuliana Dumitrescu*, Liceul „Vlaicu Vodă", Curtea de Argeș.

BACĂU. Clasa a VII-a : *Roxana Baroi*, Școala generală nr. 10, Bacău ; *Daniela Cazan*, Școala generală nr. 5, Gheorghe Gheorghiu-Dej. Clasa a VIII-a : *Corina Nemeș*, Liceul de filologie-istorie, Gheorghe Gheorghiu-Dej ; *Gabriela Pascu*, Școala generală nr. 2, Moinești ; *Geanina Zlăvog*, Școala generală nr. 10, Gheorghe Gheorghiu-Dej. Clasa a IX-a : *Călina Ciobanu*, *Lăcrămioara Mîndru*, Liceul „Lucrețiu Pătrășcanu", Bacău. Clasa a X-a : *Carmen Ardeleanu*, *Iuliana Hînganu*, Liceul „Vasile Alecsandri", Bacău : *Carmen Pepene*, Liceul „G. Bacovia", Bacău. Clasa a XI-a : *Felicia Apreutesei*, Liceul „V. Alecsandri", Bacău ; *Leonard Popa*, Liceul „Lucrețiu Pătrășcanu", Bacău. Clasa a XII-a : *Mirela Mahu*, Liceul „V. Alecsandri", Bacău.

BIHOR. Clasa a VII-a : *Rodica Ghenț*, Școala generală „Dr. P. Groza". Clasa a VIII-a : *Livia Tincău*, Școala generală nr. 8, Oradea. Clasa a IX-a : *Daniela Anca Topală*, Liceul de filologie-istorie, Oradea. Clasa a X-a : *Liana Mureșan*, Liceul sani-

tar, Oradea. Clasa a XI-a : *Cristina Dumitrescu*, Liceul sanitar, Oradea. Clasa a XII-a : *Adrian Abrudan*, Liceul industrial, Beiuș.

BISTRIȚA-NĂSĂUD. Clasa a VII-a : *Cristina Georgescu*, Liceul „Liviu Rebreanu", Bistrița. Clasa a X-a : *Maria Manulet*, Liceul sanitar, Bistrița. Clasa a XII-a : *Iosefina Sasarman*, Liceul industrial Beclean.

BOTOȘANI. Clasa a XI-a : *Florin Zamfirescu*, Liceul „M. Eminescu", Botoșani. Clasa a XII-a : *Mihaela Pancu*, Liceul pedagogic, Botoșani.

BRAȘOV. Clasa a VII-a : *Marina Radu*, Școala generală nr. 3, Brașov. Clasa a VIII-a : *Caius Dobrescu*, Școala generală nr. 6, Brașov. Clasa a IX-a : *Daniela Bălu*, Liceul pedagogic, Brașov ; *Adina Blendea*, Liceul „Radu Negru", Făgăraș. Clasa a XI-a : *Lavinia Bușe*, Liceul de filologie-istorie, Predeal ; *Ramona Rusenescu*, Liceul „Dr. I. Meșotă", Brașov. Clasa a XII-a : *Anca Marian*, Liceul de științe ale naturii, Brașov ; *Daniela Veriș*, Liceul „Unirea", Brașov.

BRĂILA. Clasa a VII-a : *Florentina Nicolae*, Școala generală nr. 6, Brăila. Clasa a VIII-a : *Cornelia Apostu*, Școala generală, Racoviță. Clasa a XI-a : *Ionica Calotă*, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila.

BUZĂU. Clasa a VII-a : *Daniela Popa*, Școala generală nr. 11, Buzău. Clasa a XI-a : *Alexandru Cînța*, Liceul „B. P. Hasdeu", Buzău ; *Roxana Marinescu, Laurențiu Zoicaș*, Liceul „M. Eminescu", Buzău. Clasa a XII-a : *Gheorghe Cîrstian*, Liceul industrial Pătîrlagele ; *Marina Macău*, Liceul „M. Eminescu", Buzău.

CARAȘ SEVERIN. Clasa a IX-a : *Aurica Drețcanu*, Liceul pedagogic, Caransebeș. Clasa a X-a : *Toia Dorina Chiș*, Liceul pedagogic, Caransebeș ; *Tania Ionescu*, Liceul industrial, Oțelu Roșu ; *Mariana Mihart*, Liceul de matematică-fizică, Reșița ; *Florica Turnea*, Liceul de matematică-fizică, Caransebeș. Clasa a XI-a : *Gabriela Marian, Mirela Matei, Adela Naum*, Liceul de matematică-fizică, Reșița ; *Marinica Zgriba*, Liceul pedagogic, Caransebeș. Clasa a XII-a : *Adriana Bonciu, Maria Lungocia*, Liceul pedagogic, Caransebeș.

CLUJ. Clasa a VII-a : *Crina Popa*, Liceul de artă, Cluj-Napoca. Clasa a VIII-a : *Corina Zamfir*, Școala generală nr. 1, Cluj-Napoca. Clasa a IX-a : *Ramona Năsui, Mihaela Rîșniță*, Liceul de informatică, Cluj-Napoca. Clasa a XI-a : *Cristian Bolog*, Liceul „Ady-Șincai", Cluj-Napoca ; *Codruța Bucurescu*, Liceul de informatică, Cluj-Napoca.

CONSTANȚA. Clasa a VII-a : *Gabriela Topciu*, Școala generală nr. 7, Constanța. Clasa a VIII-a : *Corina Dragu*, Școala generală nr. 12, Constanța ; *Veturia Ioan*, Școala generală nr. 11, Constanța. Clasa a X-a : *Adriana Moise*, Liceul „Mircea cel Bătrîn", Constanța. Clasa a XII : *Mădălina Ciurea*, Liceul „M. Eminescu", Constanța ; *Carmen Dragalina*, Liceul industrial nr. 6, Constanța ; *Marina Meliu*, Liceul „M. Eminescu", Constanța.

DÎMBOVIȚA. Clasa a IX-a : *Rodica Novac*, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște. Clasa a X-a : *Mihaela Stanciu*, Liceul industrial, Fieni. Clasa a XI-a : *Daniela Popescu*, Liceul pedagogic, Tîrgoviște. Clasa a XII-a : *Mihaela Dumitrache*, Liceul „Ienăchiță Văcărescu", Tîrgoviște ; *Anca Gabriela Neacșu*, Liceul sanitar, Tîrgoviște.

DOLJ. Clasa a VII-a : *Mădălina Ciocan*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova. Clasa a IX-a : *Ramona Cîmpeanu*, Liceul „N. Bălcescu", Craiova. Clasa a X-a : *Eugen*

Georgescu, Liceul „N. Bălcescu", Craiova. Clasa a XI-a : *Lelia Firescu*, Liceul de filologie-istorie, Craiova ; *Viorica Stoica*, Liceul industrial nr. 2, Craiova. Clasa a XII-a : *Daniela Firănescu*, Liceul de filologie-istorie, Craiova.

GORJ. Clasa a VIII-a : *Luminița Dijmărescu*, Școala generală nr. 8, Tîrgu Jiu ; *Georgia Răducanu*, Școala generală nr. 3, Tîrgu Jiu. Clasa a XI-a : *Liana Simion*, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tîrgu Jiu. Clasa a XII-a : *Gina Citu*, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tîrgu Jiu.

HARGHITA. Clasa a VIII-a : *Gabriel Trif*, Școala generală, Bilbor.

HUNEDOARA. Clasa a IX-a : *Mihaela Bîcoi Pascaru*, Liceul de matematică-fizică, Petroșani ; *Claudia Nicula*, Liceul pedagogic, Deva. Clasa a XII-a : *Anton Iuga*, Liceul „Decebal", Deva.

IALOMIȚA. Clasa a VIII-a : *Elena Buzoianu*, Școala generală nr. 10, Călărași ; *Domnița Danciu*, *Mihaela Vasile*, Școala generală nr. 2, Călărași. Clasa a XI-a : *Adriana Neagu*, Liceul industrial nr. 3, Călărași. Clasa a XII-a : *Ion Cociorva*, Liceul pedagogic, Slobozia.

IAȘI. Clasa a VII-a : *Sergiu Ailenei*, Școala generală nr. 25, Iași ; *Daniela David*, Liceul „M. Eminescu", Iași ; *Laura Radu*, Școala generală nr. 4, Pașcani. Clasa a VIII-a : *Cătălina Alexa*, Școala generală nr. 3, Iași ; *Otilia Căruntu*, Liceul „C. Negruzzi", Iași ; *Teodora Crișmariuc*, Școala generală nr. 7, Iași. Clasa a IX-a : *Mihaela Creangă*, Liceul „Tehnoton", Iași ; *Irina Dănilă*, Liceul „E. Racoviță", Iași. Clasa a X-a : *Anișoara Chiriac*, Liceul „E. Racoviță", Iași ; *Mihaela Cernăuți*, *Iolanda Sterpu*, Liceul „M. Eminescu", Iași. Clasa a XI-a : *Aurora Crițuleac*, *Sorina Măcăreanu*, *Mona Paiu*, *Claudia Păucă*, *Iudith Wasserman*, Liceul „M. Eminescu", Iași. Clasa a XII-a : *Mariana Dumitriu*, Liceul de informatică, Iași ; *Cristina Samson*, Liceul „M. Eminescu", Iași.

ILFOV. Clasa a VIII-a : *Vasilica Popa*, Școala generală, Chirnogi. Clasa a X-a : *Venera Andrei*, Liceul pedagogic de învățători, București. Clasa a XI-a : *Drăguța Mihalcea*, Liceul de matematică-fizică, Urziceni. Clasa a XII-a : *Rada Nedelcu*, Liceul pedagogic de învățători, București.

MARAMUREȘ. Clasa a VII-a : *Ileana Mihali*, Școala generală nr. 3, Sighetu Marmației ; *Adina Ploscaru*, Școala generală nr. 6, Baia Mare. Clasa a VIII-a : *Adina Buzatu*, Școala generală nr. 3, Sighetu Marmației ; *Simona Heres*, Școala generală nr. 14, Baia Mare. Clasa a IX-a : *Emil Costin*, Liceul pedagogic, Baia Mare ; *Monica Negrescu*, Liceul de științe ale naturii, Baia Mare. Clasa a X-a : *Mihaela Pascu*, Liceul pedagogic, Baia Mare ; *Dana Vinț*, Liceul „Gh. Șincai", Baia Mare. Clasa a XI-a : *Ana Maria Halmi*, Liceul industrial nr. 4, Baia Mare ; *Anișoara Trif*, Liceul pedagogic, Baia Mare. Clasa a XII-a : *Maria Griguță*, Liceul pedagogic, Baia Mare ; *Maria Mitre*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Baia Mare.

MEHEDINȚI. Clasa a VIII-a : *Elena Cîmpeanu*, Școala generală, Strehaia. Clasa a X-a : *Pompilie Crăciunescu*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin. Clasa a XI-a : *Daniela Fulga*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin ; *Codruța Vucea*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin. Clasa a XII-a : *Daniela Dăogaru*, Liceul „Traian", Drobeta Turnu-Severin.

MUREȘ. Clasa a VII-a : *Manuela Bercea*, *Ana Dopovetz*, Liceul industrial nr. 2, Reghin ; *Corina Ureche*, Liceul „Unirea", Tîrgu-Mureș. Clasa a VIII-a : *Teodora Suciu*, Școala generală nr. 1, Tîrnăveni ; *Mircea Țicudean*, Școala generală Sărmașu.

Clasa a IX-a : *Eugenia Bucur*, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu-Mureș ; *Adela Țicudean*, Liceul „Unirea", Tîrgu-Mureș. Clasa a X-a: *Maria Mirela Bozsoki*, Liceul industrial nr. 4, Sighișoara ; *Simina Irimie*, Liceul industrial nr. 2, Tîrnăveni ; *Mariana Milășan*, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu-Mureș. Clasa a XI-a : *Dana Ardeleanu*, Liceul „Unirea", Tîrgu-Mureș ; *Maria Finta*, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu-Mureș; *Oltița Sușcă*, Liceul pedagogic, Tîrgu-Mureș. Clasa a XII-a : *Felicia Ionescu*, Liceul pedagogic, Tîrgu-Mureș.

NEAMȚ. Clasa a VIII-a : *Mărioara Vasilescu*, Școala generală, Mărceni, Bicaz. Clasa a XI-a : *Constantin Cioancă*, Liceul „Calistrat Hogaș", Piatra Neamț.

OLT. Clasa a VII-a: *Luana Cosăcescu*, Școala generală nr. 2, Slatina; *Iuliana Ilie*, Școala generală nr. 5, Slatina ; *Corina Mateiță*, Școala generală nr. 7, Slatina. Clasa a X-a : *Veronica Andronache, Anișoara Grozăvescu*, Liceul de matematică-fizică, Caracal. Clasa a XI-a : *Adela Luminița Rogojinaru*, Liceul pedagogic, Slatina.

PRAHOVA. Clasa a VII-a : *Gabriela Deaconu*, Școala generală nr. 23, Ploiești. Clasa a VIII-a ; *Crina Bădulescu*, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești. Clasa a IX-a : *Cristina Băcanu*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești. Clasa a X-a : *Mihaela Gheorghe*, Liceul „I. L. Caragiale", Ploiești. Clasa a XI-a : *Adelina Stănescu*, Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea", Ploiești. Clasa a XII-a : *Iuliana Berescu*, Liceul industrial nr. 4, Ploiești.

SATU MARE. Clasa a VIII-a : *Călina Boșca*, Școala generală nr. 1, Satu Mare ; *Georgeta Danciu*, Școala generală, Santău ; *Rodica Oșan*, Școala generală Tășnad ; *Mariana Pop*, Școala generală nr. 17, Satu Mare. Clasa a IX-a : *Daniela Baciu*, Liceul industrial „Unio", Satu Mare ; *Ramona Fechete*, Liceul sanitar, Satu Mare ; *Eva Vogel*, Liceul „M. Eminescu", Satu Mare. Clasa a X-a : *Maricica Berețchi, Daiana Curtean*, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare ; *Delia Dorcea, Adriana Pop*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare. Clasa a XI-a : *Ioana Dobrei*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare ; *Enikö Huszár*, Liceul industrial, Tășnad ; *Angela Mercea*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare. Clasa a XII-a : *Daniela Ionescu*, Liceul „M. Eminescu", Satu Mare ; *Coculeana Perea*, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare ; *Ica Pop*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare.

SĂLAJ. Clasa a VII-a : *Adrian Iacob*, Școala generală, Tihău ; *Manuela Neamțu*, Școala generală, Surduc. Clasa a VIII-a : *Adriana Boleș, Marcel Lucaciu*, Școala generală nr. 1, Jibou ; *Aurelia Ortelecan*, Școala generală nr. 2, Jibou. Clasa a IX-a : *Geraldina Boacă*, Liceul de filologie-istorie, Șimleul Silvaniei ; *Viorica Ieș*, Liceul industrial nr. 3, Zalău. Clasa a X-a : *Adina Chirilă*, Liceul pedagogic, Zalău ; *Angela Mureșan*, Liceul de matematică-fizică, Jibou. Clasa a XI-a : *Radu Mircea Costa*, Liceul „Simion Bărnuțiu", Șimleul Silvaniei ; *Liliana Munteanu*, Liceul industrial nr. 3, Zalău.

SIBIU. Clasa a VIII-a : *Gabriela Lăpădat*, Școala generală nr. 6, Mediaș ; *Anca Stănescu*, Școala generală nr. 1, Mediaș. Clasa a X-a : *Simona Martin*, Liceul „O. Goga", Sibiu.

SUCEAVA. Clasa a VII-a : *Laurențiu Lucaci*, Școala generală nr. 3, Suceava. Clasa a VIII-a : *Mirela Corliciuc*, Școala generală nr. 3, Rădăuți ; *Daniela Jora*, Școala generală nr. 1, Fălticeni. Clasa a IX-a : *Camelia Drăgușanu*, Liceul „E. Hurmuzachi", Rădăuți. Clasa a X-a : *Valentin Bălteanu*, Liceul militar „Ștefan cel Mare", Cîmpulung ; *Bogdan Lazăr*, Liceul „Ștefan cel Mare", Suceava. Clasa a XI-a : *Maria Bălan*,

Liceul pedagogic, Suceava. Clasa a XII-a : *Dan Bodnar*, Liceul „Ştefan cel Mare", Suceava ; *Sofia Mracica*, Liceul industrial „Petru Rareş", Suceava.

TELEORMAN. Clasa a IX-a : *Gigi Pati Cristescu*, Liceul sanitar, Alexandria. Clasa a X-a : *George Iancu*, Liceul de matematică-fizică, Turnu Măgurele. Clasa a XI-a : *Corina Chirea*, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele ; *Melania Chiriţă*, Liceul de matematică-fizică, Alexandria. Clasa a XII-a : *Floricel Mocanu*, Liceul de matematică-fizică, Turnu Măgurele.

TIMIŞ. Clasa a IX-a : *Claudia Balla*, Liceul de filologie-istorie, Timişoara ; *Claudia Ceauşu, Dana Koos, Laurenţiu Nistorescu, Alina Păunoiu*, Liceul de matematică-fizică, nr. 1, Timişoara ; *Ligia Secoşianu*, Liceul de filologie-istorie, Timişoara ; *Daniela Văleanu*, Liceul pedagogic, Timişoara. Clasa a X-a : *Adriana Andronescu*, Liceul industrial nr. 1, Timişoara ; *Manuela Bugariu*, Liceul de filologie-istorie, Timişoara ; *Casiana Holban*, Liceul industrial nr. 1, Timişoara ; *Ileana Măciucă*, Liceul sanitar, Timişoara ; *Otilia Moldovan*, Liceul de filologie-istorie, Timişoara ; *Camelia Motoş*, Liceul „Azur", Timişoara; *Mariana Olariu*, Liceul pedagogic, Timişoara ; *Ionela Pescariu*, Şcoala generală, Ciacova. Clasa a XI-a : *Mihaela Cioloca*, Liceul de filologie-istorie, Timişoara ; *Daniela Damian, Rodica Dronca, Adriana Nagy, Livia Pop*, Liceul de matematică-fizică, nr. 1, Timişoara ; *Radu Roşu*, Liceul de filologie-istorie, Timişoara. Clasa a XII-a : *Simona Avram*, Liceul „C. Brediceanu", Lugoj ; *Dorina Creţu*, Liceul de matematică-fizică, Timişoara ; *Tatiana Rusu, Marius Stoicovici*, Liceul pedagogic, Timişoara ; *Renate Szakal*, Liceul industrial „Azur", Timişoara.

TULCEA. Clasa a XI-a : *Carmen Barbăneagră*, Liceul „Spiru Haret", Tulcea.

VASLUI. Clasa a VII-a : *Oana Iuraşcu*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui. Clasa a VIII-a : *Adriana Balmuş*, Şcoala generală nr. 6, Bîrlad ; *Cerasela Cocean*, Şcoala generală nr. 9, Bîrlad ; *Cătălina Dimitrescu*, Şcoala generală nr. 3, Vaslui ; *Gabriela Enciu*, Şcoala generală nr. 6, Bîrlad ; *Dorina Irimia*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Cezara Lefter*, Şcoala generală nr. 4, Vaslui ; *Dan Marcu*, Şcoala generală nr. 8, Bîrlad ; *Antoaneta Oruna*, Şcoala generală nr. 6, Bîrlad ; *Narcisa Romaşcu*, Şcoala generală nr. 2, Vaslui ; *Cristinel Stănilă*, Şcoala generală nr. 9, Bîrlad. Clasa a IX-a : *Mihaela Luca*, Liceul „Gh. Roşca Codreanu", Bîrlad. Clasa a X-a : *Elena Alexandrache*, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui. Clasa a XI-a : *Angelica Huşanu*, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui.

VÎLCEA. Clasa a IX-a : *Anda Buică*, Liceul pedagogic, Rîmnicu Vîlcea ; *Aurelian Pavelescu*, Liceul „Vasile Roaită", Rîmnicu Vîlcea. Clasa a XII-a : *Gherghina Dumitrescu, Mariana Porumbel*, Liceul industrial nr. 3, Rîmnicu Vîlcea.

VRANCEA. Clasa a VII-a : *Ştefania Merluşcă, Daniela Stoica*, Şcoala generală, nr. 5, Focşani. Clasa a VIII-a : *Tatiana Rugină*, Şcoala generală nr. 5, Focşani. Clasa a IX-a : *Raluca Chirilă*, Liceul „Al I. Cuza", Focşani ; *Dorina Coman*, Liceul pedagogic, Focşani ; *Delia Dăescu*, Liceul „Al. I. Cuza", Focşani. Clasa a XII-a : *Anişoara Bobocea, Georgeta Serea*, Liceul pedagogic, Focşani.

BUCUREŞTI. Clasa a VII-a : *Ioana Neagu*, Şcoala generală nr. 195. Clasa a VIII-a : *Mihaela Duca*, Şcoala generală nr. 195. Clasa a IX-a : *Carmen Borza*, Liceul „Gh. Şincai" ; *Constanţa Burcea*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 ; *Anca Flo-*

rescu, Liceul „N. Bălcescu" ; *Daniela Gavriliu*, Liceul „Gh. Lazăr" ; *Simona Hodorogea*, Liceul „I. Creangă" ; *Cristina Adriana Neguț*, Liceul pedagogic ; *Roxana Oana Pătrașcu*, Liceul „Gh. Lazăr" ; *Anca Segal*, Liceul „M. Viteazul" ; *Diana Storin*, Liceul „N. Tonitza" ; *Anca Toduț*, Liceul de filologie-istorie nr. 1. Clasa a X-a : *Angela Burlan*, Liceul pedagogic ; *Magdalena Constantin*, Liceul „I. Neculce" ; *Andreea Jurașcu*, Liceul de matematică-fizică nr. 3 ; *Ioana Grigore*, Liceul de matematică-fizică nr. 2 ; *Marinescu Ioana*, Liceul „I. Creangă" ; *Narcisa Popescu Firan*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" ; *Raluca Tacciu*, Liceul de filologie-istorie nr. 1. Clasa a XI-a : *Irina Airinei*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 ; *Carmen Gherman*, Liceul „I. Creangă" ; *Florentina Gui*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" ; *Aureliana Ionescu*, Liceul „I. Neculce" ; *Daniela Iordache*, Liceul „I. L. Caragiale" ; *Alina Iorga*, Liceul „I. Creangă" ; *Daniela Luca*, *Adina Mavrodin*, *Sanda Delia Mălăescu*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" ; *Adriana Munteanu*, Liceul industrial nr. 13 ; *Victoria Popovici*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 ; *Valentina Preda*, Liceul industrial nr. 16 ; *Cristina Rinciog*, Liceul „D. Cantemir" ; *Mihaela Spahiu*, Liceul „Gh. Lazăr", *Luminița Toma*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia". Clasa a XII-a : *Mariana Bara*, *Anca Boglea*, *Adina Chivulescu*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia" ; *Dana Cojocaru*, Liceul „G. Enescu" ; *Carmen Crăciunescu*, Liceul industrial nr. 28 ; *Eugenia Mușat*, Liceul industrial „Unirea" ; *Anca Oțel*, Liceul „Gh. Șincai" ; *Adelina Patrichi*, Liceul „N. Bălcescu" ; *Doina Ripeanu*, Liceul „N. Tonitza" ; *Ruxandra Sin*, Liceul „I. Creangă" ; *Sorin Șerb*, Liceul industrial nr. 28 ; *Mihaela Tudoran*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 ; *Florin Vasilescu*, Liceul „M. Basarab".

CENACLURI, REVISTE

Sesiunea de comunicări științifice și exigențele pregătirii referatelor

Prof. MIRCEA HANDOCA
Liceul de științe ale naturii nr. 1, București

Referatele susținute în cadrul societăților literare au o tradiție de peste 140 de ani în învățământul românesc. Mari personalități ale științei, artei și literaturii, precum și modești minuitori ai condeiului și-au făcut în timpul școlii ucenicia în societățile de lectură ale elevilor, prezentînd un referat, sau expunînd liber o anumită temă. În ultimele două decenii, o activitate similară a fost denumită cu un nume mai pretențios : sesiune de comunicări științifice.

Consacrate exclusiv literaturii, sau valorificînd posibilitățile oferite de cercetările interdisciplinare, multe din aceste manifestări au constituit adevărate evenimente în istoria învățământului nostru. În același timp,

însă, în unele școli s-au organizat sesiuni improvizate, formale, în care plagiatul și compilația se întîlnesc cu superficialitate și lipsa de răspundere.

Ne propunem să deschidem o discuție privitoare la organizarea unor astfel de activități și să schițăm cîteva puncte de reper, fără a avea pretenția de a le considera singurele posibile.

Ca în orice domeniu al vieții spirituale e necesară și aici, înainte de toate, pasiunea, dăruirea. Atunci cînd profesorul propune unui elev să trateze o temă, trebuie să se gîndească la o anumită afinitate, înclinație a referentului pentru tema respectivă și la interesul auditoriului, format dintre colegii acestuia.

Adresîndu-se profesorilor, dar de fapt nu numai lor, Tudor Vianu [1] afirma, cu bună dreptate : „Discontinuitatea, munca întreruptă sau întîmplătoare, improvizația sînt primejdiile cele mai mari ale oricărei cercetări".

Tematica și pregătirea referatelor trebuie bine chibzuite. Considerăm că într-un an școlar există posibilitatea concretă de organizare a unei singure sesiuni. Tema poate fi consacrată unei aniversări importante din viața culturală a patriei, orașului sau școlii.

Aproape în orice oraș există un trecut literar mai mult sau mai puțin cunoscut, iar centre ca Iași, Cluj-Napoca, Brașov, Tîrgoviște, Botoșani, Oradea, Craiova, Timișoara, Bistrița, Galați și multe altele oferă tinerilor cercetători o inepuizabilă sursă de documentare, privind scriitori, reviste, asociații și așezăminte culturale din partea locului. Sugerăm alte cîteva subiecte : portrete de folcloriști sau culegători de literatură populară, comentarea unor texte de ieri sau de azi, prezentarea monografică a revistei liceului (atunci cînd există o „istorie" a ei), urmărirea vieții de elev a unei figuri proeminente din cultura noastră etc. Temelor de sinteză le sînt preferabile — cel puțin la început — cele de analiză. Ne putem opri la jurnalele de călătorie din excursiile literare, la o paralelă între o operă literară și dramatizarea sau ecranizarea ei, la urmărirea — pe bază de texte — a unui mit în literatura română și universală, reflectarea artistică a diferitelor evenimente istorice (răscoala lui Horea, 1907, Unirea, Independența, Eliberarea — în muzică, arte plastice și literatură), la asemănări și deosebiri între romantismul românesc și cel francez. Să nu încercăm să epuizăm tot ceea ce aveam de spus într-o singură sesiune. Un referat — oricît de interesant și de original ar fi — „nu are voie" să depășească 10 minute (4—5 pagini dactilografiate la două rînduri). Dacă este anunțată cu cîteva săptămîni înainte, tematica va constitui obiect de preocupare pentru un cerc larg. Cei interesați se vor documenta, vor pune întrebări, vor aduce completări.

Cine ne oferă datele necesare ? În afară de biblioteci, arhivele școlare conțin multe amănunte importante, inedite. Îmi amintesc satisfacția avută cu două decenii în urmă, cînd, ocupîndu-mă (ca profesor, e drept) de viața și activitatea unui scriitor mai puțin cunoscut, apreciat de Eminescu, — N. Scurtescu (1844—1879) — am aflat datele necesare în arhiva Liceului „N. Bălcescu" (fost „Sf. Sava").

[1] *Metoda de cercetare în istoria literară*, în vol. *Studii de metodologie literară*, Societatea de științe filologice din R. S. România, București, 1976, p. 9.

Cataloagele, foile matricole, revistele şcolare sînt importante izvoare documentare, ufile elevilor şi profesorilor îndrumători. Să nu facem însă o muncă zadarnică. Atunci cînd aceste surse au fost „despuiate" de alţii înaintea noastră, nu are nici un rost să le reluăm, în afară de cazul în care dorim să verificăm exactitatea informaţiilor sau felul în care acestea au fost interpretate.

Profesorul Tudor Opriş, de pildă, a realizat o lucrare de sinteză privind revistele şcolare [2]. Cei ce intenţionează să abordeze o temă referitoare la publicaţia liceului lor, trebuie să consulte, în prealabil, această carte, reconstituind, de astă dată, pe baze analitice, istoria publicaţiei respective, în cadrul unei micromonografii. Atunci cînd pasiunea de care sîntem animaţi e dublată de perseverenţă, putem descoperi documente inedite despre viaţa şi opera scriitorilor. De obicei, familiile mai păstrează unele materiale privind viaţa şi activitatea celui dispărut. E recomandabil, însă, să privim cu prudenţă relatările rudelor (atît cele favorabile, cît şi cele negative). Nici literaturii memorialistice nu trebuie să-i dăm desăvîrşită crezare. Uneori memoria îi trădează pe cei mai sinceri şi mai bine intenţionaţi autori. Sînt preferabile actele, manuscrisele, fotografiile şi corespondenţa, toate în original.

După ce am adunat un bogat material, se impune trierea lui, renunţarea la ceea ce e nesemnificativ, precum şi la ceea ce nu e legat direct de subiectul nostru. Să nu distrugem însă fişele nefolosite căci s-ar putea să mai avem nevoie de ele cu altă ocazie.

După ce am selectat datele, vom încerca să le ierarhizăm. Ca orice compunere sau studiu, şi referatul prezentat într-o sesiune ştiinţifică trebuie să aibă o introducere, un cuprins şi o încheiere. Citatele vor fi reproduse exact, indicîndu-se toate datele într-o anumită ordine, aşa cum se procedează în majoritatea articolelor publicate în revista noastră.

În redactarea referatului, vom avea grijă să fim clari, logici, să evităm atît stilul preţios, bombasticismul, cît şi simplismul. Sobrietatea stilistică nu exclude originalitatea, pecetea personală a fiecăruia dintre noi. Şabloanele, generalităţile aplicabile oricînd şi oricui nu au ce căuta într-o lucrare de cercetare. Vom urmări în primul rînd specificul scriitorului analizat, timbrul lui unic, ceea ce îl diferenţiază de ceilalţi.

În ceea ce priveşte tehnica de elaborare a unui referat (comunicare, recenzie, studiu etc.), elevii pot consulta colecţia revistei *Limba şi literatura română*, în special rubrica *Stil, compoziţie*. În cadrul altor rubrici, cei interesaţi vor găsi recomandări privind munca în bibliotecă, întocmirea şi folosirea fişelor (vol. III, 1973), precum şi articolul *Cum se elaborează o lucrare ştiinţifică* (vol. IV, 1974, şi nr. 1, 1975).

„Orientarea mea profesională, de critic şi istoric literar, mi se trage de la şedinţele Societăţii de lectură. Acolo am deprins pasiunea literară şi plăcerea dialecticii."

Acad. Şerban Cioculescu, *Amintiri.*

[2] *Reviste literare ale elevilor*, Editura didactică şi pedagogică, 1977.

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar al municipiului București

Revista literar-științifică *Zări senine* a elevilor Liceului „Liviu Rebreanu" din Bistrița, coordonată de profesorii Leonida Dănilă și Lucia Bârsan, ne-a obișnuit de mult cu seriozitatea ce onorează statutul de publicație a unor tineri care se deschid încrezători spre viață, pregătindu-se, în același timp, asiduu spre a-i străbate, cu demnitate și folos, drumurile. Numărul, menționat și într-o cronică anterioară, debutează cu cîteva extrem de interesante „secvențe dintr-o posibilă imagine despre generația tînără", grupate sub titlul semnificativ : *E tinerețea noastră patriei datoare !*, fiecare dintre aceste „secvențe" pornind de la o idee, un gînd, o formulare, un îndemn — toate prezente în Programul Partidului Comunist Român, în cuvîntările secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În mod necesar — am spune — grupajul amintit, atît de bine orientat din punct de vedere politic și realizat cu o bună nuanțare a cuvîntului și cu o puternică vibrație de suflet (îndrumător : tovarășa profesoară Angela Șandru), se continuă cu un *Portret generației mele*, semnat de eleva Cecilia Șerban din clasa a XII-a, care afirmă, printre altele, în numele ei și-al celor de-o vîrstă : „La lumina țării, răsărim în adolescență și ea ne așteaptă întotdeauna zîmbitoare cu dor de vise, împliniri și speranțe. La lumina țării, răsărim pentru simplul motiv că ne rămîne mereu cîte o rădăcină și pentru și mai simplul scop de a ne păstra mereu cîte un ram."

După o suită de materiale ce se constituie ca o reprezentativă oglindă a activității și a diverselor preocupări ale elevilor, în domeniile matematicii, fizicii, chimiei, științelor naturii etc., paginile revistei se înfiorează de elevate acorduri lirice, orchestrate într-un bogat florilegiu poetic tipărit sub semnăturile elevelor : Florica Adriana Dura, Rodica Timar, Mirela Pârvulescu, Anca Ciucur, Sorina Zaharia.

Remarcăm, în sfîrșit, inițiativa bună a colectivului de redacție de a tipări cîteva *File de anuar*, atît de necesare ca documente, care vor vorbi mîine despre cei ce-au făurit ziua de azi a școlii.

Ultimul număr al revistei *Pași spre viitor*, publicație a Liceului industrial „Dimitrie Bolintineanu" din București, realizează o armonioasă colaborare a elevilor și a cadrelor didactice de la această unitate de învățămînt. Remarcăm, dintre materialele publicate, mai întîi pe cel referitor la însemnătatea istorică, pentru viața partidului și a poporului nostru, a celui de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român. În grupajul de secvențe intitulat *Hotărîrile Congresului al XII-lea — programul nostru de viitor*, Comitetul U.T.C. al liceului, ca și elevele Anca Dorobanțu și Magdalena Turcu dau o corectă interpretare sarcinilor care decurg, pentru tînăra generație, din aceste importante documente.

Într-o serie de articole, reportaje, însemnări, între care : *Reporterii revistei în întreprinderea Electromagnetica, Realizări în cadrul orelor de instruire practică-productivă a elevilor, Electronica — numitorul comun al actualei etape de dezvoltare, De ce la mecanică ?, Lucrările practice de*

bacalaureat — o ușă deschisă spre viață, Clădim viitorul în prezent, Să iubim sportul ș.a., se realizează o imagine semnificativă a preocupărilor elevilor din acest liceu, a interesului și eforturilor lor pentru o serioasă pregătire teoretică și practică. Pilduitor, impresionant este *Exemplul lui George Călinescu*, prezentat în fișa de istorie literară cu care colaborează la revistă prof. univ. Dumitru Micu. Menționăm, de asemenea, compozițiile poetice ale unor „tinere talente" ca Anca Dorobanțu și Elena Fara, ca și folositoarea rubrică inaugurată de profesorul Gh. M. Nicolaescu în care sînt prezentate (scurt istoric, explicații etc.) o serie de cuvinte, expresii și citate celebre.

Un călduros salut adresăm revistei *Lumini* a Școlii generale nr. 1 din Rîmnicu Vîlcea, care și-a făcut, de curînd, intrarea în rîndul publicațiilor școlare. Propunîndu-și să devină „o tribună de afirmare a talentelor și aptitudinilor elevilor" din această școală, „un mijloc de a oglindi activitatea" acestei unități de învățămînt, primul număr al revistei *Lumini* este cu totul promițător. Bogată în conținut, variată, în general bine scrisă, cu o tehnoredactare aerisită, publicația elevilor din Rîmnicu Vîlcea constituie un debut notabil, care va fi urmat, fără îndoială, de realizări despre care am dori să mai vorbim. Remarcăm, deocamdată, cîteva foarte tinere condeie care semnează unele inspirate compoziții poetice : Magnolia Boștinaru, Leonid Barbu, Adriana Șerban, Aurelian Pavelescu.

Delicatețe, poezie, prospețime a spiritului, spontaneitate și vigoare a sentimentelor, gînd curat și înălțător, gingășie și frăgezime copilărească, concretizate în cuvînt și imagine — iată ce caracterizează, printre altele, revista *Ani de ucenicie*, editată de Școala generală nr. 1 din Suceava, unitate de învățămînt a cărei bogată și frumoasă activitate consacrată instruirii și educării copiilor, formării acestora în spiritul muncii și învățăturii, al nobilelor idei însuflețitoare ale umanismului, prieteniei și păcii între popoare, a fost apreciată și printr-o Diplomă conferită în acest sens de către UNESCO. Așteptăm cu interes noi numere ale revistei *Ani de ucenicie*.

De la Blaj, ne-a sosit numărul omagial al publicației *Izvoare de lumină*, editat cu prilejul împlinirii a 225 de ani de la înființarea școlilor din acest vechi centru al spiritualității românești. Prin cele patru mari compartimente ale sale, intitulate : *Et in Arcadia ego !* (elevii de ieri și de azi evocînd anii de studii în școlile Blajului) ; *Verba magistri* (școlile Blajului în evocarea profesorilor) ; *Mlădițe literare blăjene* și *Orizont tehnico-științific*, colaboratorii revistei *Izvoare de lumină* își propun — așa cum se menționează în *Cuvîntul înainte* — „să aducă în memoria actualei generații locul și rolul Blajului, al școlilor sale în dezvoltarea învățămîntului și culturii românești pe aceste străvechi meleaguri. În același timp, ei redau și perspectiva ce se deschide acestui oraș, care se prezintă azi ca o importantă așezare urbană a județului Alba, în plin proces de dezvoltare și modernizare". Dintre colaboratorii primei secvențe a revistei, am reținut nume reprezentative ale literaturii și culturii noastre, între care Ioan Alexandru, Ion Brad, Nicolae Balotă, Dumitru Mircea, Aurel Gurghianu, Negoiță Irimie ș.a. Impresionante, instructive, elevate sînt evocările grupate sub titlul *Verba magistri*, semnate, printre alții, de Toma Co-

cișiu, Ștefan Manciulea, Dionisie Popa, Nicolae Albu, Ion Buzași, Teodor Seiceanu. Demne de interes, conținînd, uneori, lucruri deosebit de valoroase, sînt și celelalte două compartimente ale revistei, unul însumînd o suită de poezii și micro-proze, iar celălalt consemnînd mai ales rezultate ale unor cercetări din domeniul științific și tehnic.

Un început bun îl constituie revista literară *Orizonturi*, a Școlii generale nr. 156 din București, care trebuie să tindă însă la statutul de publicație menită să îmbrățișeze, cît mai cuprinzător, aspectele reprezentative din întreaga viață a școlii. Lucrul este cu totul posibil, întrucît în această școală își desfășoară activitatea copii foarte inimoși și talentați, crescuți în cadrul Cenaclului „Simbol" de către dascăli competenți și entuziaști.

O altă revistă, care merită să fie menționată pentru bogăția materialului ce-l însumează — expresie a unei activități rodnice, strîns legate de profilul școlii — este publicația *Gînduri tinere*, a Liceului agroindustrial Podu-Iloaiei, județul Iași.

Revista *Orizonturi*, editată de organizația U.T.C. a Grupului școlar pentru prelucrarea lemnului din Suceava, ni se înfățișează, prin primul ei număr, ca o publicație serioasă, caracterizată, chiar de la început, prin maturitate și echilibru în structură, bogăție și varietate în conținut, tehnoredactare și ilustrație adecvate. Acest prim număr răspunde, în mare măsură, deziderateloi entuziaste cu care colectivul redacțional pornește la drum : „Vom încerca să punem în paginile revistei lumina cărții din care izvorîm mai împliniți în fiecare clipă, lumina muncii care ne crește și ne face să zămislim ctitorii, dar și lumina gîndului deschizător de noi orizonturi. Nimic din ceea cè înseamnă învățătură, muncă, educație, poezie, într-un cuvînt — școala de azi, nu va fi uitat."

Cel de al doilea număr al publicației elevilor de la Liceul nr. 8 din Buzău — foaia volantă intitulată *Steaua* — ne-a oferit plăcuta întîlnire cu încă un colectiv școlar care se hotărăște să-și consemneze elemente și aspecte semnificative ale muncii și vieții sale în pagini care să dureze și dincolo de hotarul clipei. Variată, atractivă, interesantă — *Steaua* elevilor buzoieni și-a început drumul prin ani. Îi urăm, din inimă, ca el să fie lung și luminos !

O inițiativă mai mult decît lăudabilă : elevii clasei a V-a A (rețineți : clasa a V-a), de la Școala generală nr. 56 din București redactează nu mai puțin de trei „reviste lunare" (chiar dacă fiecare dintre ele nu are mai mult de 4—6 pagini, xeroxate ori dactilografiate). Cele trei „reviste" se numesc : *Michiduță*, *Curierul* și *Bilete de papagal*. Din sumarul lui *Michiduță*, pe luna februarie 1980, am reținut rubricile : roman-foileton, schițe umoristice, probleme distractive, caricaturi, știați că...". Un sincer : bravo, prichindeilor !

Menționăm în cronica noastră și o carte rară, în sens de deosebită, datorată unui om rar, profesorul Gheorghe Afloarei, care, după ce a înființat Cercul literar-artistic „Mihail Sadoveanu" al elevilor din Miercurea-Ciuc, i-a condus rodnica activitate timp de un sfert de veac. Cartea consemnează, prin evocări, fotografii, explicații, dedicații, autografe, aprecieri, creații literare etc., momentele și aspectele mai semnificative ale acestei extrem de bogate și valoroase munci desfășurate pentru înălțarea sufletească a fiilor țării. Îl rugăm pe autorul volumului să primească, din partea noastră, cele mai calde felicitări pentru strădaniile sale încununate de atît de frumoase și memorabile succese.

În încheiere, ne face plăcere să amintim o valoroasă antologie lirică, purtînd titlul *Tăceri translucide*, editată sub egida Comitetului județean Sibiu al U.T.C. Tinerii autori, prezenți în această plachetă, talente autentice : Simona Martin, Ioana Oprișiu, Carmen Negulei, Daniel T. Suciu, Maricica Oros, Ovidiu Mircea, Anca T. Ionaș, Ramona Ursa, Maria-Dorina Muțiu și Maria Marcu au dorit să realizeze, prin ceea ce au adunat între coperțile antologiei, un vibrant omagiu adus celui de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

CRAIOVA

La Liceul de filologie-istorie din Craiova s-a reorganizat Societatea literară „Alexandru Macedonski". Aceasta reunește activitatea tuturor cercurilor cu profil umanist din liceu : creație literară, istorie literară, critică literară, limbă și stil, dramaturgie.

Subliniem, în mod special, activitatea cercului de creație din liceu, la ale cărui ședințe participă un mare număr de elevi.

Pentru a veni în sprijinul tinerilor creatori din liceu, cercul a organizat ședințe pe teme de teorie literară *(Despre procesul de creație, Stil și stilistică, Versificația clasică și modernă, Tropi și limbaj metaforic)*. Creațiile membrilor cercului literar al liceului apar în paginile de poezie ale *Revistei noastre*, publicație care a obținut premiul III pe țară, în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României".

Conducerea Societății noastre literare a hotărît înființarea premiului „Alexandru Macedonski", care se acordă pentru cele mai reușite creații artistice originale. Primii cîștigători ai premiului au fost : Zina Postolache, fostă elevă a liceului ; Alina Ungureanu, Iulia Trăilă, Rodica Firănescu, Al. N. Panea, pentru creație literară, și Amelia Calujnai pentru grafică.

La cenaclul liceului participă un număr mare de tineri creatori, cîntăreți folk, recitatori. Spectacolele cenaclului au o tematică largă, dedicată marilor idei înșuflețitoare ale maselor : patriotismul, trecutul de luptă al patriei noastre, dragostea pentru oameni, pentru pace.

Cenaclul a organizat, de asemenea, întîlniri cu scriitori (Ilarie Hinoveanu, Sina Dănciulescu, Mihai Dușescu) și seri literare cu concursul scriitorilor Marin Sorescu, Alexandru Mitru, Violeta Zamfirescu.

Tot în cadrul Societății activează și grupul *Briuleț*ul, al cărui repertoriu este alcătuit din interesante prelucrări de folclor, uneori chiar din creații originale inspirate din folclor.

AL. NICUȘOR PANEA

DOLHEȘTI (jud. Suceava)

Cercul de etnografie al școlii generale din Dolhești, înființat în anul 1962, are ca principală preocupare studierea modului de viață tradițional al locuitorilor acestor meleaguri și elementele de cultură caracteristice regiunii. Potrivit scopului cercu-

lui am urmărit să pun în valoare puternica originalitate și spiritul creator, fecund, al populației din această zonă, dragostea pentru frumos, străduința permanentă de a-și înfrumuseța munca și viața. Studierea culturii populare locale și a modului de trai, în formele pe care le-am întîlnit pe teren a adus reale contribuții la definirea modului cum s-au format, s-au închegat și au evoluat pînă în zilele noastre trăsăturile caracteristice, particularitățile culturii noastre populare locale, trăsăturile specifice ale modului de viață al locuitorilor comunei Dolhești. Avînd în vedere că filoanele viguroase ale culturii noastre populare — originile și evoluția ei — constituie unele din preocupările fundamentale ale științei etnografice, am pus accentul pe relevarea tradițiilor făurite de locuitorii acestui sat în răstimpul veacurilor, reflectate în modul său de viață, în cultura locală, în viața socială. Investigația etnografică a scos în evidență ce anume s-a însușit, transmis și a devenit actual din cultura tradițională, cum anume se oglindește în aspectele specifice ale culturii populare legătura dintre tradiție și înnoire. Investigația a avut nu numai semnificația unei cercetări, ci mi-a oferit posibilitatea de a cunoaște cu elevii și cum anume pot promova în condițiile actuale cele mai valoroase tradiții.

Obiectivele urmărite prin cercul de etnografie au fost : clarificarea noțiunii de etnografie, evidențierea raporturilor ei cu alte științe ; relevarea importanței cercetării etnografice a realității social-culturale contemporane ; cunoașterea izvoarelor de cercetare ale etnografiei ; direcțiile și tendințele actuale în cercetarea etnografică românească ; sporirea interesului elevilor pentru cunoașterea culturii populare locale.

Tematica activității cercului a fost bogată și variată : așezările și gospodăriile tradiționale, ocupațiile locuitorilor (pomicultura, viticultura, cultivarea plantelor textile, creșterea animalelor), industria casnică textilă, instalații tehnice țărănești, meșteșuguri populare, portul popular, arta populară, obiceiuri etc.

În cadrul activității din cerc, ori de cîte ori a fost necesar, am subliniat nu numai aspectele etnografice ale fenomenelor examinate, ci și semnificațiile lor sociologice. Materialele culese și expuse în colțul documentar cuprinzînd albume cu cusături, țesături, obiecte de uz casnic ce fac parte din zestrea materială a localnicilor și ilustrează ingeniozitatea de care au dat dovadă strămoșii noștri într-o manieră care-i este proprie și care reflectă din plin originalitatea culturii sale, le-am folosit la unele lecții de literatură română. Astfel activitatea din cerc corelată cu cea de la ore contribuie la educația patriotică a elevilor.

Prof. VALERIU SANDOVICI
Școala generală Dolhești Mari
Județul Suceava

LUNCA (jud. Teleorman)

La școala generală din comuna Lunca își desfășoară activitatea cenaclul *Visătorul*, înființat în anul 1975. La cenaclul nostru participă toți elevii care iubesc literatura și sînt dornici să-și valorifice aptitudinile literare.

Sub îndrumarea tovarășei profesoare Anișoara Stuparu cei peste 50 de pionieri și școlari, membri ai cenaclului *Visătorul*, iau parte cu interes la activitatea bogată și variată care contribuie atît la lărgirea informației noastre în domeniul literaturii populare și culte, cît și la îndrumarea tinerelor talente.

EMILIA TISMĂNARU

SIGHETU MARMAȚIEI

Începînd din anul școlar 1976—1977, sub semnul prieteniei și dragostei de frumusețe, elevii Liceului industrial „Dragoș-Vodă" din Sighetu Marmației desfășoară o bogată activitate literar-artistică în cadrul cenaclului „Nicolae Labiș".

Tematica interesantă, confluența opiniilor, atmosfera de tinerețe și optimism au contribuit la creșterea numărului de membri ; în prezent la activitatea cenaclului nostru participă și colegi de la Liceul industrial nr. 1 și Liceul pedagogic.

Am organizat întîlniri cu oameni de artă din județ, recitaluri de muzică și poezie în mijlocul colectivelor de muncitori de la întreprinderile C.P.L. și Unitatea.

În acest an, ne-am propus să primim noi membri din rîndurile organizației de pionieri, lărgind astfel aria preocupărilor noastre. Ne-am mai propus, de asemenea, să colaborăm cu cercurile științifice în cadrul unor ședințe cu public.

Cenaclul își valorifică activitatea de creație literară în cadrul manifestărilor organizate în Festivalul Național „Cîntarea României".

ALEXANDRU OZUNU

TÎRGOVIȘTE

Catedra de limba și literatura română, în colaborare cu comitetul U.T.C. pe școală, au inițiat, cu trei ani în urmă, înființarea cenaclului literar *Atelier 13* ale cărui întruniri săptămînale creează cadrul și atmosfera adecvate pentru dezvoltarea și afirmarea înclinațiilor creatoare ale elevilor.

La început, activitatea a fost îndrumată succesiv de profesorii Gheorghe Vrăbiescu, Elena Sima și Stela Vintilă. În prezent, cenaclul este condus de un colectiv format din elevii : Ioana Pîrvu, Nadia Ștefănescu, Dana Crețu, Carmen Staicu, V. Găișteanu.

În cadrul programului nostru de activități, au fost organizate vizite și excursii de documentare (casele memoriale „Tudor Arghezi", „George Călinescu", Muzeul literaturii române, Galeriile Naționale), audiții și vizionări de spectacole. În perspectivă sînt proiectate vizite la casele memoriale „G. Bacovia" și „I. C. Vissarion". De asemenea, au avut loc întîlniri cu scriitori : prozatorii Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, poeta Ioana Proca, Aurora Inoan, redactor la revista *Femeia* și cu prof. dr. Ion Hangiu, redactor șef al revistei *Limba și literatura română*.

Sub egida cenaclului apare *Viitorul*, revista liceului nostru, care a obținut premiul al III-lea la faza pe țară a Festivalului Național „Cîntarea României".

În activitatea cenaclului s-au remarcat elevii : Ioana Pîrvu, Natalia Pămînteanu, Lelioara Seimeanu, Viorel Găișteanu, Nadia Ștefănescu, Carmen Staicu.

În cei aproximativ trei ani de existență, *Atelier 13* a reușit să se afirme în colectivul elevilor școlii noastre, care urmăresc cu vădit interes producțiile colegilor afișate la vitrina cenaclului după fiecare ședință.

Atelier 13 se alătură efortului general de educare a interesului, dragostei și respectului pentru slova scrisă, pentru spusa înaintașilor, de sădire a virtuților și trăsăturilor morale înaintate ale omului nou animat de frămîntările și aspirațiile epocii contemporane.

IOANA PÎRVU, clasa a XI-a,
Liceul industrial nr. 2,
Tîrgoviște

Mihai Gh. Liana

S-a născut la Sibiu, în 1966. Este elevă în clasa a VII-a la Școala de aplicații a Liceului pedagogic din Rîmnicu Vîlcea. A obținut diplome și premii literare, în 1976 și 1977 în cadrul concursului „Galeria Cutezătorilor" și „Cutezători pe drum de glorii". În 1979 a primit diplomă specială pentru „Participarea la realizarea numărului special scris și ilustrat în colaborare cu cititorii", acțiune organizată sub egida UNICEF și UNESCO, în cadrul sărbătoririi Anului Internațional al Copilului.

A obținut premiul al III-lea la concursul inițiat de C.N.O.P. în cadrul taberei naționale de creație literară și artă plastică de la Buciumeni (Galați).

A publicat în culegerea de versuri *Partidului — inima și versul* (1978), editată de C.N.O.P. Vîlcea, în *Almanahul Cutezătorii* (1978), revista *Cutezătorii* și ziarul județean *Orizont*.

Gînduri

Ți-am zis mai întîi Pămînt
și ecoul s-a întors în trecut...
Ți-am zis apoi Cer
și trilul ciocîrlici s-a sprijinit ca un
arc între Carpați și Mare...
Ți-am zis Țară
și-atunci am simțit lutul tău tresărind
de legende și doine,
fiindcă numele tău e rupt din inima mea,
pentru că îi simt pulsul,
îi simt chemarea.
Numele tău e roua dimineții
și fericirea de a trăi liber
și în pace cu toți...
Numele tău e putința de a visa,
e soarele în zîmbetul
copiilor.

Pace

LOTTE BUTYKAY
Liceul industrial nr. 6,
Satu Mare

Am trimis al păcii dulce cînt,
În fiecare colț de pămînt,
Ca să poarte spre soare mereu,
O crenguță din sufletul meu.

Imnul pădurii

CRISTINA GUȘATU
Cluj-Napoca

Aud cum încearcă vîntul
Fluierele uitate pe brațele copacilor
Și cum adună sunetele
Căzute în pămătuful păpădiilor
Sau rătăcite printre stele.

Și ajutat de păsări, de izvoare
Vîntul a țesut pe portativele lunii
Minunatul imn al pădurii.

Stare de toamnă

CAMELIA DRĂGUȘANU
Rădăuți, județul Suceava

Copacii luară-n scorburi
umblet de cerbi mitraliați
în taină
și visul muntelui pierdut
în marea pasiune pentru
verde.

Stinghere clepsidre ale timpului
măsoară faptele clipei cu
cenușă de frunze albe.

Cresc din pămînt năprasnic rădăcinile...

Copilărie

ELISABETA DEAK
Liceul de matematică-fizică
Jibou, județul Sălaj

Lăsați-mă să fiu copil, măcar un ceas în
fiecare zi.
La răsărit aș vrea să fiu
Sub pașii mei sfioși iarba să se închine
Doar cît o șoaptă ;
Să pornesc spre poarta de vis a lui Cervantes
Să știu, da să știu sigur că soarele nu e
Decît o foarte mare portocală...
Lăsați-mă să fiu copil,
Măcar un ceas în fiecare zi.

Fericire

CORNELIA GHEONEA
Liceul pedagogic „C. Negri",
Galați

Am întins mîna spre cer
Și-am vrut să rup o stea,
Am vrut să iau o cupă de întuneric
Și să vărs una de lumină în loc,
Să smulg mantia de noapte, a universului
Aducînd soarele printr-o pată galbenă
de acuarelă.

Maxime, cugetări

„Puterea universală a muzicii este dovada evidentă a nevoii de armonie a sufletului." (U. Foscolo)

„Prin însăşi firea sa, omul este un artist. El caută să aducă pretutindeni în viaţa sa, într-un fel sau altul, frumosul."

(M. Gorki)

„Înţeleptul are o profundă sensibilitate, dar aceasta nu-l împiedică de a rămîne înţelept. Lui îi e străină ura, invidia sau disprețul. Iubeşte şi respectă dragostea. Ştie cum urmează să trăiască cu folos pentru sine şi pentru alţii."

(Epicur)

„Să-ţi placă să citeşti înseamnă să dai ceasurile de plictiseală, de care nu poţi scăpa în viaţă, pe ceasuri de încîntare."

(Montesquieu)

„Nimic nu-i mai frumos, mai nobil decît meseria de profesor sau învăţător, de grădinar de suflete umane, de călăuză a celor mai curate, mai pline de energie şi de căldură suflete umane."

(Dumitru Almaş)

Concurs de ghicitori

1. Tatăl vrednic al Dochiei
   E străbunul României.

2. Ce împărat luminat
   Columna şi-a ridicat ?

3. Care-i mîndrul craiovean
   Ce-a unit întregul neam ?

4. Pîrcălabul din Galaţi
   A unit pe veci „doi fraţi"

5. Care scriitor se vede
   În cărţi şi pe monede ?

6. Un tipograf talentat
   Multe basme-a publicat.

7. Care poet braşovean
   Se numeşte Octavian ?

8. Cine-a scris în a sa viaţă
   Despre căţeluşul „Zdreanţă" ?

9. Ce are omul şi are şi rîul ?

10. Ce are dealul şi are şi rochia ?

11. Ce are acul şi are şi muntele ?

12. În ce poezie cuvîntul „poale" a fost modificat astfel : „unde cură-n vale".

Notă. Ghicitorile, cu excepţia ultimei probleme de filologie, au fost trimise de *Ilie I. Mirea.* Răspunsurile se primesc pe adresa redacţiei pînă la 15 septembrie a.c. Numele elevilor care întrunesc 12 răspunsuri exacte vor fi menţionate în ultimul număr al revistei din acest an. Primim, spre publicare, ghicitori, şarade, anecdote, cu indicarea izvorului (carte, revistă, dicţionar etc.).

ZAHARIA SÎNGEORZAN

Pelerini români la Columna lui Traian

București, Editura Sport-Turism, 1979

Parcurgînd bogata literatură referitoare la acest subiect, Zaharia Sîngeorzan își organizează materia cărții în trei capitole: epoca clasică (1800—1900), epoca modernă (1900—1940) și epoca contemporană (1940—1978). Autorul urmărește receptarea conceptului de latinitate în cultura românească, iar cititorul își poate face o idee completă despre stadiile acestei evoluții, de la simpla relatare jurnalistică în care abundă insolitul detaliilor ori pitorescul peisajului, la perceperea complexă a realităților unei lumi în care noi înșine aflăm începuturile, obîrșia poporului nostru.

Perioada clasică a receptării fenomenului italic își are începuturile în scrierile și în însemnările de călătorie ale învățatului umanist Constantin Cantacuzino. În jurnalul stolnicului, relatarea călătoriei în Italia este săracă în impresii. Gheorghe Asachi ne lasă, de fapt, cele dintîi impresii de călătorie despre spațiul italic. El face o descriere detaliată a Columnei lui Traian, apreciind că „acea mai mare frumusață a colonei este istoria faptelor lui Traian săpate pe dinafară a colonei"; tot el realizează o sugestivă descriere a Vezuviului, pe care îl escaladează; Dinicu Golescu vizitează Triestul, Veneția, Padova, Milano, Pavia, pe care le raportează necontenit la realitățile țării sale. Alecsandri topește în substanța operei frînturi de peisaj și de viață culese în timpul celor cîteva călătorii în Peninsula italică. Nicolae Filimon este captat de sonoritățile muzicii italiene, Ion Codru Drăgușanu comentează cu îndemînare de specialist comorile de artă plastică pe care le admiră în muzeele și catedralele Romei.

Preferințele de călător ale lui Al. Odobescu vizează preocupările sale arheologice. Scriitorul nu ignoră stilul gotic în arhitectură față de cel bizantin, care îl atrage mai mult. În *Însemnările zilnice* ale lui Titu Maiorescu se relatează, sumar, itinerariile italice ale criticului de la Junimea.

Comentînd fragmente semnificative din epistolarium-ul lui I. Slavici care prezintă Italia, Z. Sîngeorzan observă că scriitorul „e un critic de artă cu un sentiment al valorii plastice extraordinar de matur", apreciere care pune în lumină una din vocațiile mai puțin cunoscute ale vigurosului prozator ardelean.

Corespondența lui Duiliu Zamfirescu cu Iacob Negruzzi, Titu Maiorescu, Gh. Petrașcu, Trandafir Djuvara relevă în personalitatea autorului *Vieții la țară* un bun cunoscător al spațiului italic, vibrînd cu rafinament la frumusețile peisajului, dar și în fața tezaurului de monumente artistice păstrat în Cetatea eternă, la Napoli, la Veneția, la Florența.

Sensibil, cultivat, avînd o imagine cvasi-completă despre spațiul pe care îl traversează, pelerinul modern la Columna lui Traian redescoperă mirajul italic din perspectiva epocii în care trăiește, aspirînd la o cuprindere totală a fenomenelor, a semnificațiilor lor.

În viziunea lui Nicolae Iorga, Veneția este un splendid poem închinat antichității. Istoricul este atras de peisajul marin, de arhitectura așezărilor și monumentelor. Itinerariul lui italic se constituie în pagini de o emoționantă participare și de vibrație profundă în fața străvechilor vestigii ale unei culturi și civilizații milenare. Istoricul Vasile Pârvan încearcă o definire a spiritului italic caracterizat prin spontaneitate și sinceritate, filozoful Ion Petrovici este atras de tipologia socială, Tudor Vianu vede Italia prin prisma unui filozof și istoric al formelor culturii, G. Călinescu identifică Italia cu un spațiu al eternității, sustras timpului istoric, iar însemnările adolescentului Lucian Blaga, aflat într-o excursie școlară în Italia, decupează impresii deosebite la Napoli, Pompei, Milano,

Roma, impresii care ulterior i-au fertilizat opera poetică.

Pelerinii contemporani își raportează impresiile fie la peisaj, fie la timpul și spațiul capodoperelor, fie la viața socială și politică a țării, ei devenind — așa cum subliniază Zaharia Sîngeorzan — „interpreți lucizi care o studiază, nu o descriu, fie că e vorba de civilizația nouă, de tehnica de ultimă oră, de fatala invazie a poluării, de ritmul de viață sau de valorile artei și literaturii".

Reținem ca deosebit de interesante însemnările memorialistice ale lui A.E. Baconsky, M. Malița, Al. Balaci, I.C. Drăgan, O. Paler, Al. Paleologu, Darie Novăceanu, Emil Manu, Romulus Rusan, Ana Blandiana, care aduc — în vastul panoramic realizat de autor — imagini ale Italiei contemporane, leagăn și matcă a spiritualității latine, al optimismului, robusteții, echilibrului, armoniei, umanismului Renașterii, un spațiu al originilor îndepărtate ale poporului român, al rodniciei unor idei care au traversat epocile ca niște supreme mărturii ale autoputerniciei spiritului creator al omului dăinuind peste veacuri.

Contemplînd și retrăind mitul Italiei contemporane, pelerinii actuali la Columna lui Traian adaugă noi dimensiuni, noi contribuții la istoria ideii de latinitate, sincronizîndu-se, astfel, cu un imens spațiu creator de valori, căruia-i sîntem apropiați prin istorie, structură psihică și, mai ales, prin dragostea față de frumos și de eternul artei.

Prin pledoaria sinceră a autorului, prin textele reprezentative pe care-și sprijină afirmațiile, prin ideea îndeajuns reliefată că memorialistica românească în secolul al XIX-lea își află începuturile în redescoperirea spațiului Italic, prin sublinierea ideii de latinitate, de continuitate romană în Dacia, prin patosul ei reținut și convingător, cartea lui Zaharia Sîngeorzan se impune ca o valoroasă apariție editorială, pe care, cu bucurie, o semnalăm cititorilor elevi și profesori.

MARIUS POP

GEO BOGZA

Cartea Oltului. Statuia unui rîu. Priveliști și sentimente

Editura Albatros, 1979, 215 p. +199 p.

Într-o interesantă emisiune a Televiziunii române, ocazionată de împlinirea a cincizeci de ani (1928—1978) de la apariția, în orașul Cîmpina, a primului număr al revistei *Urmuz*, Geo Bogza, fondatorul, directorul și proprietarul acesteia, afirma cu privire la *Cartea Oltului*: „Am scris și eu o carte..." În ciuda evlaviei cu care ascultam solemna confesiune, întreruptă de pauze menite să-i ascundă emoția și să-i permită adunarea puterilor, m-am pomenit exclamînd: „Nu-i adevărat! Ați scris mai multe!" Într-adevăr, la sfîrșitul anului 1979, în colecția „Lyceum", în tiraj de masă — o sută de mii de exemplare! —, au apărut două volume din opera celui ce mărturisea:

„Ca să-i tulbur pe oameni, să le reamintesc că sînt oameni, că omenia e o realitate care poate fi simțită și pe care se poate conta, ca pe mireasma și substanța pîinii, plămădită din grîul care e un dar al soarelui".

Primul volum — *Statuia unui rîu* — este o capodoperă a literaturii române, unică în felul ei. Se știe că autorul și-a supus opera „unei riguroase revizuiri", căutînd „să nu aibă cuvinte de prisos" și că în această „spinoasă, tîrzie și lungă ucenicie" a consumat „multe sticluțe de cerneală".

Cel de al doilea volum, intitulat *Priveliști și sentimente*, reprezintă o inspirată selecție (de texte întregi, uneori, și de fragmente în cele mai multe cazuri) din *Moartea lui Iacob Onisia*, *Țara de piatră*, *Priveliști și sentimente*, *Sentimentul culturii*.

Cu toate că textul lui Geo Bogza constituie *substanța* și *farmecul* acestor două volume, menționăm contribuția meritorie a Antoanetei Tănăsescu, care s-a străduit să lumineze calea menită să ne poarte spre inima fascinantului univers al lui Bogza. Ea este autoarea referințelor bibliografice, a indexului alfabetic. „De chipurile lumii pe care a străbătut-o Oltul" și a

unei „addenda" (Comentarii critice, Bibliografie).

Citind sau recitind aceste cărți ne vom pătrunde de adevărul cuprins în cuvintele marelui poet Al. Philippide : „Artist al prozei scrise, Geo Bogza e unul dintre scriitorii, astăzi parcă tot mai rari, care cuceresc atenția și simpatia cititorului prin puterea stilului".

AUGUSTIN MACARIE

GIUSEPPE NAVARRA, GEORGE ZARAFU

Ținte cu învățăminte

București, Editura didactică și pedagogică, 1979, 134 p.

Volumul de epigrame și catrene cu referire la aspecte din viața școlară, introduce pe cititorul tînăr, căruia îi este în primul rînd adresat, într-o lume atît de cunoscută lui, pe cărările căreia el trece sau adastă zilnic, lume în care, în mod curios, de data aceasta, constată că la fiecare pas se ivesc muguri de zîmbet, din care țîșnesc atîtea scîntei de idee, ce-i înflăcărează și lui spiritul : Epigrama-i o rachetă / Care poate-ajunge-n lună / Cînd, drept rampă de lansare, / Își alege-o poantă bună" — zice, în deschiderea volumului, George Zarafu, prietenul atîtor fragede zîmbete și amintiri echipate în uniforme de școlari, care-l întîmpină cu entuziasm în cadrul unor întîlniri, pentru ca, apoi, să-l aștepte cu nerăbdare să reapară în pragul școlilor lor, semănate pe toată harta țării.

Citind și recitind în atîtea împrejurări epigramele acestui volum, elevii se îmbarcă într-o adevărată rachetă a veseliei și navighează într-un spațiu în care se încrucișează, cu adînci efecte, subțiri spade ale spiritului, în care simt, nu de puține ori, sosind către ființa lor, cu adresă directă, atîtea *ținte cu învățăminte*. Învățătura, comportarea, diferitele fapte și gesturi ale școlarilor sînt „țintite" pe rînd de cei doi epigramiști și, uneori, țintuite pe orizontul atenției, care trebuie să rămînă mereu trează.

Spontaneitatea, fluența și elevația poetică, ineditul asocierilor, suculența poantelor, ca și alte virtuți asigură atestatul de viabilitate și farmecul celor mai multe epigrame din acest volum, *Ținte cu învățăminte*. Transcriem aici cîteva :

Unui elev care și-a cumpărat calculator electronic

El ar fi-nvățat ușor,
Dacă s-ar fi inventat
Nu un biet calculator,...
Ci mașină de-nvățat !

Aglomerație în frizerie

— Bonul 90, azi, vineri ? !
Ce se-ntîmplă, moș Ilie ?
— Au venit buluc elevii,
C-au avut... dirigenție !

Unui tînăr cu veleități

Dragul meu, nu te împiedic
Să ajungi cum vrei tu, medic —
Dar e cazul, negreșit,
Să te *vindeci* de chiulit !

Unui elev binecrescut, dar slab la geometrie

S-a zvonit prin școlărime
Că, de-l iei la o adică,
Vezi că are *înălțime*,
Însă *bază* foarte mică !

Unui elev certat cu matematica

Cînd e vorba de algebră,
Simte cum îl ia cu febră...
Nu c-algebra-i boală-acută
Ci că-i e *necunoscută* !

La o oră de limba română

Într-o zi, elevul Voina
Întrebat fu : „Ce e doina ?"
El, ca și picat din lună,
A răspuns : „E fată bună !"

Iată și o suită de definiții ale unor note;

Definiția notei zece

„Zecele" stă-n banca-ntîi,
Printre note-i un gigant ;
Cine-l pune căpătîi
Are somn de premiant !

Definiția notei 5

„Cinci" e nota ceea una
Într-un catalog, eternul,
Care-arată-ntotdeauna :
Paradisul și *Infernul* !

Volumul cuprinde și o serie de emoționante, delicate *catrene*, ca de exemplu:

La Casa memorială „Tudor Arghezi"

În grădina lui Arghezi,
Unde iarba e de pluș,
Zboară aerul livezii
Parfumat de corcoduși !

Învățătorilor

Cînd aduce iarăși vîntul
Toamna în întreaga țară,
Dînșii seamănă cuvîntul
Rod în minte să răsară.

Citind această carte, școlarii, pe care i-am avut în vedere tot timpul, ar trebui să păstreze, pe lîngă atîtea alte *învățăminte*, și pe cel din *Îndemnul*, cu care își încheie partea lui de contribuție la volum, George Zarafu :

Nu porniți cu mîna goală
Vara-n vilegiatură,
Luați vacanță de la școală,
Nicidecum de la l e c t u r ă !

GEORGE ȘOVU

Curier

VASILE POENARU

Ne bucurăm să semnalăm existența multor scrisori interesante, inteligent scrise și pline de încercări literare promițătoare, în noianul de scrisori cărora le răspundem în acest număr.

Adrian Popa : versurile dumneavoastră schițează un univers propriu de idei-emoție și procedee stilistice, însă la o analiză foarte atentă nu rezistă decît două-trei poezii în întregime ; ne referim la *Anei*, *Fără titlu* și, eventual, *Ecce homo*. Celelalte au discontinuități și distorsiuni care se răsfrîng în mod negativ asupra întregului. Poezia *Rebus*, de exemplu, se sfîrșește, practic, după primele două versuri ; ce urmează aglomerează prea multe circumstanțiale și propoziții relative într-o nesfîrșită, bolovănoasă frază care face să se piardă forța de șoc a ideii fundamentale. În *Patria refugiului de toamnă* se simt influențe — savant combinate — din Ungaretti și Nichita Stănescu. Poezia *Metamorfoze* scade brusc în intensitate după al șaselea vers. *Fiasco* e îmbîcsită de versuri irelevante. Se pare că nu reușiți încă decît rareori să fixați în cuvinte străfulgerarea de idei și de sentimente a unei clipe — străfulgerare ce dă viață poeziei dumneavoastră de notație.

Cristina Gușatu — Cluj-Napoca : surprinzător și sugestiv desenul delicat, alcătuit cu mînă sigură, inteligent, al poeziilor dumneavoastră. O singură poezie este mai slabă, mai nesigură ; ne referim la *Despre oameni*, în care afectați un aer de prematură cunoaștere a profunzimilor vieții.

Aurel Samoilă — Plopeni, Prahova : aveți, neîndoielnic, un ton propriu și o capacitate deosebită de a stîrni imagini ca la bătaia în tobă a degetului rimbauldian..., dar greu vă este să supuneți unei structuri organizatorice severe magma (care, astfel, devine dezlînată) a poemului și rareori renunțați la convențiile poeziei afectat-patriotice (comunicînd sentimente mai degrabă patriotarde !), astfel încît abia am putut alege, o poezie în sfîrșit închegată, *Noapte de nesomn*. Mai multă concentrare și o mai severă autocenzură. Atenție la scrierea cu doi *i*.

Camelia Drăgușanu — Rădăuți, Suceava : sînteți un poet format, judecînd după aceste cîteva poezii, toate perfect echilibrate, cu o pregnantă forță de sugestie. Se pot încă face mici observații, de detaliu (de exemplu : în primul vers din *În vînt :* „la mijloc de masă", e plat și nu înseamnă nimic în contextul poeziei ; cf. și finalul aceleiași poezii). Adresați-vă și unei reviste literare (*România literară*, *Luceafărul*) spre confruntarea opiniilor...

Elena Gabor — Brașov : haikuurile, poemele în proză și însuși textul scrisorii vorbesc în primul rînd de — nu tocmai — obișnuita dumneavoastră inteligență și capacitate de organizare logică (voim să spunem *strict* logică) a discursului, inoculînd doza necesară de fină, recompensatorie parcă pentru cititor, ironie și autoironie a clarvăzătorului. În al doilea rînd (nu : abia...) despre talentul dumneavoastră literar. Poemul în proză închinat lui García Lorca părea să se deschidă prea patetic ; tonul se echilibrează și capătă în profunzime spre final. Poezia *Albatrosul* închinată lui Charles Baudelaire este acidă : „Poezia stă la coadă [...]. Iese la pensie. Își cumpără bluejeans originali. Își freacă palmele înghețate. [...] Numără pînă la zece. Ah, veche, uscată floare a răului !", iar dacă cititorul este el însuși poet, aproape că devine tonică, dar nu e nici foarte valoroasă, nici tocmai originală — înscriindu-se cuminte în de-mai-mult-de-o-sută-de-ani-vechiul efort spre desacralizare ce se poate urmări pe toate meridianele. O întrebare : citiți des poezie *beat* (poate, Allen Ginsberg) ?

Aurora Dorogan — Craiova : iată ce se poate obține dintr-o poezie în care mai mult de două treimi din versuri sînt explicații de prisos : *Insula*. „Clipa a străfulgerat / Adînc și lin / Ca o pasăre în zbor / Fragil / Ca un cer risipit / În zîmbete / Ți-ai lăsat capul povară dulce / Cerului / Și ai pornit să colinzi visarea / Zărilor largi. / Pe insula / Lină și verde / Galbenă și pustie / Se întinde nesfîrșita mutenie / A infinitului. / Zorii trandafirilor pulverizează / În aer / Lumina lor de floare. Mii de valuri / Te înconjură / Și freamătă / Parfumul ars / În misterele infinitului —/ Pulsul / Insulei reci. / Ca un vis risipit / Pasărea cerului / Își strînsese puii la sine". În forma pe care a căpătat-o, poezia este mult eliberată de accidental, de patetic și de discursiv, fiind de asemenea deschisă mai multor interpretări. Adresîndu-se cititorilor cu experiență de viață și sensibilitate diferite, poezia trebuie (este nevoită) să poarte în sine o serie de ambiguități, de imagini cu un grad ridicat de generalizare și abstractizare, astfel încît ea să devină, pentru momentul lecturii sau pentru mai multă vreme, principiu sau program organizator al cunoașterii de care dispune deja cititorul, să prindă viață pentru fiecare cititor în funcție de capacitatea acestuia de a surprinde și înțelege viața — și abia atunci începe poezia *să comunice*.

Lotte Butykay — Satu-Mare : poemele dumneavoastră captează imediat atenția cititorului prin deosebita forță de incantație a versului, prin prospețimea și acurațețea imaginilor, prin știința de a structura substanța lirică conform necesității ei interioare. Se simte și prezența unui spațiu cultural aparte — probabil izvorînd din lecturile dumneavoastră. Vă rugăm să ne mai trimiteți și alte poezii.

Dan Marinel Căpraru — Tîrgu Jiu : se pot alege cîteva poeme interesante : *Cîntec, Pridvor strămoșesc, Oda păsării măiestre ;* celelalte sînt prețioase, uneori stridente.

Emilia Tismănaru — Turnu Măgurele, Teleorman : poemele inspirate din Ted Hughes și scrise în jurul simbolului „Crow" sînt rotunjite și parcă au, într-adevăr, ceva diferit față de poemele autorului la care am făcut referință. Totuși, prezența simbolului în poezia dumneavoastră declanșează în mintea cititorului viziunea asupra universului și concepția privitoare la creație, devenire și moarte prezente în poemele lui Hughes. Ceea ce nu dă dreptul la existență poemelor dumneavoastră — le sufocă iremediabil. Recunoaștem că este admirabilă capacitatea dumneavoastră de a intui o serie de profunzimi ale textului lui T. Hughes greu de descoperit la o citire superficială sau cu un ochi al minții mai puțin versat. Experiența pe care ați făcut-o — de a vă încerca instrumentele pornind de la acest univers liric și filozofic și încercînd să vi-l apropiați, să-l asimilați — nu va avea, o să vedeți, decît urmări pozitive în cazul dumneavoastră.

Adrian Moroșanu — Drobeta Turnu-Severin : ne-ați trimis o poezie frumoasă, într-adevăr : *Uriașa oglindă*. „Timp alert / Hrănit cu întîmplări, / Pune dop uriașelor aorte. / Peștii ascultă tăcerea ecoului / Abisuri alternative / Pe ivăre albe de su-

net / Betonul temerar ascunde anii / Aruncați-n temelie". Nu ne putem, însă, pronunța asupra talentului dumneavoastră literar înainte de a citi mai multe poezii.

Maria-Dorina Muțiu — Sibiu : remarcăm capacitatea dumneavoastră de a fixa prin cuvinte, cu o mînă sigură și cu o gîndire și simțire limpede, imagini revelatorii, idei iradiante. Uneori (cf. poezia *Hai !*) vă împotmoliți către sfîrșitul poeziei. Alteori împrumutați un ton declamator, neconvingător (cf. poeziile *Albina* și *Deschideți-i*). Ne-au plăcut poeziile *Hora, Anotimpuri, Poveste, Buchet, Nu-mă-uita.* Interesantă este și dispunerea grafică a versurilor.

Aida Moga — Vatra-Dornei, Suceava : ton elegiac, uneori ușor ironic, o poezie mai mult alcătuită din imagini decît din idei ; o autocenzură mai riguroasă v-ar fi făcut să selectați numai acele poezii care vă reprezintă — nu multe la număr — și care sînt aproape bruiate de prezența atîtor poeme convenționale, dezlînate. Ne-au plăcut — fără să ne entuziasmeze în mod deosebit — poeziile : *Cotidian, Eclipsă totală* (fără a doua strofă) și *Exaltare.* Ar fi bine să faceți un efort de concentrare și esențializare a sîmburelui de idee al poeziilor dumneavoastră.

Gabriela Cimpoeru — Țînțăreni, Gorj : poeziile primite sînt — și de data aceasta — pline de o forță de sugestie deosebită. Am mai spus, poate, că aveți simțul limbii și dovediți o anume maturitate și măiestrie în structurarea versurilor. Citățm *N-avem leac :* „N-avem leac pentru tine, ninsoare... / Dacă nu te înduri, / am s-adorm și eu în aceste păduri, / lîngă cerbi, lîngă ciute... // Încet înghețăm pe tăcute, / ne facem sălbatici și suri, / și nimica nu ne mai doare... // N-avem leac pentru tine, ninsoare..."

Horia Răzvan Gîrbea — București : versurile dumneavoastră au prospețime, duioșie și incantație, dovedesc o oarecare zbatere — să nu spunem meditație — filozofică și — în orice caz — vă arată preocupat de lectură. Mai trimiteți.

Rodica Voicu și Liana Mihai — Rîmnicu Vîlcea : aveți talent și sensibilitate deosebită ; desigur, nu toate poeziile sînt la înălțime, lipsindu-vă, deocamdată, o mai bogată experiență a scrisului. Încercați să scrieți și alt fel de poezie, care să lumineze și din alte unghiuri disponibilitățile dumneavoastră.

Dănuța Schipor — Vatra-Dornei : și această scrisoare cuprinde poezii care ne uimesc prin forța lor de sugestie și prin încărcătura de idei — cu totul neașteptate la un poet... în clasa a VII-a. Mai puțin realizate sînt *Flori pentru pămînt* (e prea retorică) și *Unde ?* Citățm dintre cele mai interesante versuri. *Omida :* „Un funicular urcă, urcă, / și se oprește / la gara stacojie / a unui trandafir." *Plopul :* „Îți vine să prinzi cu degetul / vîrful acestui minutar oprit și, / învîrtindu-l în circumferință / să-l aduci la loc / și să aștepți bătaia // imensului orologiu. *Țara de dincolo de noapte :* „Să simți deodată că o stea — / răzvrătindu-se, rupîndu-se / din legile constelațiilor, / desprinzîndu-se / din algebra lumilor strălucitoare — / te privește / și ceea ce pînă atunci era lumina ei / devine un zîmbet pentru tine, / s-o simți a inimii tale, / nu a cerului, / și să-ți fie frică nu de un trăsnet, // ci de o stea care te-a ales.

Manole Ioan — Cîmpulung-Moldovenesc : ideea lui Nichita Stănescu a conectării la cosmos, prezentă în poezia dumneavoastră, departe de a vă transforma într-un epigon, vă conferă un ton propriu și o anume robustețe a versului ; totuși, poeziile merg rareori pînă la capăt. Mai bună este *Primăvara.* Din *Glasul omului* se reține numai primele patru versuri. *Omagiu grîului* e declarativă. *Aici* este convențională. *Cobor la voi* poate primi un alt titlu și s-ar putea reduce la următoarele versuri (pentru a spori în intensitate) : „Mă doare sufletul / De-atîta lumină / Ce se răsucește prin arbori / Ca un șarpe pe o trestie de tăcere. / Cobor / În templul singurătății / Veșnicie și sînge." Merită să continuați și vă așteptăm cu poezii mai rezistente criticilor noastre.

Elisabeta Deak — Jibou, Sălaj : eseurile trimise sînt interesante și dovedesc maturitate în gîndire ; poeziile — nu mai puțin, propun o calmă neliniște în fața vieții,

a universului și se alcătuiesc din versuri echilibrate de o ritmică interioară susținută. Nu credem că veți putea duce la îndeplinire intenția dumneavoastră de a... părăsi poezia pentru totdeauna și sîntem siguri că o veți descoperi chiar și în matematică...

Liliana Angela Borșan — Gherla, jud. Cluj, *Petru Bălteanu* — Iași, *Liliana Scărlătescu* — Galați, *Gabriela Ciobanu* — Botoșani, *Claudia Andrei Teodora* — Sibiu, *Anca Rișnoveanu* — Cîmpulung-Moldovenesc, *Grațiela Buru* — București, *Cati Gheorghe* — Slobozia, *Stöber Elpiede* — Săcălaz, Timiș, *R. R. Horst* — Blaj, Alba, *Septimiu Suciu* — Sărmașu, Mureș, *Ioan Firte* — Tămaia, Maramureș, *Mihaela Puiu* — Galați, *Carmen Tania Grigore* — Buzău, *Corneliu Sănduleanu* — Botoșani, *Liliana Maria Barbu* — Constanța, *Constanța Ștefan* — Nucet, *Ilie Pațac* — Morteni, Dîmbovița, *Mariana Lucaciu* — Tîrgu Mureș, *Drinuța Tutunaru* — Brebina, Teleorman, *Carmen Mihăescu* — Făgăraș, *Mariana Teodorescu* — Pitești, *Tudor Angel Codreanu* — Sighișoara, *Mariana Dumitrașcu* — București, *Emilian Mirea* — Craiova : Versurile trimise au ceva de spus, cuprind părți excelent realizate și ne dau speranța că în curînd vă vom putea publica, după mai multă perseverență din partea dumneavoastră, poeziile.

Maria Carmen Preda — Pitești, *Carmela Mărcuș* — Pitești, *Lidia Nițescu* — Pitești, *Ioan Căzac* — Cîmpulung-Moldovenesc, *Liliana Humerniuc* — București, *Anca Gligor* — Timișoara, *Mariana Drăgoi* — Lugoj, *Nicolița Velici* — Hunedoara, *Nicolae Groza* — Cîmpulung-Moldovenesc, *Dan Stamate* — Galați, *Felicia Birău* — Plenița, Dolj, *Octavian Mocuc* — Bălăceana, Suceava, *Elvira Stanca* — Dănciulești, Gorj, *Florea Opriș* — Radovan, Dolj, *Olga Liliana Petrescu* — Cluj-Napoca, *Iulian Botea* — Luduș, Mureș, *Lucia Micu* — Ploiești, *Lucian Mihai Vrancea* — Craiova, *Adam Ioan Sinca* — Oțelul Roșu, Caraș-Severin, *Adrian Diac* — Sighișoara, *Luminița Văcălie* — Curtea de Argeș, *Gheorghe Pașa* — Puchenii Mari — Prahova, *Olga Daniela G.* — Galați, *Cristian Oprițoiu* — Rîmnicu Vîlcea, *Elena Curecheriu* — Petroșani, *Gheorghe* — Fălcoi, Olt, *Anonim (autorul poeziilor Epilog și Omagiu)* — Cluj-Napoca, *Nicoleta Sănducu* — Ploiești, *Liliana Șamata* — Constanța, *Roxana Lungu* — București, *Floare Rad* — Copșa-Mică, Sibiu, *Alexandra Cobadin* — Caransebeș, *Sanda Marina Ancater* — Brad, Hunedoara, *Ovidiu Chinan* — Galați, *Marin Nae* — Căzănești, Ialomița, *Adrian Cojocaru* — Tîrgoviște, *Cristian Ceran* — Tîrgoviște, *Albert Jefferson* — Fălticeni, *Dumitru David* — Cîmpulung-Moldovenesc, *Brîndușa Noroc* — Botoșani, *Liviu Balaban* — Cîmpulung-Moldovenesc, *Ionel Voicu* — Orăștie, Hunedoara, *Constantin Florescu* — Tîrgoviște, Dîmbovița, *M. L.* — Balș, *R. Stoian* — Bacău, *Dan Hapulete* — Iași, *Gabriel Condruț* — Ploiești, *Teodora Dorina Buleandra* — București, *Adrian Duță* — Horezu, Vîlcea, *Camelia Olaru* — Craiova, *Valeria Vînătoru* — Roșiorii-de-Vede, Teleorman, *Manuela Bejan* — Bacău, *I. Theodorescu* — Constanța, *Felicia Samoilă* — Cluj-Napoca, *Dinu Axinoiu* — Podu Turcului, Bacău, *Ion Tărtăreanu* — Vaideeni, Vîlcea, *Viorica Țene* — Buftea, Ilfov, *Dorela Tecuceanu* — Ciurari, Teleorman : este greu de presupus că aveți înclinații deosebite pentru literatură și talent la compoziție ; totuși, unele mici semne prezente în versurile dumneavoastră ne îndreptățesc să avem ceva speranțe și să vă insuflăm... curaj.

Jack Bellodette — Suceava, *Adrian C.* — Tulcea, *Cornelia Armina Marcu* — Oltenița, *Florin State* — Podu Vadului, Prahova, *Maria Cocioc* — Fieni, Dîmbovița, *Christian Doicin* — Tîrgoviște, *Dona-Isabelle Șerbănescu* — Constanța, *Denisa Niță* — Stolnești, Olt, *Gheorghe Frîncu* — Roman, *Florina Liță* — Tîrgoviște, *F. R.* — Boteni, Cluj, *Anca-Irena Chitic* — Iași, *Ioana Satan* — Giurgiu, *Corneliu Calciu* — Tulcea, *M. Vasilache* — Podul Turcului, Prahova, *Virgil Ionescu* — Slobozia, *Elena Varga* — Valea Ierii, jud. Cluj, *Carmen Marinescu* — București, *Maria Maxim* — Vadu-Moldovei, Suceava, *Dan Ioan* — Constanța, *Kristine Domin* — Blaj, Alba, *Daniela Boiangiu* — Oravița, Caraș-Severin, *Alexandru Neagu* — Tr. Roșu, Sibiu, *Vali Liță* — Turnu Măgurele, Teleorman : poeziile și bucățile în proză trimise nu par să aibă ceva deosebit de spus.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Din analizele publicate

A. Gh. Olteanu — *Mănăstirea Argeşului*, vol. I, 1972, p. 23—26.
Gheorghe Şovu — Costache Negruzzi : *Sobieţki şi românii*, vol. II, 1973, p. 21—23.
Nicolae I. Nicolae — Mihail Sadoveanu : *Hanu Ancuţei*, vol. II, 1973, p. 14—16.
Ion Vasile Şerban — Octavian Goga : *Rugăciune*, vol. III, 1973, p. 19—24.
G. G. Ursu — Mihai Eminescu : *Floare albastră*, vol. IV, 1973, p. 14—18.
Antonia Constantinescu — Miron Radu Paraschivescu : *Feerie*, vol. II, 1974, p. 24—27.
Mircea Anghelescu — Nicolae Filimon : *Ciocoii vechi şi noi*, vol. III, 1974, p. 15—20.
Mădălina Dumitrescu — Mihail Sadoveanu : *Lupta de la Vaslui*, vol. III, 1974, p. 22—25.
Roxana Sorescu — Ştefan Augustin Doinaş : *Mistreţul cu colţi de argint*, vol. III, 1974, p. 25—30.
Nicolae I. Nicolae — Nicolae Labiş : *Moartea căprioarei*, vol. IV, 1974, p. 30—32.
Cornel Moraru — Ion Agârbiceanu : *Fefeleaga*, 1, 1975, p. 27—29.
Al. Tudorică — C. Negruzzi : *Alexandru Lăpuşneanul* (I), 2, 1975, p. 20—21 ; (II), 3, 1975, p. 30—33.
Pompiliu Marcea — Ioan Slavici : *Moara cu noroc*, 2, 1975, p. 25—27.
Mihai Bujeniţă — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Hagi Tudose*, 2, 1975, p. 31—33.
C. Otobâcu — Marin Preda : *Moromeţii*, 2, 1975, p. 33—36.
Gheorghe Codreanu — Tudor Arghezi : *Testament*, 4, 1975, p. 33—35.
Neacşu Alexe — Geo Dumitrescu : *Problema spinoasă a nopţilor*, 1, 1976, p. 26—29.
Antonia Constantinescu — Marin Sorescu : *Trebuiau să poarte un nume*, 1, 1976, p. 30—33.
Mircea Gheorghe — Alexandru Vlahuţă : *În Vrancea*, 2, 1976, p. 24—26.
Augustin Macarie — Nichita Stănescu : *Noi*, 2, 1976, p. 26—27.
Nina Preda — Şt. O. Iosif : *Cîntec sfînt*, 3, 1976, p. 28—30.
Iordache Diaconiţă — Vasile Alecsandri : *Miezul iernei*, 4, 1976, p. 22—24.
Florica Mitu — Gala Galaction : *La Vulturi !*, 4, 1976, p. 24—27.
Rodica Negoescu — Al. Davila : *Vlaicu-Vodă*, 1, 1977, p. 28—31.
Gheorghe Şovu — Marin Sorescu : *Astfel*, 1, 1977, p. 31—32.
Ileana Oancea — Lucian Blaga : *Izvorul nopţii*, 2, 1977, p. 32—34.
A. Gh. Olteanu — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare*, 3, 1977, p. 22—25.
Neacşu Alexe — Tudor Arghezi : *De ce-aş fi trist ?*, 4, 1977, p. 23—25.
Stanca Chesaru — Nicolae Labiş : *Comunistului*, 3, 1977, p. 26—29.
Stanca Chesaru — D. R. Popescu : *Mări sub pustiuri*, 2, 1978, p. 25—26.
Mircea Gheorghe — Eugen Jebeleanu : *Stăpînul*, 3, 1978, p. 24—26.
Roxana Sorescu — Tudor Arghezi : *Bună dimineaţa, primăvară !*, 4, 1978, p. 25—27.
Magda Ursache — Nichita Stănescu : *Un pămînt numit România*, 4, 1978, p. 27—31.

5-6

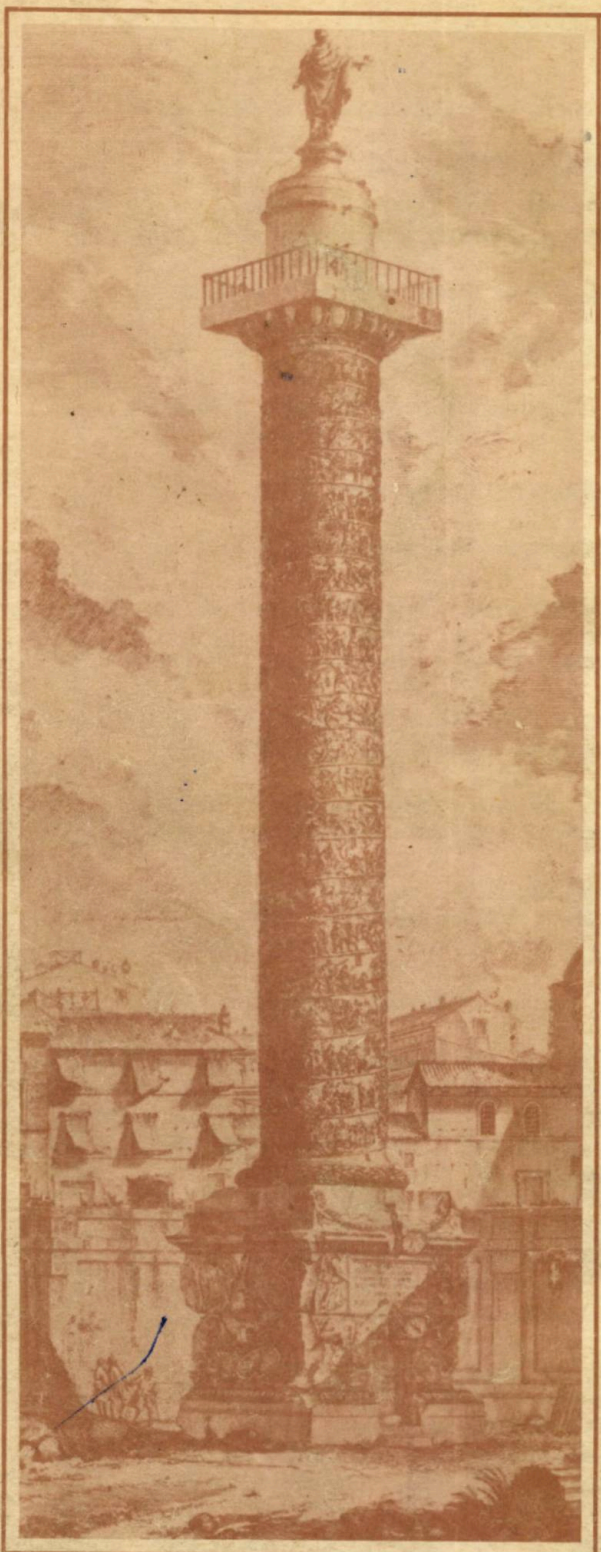

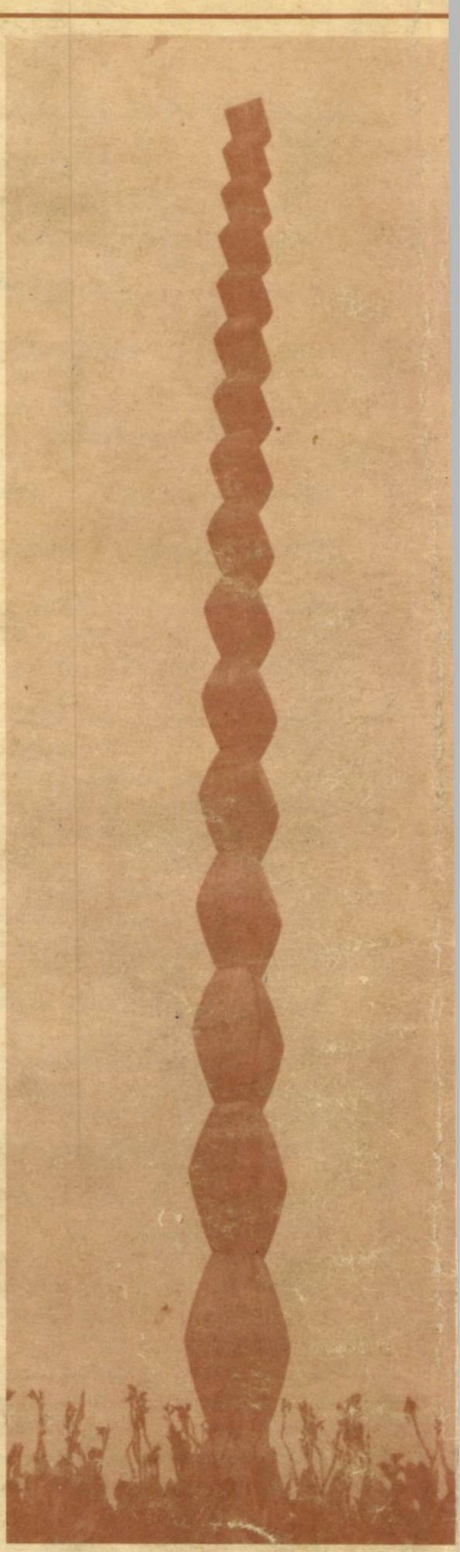

„Pe columna de marmoră palidă din forul biruitorului lui Decebal, cea de pe urmă icoană a marilor lupte arăta plecarea în exil a neîmpăcaților iubitori de libertate dacică."

(V. Pârvan)

Lei 4

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

3

1980

Trebuie
Rorsul
- lipsă Hierița

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 70738, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București

BIBL... „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI
ANUL VI (IX), NR. 3 (IULIE—SEPTEMBRIE), BUCUREŞTI, 1980

lipsesc pag. 29-33 20-25. verif. Pag.

Sumar

Gramatică, vocabular

IORGU IORDAN — Expresii: „Scump la tărîţe, şi ieftin la făină" . . . 3
IOAN HAGAŢIŞ — „Miţa blîndă zgîrie rău" 3
G. BELDESCU — Scrierea grupului de litere „ee" 4
LAURENŢIU NICULESCU — Observaţii asupra propoziţiei atributive . . 8

Stil, compoziţie

D. IRIMIA — Stilul ştiinţific 10
M. TRITEANU — Compunerea sinteză 12
PETRE DUŢU — Enunţuri incorecte în compuneri 15
VASILE TEODORESCU — Darea de seamă şi procesul-verbal 19

Analize, sinteze

MAGDA URSACHE — „Mioriţa" — text literar 21
CORNELIA STICLARU — Mihai Eminescu: „Făt-Frumos din lacrimă" . . 24
VICTOR VIŞINESCU — Geo Bogza: „Rarăul" 26

Miscellanea

ION ROTARU — La centenarul naşterii lui Mihail Sadoveanu 29
ION ZAMFIRESCU — William Shakespeare: „Romeo şi Julieta" . . . 32
GH. EMINESCU — Amintiri 34
LUCIAN BELCEA — Cultura şi filatelia 37

Concursuri, examene

Activităţi în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României": Concursul de literatură română „M. Eminescu"; Concursul de literatură maghiară şi Concursul de literatură germană (Satu Mare 7—13 aprilie 1980)
I. HANGIU — Olimpiada sătmăreană 39

DAIANA CURTEAN — Bun venit la Satu Mare ! 42
GAVRIL SCRIDON — Cuvînt la festivitatea de premiere 42
ION VĂDUVA — Cuvîntul reprezentantului C.C. al U.T.C. 45
Premianții etapei finale 46

Cenacluri, reviste

ION BUZAȘI — Demostene Botez și revistele școlare 51
TEODOR CURPAȘ — O dezbatere și două întîlniri la Satu Mare 52
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 53

De la corespondenții noștri 55

Tinere talente 58

Debut

EUGENIA PANAMAROV — Toamnă 59
VALY LIȚĂ — Slăbiciuni tîrzii 59
MARIA-DORINA MUȚIU — Meșterul 59

Însemnări pe marginea cărților

I. Heliade Rădulescu interpretat de... Studiu, antologie, tabel cronologic și bibliografie de PAUL CORNEA (Emil Manu) ; ȚUDOR ARGHEZI, *Pamflete.* Antologie, postfață și bibliografie de MARIANA IONESCU (Marica Angheleșcu) 59

VASILE POENARU — Curier 62

Expresii: „Scump la tărîțe, și ieftin la făină"

Acad. IORGU IORDAN

Ca de obicei, în cazuri asemănătoare, trebuie să încep cu unele explicații de natură pur lingvistică. Tărîțele sînt ceea ce rămîne după ce făina se cerne prin sită : cu cît găurile acesteia sînt mai mici, cu atît mai fină iese făina care trece prin ele. Deși resturi, tărîțele găsesc întrebuințare, în casele oamenilor buni gospodari. Puse în apă spre a fermenta, ele produc borșul, lichidul acru care, împreună cu carnea de pasăre sau de vită, eventual cu legume, constituie, după ce fierbe, o mîncare gustoasă și hrănitoare, numită *borș* în Moldova, și *ciorbă* în alte părți ale țării. Făina, amintită mai înainte, este nu numai de grîu, cum se spune prin Muntenia, ci și de porumb, și de acea moldovenii nu întrebuințează niciodată cuvîntul *făină* fără determinantele *de grîu* sau *de păpușoi*, după caz.

Care este semnificația metaforică a zicalei din titlul acestui articol ? Pe scurt, s-ar putea răspunde că ea reprezintă o caracterizare a omului nechibzuit, care nu-i în stare să prețuiască lucrurile după valoarea lor reală. Chiar fără explicațiile care precedă, și un copil își dă ușor seama că tărîțele costă mai puțin decît făina, și că, prin urmare, dacă trebuie să le cumperi, n-are rost să te tocmești, în ipoteza că prețul cerut este prea mare. Și invers.

Mai interesantă decît semnificația strict literară este cea etică. Nechibzuiala de care vorbeam mai sus este, sub acest aspect, produsul unui calcul, și anume dorința de a impresiona puternic pe cei din jur, de a-i „epata", cum se spune cu un verb francez, foarte la locul lui aici, fiind echivalentul expresiei familiare „a da gata (pe cineva)". Astfel de oameni trăiesc extrem de modest în casa lor, între dînșii, chiar cînd dispun de mijloace financiare frumoase ; în schimb, fac pur și simplu risipă ori de cîte ori se întîlnesc cu alții, din afară, indiferent în ce împrejurări.

„Mița blîndă zgîrie rău"

Prof. IOAN HĂGĂȚIȘ
Liceul industrial nr. 1, Odorheiu Secuiesc

„Mița blîndă zgîrie rău" exprimă fățărnicia, ipocrizia, caracterizînd omul cu două fețe. Originea expresiei este foarte veche, existînd la multe popoare.

Încă din mitologia latină întîlnim expresia „Ianus cu două fețe". După legendă, Ianus, primul rege al Romei, a primit drept răsplată de la Saturn, alungat din Olimp de către fiul său Jupiter, darul de a cunoaște trecutul și de a prevedea viitorul, fapt pentru care romanii îl reprezentau în statui sau pe monede cu două fețe. Așa a devenit Ianus simbol al duplicității sau, în limbaj obișnuit, omul „cu două fețe".

Din timpul folosirii banilor de aur și argint în schimbul mărfurilor ne-a rămas expresia „a-și da arama pe față". Falsificatorii de monede le

făceau din aramă și le acopereau cu un strat subțire de metal prețios. Prin analogie, expresia se aplică persoanelor care își dau dintr-odată pe față năravurile și intențiile rele, ascunse sub vorbe prefăcute.

Există din timpuri străvechi numele unui animal care servea ca termen de comparație pentru omul fățarnic. Este vorba despre *cameleon* (de la cuvîntul grecesc *khamaileon*, „leu care se tîrăște pe pămînt"), reptilă care-și schimbă culoarea pielii. Cuvîntul a fost împrumutat din greaca veche în majoritatea limbilor de circulație. Primul care a făcut comparația dintre omul fățarnic și cameleon a fost filozoful antic Aristotel, iar istoricul Plutarh a folosit-o la adresa generalului atenian Alcibiade, renumit prin nestatornicia caracterului și prin viața lui aventuroasă, fără scrupule. Comparația a intrat apoi în literatură. La Molière, de exemplu, în *Tartuffe* (act. IV, sc. 5) întîlnim expresia „On trouve avec le ciel des accomodements" („Te mai învoiești și cu cerul"), satirizînd acest viciu. Asemănătoare sînt expresiile „lup în piele de oaie", „lup moralist" (în fabula lui Grigore Alexandrescu), „Mîța blîndă zgîrie rău", „Cu cărbunele stins te mînjești, / Și la cel aprins te pîrlești" ; „Cu trupul în biserică și cu gîndul la dracul". Indiferent de formulare, semnificația rămîne aceeași : încercarea unui om, și uneori reușita lui, de a înșela buna credință a altuia. Observăm în proverbe și în expresii două categorii de mijloace de comparare : a) animale : *mîța (pisica)*, *lupul*, respectiv : *cameleonul* ; b) *oameni* (cu anumite caracteristici), respectiv : Ianus, Alcibiade.

Din larga circulație a expresiei „Mîța blîndă zgîrie rău", sub diferite forme, se desprinde forța ei educativă, îndemnul la cinste, la loialitate în relațiile dintre oameni.

Scrierea grupului de litere „ee"

G. BELDESCU
Universitatea București

Literele juxtapuse *ee* notează în ortografia noastră următoarele realități fonetice : — două vocale în hiat, aceleași, ca în cuvîntul *feerie* ; — o vocală și o semivocală urmată de *a*, ca în cuvîntul *aheean*.

Grupul *ee* reprezintă deci totdeauna două sunete în contact, care fac parte din silabe succesive și dintre care primul este invariabil vocală. În cazuri ca *fe-eric*, literele *ee* transcriu o normă ortoepică, un mod obligatoriu de pronunțare ; în cazuri ca *ahe-ean*, grupul *eea* ilustrează un model eufonic caracteristic rostirii pretențioase, greu de realizat. În ambele împrejurări, scrierea *ee* se opune unor norme tradiționale, după care al doilea *e* este : fie precedat de un *i* care notează o semivocală : *greier* ; fie înlocuit de un *i* care notează o semivocală : *plebeian*.

Rămîne să arătăm în ce s i t u a ț i i din limbă este folosit acest grup, mai puțin obișnuit în ortografia (și, corespunzător, în rostirea) noastră, și, în același timp, ce m o t i v e îi justifică de fiecare dată prezența.

1. Uneori, secvența *ee* reprezintă numai un fapt de structură f o n e t i c ă, fără legătură cu structura lexicală sau gramaticală a cuvintelor în care apare. Existența ei se explică e t i m o l o g i c, prin forma originară

a cuvintelor împrumutate, adaptată fonetic și ortografic : fr. *féerie*, rom. *feerie* ; fr. *féerique*, rom. *feeric* ; sl. *geena*, rom. *gheenă*. În mod asemănător se explică scrierea unor nume proprii ca *Noua Zeelandă sau Casiopeea*, *Coreea*, *Guineea* (la acestea din urmă, cu rezervele de mai sus asupra corespondenței dintre scriere și pronunțare).

2. Grupul *ee* se poate realiza în derivare și în compunere, la contactul dintre :

(a) un prefix terminat în *-e* și un cuvînt-bază care începe cu *e-* :

ne- + *echipat* = *neechipat* ; la fel : *needucat*, *neelegant*, *neevoluat*, *neexecutare* ;

pre- + *electoral* = *preelectoral* ; *la fel : preeminent*, *preevidență*, *preexistă* ;

re- + *edita* = *reedita* ; la fel : *reeduca*, *reevalua*, *reexamina* ;

(b) un cuvînt-bază cu rădăcina terminată în *-e* și un sufix care începe cu *e-* :

(aheu) *ahe-* + *-ean(ă)*/*-eni* (*-ene*) = *aheean*, *aheeană*, *aheeni*, *aheene* ; la fel : (Coreea) *coreean... dar și : mediteranean*, *mediteraneeni*).

(c) un element de compunere terminat în *-e* și alt element care începe cu *e-* :

tele- + *enciclopedie* — *teleenciclopedie*.

Prezența grupului *ee* în cazurile de mai sus se explică deci prin structura lexicală și morfologică a unor cuvinte derivate sau compuse și prin structura fonetică a elementelor implicate în derivarea sau compunerea cuvintelor date.

3. Cînd grupul *ee* are legătură cu flexiunea, existența lui și valorile lui fonetice sînt rezultatul corelării unor norme ortografice și ortoepice cu reguli de declinare și de conjugare.

(a) Unele substantive feminine au la n. sg. terminația *-ee*. Din punctul de vedere al comportării în declinare, ele se împart în două categorii.

Un tip cuprinde substantive variabile, cu două forme : una pentru n.-ac. sg. și alta pentru celelalte cazuri de la sg. și pl. Modelul tipului este : (o) *idee* — unde al doilea *e* este semnul morfologic (desinența) pentru n.-ac. sg., opus lui *-i* din (unei, niște, unor) *idei*, desinență cu valoare de semivocală, pentru celelalte cazuri ; adică, demonstrativ, despărțind rădăcina de desinență :

o	ide	e
unei		i
niște		
unor		

În declinarea cu articol hotărît, desinența *-e* se păstrează numai la n.-ac. sg., cu valoare de semivocală : n.-ac. sg. ideea, g.-d. sg. *ideii*, n.-ac. pl. *ideile*, g. -d. pl. *ideilor* ; adică, separînd demonstrativ rădăcina de desinență și pe aceasta de articol :

ide	e	a
	i	i
		le
		lor

Se declină și se scriu la fel : *alee*, *epopee*, *melopee*, *moschee*, *trahee*.

Celălalt tip cuprinde substantive invariabile, cu o singură formă, la care al doilea *-e* nu mai este desinență, de vreme ce nu i se opu...

în declinare nimic. În cadrul acestui tip se pot deosebi trei modele : — (o, unei, niște, unor) *maree*, folosit deci la sg. și pl. ; — (o, unei) *acnee*, fără pl.; (niște, unor) *propilee*, fără sg. Secvența *-ee* este, la toate, terminația rădăcinii :

o	maree	o	acnee	—	propilee
unei		unei		—	
niște		—		niște	
unor		—		unor	

În declinarea cu articol hotărît, al doilea *-e* se păstrează peste tot, notînd o semivocală înainte de *a* și o vocală în restul cazurilor : n. -ac. sg. *mareea*, g.-d. sg. *mareei*, n.-ac. pl. *mareele*, g.-d. pl. *mareelor* ; n.-ac. sg. *acneea*, g. -d. sg. *acneei* ; n. -ac. pl. *propileele*, g. -d. pl. *propileelor* ; adică, separînd rădăcina de articole :

maree	a	acnee	a	propilee	—
	i		i		—
	le		—		le
	lor		—		lor

Se declină și se scriu la fel neologisme (multe — termeni tehnici în diverse domenii ale științei) ; după *maree* : *azalee, compozee, erbacee, liliacee, rozacee* (plante și familii de plante), *galinacee* (familie de păsări), *camee, cornee, fuzee, transee* ; după *acnee* (boală) : *coree, diaree* (boli), *uree* ; după *propilee* : *rudacee* (roci).

(b) Substantivele n e u t r e terminate la sg. în *-(e)u (cu -u*, desinență, notînd o semivocală) au la pl. trei feluri de desinențe : — pentru o clasă, *-uri* = *deșeuri* ; pentru a doua clasă *-ie* = *curcubeie* ; — pentru a treia clasă, care ne interesează, *-e* = *licee*. Structura modelului este deci :

un	lice	u
unui		
niște		e
unor		

În declinarea cu articol hotărît, secvența *ee*, notînd două vocale, se păstrează la toate cazurile pluralului : *n.-ac. liceele, g.-d. liceelor* ; adică :

lice	e	le
		lor

Se declină și se scriu la fel : *apogeu, ateneu, cetaceu, clișeu, crustaceu, ghișeu, jerseu, matineu, muzeu, nucleu, planșeu, procedeu, releu, traseu, trofeu, troleu, turneu.*

(c) A d j e c t i v e l e cu rădăcina în *-e* și cu desinența *-u* (notînd o semivocală) pentru m. sg., neologice, au la feminin desinența de gen *-e*, invariabilă după caz și număr. Modelul acestei situații este (o zare, unei, niște, unor zări) *violacee* ; adică :

o	zare	violacee
unei	zări	
niște		
unor		

Grupul *-ee*, reprezentînd vocale, se păstrează în toată declinarea cu articol hotărît, ca la substantivele feminine invariabile : n. -ac. sg. *violaceea*, g. -d. sg. *violaceei*, n. -ac. pl. *violaceele*, g. -d. pl. *violaceelor* ; adică :

violacee | a
i
le
lor

Se declină şi se scriu la fel : *ateu — atee, cutaneu — cutanee, epicureu — epicuree, foliaceu — foliacee, spontaneu — spontanee.*

(d) În d e m o n s t r a t i v e l e *aceea, aceeaşi*, forme de n. -ac. sg. f., al doilea *e* se opune ortografic şi morfologic lui *i* din formele de n. -ac. pl. m. *aceia, aceiaşi*, care corespund pronunţiei larg răspîndite (pentru *ceea ce*, vezi articolul acad. Al. Graur în numărul precedent al revistei).

(e) La conjugarea I, v e r b e l e de tipul *a lucra* formează ind. şi conj. prez. cu sufix : 1 sg. *-ez = (să) lucrez*, 2 sg. *-ezi = (să) lucrezi*, 3 sg. şi pl., respectiv *-eză = lucrează* şi *-eze = să lucreze*. Cîteva verbe din acelaşi tip, neologice, cu rădăcina în *-e*, capătă, prin adăugarea sufixului la formele arătate, doi *e*, care notează, potrivit cu norma ortoepică, o vocală înainte de consoană şi o semivocală înainte de *a;* modelul este *a crea: (să) creez, (să) creezi, creează, să creeze ;* adică :

cre | ez — să cre | ez
ezi | ezi
eză | eze

Se conjugă şi se scriu la fel : *a procrea, a recrea, a agrea.*

4. Recapitulînd, m o d e l e l e scrierii cu *ee* sînt :

(a) feerie (etimologic) ;

(b) needucat, aheean — aheeni (în derivare) ;

(c) teleenciclopedie (în compunere) ;

(d) idee (idei ; feminine cu rădăcina în *-e* şi cu desinenţa *-e* la n. -ac. sg., grupul *-ee* păstrat numai înaintea articolului *-a*) ;

(e) maree (sg. şi pl.), *acnee* (sg.), *propilee* (pl.) (feminine invariabile, cu *-ee* terminaţia rădăcinii, păstrată înainte de articole) ;

(f) licee (pl.) (neutre cu rădăcina în *-e* şi desinenţa de pl. *-e*, grupul *-ee* păstrat înainte de articole) ;

(g) violacee (adjective feminine invariabile după caz şi număr, cu rădăcina în *-e* şi cu desinenţa de gen *-e*, păstrate înainte de articole).

(h) aceea, aceeaşi (demonstrative la n. -ac. sg. f.) ;

(i) (să) creez (verbe de conj. I cu rădăcina în *-e* care se conjugă cu sufix).

Norma ortografică a fost influenţată de etimologia unor cuvinte şi atunci cînd grupul *ee* se află la finală; să se compare: rom. *idee* şi fr. *idée*, rom. *maree* şi fr. *marée*, rom. *licee* şi fr. *lycée(s)*, rom. *violacee* şi fr. *violacée.*

„...la Mihail Sadoveanu natura e pavăza nedespărţită a omului. Om şi natură fac una pînă într-atîta că n-ai şti să spui care din ele a robit sufletul celeilalte şi dacă nu cumva o vrajă anume a dat amîndorura un acelaşi suflet.“

(Perpessicius)

Observaţii asupra propoziţiei atributive

Prof. LAURENŢIU NICULESCU
Şcoala generală nr. 110, Bucureşti

O greşeală destul de frecventă în lucrările de gramatică ale elevilor rezultă dintr-o particularitate a propoziţiei atributive, pe care mulţi dintre elevi au observat-o, în special cu ocazia exerciţiilor de alcătuire a unor fraze cu subordonate indicate.

Propoziţia atributivă ocupă un loc aparte între propoziţiile subordonate. Pentru a susţine această afirmaţie vom apela la cîteva exemple.

1. S-a discutat mult [1] dacă plecăm sau nu. [2]

2. S-a discutat mult problema [1] dacă plecăm sau nu [2].

Ambele fraze exprimă aceeaşi idee. Cu toate acestea, structura lor sintactică este diferită : în prima frază, propoziţia 1 este principală, iar propoziţia 2 este subiectivă. În cea de-a doua frază însă, prima propoziţie este principală, iar a doua atributivă.

Observăm că substantivul *problema* este subiectul principalei, prin urmare funcţia pe care în 1 o are propoziţia 2 este îndeplinită de substantivul nou introdus. Propoziţia cu funcţie de subiect în exemplul 1 îndeplineşte în exemplul 2 funcţia de atribut.

Zicem că am transformat propoziţia subiectivă în atributivă, introducînd un subiect în regenta ei.

Acelaşi lucru îl putem constata şi dacă este vorba despre o propoziţie subordonată completivă directă. Să considerăm exemplele :

3. Mi-a spus [1] că vine [2].

4. Mi-a spus noutatea [1] că vine [2].

Propoziţia completivă directă se transformă în propoziţie atributivă dacă în principala ei se introduce un complement direct.

În ceea ce priveşte propoziţia completivă indirectă, lucrurile stau la fel. Pentru a demonstra aceasta este necesar să considerăm exemplele :

5. Îmi amintesc [1] de ce mi-ai spus ieri [2].

6. Îmi amintesc vorbele [1] pe care mi le-ai spus ieri [2].

Transformăm completiva indirectă în atributivă dacă în regenta completivei indirecte introducem un complement indirect.

Din cele expuse pînă acum s-ar putea trage concluzia că ori de cîte ori introducem într-o propoziţie regentă a unei subordonate un cuvînt care să îndeplinească funcţia acelei subordonate, aceasta din urmă se transformă în propoziţie atributivă.

Dacă vom considera însă exemplele :

7. L-am trimis [1] unde mi-ai spus [2].

8. L-am trimis în locul [1] unde mi-ai spus [2].

9. L-am trimis acolo [1] unde mi-ai spus [2].

vom observa că analiza celor trei fraze este diferită, deşi frazele spun exact acelaşi lucru.

În primul exemplu subordonata este circumstanţială de loc, în următorul (fraza 8) subordonata este atributivă, iar în fraza 9 este tot circumstanţială de loc.

Deosebirea dintre felul în care analizăm propoziţia subordonată din 8 faţă de 9 provine din împrejurarea că circumstanţialul de loc *în locul* este exprimat prin substantiv, în timp ce circumstanţialul de loc din 9 este ex-

primat printr-un adverb. Cum știm că atributiva nu poate determina decît un nominal, sîntem nevoiți să considerăm propoziția 2 din fraza 8 atributivă, iar propoziția 2 din fraza 9 circumstanțială de loc.

Este necesar să completăm concluzia pe care am încercat s-o tragem mai sus cu observația că numai un nominal introdus în regentă și avînd funcția propoziției subordonate poate să transforme propoziția subordonată respectivă în atributivă.

Nu am enumerat aici toate cazurile în care transformarea are loc, ci numai cinci cazuri. Propunem ca exercițiu pentru cei ce se vor simți atrași de această problemă să continue demonstrația și pentru alte cazuri.

Desprindem de aici cîteva concluzii, unele cu un caracter particular, privind, așadar, numai locul aparte pe care îl ocupă propoziția atributivă între propozițiile subordonate, iar altele cu un caracter general, privind unele consecințe pentru analiză în general.

În primul rînd trebuie să notăm faptul că este ușor de făcut confuzia între o propoziție oarecare și atributivă, mai ales că ea depinde în mod hotărîtor de o segmentare corectă. Dificultatea de segmentare intervine mai ales atunci cînd atributul — respectiv atributiva — depinde de nominalul subiect, interpunîndu-se între subiect și predicat, așa cum se poate ușor vedea dintr-un exemplu obținut prin modificarea frazei 2 din punct de vedere topic :

10. Problema [2] dacă să plecăm sau nu [1] s-a discutat mult. [2]

Pe de altă parte, s-ar putea vorbi despre variate nuanțe semantice ale atributivei, mai multe decît în cazul altor propoziții. Argumentele furnizate aici ne conduc la ideea că atributiva are sau poate avea nuanțe care să o apropie fie de subiect, fie de numele predicativ, fie de obiectul direct, fie de obiectul indirect, fie de circumstanțialul de mod.

O altă concluzie care se desprinde este că atributiva poate fi introdusă prin adverbe, conjuncții și locuțiuni specifice altor tipuri de propoziții. Pentru a ne convinge de aceasta vom considera exemplele :

11. Felul [2] *cum* te-ai purtat [1] m-a pus pe gînduri [2].

12. În locul [2] *unde* m-ai trimis [1] nu era nimeni [2].

13. A trecut de mult timpul [1] *cînd* te jucai cu păpușile [2].

Se poate face o legătură destul de strînsă între sensul nominalului care este determinat de atributivă și sensul adverbului prin care este introdusă atributiva. În schimb, sensul acesta este relativ independent de funcția sintactică a elementului regent al atributivei.

Din cele spuse decurge că, dacă într-o analiză nu știm precis care este funcția unei anumite propoziții în frază, putem transforma acea propoziție în atributivă (evident, dacă este posibil). Funcția acestei propoziții va rezulta din analiza sintactică a elementului regent al propoziției atributive.

„Poezia păstrează sufletelor care se împărtășesc cu ea, în munca profesională a inginerului, a medicului, advocatului, acea tinerețe de naivități scumpe și de încrederi în viață și în purtătorii vieții, care încă nu a dezvățat cîmpia și muntele să scoată flori și parfume, alături de minerale și petrol. Ea face posibilă rezonanța intelectuală și suavitatea existenței, înlătură scepticismul care prăbușește pe oameni, garantează culturii o împrospătare continuă și omului, locuitor al unui mare miracol zilnic mai întins, facultatea de a-l simți.“

(T. Arghezi)

Stilul științific

D. IRIMIA
Universitatea „Al. I. Cuza", Iași

Una dintre caracteristicile esențiale ale limbii este de a fi aceeași pentru o întreagă comunitate de vorbitori și diferită în întrebuințarea fiecăruia în parte. Ea este, adică, *socială* și *individuală* în același timp. Prin aspectul social, *limba* asigură comunicarea unui mesaj. Prin cel individual, *vorbirea* conturează un spațiu uman subiectiv în care se situează datele obiective ale mesajului.

Elaborînd și transmițînd un enunț lingvistic, vorbitorul *comunică* și totodată *se* și *comunică* [1]. Celor două dimensiuni ale spiritualității umane, *gîndirea* și *simțirea*, le corespund două straturi în organizarea enunțului : unul, al componentelor noțional-intelectuale și altul, al celor subiectiv-afective. Primul strat descrie caracterul *tranzitiv* (în aceeași terminologie a lui T. Vianu) al mesajului, prin care subiectul vorbitor transmite informații despre lumea din jur sau despre experiența sa de viață. Cel de al doilea dezvoltă caracterul *reflexiv*, prin care subiectul vorbitor, mai mult subconștient, introduce informații despre sine, despre reacțiile sale specifice la lumea din jur.

Cele două straturi sînt mai ușor delimitabile, în realizarea lor concretă, în limbajul oral, cînd se înscriu mai mult în bipolaritatea *obiectiv-intelectual — social-individual*. Într-o propoziție ca „A plecat supărat, *bietul* băiat !", adjectivul *bietul* (fără funcție sintactică) și topica subiectului poartă încărcătura afectivă a mesajului, iar ceilalți termeni dezvoltă, atît prin sensul lor lexical, cît și prin cel gramatical, conținutul informațional obiectiv, intelectual.

În limba literară scrisă, cele două straturi sînt interferente și se intercondiționează. Ponderea o are mai ales primul ; conținutul obiectiv al comunicării impune anumite limite și orientează dezvoltarea și manifestarea componentei subiective, iar caracterul *reflexiv* nu este doar expresie a reacțiilor afective ale autorului unui text, ci și a apartenenței sale la un anumit domeniu al cunoașterii umane. Structura lingvistică a enunțului implică aici dezvoltarea unei perspective tripolare : *general-particular-individual*. Zona de interferență a celor două straturi o descrie *particularul* : stratul de *tranzitivitate* se înscrie în raportul *general-particular*, de esență socială, iar cel de *reflexivitate*, în raportul *particular-individual*.

Stilurile *colective* (numite și *funcționale*) sînt variante ale întrebuințării limbii în funcție de particularități impuse comunicării lingvistice de specificul domeniilor de activitate umană, iar profilul lor este conturat de raportul dintre *tranzitivitate* și *reflexivitate*, precum și de modul specific în care acesta se desfășoară în corelarea celor trei perspective.

Stilul *științific* se definește prin dominarea netă a tranzitivității asupra reflexivității enunțului lingvistic și prin înscrierea raportului dintre ele în corelația general-particular.

[1] Cf. Tudor Vianu, *Dubla intenție a limbajului și problema stilului*, în vol. *Studii de stilistică*, București, 1968, p. 32.

— Stilului *beletristic* îi este specifică predominarea caracterului reflexiv și înscrierea raportului în corelația *general-particular-individual*, cu reliefarea semnificativă a individualului.

Între cele două stiluri, în opoziție, limba literară dezvoltă alte două : *juridico-administrativ*, corespunzător domeniului raporturilor sociale instituționalizate, și *publicistic*, expresie a comunicării de masă.

*

1. În stilul științific se impun ca fundamentale două din cele șase funcții ale limbii, delimitate de Roman Jakobson : funcția *referențială* (numită și *denotativă* sau *cognitivă)* și funcția metalingvistică. Acestea anihilează acțiunea celorlalte. Funcția denotativă ține sub un control sever funcția expresivă, anulîndu-i aspectul emotiv ; în structura internă a faptului de limbă, nucleul noțional tinde să anuleze total zona reflexivității individuale. În elaborarea enunțului, selecția termenilor și combinarea lor se subordonează exigențelor cuprinderii cît mai exacte, mai complete și fără echivoc a obiectului supus cercetării științifice într-o expresie lingvistică neutră, capabilă să înlăture orice ambiguitate, pentru impunerea conținutului semantic denotativ, prin anularea, pe cît posibil, a oricărei conotații.

Spre deosebire de comunicarea cotidiană, cea științifică implică două grade de cunoaștere : *empirică* și *conceptuală*. Aceasta impune receptorului (ca și emițătorului, de altfel, în elaborarea enunțului) să cunoască, pe lîngă codul lingvistic (adică sistemul propriei limbi sau al limbii în care se realizează comunicarea), și codul *metalingvistic*, expresie a desfășurării funcției metalingvistice. Cunoașterea conceptuală este imposibilă în afara asimilării exacte a semnificației terminologiei științifice. Atît elaborarea, cît și receptarea unui enunț precum : „Calculați cu cît este mai mare viteza mișcării de revoluție a pămîntului în comparație cu viteza mișcării de rotație la ecuator" presupune cunoașterea științifică exactă a termenilor și sintagmelor : *ecuator, mișcare de revoluție, mișcare de rotație.*

Terminologia științifică este o componentă definitorie a vocabularului stilului științific. Întrebuințarea termenilor cu sensul lor noțional, denotativ, este o trăsătură specifică a unității lexicale de bază, cuvîntul.

2. Întrebuințarea termenilor lexicali cu sensul lor denotativ și organizarea sintactică a enunțului pe principiile structurării logice asigură semnificației caracter *obiectiv* și *închis*, iar prin aceste atribute, *constanță*. Constituirea semnificației (sau mai exact volumul și natura informațiilor pe care aceasta se întemeiază) e condiționată de locul și de timpul elaborării enunțului, iar ea rămîne indiferentă la locul și la timpul receptării ei. În stilul beletristic, semnificația fiind *deschisă*, ea este și *variabilă*, în funcție de timpul și spațiul cultural în care are loc receptarea ei. În cazul textului științific, în schimb, specificul raportului dintre enunț și receptor este dat de desfășurarea cunoașterii științifice între cei doi poli : *adevăr* și *fals*. Receptorul trebuie să reconstituie întocmai semnificația. În același timp, însă, progresul necontenit al cunoașterii umane, precum și concepția științifică sau filozofică a receptorului îl pot determina să se situeze pe o anumită poziție ; mai exact, el poate admite sau respinge semnificația, schimbîndu-i poziția în interiorul opoziției *adevăr-fals*, fără a o modifica, însă. El elaborează, eventual, un alt enunț, cu o altă semnificație, care o corectează, o îmbogățește sau o respinge pe prima. Astfel, situîndu-se în perspectiva adevărului științific formulat de N. Copernic și G. Galilei, receptorul va putea respinge ca *falsă* semnificația enunțului : „Pămîntul stă fix în cen-

trul universului, iar în jurul lui se rotesc soarele, planetele și toți ceilalți aștri", reflectînd concepția geocentrică a lui Aristotel.

3. Caracterul obiectiv și constanța semnificației stau într-o legătură de interdependență cu caracterul ei *universal*. Acesta, întemeindu-se pe universalitatea cunoașterii științifice, se realizează prin codul metalingvistic, prin împletirea semnelor lingvistice specifice limbii naționale cu semne din alte limbi și cu semne ale unui limbaj simbolic universal (simboluri matematice, fizice, chimice).

Terminologia științifică este constituită dintr-un număr de termeni definind concepte fundamentale, cei mai mulți de circulație internațională și cu forme adaptate la sistemul limbii naționale : *arhaism, axiomă, copulă, frază, integrală, metaforă, mulțime, mit, motiv* (poetic), *nucleu, propoziție, silogism* etc.

În științele naturii mai ales, intervin în lexicul științific termeni și sintagme latinești, întrebuințate în paralel cu termeni românești (de obicei populari) : *mucor mucedo* (mucegaiul alb), *falco peregrinus* (șoim călător), *hippocampus hippocampus* (căluț de mare), sau fără acest corespondent : *antenarius scaber* (o specie de pește exotic), *cerithium* (gen de moluște gastropode) etc.

În științele exacte, cu un grad maxim de conceptualizare (matematica, astronomia, fizica, chimia), limba română se reduce în mod frecvent la cîțiva termeni relaționali (verbali sau conjuncționali) întrebuințați pentru a articula componentele predominante ale unui limbaj simbolic.

În afară de *universalitate*, împletirea elementelor limbii naționale cu elemente ale limbajelor simbolice asigură enunțului *densitate* și semnificației sale *univocitate*, alte caracteristici definitorii ale stilului științific.

Compunerea sinteză

M. TRITEANU
Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca

Dintre compunerile axate pe studiul literaturii, compunerea sinteză sau sinteza literară este poate cea mai complexă. Ea presupune, la cel ce o efectuează, un anume nivel de dezvoltare intelectuală și un grad relativ avansat de stăpînire a „artei de a compune". Compunerea sinteză presupune, totodată, capacitatea de a concentra un material de obicei bogat și variat în jurul unei idei centrale, implică și dezvoltă deprinderea de a prelucra materialul potrivit unor cerințe indicate în enunțul din titlul compunerii. Și mai presupune, în fine, abilitatea de a integra, prin mijlocirea unui raționament euristic, elementele componente ale ideii de bază într-un ansamblu, într-o viziune unitară și originală, după ce ele au fost succesiv analizate. De aceea, sinteza literară ca formă de compoziție școlară devine obiect de studiu, comparativ cu alte tipuri de compuneri, destul de tîrziu, în ultima clasă a gimnaziului, și se practică cu predilecție în liceu.

Sub raport tematic, această compoziție evidențiază posibilități nelimitate de cuprindere. Ea poate urmări evoluția unui curent literar sau cultural, a unui curent de idei cu reflexe evidente în literatură, a unei specii literare, ca, de exemplu : *Romantismul în literatura română. Elemente clasice, romantice și realiste în operele scriitorilor de la 1848. Rolul Juni-*

mii în viața literară a epocii, Evoluția nuvelei istorice în secolul al XIX-lea etc. ; sinteza poate dezbate o problemă socială majoră oglindită în creația mai multor scriitori sau în mai multe creații ale aceluiași scriitor : *Ideea originii și a unității naționale în opera cronicarilor moldoveni, Drama primului război mondial reflectată în opera lui Liviu Rebreanu, Problema pămîntului în opera prozatorilor noștri de după Eliberare, Problema intelectualului contemporan în teatrul lui Horia Lovinescu* etc. ; ea poate solicita demonstrarea argumentată a unor afirmații care sintetizează esența creației unui scriitor : *Comentați opinia lui Bogdan-Petriceicu Hasdeu : „Alecsandri este Columbul folclorului românesc", De ce spune George Călinescu : „Creangă e poporul român însuși surprins într-un moment de genială expansiune" ? Este justă afirmația lui Garabet Ibrăileanu : „Țăranii d-lui Sadoveanu sînt mai țărani decît țăranii moldoveni ?* etc. ; se pot aduce clarificări în probleme cu caracter teoretico-literar, prin apelul la informația de specialitate și la relațiile interdisciplinare : *Cronicile sînt texte cu caracter istoric, deci lucrări științifice : de ce le integrăm, totuși, literaturii ? Realitățile sociale zugrăvite de Ion Luca Caragiale au dispărut : de ce opera marelui scriitor — inspirată din aceste realități — își păstrează actualitatea ?* etc. ; printr-o compunere sinteză ne putem propune sublinierea notelor definitorii ale creației unui scriitor : *Relația dintre caracterul național și universalitatea operei lui Mihai Eminescu, Universul poetic bacovian, Tudor Arghezi — inovator al liricii românești* etc. ; se poate urmări evoluția unui tip literar sau a unui personaj reprezentativ pentru o întreagă epocă istorică : *Tipul parvenitului în literatura noastră, Eroul colectiv în romanul românesc, Chipul comunistului în literatura noastră contemporană* etc. Lista temelor ar putea fi completată cu multe altele, problematica compunerii sinteză fiind practic inepuizabilă.

Ca orice compunere, sinteza presupune cele trei etape pregătitoare : *documentarea, sistematizarea materialului cules, redactarea propriu-zisă.* Să urmărim principalele cerințe ale sintezei literare.

Compunerea pe care trebuie s-o redactăm poartă, să presupunem, titlul *Drama primului război mondial reflectată în opera lui Liviu Rebreanu.* Întîiul pas pe calea adunării informațiilor cerute cu necesitate de temă îl reprezintă, firește, lectura romanului *Pădurea spînzuraților* (1922), a nuvelelor și povestirilor inspirate din conflictele tragice ale românilor ardeleni, siliți să lupte împotriva propriilor interese și împotriva propriilor frați, pentru apărarea statului din a cărui robie se străduiau să scape : *Războiul* (1914), *Hora morții* (1916), *Calvarul* (1919), *Catastrofa* (1919), *Ițic Ștrul dezertor* (1919—1920). Datelor obținute din aceste surse li se adaugă apoi cele extrase din lucrări cu caracter mai general (istorii literare, de pildă Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale,* vol. I, 1967) sau consacrate direct autorului *Pădurii spînzuraților,* cum sînt : *Liviu Rebreanu interpretat de...* ediție îngrijită de Al. Piru, 1978 ; Lucian Raicu, *Liviu Rebreanu,* 1978 ; Al. Săndulescu. *Introducere în opera lui Liviu Rebreanu,* 1977 și altele. Este recomandabil ca materialul de bază (romanul *Ion)* să fie consemnat în fișe documentare ce se pot clasifica tematic cu ajutorul unor cuvinte-cheie, vizînd personajele, situațiile limită, opresiunea națională, asuprirea socială, analiza psihologică, stilul și limba etc. Paralel cu lectura și cu redactarea fișelor este necesar să fie notate și opiniile, reflecțiile, atitudinile afective personale în legătură cu problematica investigată, pentru ca aceste aprecieri și impresii să poată fi încorporate în compoziție. Nu este de prisos să subliniem — chiar repetînd adevăruri cunoscute — că tocmai în aceste reacții, ratio-

nale sau afective, ale lectorului față de textul literar în procesul receptării sale rezidă o bună parte din originalitatea compoziției. Ele trebuie consemnate încă din stadiul documentării.

Următoarea etapă, după culegerea materialului informativ, o constituie sistematizarea, respectiv întocmirea planului de idei. În cazul sintezelor literare, planul simplu sau dezvoltat devine aproape obligatoriu, dată fiind, în general, complexitatea unei asemenea teme. De regulă, planul se concepe, înainte de adunarea organizată a informației, el ghidînd într-o măsură această operație, dar se modifică și se precizează pe parcursul documentării, în funcție de natura noilor date obținute. Pentru subiectul la care ne-am oprit, prezentăm din numeroasele variante posibile — un plan simplu :

Introducere : — semnificația primului război mondial în viața socială a țării noastre ;

— locul temei în literatura română dintre cele două războaie.

Tratare : — interesul lui Liviu Rebreanu pentru această temă, în lumina propriilor mărturii ;

— succintă prezentare a operelor sale inspirate din acest eveniment ;

— imaginea realistă a războiului și efectele lui asupra unor destine umane întruchipate în personajele principale ;

— drama acestor personaje ca expresie a conflictului tragic dintre conștiința datoriei și sentimentul patriotic, ca reflectare a neputinței individului de a soluționa contradicția dintre constrîngere și aspirație ;

— particularitățile artei portretistice a lui Liviu Rebreanu, rolul analizei psihologice în cristalizarea profilului moral al personajelor ;

— valoarea socială și estetică a eroilor literari creați de prozatorul român.

Încheiere : contribuția scriitorului la dezvoltarea prozei de analiză, la îmbogățirea patrimoniului literar universal prin surprinderea unor note specifice spiritualității românești.

Planul dezvoltat va preciza modalitatea completării fiecărei idei cu elementele ce îi sînt subordonate. Astfel, în partea introductivă se vor include cîteva aprecieri asupra caracterului primului război mondial (război de reîmpărțire a lumii, care a antrenat participarea a numeroase state și popoare și care se sfîrșește cu destrămarea imperiului austro-ungar și prăbușirea țarismului ; în urma acestui război, poporul român, după grele jertfe de sînge, își realizează visul de veacuri al desăvîrșirii unității naționale, condiție indispensabilă a propășirii economice și sociale a țării noastre).

În partea dedicată tratării temei, planul simplu de idei poate fi întregit cu datele oferite de Liviu Rebreanu în legătură cu geneza romanului *Pădurea spînzuraților* (punctul de plecare, modul cum s-a documentat, experiența proprie de viață valorificată), cu prezentarea conflictului și a semnificațiilor etico-sociale ale celorlalte opere determinate de același cataclism *(Războiul, Hora morții, Calvarul, Catastrofa, Ițic Ștrul dezertor)*, cu relevarea autenticității scenelor de război care transformă existențele individuale într-un coșmar, explicînd, pe de o parte, dramatismul căutărilor personajelor aduse în situații limită și justificînd, pe de alta, neputința lor — datorită structurii psihice, influențelor exercitate de mediu etc. — de a găsi soluția depășirii stărilor de criză.

În încheiere se vor face cîteva aprecieri sub formă de concluzie generală, vizînd particularitățile artei literare a lui Rebreanu identificate și în scrierile analizate, se va sublinia ideea că prin înseși aceste note par-

ticulare, specifice, creaţia sa aducă o viziune şi o contribuţie inedită la îmbogăţirea literaturii universale inspirate din problematica socială şi morală a primului război mondial.

Aşa cum arătam, un asemenea plan reprezintă doar o variantă posibilă. În cazul compunerii noastre, se poate începe direct cu interesul scriitorilor români pentru tema războiului, tratarea putîndu-se limita doar la caracterizarea personajelor. Nu există scheme prestabilite pentru alcătuirea planurilor de idei şi ar constitui o greşeală încercarea de a impune asemenea tipare de natură să restrîngă posibilităţile de manifestare a personalităţii elevului, să limiteze cîmpul de acţiune al creativităţii acestuia.

Odată stabilit planul, redactarea propriu-zisă urmează să fie orientată spre găsirea echivalentului conţinutului în planul formei de exprimare.

Firește, o astfel de compunere nu poate fi elaborată de pe o zi pe alta. Tema ei — ca şi a tuturor compoziţiilor ce vor fi redactate pe parcursul unui an — trebuie cunoscută din timp, pentru a da posibilitate celui care o realizează să-şi adune materialul informativ şi să poată reflecta asupra modalităţilor de valorificare personală a lui. Din această perspectivă, comunicarea — la început de an şcolar — a listei compunerilor de efectuat şi a unei bibliografii minimale constituie, alături de celelalte activităţi pregătitoare amintite, o condiţie importantă a reuşitei.

Să mai adăugăm că efectul educativ al sintezelor literare — sub raportul perfecţionării tehnicii individuale de muncă intelectuală, al influenţelor etice şi estetice asupra conştiinţei elevului, al îmbunătăţirii mijloacelor personale de exprimare — este determinat nu de numărul compunerilor efectuate, ci de calitatea acestora, de concepţia profesorului privind utilizarea compoziţiei şcolare ca mijloc de formare a personalităţii adolescentului. Compunerile trebuie astfel concepute, încît, prin cerinţa de bază, să implice originalitatea la nivelul tratării, al raţionamentelor şi al soluţiilor adoptate. Acestea să fie, pe cît posibil, analizate în clasă, pentru ca şi dezbaterile să constituie un exerciţiu aplicativ complex.

Enunţuri incorecte în compuneri

PETRE DUŢU
Universitatea din Bucureşti

Din dorinţa firească de a putea să se exprime clar, variat, nuanţat, elegant, vorbitorii se pot orienta îndeosebi spre însuşirea de cuvinte noi — după principiul : un sens-un cuvînt —, sau, din contră, să rezolve situaţiile noi de comunicare folosind mai ales cuvintele deja cunoscute, mai bine zis multiplele sensuri ale cuvintelor din vocabularul activ.

Evident, ceea ce spunem aici nu trebuie înţeles la modul absolut : toţi vorbitorii, la orice vîrstă, îşi însuşesc cuvinte noi, după cum descoperă şi folosesc sensuri noi ale unor cuvinte mai de mult ştiute ; reţinem doar că vocabularul unui vorbitor poate fi îmbogăţit *extensiv* sau *intensiv*.

O generalizare ar putea fi totuşi făcută : cuvintele nou întîlnite exercită o atracţie mare şi se impun vorbitorilor — mai ales dacă aceştia sînt şi tineri sau foarte tineri, deci foarte receptivi la nou — în vreme ce cuvintele cu frecvenţă mare în vorbire îşi dezvăluie bogăţia de sensuri doar treptat, pe măsură ce se îmbogăţeşte şi experienţa de viaţă a individului. Cuvin-

tele vechi și foarte des folosite, departe de a se învechi și a se uza, se află într-un proces de regenerare continuă și de extensiune a cîmpului lor semantic. Faptul că Eminescu a folosit doar 3462 de cuvinte pentru a-și scrie întreaga operă poetică pe care i-o cunoaștem și că Shakespeare nu a întrebuințat nici el mai mult de 3500 de cuvinte pentru a scrie o operă unanim recunoscută ca aparținînd celor mai mari creații spirituale ale umanității constituie o dovadă suficientă pentru a ne convinge de posibilitățile de a exprima practic orice gînd, orice idee, orice nuanță, dacă știm să folosim exact toată bogăția de sensuri a cuvintelor celor mai uzuale.

Întrebarea este așadar aceasta : cît de bine cunoaștem cuvintele pe care credem că le cunoaștem și cum le folosim în enunț ? Pentru ca răspunsul să fie cît mai concludent, am cercetat cîteva teze ale unor elevi din clasa a VIII-a, elevi cu lecturi bogate, cu numeroase compuneri scrise pînă acum și care se află tocmai în pragul liceului, unde îi așteaptă exigențe sporite și unde exprimarea exactă și nuanțată constituie premisa obligatorie a reușitei la toate disciplinele.

Deși cele mai multe lucrări din clasa respectivă dovedeau că elevii posedă cunoștințele de bază în legătură cu subiectul tratat („Realizați o caracterizare a personajului titular din drama *Vlaicu-vodă*, personaj care constituie o întruchipare artistică a idealurilor de libertate ale poporului român, de luptă pentru independența țării"), deși două lucrări puteau fi considerate excepționale, atît sub raportul cunoștințelor, cît și sub raportul formei în care erau prezentate, numărul greșelilor care ne interesează aici era în general destul de mare.

Vom elimina de la început greșelile elementare în folosirea cuvintelor (de tipul : „Vlaicu pregătește cucerirea *luptei* politice", sau „domnitorul nu are *condiții coapte* pentru a lupta pe față"), pentru a reține doar acele greșeli generate fie de o cunoaștere parțială sau aproximativă a sensului propriu, fie de ignorarea regulilor de asociere a unui cuvînt cu altele, a restricțiilor de combinare pentru a forma enunțuri corecte. Asemenea greșeli sînt numeroase și se întîlnesc chiar la elevii cu rezultate bune și foarte bune la învățătură.

Pentru ca observațiile noastre să poată fi mai ușor urmărite, vom enumera de la început toate exemplele de enunțuri incorecte, asupra cărora ne vom concentra în continuare atenția :

1. El *cugetă* pe ascuns planul de cucerire a puterii politice.
2. Vlaicu *avea stofa* marilor conducători.
3. În această operă autorul *realizează* un episod frămîntat din istoria zbuciumată a poporului român.
4. Domnitorul muntean *reprezintă o personalitate excelentă*.
5. Tema, *culeasă* din istorie, *reprezintă* lupta pentru independența țării.
6. *Vlaicu-vodă* a devenit o capodoperă a literaturii române.
7. Vlaicu pune destinul țării *în alternativă* cu doi membri ai familiei sale.
8. Conflictul dintre Vlaicu și Clara la început este *surd*, dar...
9. Vlaicu este un *domn muntean* dîrz și inteligent.
10. Nu știu dacă am scris *bine* teza.

Cum se poate ușor constata și cum era și de așteptat, cazurile cele mai numeroase de folosire incorectă a cuvintelor în enunț privesc acele categorii morfologice care, denumind acțiuni, stări, calități, au un conținut semantic mai abstract : verbul, adjectivul, adverbul. Dacă ținem

seama de faptul că verbul formează centrul, nucleul oricărei comunicări, că, de obicei, el intră în relație cu mai mulți termeni ai comunicării, vom înțelege mai bine cît de important e să cunoaștem nu numai sensul, dar și regimul fiecărui verb (adică totalitatea condițiilor în care un verb se asociază cu alte cuvinte pentru a forma un enunț) și de ce sînt mai multe posibilități de a greși în folosirea unui verb decît — să zicem — în folosirea unui substantiv. Restricții specifice comportă și folosirea adjectivului și adverbului, ceea ce va rezulta, într-o oarecare măsură, chiar numai din discutarea exemplelor pe care ni le-am propus. Vom începe însă cu *verbul* :

1. Greșeala constă în ignorarea valorii intranzitive a verbului „a cugeta" (deci verbul nu poate avea complement direct) și provine din echivalarea printr-un cuvînt mai rar a unor verbe — acestea într-adevăr tranzitive — „a plănui", „a pregăti", dar considerate nepotrivite, fie, primul, din cauza substantivului „plan", fie, în cazul al doilea, pentru că părea prea banal și pentru că nici nu trimitea direct, prin sens, la procesele gîndirii. Așadar, chiar cînd două cuvinte sînt perfect sinonime într-un anumit punct, ele se pot deosebi prin condițiile de asociere cu alte cuvinte. De aceea, este bine ca atunci cînd folosim un verb, să ne întrebăm nu numai care e sensul său exact, dar și dacă e tranzitiv sau intranzitiv și cu ce prepoziții se poate folosi, așa cum — o parte din elevi știu acest lucru — se procedează în limba germană, unde chiar în predarea ei ca limbă maternă o parte din verbe se învață împreună cu prepozițiile specifice lor.

2. Locuțiunea verbală preia funcțiile verbului și se comportă ca un verb, așadar trebuie să ținem seama — cum am explicat la punctul *1* — de regimul lor, întocmai ca la orice verb. Locuțiunea verbală folosită aici este *a avea stofă*, cu substantivul nearticulat, din care cauză acesta nu poate fi urmat de un substantiv în genitiv, ci numai de un substantiv precedat de prepoziție : a avea stofă *de conducător, de scriitor* etc. Să mai observăm că într-o compunere nu este bine să utilizăm cuvinte și construcții din limbajul colocvial, precum e și locuțiunea de mai sus.

3. Spunem : „El *a realizat* planul", adică a făcut ca un plan să devină realitate, sau „Scriitorul *a realizat* un roman despre satul românesc", adică scriitorul *a creat, a plăsmuit* un roman. Cine ar putea „realiza" un episod din istorie decît istoria însăși ? Scriitorul nu poate decît să realizeze o povestire a unui asemenea episod ; el realizează un roman inspirat dintr-un episod al istoriei naționale. Asemenea greșeli pot fi evitate dacă păstrăm mereu în minte distincția dintre *opera* unui scriitor, care este o creație artistică, un obiect de artă care se alătură altor realități din jur, și sursa de inspirație a autorului, sau domeniul cu care se face analogia, acestea din urmă rămînînd realități independente de scriitor, pe care el nu are cum să le „realizeze".

4. *a.* „A reprezenta" este un alt verb des folosit în comentariile literare, unde precizia stilului și logica ideilor se cer respectate cu strictețe. Or, aici „reprezenta" este cel puțin ambiguu, căci nu știm dacă propoziția vrea să spună că domnitorul muntean *este* o personalitate, sau este *reprezentantul, exponentul* unei categorii mai largi de oameni despre care putem spune că au o personalitate anumită. Așa cum reiese din context și cum este folosit și în propoziția nr. 6 (vezi mai jos), „a reprezenta" are aici sensul „a fi", „a însemna", iar în interesul preciziei ar fi trebuit folosit verbul *a fi* : Domnitorul *este* o personalitate. Tema *este* lupta pentru independență...

b. La folosirea ambiguă a verbului se adaugă necunoaşterea sensului exact al substantivului *personalitate* : „persoană cu aptitudini deosebite şi cu alese însuşiri intelectuale şi morale" (DEX). Deci, *personalitate* nu este sinonim cu „persoană" şi putem spune despre cineva că este o *personalitate*, fără nici un alt calificativ, căci în conţinutul semantic al cuvîntului se cuprinde şi ideea de „deosebit", de „ales", de „individualitate distinctă". Spunem, totuşi „el este o personalitate puternică, mare", pentru a accentua trăsăturile personalităţii, dar în nici un caz nu putem spune „personalitate excelentă", care este o construcţie pleonastică, şi cu atît mai puţin : „cineva reprezintă o personalitate excelentă".

5. Adjectivul folosit aici incorect este la origine participiul verbului *a culege*, întrebuinţat de obicei în sens concret, „a strînge ceva de jos", „a aduna laolaltă". O „temă" nu poate fi „culeasă" ea poate fi numai „(pre)luată" sau „împrumutată" din istorie.

6. Ultimul verb de care ne ocupăm, *a deveni*, desemnează un proces, o transformare în timp, o acţiune de durată. Or, din momentul în care autorul încheie o operă, aceasta nu mai poate „deveni", ea este sau nu este capodoperă. Într-un singur caz o operă poate *deveni* capodoperă : dacă ne referim la procesul de receptare, de înţelegere treptată de către public a valorii ei, devenirea referindu-se, deci, nu la opera însăşi, ci la gustul sau la înţelegerea publicului. Deşi greşeala din acest exemplu nu este prea gravă, am ţinut totuşi s-o discutăm pentru a accentua încă o dată cît de important e să cunoaştem şi să folosim corect toate cuvintele, începînd cu cele mai uzuale.

7. *Alternativă* înseamnă „posibilitate de a alege între două soluţii, situaţii care se exclud" (DEX) şi se foloseşte cu verbe cu sens mai general : „El se afla în alternativa (cumplită) de a alege între destinul ţării şi soarta a doi membri ai familiei sale", sau „Avea doar această alternativă : să renunţe la luptă, sau să-şi sacrifice rudele". În exemplul din teză, „alternativă" substituie greşit substantivul „cumpănă" din locuţiunea verbală „a pune în cumpănă".

8. Adjectivele, ca şi alte părţi de vorbire, pot fi folosite cu sensul lor propriu sau cu sens figurat. Aşa, de exemplu, despre un brad care este înalt spunem că „este un brad înalt", despre fum spunem că „este negru", dar asociind aceleaşi adjective cu substantive abstracte, unde primele au sens figurat, observăm că putem spune „gînduri negre", „idei înalte" şi numai în împrejurări cu totul speciale am putea admite enunţurile : „gîndurile sînt negre" şi „ideile sînt înalte". La fel, vom spune : „Are loc un conflict surd", dar nu „Conflictul este surd", căci în această ultimă construcţie adjectivul îşi păstrează sensul său propriu, concret, şi intră în dezacord cu caracterul abstract al substantivului la care se referă.

9. Greşeala de aici provine dintr-o inadecvată grupare a termenilor : din dorinţa de a comunica un număr mai mare de informaţii despre substantivul „domn", autorul îi asociază trei adjective, fără să observe că primul dintre ele, „muntean", desemnînd apartenenţa etnică, ar putea forma o unitate mai strînsă cu substantivul „domn" şi deci s-ar putea înţelege — fără ca autorul să intenţioneze să spună acest lucru — că dacă Vlaicu era *un domn muntean* dîrz şi inteligent, există şi *domni munteni* care nu posedă aceste trăsături.

10. Acest ultim exemplu este cules din subiectul de gramatică al tezelor respective. Există limbi, ca engleza şi germana, în care adjectivul „bun" şi adverbul „bine" au aceeaşi formă : *good*, respectiv *gut*. În limba

română, cele două cuvinte au regim diferit și într-un stil precis și îngrijit ele nu pot fi substituite unul prin altul. Deci, fraza trebuia să aibă forma : „Nu știu dacă am scris o teză bună", căci acest lucru a vrut să spună elevul, și nu, de pildă, că ar fi scris rău o teză bună.

Mai e oare nevoie să demonstrăm că pînă și cuvintele cele mai obișnuite păstrează încă secrete pentru mulți vorbitori ?

Darea de seamă și procesul-verbal

Prof. VASILE TEODORESCU
Liceul industrial nr. 14, București

În școală se acordă în prezent o importanță crescîndă formării deprinderilor de elaborare a unor compuneri : libere, după texte literare, corespondență și de utilitate socială. Acestea din urmă sînt lucrări scrise, care au în vedere raporturile dintre instituții, întreprinderi și organizații sau dintre acestea și persoane particulare, lucrări prin intermediul cărora se transmit informații asupra activității desfășurate într-un anumit interval de timp, ori se solicită rezolvarea unor probleme. Din această categorie fac parte : *autobiografia, autoreferatul, cererea, darea de seamă, memoriul, procesul-verbal, raportul de activitate.*

Pentru formarea abilităților de redactare a unor astfel de compuneri, este necesară cunoașterea stilurilor funcționale ale limbii române actuale, ca și capacitatea de utilizare a resurselor lexicale, sintactice și stilistice ale limbii române, în funcție de conținutul comunicării și de destinatar.

Specialiștii din diferite domenii întrebuințează sisteme lingvistice proprii activității lor profesionale, denumite *limbaje, stiluri funcționale, stiluri ale limbii* [1]. Potrivit opiniei acad. Ion Coteanu, limbajul este „un sistem lingvistic mai mult ori mai puțin specializat în redarea conținutului de idei specifice unei activități profesionale, unuia sau mai multor domenii din viața social-culturală, cum sînt arta literaturii, știința și tehnica, filozofia, critica literară și artistică, istoria, viața familială etc., care, toate, au, ori tind să aibă, cuvinte, expresii și reguli proprii de organizare, rezultate din diferite restricții impuse limbii" [2].

În cele ce urmează, ne propunem să dăm cîteva îndrumări referitoare la elaborarea unei dări de seamă și a unui proces-verbal, acte frecvent utilizate în viața cotidiană.

Darea de seamă — cuprinde o analiză detaliată a activității unei instituții, întreprinderi, organizații etc., într-un interval de timp, avînd, în linii mari, următoarele puncte :

În introducere, se prezintă, pe scurt, principalele evenimente politice, care au putut influența realizarea obiectivelor prevăzute în planul de muncă al unității respective.

Se analizează apoi obiectivele (capitolele) planului și modul de realizare a acestuia. Un loc important îl ocupă investigarea riguroasă a facto-

[1] I. Coteanu, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, București, Editura Academiei, 1973, p. 46.
[2] *Ibidem*, p. 45.

rilor determinanți, în așa fel încît să se desprindă cu claritate contribuția tuturor colectivelor — uneori și a membrilor acestora —, relațiile dintre conducători și colectiv, modul în care au fost puse în valoare diferitele inițiative etc.

Cu aceeași rigoare urmează să fie menționate lipsurile constatate și dificultățile întîmpinate, pornindu-se tot de la planul de muncă. Analiza deficiențelor trebuie să scoată la iveală cauzele care le-au generat, făcînd distincție între factorii obiectivi și cei subiectivi.

Interpretarea corectă, științifică a întregului material faptic va permite degajarea unor propuneri de remediere a neajunsurilor constatate.

De cele mai multe ori, în încheiere sînt indicate principalele direcții ale activității viitoare.

Insistăm asupra necesității ca darea de seamă să nu se transforme într-un inventar de succese și de neîmpliniri, ci să devină un prilej de analiză temeinică și lucidă a acestora și a contextului în care s-au produs.

Darea de seamă se întocmește și cu prilejul analizei unei gestiuni. In acest caz, conține precizarea sumei (valorii) avute în gestiune și explicații referitoare la proveniența acesteia : justificarea cheltuielilor, indicarea sumei (valorii) rămase și semnătura.

Darea de seamă mai poate avea și următoarele accepțiuni :

1. relatare, în presă, a unor fapte sau întîmplări ;
2. prezentare critică a unei scrieri literare sau științifice.

P r o c e s u l-v e r b a l — compunere redactată în stilul administrativ (sau oficial) — este un act cu caracter oficial în care se înregistrează o constatare sau se consemnează, pe scurt, discuțiile și hotărîrile unei adunări. În funcție de conținut, se pot distinge :

Procesul-verbal de contravenție care reține fapte ce constituie abateri de la legi sau de la diferite acte cu caracter normativ.

Procesul-verbal de constatare înregistrează aspecte ale activității cuiva, așa cum au fost remarcate în urma unei inspecții. Are următoarea structură : data (și locul) ; numele, prenumele și funcția celui care întocmește actul, felul și numărul documentului prin care este împuternicit, precum și unitatea emitentă ; relatarea exactă a faptelor constatate. Uneori se menționează și scopul inspecției, ca și modalitățile de cunoaștere a activității persoanei sau a instituției inspectate ; propuneri ; concluziile sau hotărîrea la care s-a ajuns ; semnătura.

Procesul-verbal de predare-primire se încheie între două persoane, două instituții etc., și conține : data (și locul) ; numele, prenumele și funcția celui care predă și ale celui care ia în primire ; consemnarea bunurilor care fac obiectul predării și primirii, a cantității și a valorii acestora, precum și a observațiilor în legătură cu acestea ; semnăturile.

Procesul-verbal de consemnare înregistrează — amănunțit sau succint — desfășurarea unei ședințe, a unei adunări etc. și trebuie să cuprindă : data (locul) și felul adunării ; participanții ; consemnarea ordinii de zi, a discuțiilor și a hotărîrilor adoptate ; semnătura celui care l-a redactat sau semnăturile tuturor participanților.

În redactarea compunerilor de mai sus (dare de seamă și proces-verbal) se folosesc, de la caz la caz, elemente ale stilului științific sau administrativ.

mismul și melancolia, dorul de cunoaștere și dorul de iubire se împletesc cu nostalgia absolutului, cu titanismul și infinitatea cosmică.

Cadrul acțiunii, triumful binelui asupra răului, principiile morale esențiale, întruchipate în personaje fabuloase din mitologia păgînă sau creștină, vraja sau puterea magică, metamorfozarea, intensitatea sentimentelor, bucuria și veselia nunții, spațiile vaste, prezența norodului, animismul naturii țin de viziunea folclorică.

Tehnica substituirilor de planuri în alternarea realului cu fantasticul, sensul acestor substituiri, realismul amănuntului fantastic, „înălțarea în supradimensional a faptelor obișnuite“ [4], meditația asupra timpului și a spațiului, nostalgia absolutului, forța titanică a lui Făt-Frumos și a Genarului, cavalcada scheletelor în lună — o scenă memorabilă de fantast —, lumina și întunericul, umbra și visul sau starea de visare, alegoria și simbolul sînt cîteva din elementele esențiale ale viziunii poetice, devenite teme sau motive ale întregului său univers creator.

Inovația poetică este atît de pătrunzătoare și neașteptată, încît delimitarea între tradiția folclorică și spiritul creator este dificilă. „Mama pădurilor“ este „o babă bătrînă și urîtă“, care „îmblă de mînă cu furtuna prin împărăția tînărului împărat, frate de cruce cu Făt-Frumos“. Pe unde trece ea, „fața pămîntului se usucă, satele se risipesc, tîrgurile cad năruite“. Portretul se amplifică prin relatarea povestitorului-poet : „Cînd sună miazănoaptea, feţele mesenilor se posomorîră ; căci pe mieazănoapte călare, cu aripi vîntoase, cu fața zbîrcită ca o stîncă buhavă și scobită de pîraie, c-o pădure în loc de păr, urla prin aerul cernit mama pădurilor cea nebună. Ochii ei — două nopți turburi, gura ei — un hău căscat, dinții ei — șiruri de petre de mori.“

Modelul popular al basmului nu a fost identificat în caietele de culegeri folclorice ale poetului, cercetate cu o stăruință și pietate caracteristice lui Perpessicius ; basmul *Sfăt-Frumos crescut din lacrimă* [5], citat ca un model posibil, ne oferă însă un argument asupra felului în care Eminescu crea în spiritul tradiției folclorice. „Basmul place omului simplu, spune Călinescu, prin concepția ingenuă și elementară“, „tulbură pe omul rafinat de pretutindeni prin complicația coloarei și a formei, prin străfundurile filozofice“ [6]. Așadar, fabulația basmului rămîne pentru eternitate între cele două repere fixate de creatorul ei în formulele tradiționale ale speciei : sentimentul vechimii și al „vremii care nu vremuiește“ pe cei ca Făt-Frumos.

[4] Al. Philippide, *Eminescu și gîndirea poetică*, în *Studii eminesciene*, București, Editura pentru literatură, 1965, p. 178.

[5] Teofil Teaha, *Graiul din Valea Crișului Negru*, București, Editura Academiei, 1961, p. 187—190.

[6] G. Călinescu, *Eminescu. Studii eminesciene*, București, Editura pentru literatură, 1965, p. 25.

„...opera lui Mihail Sadoveanu este fără precedent, e rodul de peste mai bine de o jumătate de veac al silinței de a supune regulilor muzicii contemplația naturii și cunoașterea realistă a oamenilor cu instituțiile lor“.

(G. Călinescu)

Geo Bogza: „Rarăul"

VICTOR VIȘINESCU
Facultatea de ziaristică, București

I. Neobosit călător pe drumurile de șes, de deal și de munte ale țării, în scopul cunoașterii frumuseților, bogățiilor ei și a faptelor vrednice ale oamenilor săi, din trecut și de astăzi, scriitorul Geo Bogza și-a adunat impresiile de drumeție într-o impresionantă operă literară. Scriind despre viața de altădată, întunecată și grea, a muncitorilor, petroliștilor și a moților mineri *(Tăbăcarii, Lumea petrolului, Țara de Piatră)* sau despre mărețele realizări din anii socialismului *(Porțile măreției, Tablou geografic, Priveliști și sentimente, Paznic de far* etc.), Geo Bogza ne-a oferit o imagine de ansamblu a patriei, a destinului ei istoric, a perspectivelor ei, într-o suită de volume pătrunse de sentimentul de admirație și de iubire față de țară.

Un loc distinct în opera sa literară îl ocupă volumul *Cartea Oltului,* vastă și pătrunzătoare monografie a marelui rîu, prin care autorul se consacră ca *întemeitor al reportajului literar* și neîntrecut reprezentant al genului. Există însă, în afara acestei scrieri, numeroase alte descrieri și narațiuni despre natura patriei precum, de pildă, aceea intitulată *Rarăul.* Aici, ca, de altfel, în mai toate împrejurările de acest fel, Geo Bogza este *el însuși,* adică ne comunică adevăruri despre istorie, oameni și locuri cu grija datorată consemnării exacte a realității, dar într-un mod personal, individualizat. Scriitorul împlinește astfel cerințele dublei intenții a limbajului, în sens tranzitiv și reflexiv, demonstrîndu-ne, încă o dată, că publicistica de calitate are porțile deschise spre literatura beletristică, i se poate integra acesteia cu bune foloase.

II. Scriitorul și-a propus să ne înfățișeze succint dimensiunile geografice, folclorice, peisagistice și social-umane ale unuia dintre munții falnici ai Moldovei, munte a cărui descriere începe astfel : „Soarele răsare sau apune pe Rărău, norii se adună sau se împrăștie de pe Rarău, Moldova și Bistrița curg de o parte și de cealaltă a Rarăului, turmele urcă sau coboară de pe Rarău".

Din punct de vedere istoric, Rarăul este raportat la „patria de demult, a bourilor", însemnul din stema Moldovei la întemeierea ei dintîi, evocîndu-ni-se astfel un trecut de luptă glorios, învăluit în legende și aducîndu-ne pînă azi adierile „foarte tari" ale miresmelor iubirii de țară.

Geografic, mărețul munte este înconjurat de păduri, în care oamenii pătrund cu pioșenie în căutarea pășunilor spre iarba cărora își mînă turmele. Aceiași oameni știu să prefacă „poalele" colosului de calcar în varul trebuincios construcțiilor de case.

Folcloric, pe aceste meleaguri sucevene, ale Țării de sus, din partea sa de miazănoapte, s-au izvodit neasemuitele cuvinte ale unei realități

sufleteşti nemuritoare : „Pe-un picior de plai / Pe-o gură de rai...", frînturi de nestemate din balada *Miorița*.

Drumul cu trenul către întîlnirea cu multele lumini şi simboluri ale Rarăului este un drum al unor revelaţii succesive. Călătorul zăreşte în gări „feciori", fete şi „pui de oameni" îmbrăcaţi după cum le este portul, cu pieptare şi cojoace cu înfloriturі. Prin aceleaşi gări cu nume de o rezonanţă dulce — Prisaca Dornei, Valea Putnei, Mestecăniş, Frasin sau Păltinoasa — trec trenuri şuierînd, alergînd peste poduri metalice, cu încărcături de mărfuri şi de oameni, vestind timpul marilor înnoiri sociale.

Sentimentul tonic al revederii acestor mirifice locuri i se amplifică autorului, odată cu deschiderile largi şi luminoase ale lanţului de conifere din care Rarăul îşi înalţă „turnuri de catedrală" : Pietrele Doamnei. Acestea sfredelesc cerul „goale" şi „albe", creînd un spectacol superb, contrastant la ceasuri de amurg şi de toamnă cu munţii îmbrăcaţi „într-o vîlvătaie de aur".

Urmează un pasaj despre popasul călătorului la o stînă de păstori din Rarău, în jurul focului de vreascuri. Şi aici ni se dezvăluie două realităţi opuse : fostul bordei ciobănesc din coji şi frunze de copac — imagine a memoriei unui sfert de veac — şi casa „cu hornuri pe acoperiş", ceea ce, cîndva, echivalase în mintea drumeţului cu „o cucerire epocală". Din loc în loc şi din crîmpei în crîmpei se încheagă adevărul antitetic despre destinul Ţării de Sus şi al Moldovei, în general. Cu privire la aceasta din urmă ni se spune că şi-a întors „faţa de la un ev spre altul".

III. Respectînd datele realităţii în ceea ce au ele esenţial — localizări, nume proprii, nume geografice şi de constelaţii etc. — şi evitînd detaliile necesare într-un reportaj obişnuit, de ziar, Geo Bogza brodează în preajma elementelor selectate o descriere a unei călătorii *spre* şi *pe* Rarău cu mijloace specifice literaturii artistice. Ca şi în alte descrieri de natură ale aceluiaşi autor sau ale altor scriitori (Calistrat Hogaş, bunăoară, în *Munţii Neamţului*), Bogza foloseşte frecvent *hiperbola*, figură semantică prin care lucrurile descrise, obiectele, sentimentele chiar, dobîndesc proporţii impresionante. Astfel, despre Rarău aflăm că este un loc al unei „realităţi primordiale" (pentru soare, pentru om, pentru ape, pentru nori) ; acest munte este descris şi prin apelul la *personificare*, în scopul împlinirii altor imagini hiperbolice : „Rarăul ia parte la viaţa lor [a pămînturilor pe care se află, n.n.] şi ca o inimă puternică şi ca o frunte în jurul căreia bat marile aripi ale fanteziei". În exemplul dat au putut fi recunoscute două *comparaţii*, figuri de stil prin care autorul lărgeşte caracterizarea făcută aceluiaşi munte. De ex : în pădurile sale oamenii pătrund „ca într-un templu", piscurile lui strălucesc în viaţa oamenilor „ca lumina unei stele polare" ; muntele însuşi se înalţă din adîncul mării spre cer „ca un enorm telescop în oglinzile căruia alunecă timpul şi infinitul".

În ultima comparaţie scriitorul introduce încă un element poetic : *metafora* (cum se ştie, o comparaţie prescurtată). Iată altele : „turnuri de

catedrală" (despre Pietrele Doamnei, culmi ale Rarăului), cele ce sînt „protagonistele neîntrecute ale unui balet de calcar" : uneori, se îmbină în aceeași frază elemente de metaforă și de comparație : „Mesteceni ard asemenea unor lumînări albe în enorma catedrală a pădurilor". De la dimensiunile de hiperbolă, pe care Rarăul ni le înfățișează în cea mai mare parte a descrierii, se trece uneori la personificări restrînse, amintindu-ni-se de obișnuințe în viața oamenilor, ca în exemplele următoare oferite de Pietrele Doamnei : „cățărîndu-mă pe umerii celei mai blajine" (dintre culmi) sau „dominată de gestul cu care Pietrele Doamnei își leapădă cămașa verde a vegetației alpine și țîșnesc spre cer".

Acestui procedeu tipic prozei lui Bogza, și anume capacitatea de a hiperboliza solemn prin mijlocirea mai multor figuri de stil, i se alătură, cu mare eficiență artistică, cel al folosirii *epitetelor* concrete și abstracte, din fondul lexical tradițional sau științific, neologic, ca în suita : „munte venerat", „dulce măsurătoare", „Bistrița aurie", „noapte neagră și rece", „văi unice în blînda lor arcuire", „toamne bogate și sonore", „realități primordiale", „dimensiune fundamentală", „marea alternanță" etc. În unele dintre cazurile în care se folosesc epitete apreciative, evocatoare sau ornante, este clar că scriitorul face un transfer semantic, lărgind sensul de bază al unui cuvînt cu nuanțe noi, pline de culoare, evocatoare. Alteori, folosește cuvintele la sensul figurat („clinchetul tălăngilor picură în auz", „plutele alunecă foșnind la vale" și altele).

Prin urmare, chiar și în reportajul de călătorie, cum am observat analizînd textul *Rarăul*, datele reale ale cadrului geografic și ale vieții sociale pot să devină, sub pana unui scriitor înzestrat, operă artistică.

IV. În loc de încheiere, vă propunem să scrieți o compunere cu tema : *În vizită la hidrocentrala...* (Bicaz, Porțile de Fier, Lotru sau oricare alta). Pornind, deci, de la o excursie pe care ați făcut-o la una dintre hidrocentralele țării (sau despre care vi s-a povestit sau ați citit în ziare), să prezentați ceea ce știți cu privire la importanța hidrocentralei respective, descriind, în același timp, peisajul care o înconjoară, oamenii și preocupările lor. Folosiți cu acest prilej un limbaj clar, exact, adecvat subiectului, orientîndu-vă după modelul oferit de marii scriitori, dar cu puterea de pătrundere și de exprimare care vă este proprie.

Integrați în compunere expresii, figuri de stil și un vocabular specific temei, între care și cele ce urmează : *luceferi pămînteni ; constelații noi pe harta patriei ; oglinzile lacului de acumulare ; ninsorile amurgului cernute de turbinele hidrocentralei ; pînzele mișcătoare ale fluviului ; chingile barajului ; bărcile legănîndu-se pe umerii valurilor albastre ; ca într-un ocean al luminii ; apele picură melodiile noului destin ; „razele soarelui filtrate prin miere"* (Geo Bogza) ; *„ocean de foc"* (M. Eminescu) ; *„ocean de întuneric"* (M. Sadoveanu) ; *„fața ruginie a undelor"* (T. Arghezi) ; sau locuțiunile : *masă de apă ; fluviul n-a mai fost lăsat în apele lui.*

- Folosiți atît cu sensul propriu, cît și cu cel figurat cuvintele : *coamă (coama dealului, a muntelui și coama apei) ; val (valul apei și valul luminii) ; tablou (tablou de comandă și tablou peisagistic, geografic) ; fir (fir electric, firul văii) ; foșnet (foșnetul pădurii, foșnetul apelor).*

fac din această dramă una dintre cele mai cunoscute și mai populare scrieri din literatura universală.

După toate probabilitățile, piesa a fost scrisă în anul 1595. Prin ea, Shakespeare a deschis seria marilor lui drame pasionale, care aveau să culmineze cu : *Hamlet, Othello, Regele Lear* și *Macbeth*. Subiectul este preluat fără modificări importante dintr-o nuvelă a scriitorului italian Bandello, în versiunea devenită clasică prin traducerea engleză a poetului Arthur Broke.

Evenimentele, care, de fapt, sînt multe și complicate, se succed cu repeziciune. Între întîlnirea la bal a celor doi tineri și tragedia din cavoul familiei Capulet din Verona nu se scurg decît cîteva zile. E destul, însă, pentru ca aceste zile să devină teatrul unei sfîșietoare drame omenești. La începutul piesei, eroii sînt aproape copii : Romeo nu are încă nouăsprezece ani, iar Julieta abia a împlinit paisprezece. În tumultul pasional ce avea să-i cuprindă, totul se maturizează vertiginos. Tinerii devin caractere ; apar în tăcere profunde înțelesuri umane ; iubirea capătă măreții simbolice. Tinerii se iubesc, cu o iubire totală, o iubire căreia nimic nu i-ar mai putea sta în cale : nici dușmănia proverbială dintre familiile lor, nici piedicile societății, nici opiniile celor din jur, nici presimțirile sumbre, nici chiar teama de neant. În fața acestui puternic sentiment, care țîșnește ca dintr-un vulcan, orice reținere sau orice încercare a unei judecăți mai prudente s-ar frînge dintr-o dată, neputincioasă. Gustul de viață și gustul de moarte se întîlnesc într-un amestec misterios de fericire și de fatalitate. Deși din substanțe diferite, aceste două situații par guvernate de aceleași legi. Iubirea exercită o putere absolută. Ascultînd cuvintele înaripate ale celui iubit în memorabila scenă a balconului, s-ar părea că Julieta, cu gîndul la dușmănia dintre familiile lor, are un moment de șovăire : „...O ! Romeo, Romeo, de ce ești Romeo ?". Aceasta, nu pentru că ar fi nesigură pe sentimentul ei ; se întreabă, însă, dacă un Montague poate iubi o Capulet. Tremură și atunci cînd trebuie să ducă la buze băutura adormitoare pregătită de călugărul Lorenzo. Nu gestul închinat dragostei e ceea ce o sperie, ci, presupunem, întunericul și răceala din cavou. Într-un fel, scena cavoului este lugubră. Regretăm o clipă că poetul a impus-o eroilor săi. Pe de altă parte, înțelegem că menținerea acestei scene era necesară, pentru ca tragismul dragostei să apară cu toată puterea necruțătoare și pentru ca poemul să-și poată dezvălui, intens și patetic, ideea dominantă : *marea iubire este iubire în viață și, deopotrivă, iubire în moarte*.

În ce constă, așadar farmecul adînc, puternic, răscolitor al acestui poem ? Răspunsul nu poate fi dat imediat ; e necesar, oricum, să întîrziem asupra impresiilor produse, să filtrăm aceste impresii prin cugetele noastre îngîndurate, să proiectăm asupra lor unele lumini.

Dușmănia dintre cele două familii este, desigur, un factor care contează. Totuși, nu este cazul să-i atribuim importanță absolută. O găsim și în alte opere din epoca elisabetană. Sub o formă sau alta, cu intensități diferite, conflictul dintre generații poate fi întîlnit în reflectări și în dezbateri literare din toate epocile. Natura melancolică a lui Romeo, fără îndoială, ne atrage sufletește într-un chip aparte. Trebuie să știm, însă, că și această trăsătură nu este unică. O întîlnim, cu aceeași putere de pătrundere în nuanțele sufletului omenesc, și la alte personaje shakespeareane : Hamlet, Jaques *(Cum vă place)*, Vincent *(Măsură pentru măsură)*, Postumus *(Cymbeline)* ș.a. Ceea ce ne mișcă, mai presus de orice, este tinerețea personajelor. Sub unghiul ei, evenimentele petrecute par

nemilos de nedrepte. Această tinerețe transfigurează totul. În lumina ei, senzualitatea celor doi îndrăgostiți ajunge să ne pară inocentă. Demonul dragostei, astfel, se purifică de ceea ce pentru moment putea să poarte în el ceva vinovat. El devine izbucnire de viață, mesaj de sănătate și de vibrare interioară, curaj în a înfrunta soarta, aceasta fiind singurul adversar de care îndrăgostiții ar mai fi putut să se teamă.

Eroii tragediei sînt victime ale unor nestăpîniri și ale unor situații pe care nu aveau cum să le prevadă, pe care nu ei propriu-zis le-au pricinuit. Ce trebuie însă să recunoaștem, cu admirație și cu emoție încărcată de pietate, este hotărîrea și forța lor interioară de a-și accepta sau mai bine zis de a-și înfrunta soarta. Shakespeare, înfățișîndu-ne această situație, ne pune în prezența unui proces uman complex, capabil să ne reveleze atît adîncimi nebănuite ale psihologiei omenești, cît și sensuri ori înțelesuri dintr-o ordine morală universală. Resimțim drama celor doi îndrăgostiți în mod dureros. Acest sentiment, persistent și egal cu sine de-a lungul tuturor secolelor care s-au scurs de la Shakespeare încoace, va stărui și mai departe, atîta vreme cît în lume va exista sensibilitate omenească. Putem vorbi, totuși, și de ceva în stare să ne dea o liniște, o împăcare morală. Sacrificiul celor doi tineri nu a fost zadarnic. Sacrificiul născut din iubirea lor este prețul greu, dar, totodată, și prețul salutar, prin care vrajba dintre casele Capulet și Montague va lua sfîrșit. Apare, deci, o geană de pace, în orizontul umanității. Această umanitate nu se poate constitui oricum. Ea cere sentimente puternice, vrednicii morale, și nu, arareori, de-a dreptul jertfe.

Ce se poate spune la capătul acestor gînduri și recapitulări ? Oricînd, în orice moment de viață ne-am afla, pe orice portativ de muncă și de civilizație ne-am înscrie personalitatea, un popas în opera shakespeareană poate însemna un prilej de lumină spirituală, de contact cu adevăruri ale conștiinței, de încîntare artistică, de reculegere și de înălțare în sentimentul nostru ca oameni.

Amintiri

GH. EMINESCU

În octombrie 1973 pleca pe drumul fără întoarcere profesorul Nae Dunăreanu, născut în anul 1881, decanul de vîrstă al scriitorilor. Coleg cu M. Sadoveanu care, în *Anii de ucenicie*, vorbește cu multă căldură de Nae Dunăreanu, fostul meu profesor în anii 1913 și 1914 la Liceul din Tulcea.

Profesor de gimnastică — și, cu intermitențe, directorul Internatului — Nae Dunăreanu era un bărbat înalt, suplu, cu un păr bogat, dat pe spate cu o neglijență calculată și cu lavalieră în loc de cravată. Părul lung și lavaliera erau atributele vestimentare ale scriitorilor epocii. Într-o vreme cînd mulți profesori continuau să creadă în magia bătăii, Nae Dunăreanu era profesorul cel mai blînd și mai inofensiv. Orele de gimnastică, atît de plăcute în general, erau și mai plăcute cu Nae Dunăreanu, deoarece, după ce dădeam năvală în sala de gimnastică, Nae Dunăreanu, cu teancul de reviste literare sub braț, se retrăgea într-un colț și se cufunda

în lectură, iar noi făceam la aparate gimnastica care ne plăcea. Soneria care anunța sfîrșitul orei îl deștepta pe Nae Dunăreanu din visurile lui. Faptul că era scriitor ne făcea să-l privim cu un respect superstițios. Atunci scriitorii erau rari, deoarece nici cei consacrați nu puteau trăi din scrisul lor. Pentru elevii de liceu un scriitor era o „rara avis". Toți îi citisem cele două nuvele, *Chinuiții* și *Din împărăția stufului*. Eu, cu redusele mele posibilități de apreciere, vedeam în Nae Dunăreanu un Gorki român.

În anul 1914, cînd eram în clasa VII-a, am făcut o poznă care s-a soldat cu eliminarea mea din liceu, fapt care m-a determinat să intru la Școala militară în momentul în care vîlvătăile primului război mondial încinseseră cu un brîu de foc hotarele micii Românii.

Din cei 8 diriginți, șase au semnat procesul-verbal de eliminare, între care și Nae Dunăreanu. Refuzaseră să semneze profesorul de limba latină, Cristian Țapu, și C. Roman, profesorul de limba română, care mă simpatiza pentru simplul motiv că eram nepotul lui M. Eminescu. Fac o mică digresiune pentru a spune că prof. Cristian Țapu fusese unul dintre strălucitii studenți ai lui Al. Odobescu, care îl folosea ca secretar, din cauza scrisului său caligrafic. În acel an izbucnise o violentă polemică în jurul paternității piesei *Vlaicu Vodă*, pe care adversarii lui Al. Davila o atribuiau lui Odobescu. De la primele articole, Cristian Țapu ne-a spus că piesa nu este a lui Odobescu, că nu l-a auzit niciodată vorbindu-i de această piesă și nici n-a văzut între manuscrisele lui Odobescu ceva asemănător.

Am părăsit liceul purtînd în suflet un resentiment față de profesorii care semnaseră procesul-verbal de eliminare, ca și cînd ei erau vinovați că eu călcasem grav disciplina școlară.

În anul 1915 treceam în anul II la Școala militară, eram avansat elev plutonier și trimis la stagiu la regimentul 73 din Tulcea. În fiecare lună ne veneau cîte 2000 de rezerviști concentrați pentru împrospătarea instrucției. Ne venise o nouă serie de rezerviști, și, pe mine, mă aștepta o plăcută surpriză, deoarece, între rezerviștii repartizați la secția de mitraliere pe care o comandam, se aflau plutonierul de rezervă Nae Dunăreanu și soldatul C. Roman.

La ora 6 dimineața, cînd urma să ieșim la cîmpul de instrucție, văd că-mi dă raportul Nae Dunăreanu. Formula raportului suna astfel :

„Să trăiți domnule elev plutonier ! Secția II-a de mitraliere cu un efectiv de... e gata și așteaptă ordinele dvs."

Deși faptul nu mă onorează, trebuie să mărturisesc că, sub impulsul resentimentului, am simțit o diabolică satisfacție să-i spun :

„Plutonier ! Intră în front, nu știi să raportezi".

Și în timp ce pe prof. C. Roman îl copleșeam cu atenții — în marșuri, pentru a-l ușura, îi luam ranița din spate și o puneam pe samarele cailor, în manevre îl țineam lîngă mine ca agent de legătură, în orele de repaus îl invitam la cîte o bere — lui Nae Dunăreanu îi făceam tot felul de mizerii pînă cînd, într-una din zile sînt chemat de către maiorul Popovici Pompiliu, ajutorul de comandant — domnul maior Pilică, cum îi spuneau ofițerii din cauza prieteniei lui cu Bachus. Maiorul Popovici era un ofițer superior în adevăratul înțeles al cuvîntului : cult, cu o solidă pregătire profesională și foarte cumsecade, în ciuda unei mustăți de muschetar, care-i dădea un aer de severitate. Nu bănuiam motivul pentru care

mă chema domnul maior Pilică. Cum am intrat în cabinetul lui, fără să-mi dea răgaz să mă prezint, îmi spune :

— „Bine mă, neisprăvitule, Dunăreanu ți-a fost profesor, ți-a pus cartea în mînă și acum mucosule îi faci mizerii ?“

Fără a mă lăsa intimidat, am răspuns :

— „Domnule maior ! Cît timp i-am fost elev mi-a aplicat regulamentele școlare. La armată i le aplic pe cele militare“.

— „Așa ? Bine ! Du-te !“

La ora 12 apărea ordinul prin care plutonierul de rezervă Nae Dunăreanu era mutat la altă companie și a doua zi domnul maior Pilică îmi dădea două zile de arest, fiind i s-a părut că nu sînt bine țesălați caii de la secția mea de mitraliere.

De la această întîmplare zburaseră 15 ani. Trecuse peste noi viforul războiului, în părul nostru firele de argint se înmulțiseră, fiindcă așa cum spunea un mare ostaș : „pe cîmpurile de bătălie se îmbătrînește repede“.

Nae Dunăreanu era acum profesor de limba română în orașul în care Cincinat Pavelescu era magistrat, iar eu eram maior, comandantul unui batalion de grăniceri care avea în sector Vîlcovul. Venisem să inspectez plutonul de la Vîlcov și pe canalul din fața cherhanalelor văd pe Nae Dunăreanu plimbîndu-se agitat. M-am dus direct la el și i-am spus :

— „Am onoarea să vă salut, domnule profesor. Cu ce ocazie pe la noi prin «împărăția stufului»“ ?

Nae Dunăreanu s-a uitat lung la mine, dar nu m-a recunoscut.

— „Domnule maior ! Vreau să mă duc la Sulina, unde trebuie să fiu neapărat înainte de ora 18 și-mi cer pescarii ăștia o avere ca să mă ducă cu barca.“

— „Poftiți, domnule profesor, la plutonul de grăniceri să serviți o gustare și o să sosiți la Sulina înainte de ora 18“.

Am dat ordin comandantului de pluton să pregătească una dintre șalupele de patrulare care mergeau cu viteză de peste 40 km. la oră. Ajunsesem la cafele cînd i-am spus cine sînt. Am izbucnit amîndoi în rîs. Nae Dunăreanu m-a bătut pe umăr spunînd :

— „Bată-te norocul să te bată“.

Timp de două ore, într-o atmosferă de nespusă bună dispoziție, am depănat amintiri. Ne-am adus aminte de toți foștii profesori, de ofițerii din regimentul 73 din care foarte mulți căzuseră pe frontul din Carpați, între care și elegantul locot. Ghiorghiu Corneliu, comandantul companiei de mitraliere. La ora 15 l-am suit în șalupă și în mai puțin de o oră a fost la Sulina. La înapoierea șalupei comandantul s-a prezentat să-mi raporteze de executarea misiunii, spunîndu-mi că pe drum Nae Dunăreanu, cu un sentiment de mîndrie, spunea marinarilor :

— „Maiorul vostru mi-a fost elev“.

În ce mă privește am încercat un sentiment de rară satisfacție sufletească prin faptul că această fericită întîmplare mi-a oferit prilejul să repar în parte o necuviință făcută celui mai blînd și mai simpatic dintre foștii mei profesori, necuviință pe care nu o poate scuza nici chiar tinerețea cu impulsivitățile ei și cu lipsa ei de înțelepciune.

Cincinat Pavelescu îmi povestea că a participat la o ședătoare literară la care Nae Dunăreanu citise o nuvelă cam lungă. Gata oricînd să

începe cu o epigramă și prieteni, și adversari. Cincinat i-a făcut o epigramă pe care o reproduc din memorie, așa că nu garantez ca exactă decît ideea.

Cînd a-nceput nuvela Dunăreanu / Erau la cîrmă tot Carpiștii.
Cînd a sfîrșit nuvela Dunăreanu / De mult veniseră Takiștii.

Mă găseam în provincie cînd a avut loc înmormîntarea lui Nae Dunăreanu. Am regretat că n-am putut asista, pentru a aduce un ultim omagiu bunului și simpaticului meu profesor. Colegul meu de liceu, amiralul Bălan, fost și el elev al lui Nae Dunăreanu, mi-a povestit trista ceremonie. Prilej de emoționante evocări a unei adolescențe pline de elanuri dăruite cu generozitate, de visuri risipite de crivățul vieții și îngropate sub grămada celor trei sferturi de veac. Nu știu ce va dăinui din opera de scriitor a lui Nae Dunăreanu, dar în mod sigur va rămîne amintirea unui om de rară noblețe sufletească, a unui român pentru care iubirea de patrie n-a fost simplu prilej de retorică patriotardă.

Cultura și filatelia

LUCIAN BELCEA

Este incontestabil că activitatea filatelică — de colecționare și studiere a pieselor poștale — este o parte integrantă a culturii. Prin gama largă a subiectelor prezente pe mărcile poștale, prin modul în care solicită participarea unor mase tot mai largi la această activitate, prin aria de răspîndire și de popularizare a subiectelor sale, filatelia este prezentă în multe, foarte multe manifestări culturale, contribuind prin mijloacele sale specifice la dezvoltarea culturii.

Atunci cînd citești o carte, dar și atunci cînd răsfoiești un clasor, atunci cînd vizitezi un muzeu, dar și atunci cînd vizitezi o expoziție filatelică, îți îmbogățești orizontul cunoașterii, îți ridici nivelul și gradul culturii. Aceleași activități, raportate la dimensiuni de masă, capătă proporții și tendințe de generalizare.

Instituțiile de cultură sînt prezente în tematicile emisiunilor de mărci poștale. Găsim astfel, pe valoarea de 20 bani a seriei „Decada culturii" din anul 1954, un cămin cultural, prezență simbolică alături de instituții de mare prestigiu ale vieții noastre culturale : Teatrul de Operă și Balet din București, Casa Radiodifuziunii, Casa Scînteii.

Pe unele mărci ale seriei intitulate „Pentru ardeleni", apărută în anul 1945, aflăm portretul lui Gheorghe Lazăr, alături de Universitatea din Cluj ; Avram Iancu și casa natală. Pe mărcile unei alte serii apărute cu numai doi ani înainte, găsim prezente școala și un cămin cultural. Important de subliniat este și faptul că suprataxa mărcilor a fost destinată căminelor culturale.

Fără a mai insista asupra caselor memoriale „Mihai Eminescu" și „Ion Creangă" — despre care am vorbit într-un articol precedent — prezente pe mai multe mărci poștale, putem întîlni diferite alte instituții de cultură : Universitatea din București, vechiul lăcaș de cultură care a fost

Mănăstirea Putna, Biblioteca Academiei, Curtea de Argeș, Palatul culturii din Iași, Ateneul Român, Sala Palatului Republicii din București și multe altele. Dar, toate acestea, fără a ne opri asupra mărcilor ce reprezintă muzee ori sînt dedicate unor evenimente culturale, cum sînt : Anul internațional al educației, Colaborarea cultural-economică intereuropeană, Anul internațional al drepturilor omului, Centenarul Academiei, Festivalul internațional „George Enescu", și altele, reprezintă numai o mică parte din gama largă prin care filatelia este legată de cultură.

Numeroase personalități ale scrisului autohton, ca și altele de valoare mondială, sînt prezente pe mărcile noastre poștale. Mihai Eminescu, Ion Creangă și Emil Gârleanu, alături de Michelangelo Buonarotti, Galileo Galilei și William Shakespeare, într-o serie intitulată „Aniversări culturale" din anul 1964. Cu numai doi ani mai înainte, Ion Luca Caragiale apărea alături de Jean-Jacques Rousseau și de Aleksandr Ivanovici Herzen. În cadrul altor serii de mărci, alte figuri ale unor personalități ale culturii : Lev Nikolaevici Tolstoi, Mark Twain, Alfred de Musset, Daniel Defoe, Anton Pavlovici Cehov ș.a. În același an, o altă serie aducea în clasoarele filateliștilor și pe : George Coșbuc, Ion Luca Caragiale, Grigore Alexandrescu, Alexandru Donici, Costache Negruzzi și Dimitrie Bolintineanu.

Alte emisiuni de mărci poștale sînt dedicate tradițiilor poporului. Întîlnim, astfel, portul popular și instrumente muzicale din folclorul românesc, clădirile tipice anumitor regiuni ale țării — așa cum sînt ele reunite la Muzeul satului, alături de dansurile populare ori de reprezentativele măști populare.

Dar toată această însiruire constituie o mică parte din totalitatea pieselor filatelice care, într-un fel sau altul, reprezintă fenomenul nostru cultural. Alături de marca poștală, colecționarea filatelică cuprinde impresiuni de ștampile, întreguri poștale, documente și scrisori aflate în circulație în decursul timpurilor, ilustrate maxime, plicuri ocazionale ș.a.

Numeroase cuvinte specifice acestei activități s-au încetățenit în limba noastră literară. Iată spre exemplu cîteva dintre acestea : plic prima zi, plic ocazional, întreg poștal, carton comemorativ, reimpresiune, accesorii filatelice, aerofilatelie, marcofilie, aerogramă, clasor, grupaj, gumă, mecanotelie, tarif poștal, valoare nominală, valoare de circulație, colecție generală, colecție specializată, colecție de studiu, colecție tematică, tradițională etc.

Desigur, despre filatelie ca manifestare de cultură se poate vorbi foarte mult. Aș vrea să subliniez însă că filatelia este, dar poate fi și în mai mare măsură, un axiliar important în însușirea limbii și literaturii române. Filatelia prezintă multiple avantaje : o gamă largă de subiecte existente în colecțiile copiilor, posibilități de ilustrare a oricărei teme, o participare directă și entuziastă a elevilor, o metodă de disciplinare și educare, un potențial educativ instructiv ce așteaptă a fi utilizat.

„...Întreaga operă sadoveniană, de o perfectă unitate interioară, respiră un umanism delicat, în care emoția în fața existenței și fiorul naturii se armonizează într-o optică a nobleței sufletești."

(C. Ciopraga)

Activități în cadrul Festivalului național „Cîntarea României": Concursul de literatură română „M. Eminescu"; Concursul de literatură maghiară și Concursul de literatură germană (Satu Mare, 7-13 aprilie 1980)

Olimpiada sătmăreană

I. HANGIU
Secretarul S.S.F.

Finala ediției a XXIII-a a Concursului de literatură română „M. Eminescu" și a celei de-a X-a ediții a concursurilor în limbile naționalităților conlocuitoare (maghiară și germană) s-a desfășurat în acest an, centenar al lui Arghezi și Sadoveanu, la Satu Mare, oraș milenar așezat la confluența zonelor Oaș, Codru și Valea Someșului.

La începutul unei săptămîni cu soare zîmbitor și dătător de speranțe, circa 420 de elevi din clasele VII—XII, care au obținut nota 10 la etapa județeană, și peste 100 de cadre didactice au fost întîmpinați de sătmăreni cu afecțiunea și ospitalitatea recunoscută locuitorilor acestor străvechi meleaguri.

Concursurile școlare, care au o veche tradiție în învățămîntul românesc (de aproape 100 de ani), urmăresc să stimuleze interesul pentru studiu și să pună în valoare capacitățile creatoare ale celor ce vor deveni mîine ingineri, medici, arhitecți, profesori, juriști sau muncitori de înaltă calificare, iubitori deopotrivă ai profesiunii alese și ai cuvîntului ce exprimă idei și sentimente, dragoste de patrie, popor și partid.

Participanții la concurs au fost îndrumați, prin formularea subiectelor, să facă dovada unui larg orizont de cultură, pe baza lecturilor, să ilustreze în lucrări cunoașterea mediului social-istoric al prezentului și viitorului devenirii României socialiste, să integreze, cu alte cuvinte, cunoștințele acumulate în școală într-o compunere logică, clară, redactată într-un stil personal. Celor mai tineri participanți (clasele VII—VIII) li s-a cerut să-și aleagă un personaj din operele literare cunoscute și să-și motiveze cît mai amănunțit alegerea. Preferințele au fost, desigur, diferite, iar lucrările, în marea lor majoritate, dovedesc lecturi bogate și un început de stil personal. Subiectul clasei a IX-a i-a obligat pe elevi să demonstreze adevărul tezei bine cunoscute în istoria literaturii române că reprezentanții epocii de la 1848 au fost animați de înalte idealuri revoluționare și că operele lor au un profund caracter patriotic. Evident, nu toate lucrările — mai exact nu toți elevii acestei clase — au realizat o demonstrație integrală. Este, însă, surprinzătoare afirmația elevului Aurelian Pavelescu, care a definit literatura epocii astfel: „Pașoptiștii sînt piatra de încercare a trăirii revoluționarismului românesc, ideea absolutului înalt al ființei noastre revoluționare". Asemenea exprimări personale valorează mai mult decît reproducerea de citate din critica și istoria literară, neintegrate organic într-o lucrare. Avînd în vedere materia parcursă de elevii clasei a X-a, precum și apropiatul centenar al nașterii marelui prozator român M. Sadoveanu, subiectul pentru această clasă a fost formulat astfel: *De la Moriță la Baltagul.* Pentru clasele a XI-a și a XII-a, pretențiile au fost mai mari, elevii fiind obligați să pună în le-

gătură două strofe din poezia *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie !* scrisă de Eminescu în 1867, cu literatura cunoscută de ei și cu perspectivele dezvoltării României socialiste.

Cîteva extrase din lucrările elevilor aflați în concurs la olimpiada sătmăreană, reproduse în suplimentul revistei *Limba și literatura română*[1] — poate nu cele mai semnificative — ilustrează valoarea instructivă și educativă a concursului.

Programul de activități comune pentru toți participanții a cuprins și o interesantă dezbatere cu tema *Rolul și locul revistelor școlare în activitatea elevilor*, urmată de o emoționantă întîlnire cu scriitori clujeni și sătmăreni, care au citit din operele lor și au răspuns la unele întrebări ale elevilor. S-au făcut numeroase propuneri privind îmbunătățirea conținutului revistelor școlare, organizarea unui schimb de păreri și impresii ale comitetelor de redacție.

Interesantă s-a dovedit dezbaterea pe marginea manualelor și a programelor de limba și literatura română pentru liceu, organizată de reprezentanții Ministerului Educației și Învățămîntului cu inspectorii de specialitate de la inspectoratele școlare județene. Vizitele organizate de Inspectoratul școlar în municipiul Satu Mare și excursiile în județ, la Negrești și Carei, simpozionul cu tema *Satu Mare — trecut, prezent și viitor*, concertul Beethowen, gala de filme documentare, spectacolul susținut de pionierii și elevii sătmăreni, spectacolele cu piesele *D-ale carnavalului* de Ion Luca Caragiale și *Sári bíró* de Móricz Szigmond, serile cultural-distractive și alte activități cuprinse în program au oferit elevilor posibilitatea să cunoască tradiții, obiceiuri și strădanii ale celor ce trăiesc și muncesc în județul Satu Mare.

În numele tuturor participanților la olimpiada sătmăreană — elevi și profesori — adresez cele mai calde mulțumiri Comitetului județean de partid, Inspectoratului școlar județean și Filialei Satu Mare a Societății de științe filologice, pentru tot ceea ce au făcut ca oaspeții să se simtă bine într-un județ industrial în plină dezvoltare și într-un municipiu atît de generos. Inspectorul general adjunct Gh. Sălăjan a făcut propunerea ca, începînd cu ediția viitoare, să se instituie un trofeu (o cupă și bustul lui Eminescu), care să fie transmisă de la un județ la altul.

Elevii și profesorii nu vor uita, sperăm, că au petrecut o săptămînă în municipiul Satu Mare, au cunoscut oameni și locuri, au vizitat zona Oașului și orașul Carei, ultimele colțuri de țară ale nordului Transilvaniei eliberate la 25 octombrie 1944.

Ei nu vor uita, de asemenea, momentele emoționante ale unui program bine chibzuit și realizat, în totalitate, la un înalt nivel.

* * *

Publicăm, ca și în anii trecuți, materiale privind desfășurarea olimpiadei : cuvîntul elevei Curtean Daiana, cuvîntul vicepreședintelui Comisiei centrale, prof. univ. dr. Gavril Scridon, la festivitatea de premiere, cuvîntul reprezentantului C.C. al U.T.C., listele elevilor premiați și menționați (literatură română, literatură maghiară și literatură germană).

Premiile I, II și III au fost acordate de Ministerul Educației și Învățămîntului : premiile speciale au fost oferite de : Societatea de științe filologice — revista *Limba și literatura română* (21), Comitetul Central al U.T.C. (13), Comitetul județean U.T.C. Satu Mare (5), Inspectoratul școlar județean Satu Mare (5), Consiliul Național al Orga-

[1] Suplimentul a fost editat de Inspectoratul școlar al județului Satu Mare și Casa județeană a personalului didactic, în colaborare cu ziarele *Cronica sătmăreană* și *Szatmári Hirlap* și a fost difuzat în ziua de 13 aprilie a.c. tuturor participanților.

nizației Pionierilor (4), Editura „Dacia" (4), Editura „Kriterion" (4), *Igaz Szó* (4), Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Satu Mare (3), *Cronica* (3), *Utunk* (3) ; au oferit cîte 2 premii speciale : Comitetul municipal U.T.C. Satu Mare, Consiliul județean al Organizației pionierilor Satu Mare, Comitetul sindical învățămînt Satu Mare, *Echinox*, *Brassói Lapok*, *Ifjúmunkás*, Liceul de filologie-istorie și Liceul „M. Eminescu" Satu Mare, Liceele industrial și pedagogic Carei, Liceul industrial „30 Decembrie" Arad, Școala Poiana Codrului. Au acordat cîte un premiu special : Facultatea de filologie Cluj-Napoca, Editura Militară, *Steaua*, *Szatmári Hírlap*, *Korunk*, *A Hét*, *Jóbarát*, Comitetul sindical învățămînt Carei, Filiala S.S.F. Satu Mare, Liceele „Ady-Șincai" și de informatică din Cluj-Napoca, Liceul de informatică Timișoara, Liceul „Mihai Viteazul" Turda, Liceul „I. Slavici" Arad, Liceul industrial nr. 14 București, precum și Liceul industrial nr. 5, Școlile nr. 2, 6 și 10 Satu Mare și Școala Terebești.

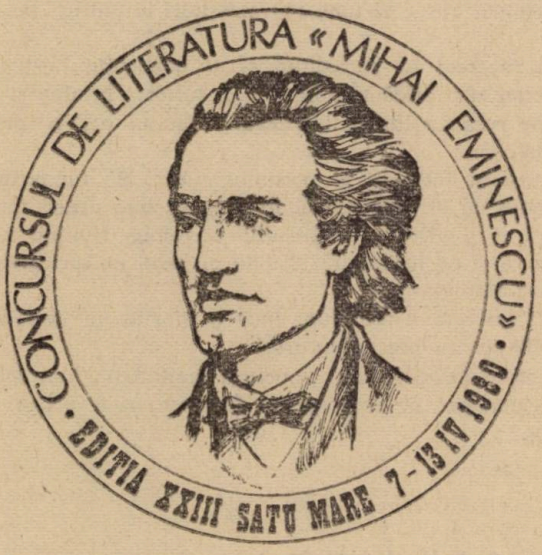

„Cinstim cu emoție memoria nepieritoare a celui mai iubit poet al neamului nostru – Mihai Eminescu.

Visul lui de dreptate, de libertate și de înălțare a României cîntată în viers de aur își află împliniri în strălucirea vremurilor noastre, cînd întregul popor, deplin stăpîn pe propria-i soartă, construiește o viață nouă – socialismul."

NICOLAE CEAUȘESCU

EMINESCIANA '80

Supliment al revistei „Limba și literatura română", editat de Societatea de științe filologice, Inspectoratul școlar al județului Satu Mare și de Casa județeană a personalului didactic Satu Mare, în colaborare cu redacțiile ziarelor „Cronica sătmăreană" și „Szatmári Hírlap" — aprilie 1980 —

Bun venit la Satu Mare!

DAIANA ȚURTEAN
Liceul industrial nr. 6, Satu Mare

Bătrînul colț de țară, Sătmarul milenar, vă urează un călduros: „Bine ați venit!".

Oamenii acestor minunate plaiuri vă primesc cu brațele deschise, iar noi vom încerca să vă împărtășim taina de milenii ce s-a păstrat aici, în sufletele și în portul nostru bătrînesc, taina codrilor adînci și a apei curgătoare, a dragostei de mamă-țară, a doinei și a baladei.

Să privim împreună prima filă din calendarul perenității noastre istorice și să citim: 2050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat sub conducerea lui Burebista. Să ajungem apoi la fila prezentului pe care scrie cu litere de aur: *Nicolae Ceaușescu*, ctitor al unei noi orînduiri și culturi pe care o construiesc părinții noștri.

Conducătorul încercat al partidului și al poporului nostru ne e nu numai făclie, ci și un îndemn și o pildă vie. La noi în suflet e lumină și dragoste de viață. Sîntem tineri și am vrea ca lumea întreagă să fie ca noi, o lume a prieteniei, a păcii și a bucuriei de-a fi.

Să facem să crească măslinii și porumbeii albi. Să luăm lumina din inimile noastre și să luminăm cu ea întunericul în care se zbat atîtea milioane de oameni.

Ființa noastră e o parte a progresului năvalnic. Noi nu ne înecăm în vise, ne aplecăm spre Terra și ne înlănțuim brațele în jurul ei, sărutîndu-i „codri-i verzi de brad și cîmpurile-i de mătasă".

Dacă mugurii pe ram n-au erupt încă și florile nu împodobesc copacii, ele sînt în inimile noastre și vi le oferim cu drag.

Fie ca la plecare să duceți cu voi bucuria împlinirilor din colțul acesta de țară în care umbrele legendare ale înaintașilor însoțesc pașii uriași ce-i face poporul spre viitorul luminos.

Cuvînt la festivitatea de premiere

GAVRIL SCRIDON
Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca, vicepreședinte al Comisiei centrale de concurs

1. Acum, la încheierea maratonului academic, înainte de a-mi depune mandatul, se cuvine să aduc cele mai sincere felicitări celor care au patronat aici, în condiții cu totul excepționale, Olimpiada de literatură română: „Mihai Eminescu" și de literatură maghiară și germană. Adresăm mulțumiri comitetului județean de partid Satu Mare, inspectoratului școlar județean, organizațiilor de copii și tineret din județ, Sindicatului învățămînt, Societății de științe filologice — Filiala Satu Mare, Liceului „Mihai Eminescu" — gazda noastră de fiecare zi, instituțiilor care au acordat premii, scriitorilor care au participat la colocvii, comisiilor de concurs, centrale și locale, pentru munca desfășurată. Și, de ce nu, elevilor participanți, indiferent de rezultatele confruntării lor, ca reprezentanți ai celor mai pasionați și mai înzestrați cititori de literatură.

2. Olimpiada noastră s-a desfăşurat în imediata vecinătate a constituirii noii legislaturi de la 9 martie, care marchează o nouă treaptă în urcuşul nostru către culmi de civilizaţie şi în vecinătatea altui mare eveniment : Congresul educaţiei şi învăţămîntului — cel dintîi în istoria şcolii noastre. În perspectivă istorică de timp mai îndepărtat, sîntem în anul aniversării a 2050 de ani de la crearea statului centralizat dac al lui Burebista ; sîntem în anul împlinirii a 130 de ani de la naşterea lui Eminescu şi al centenarului naşterii celor doi mari scriitori ai secolului nostru : Tudor Arghezi şi Mihail Sadoveanu.

3. Rezultatele confruntării olimpice au fost mai bune decît în anii precedenţi : nu sînt lucrări notate cu 4, iar cele notate cu 5 şi 6 au fost puţine. Concurenţii au dovedit frumoase cunoştinţe de literatură, capacitate de analiză şi sinteză, de exprimare îngrijită, cu evidentă coloratură de scriitor la unii elevi. Conduita exemplară a olimpicilor trebuie, de asemenea, menţionată. Toate judeţele care au trimis concurenţi au primit, prin emisarii lor, premii sau menţiuni, distingîndu-se judeţele Satu Mare, Iaşi, Constanţa, Timiş, Prahova, Dolj, Argeş, Braşov, Caraş-Severin, Gorj, Maramureş, Ilfov, Mehedinţi, Mureş, Vîlcea, Vrancea, Olt, Sibiu, Suceava, Vaslui, Tulcea şi Neamţ ; la loc de frunte se situează municipiul Bucureşti. Prin elevii de la olimpiadă s-a realizat o cuprinzătoare hartă spirituală şi de sensibilitate artistică a întregii patrii, cu unele contururi mai pronunţate în funcţie de pregătire şi de anumite structuri caracteristice unor zone cu înclinaţie către lirism sau epic, încît s-ar putea întocmi o a doua hartă, oarecum subiectivă, a valenţelor creatoare diferenţiate. Olimpiada a fost şi ocazia fericită în realizarea unor prietenii între elevii români, maghiari şi germani, în deschiderea unor portiţe ale unor relaţii de durată sub semnul înfrăţirii şi al colaborării în spirit şi artă. Frăţia, realizată şi în drumeţiile prin această frumoasă parte nord-vestică a patriei, se va adînci în viitor, ca un mesaj moral şi politic al cunoaşterii. Ne vin în minte cuvintele cu care îşi încheie celebra poezie *A Dunánál (La Dunăre)* genialul fiu al săpunarului român aventurier, József Attila : „Ez a mi munkánk és nem is kevés" = Aceasta ni-este munca şi nici nu e puţin". Dar, avem şi mai aproape de noi (geografic) alt mesaj, acela al fiului acestor locuri, Ady Endre, pe unde au poposit drumeţii noştri în aceste zile ; să reţinem doar un celebru vers din poezia *Magyar jakobinus dala (Cîntecul iacobinului maghiar)* : „Dunának Oltnak egy a hangja" = „Dunărea şi Oltul au un singur glas." Mesajele sînt multiple, ele dimensionează un drum al devenirii noastre plenare, al convieţuirii şi prieteniei generoase, lucide şi înţelepte într-o lume atît de frămîntată şi cu busola raţiunii dereglată pînă la pericolul unui apocalips al demenţei ; prietenia noastră să fie şi un protest faţă de aventuri nesăbuite, pentru rezolvarea paşnică a diferendelor, pentru demnitate şi independenţă, împotriva asupritorilor şi tiraniei, indiferent de forma ei. Cu mai bine de 100 de ani în urmă, Eminescu condamna cu fermitate războaiele şi făcea apel la „Tribunalul popoarelor", care să aplaneze neliniştea armelor. Olimpiada noastră, dincolo de sarcinile ei de verificare şi stimulare, are şi un profund ţel politic, de subscriere unanimă la politica înţeleaptă a partidului şi statului nostru. Elevii care s-au întîlnit pe băncile acestei olimpiade vor fi beneficiarii politicii noastre actuale în mileniul al treilea, pe care-l vor umple cu transpunerea în concret a visurilor noastre ; ei vor duce mai departe, către altă stare de civilizaţie, mesajul nostru şi atunci cînd trecerea noastră se va prelungi aparent doar în amintiri şi cert în semne ale scrisului dincolo de pragurile dintre milenii, către deschiderile calendaristice care se vor scrie 2001, 2002, 2003, 2004 şi aşa mai departe.

4. Aminteam de aniversarea statului dac. Aceia dintre dv. care aţi poposit prin părţile Oaşului v-aţi dat seama de prezenţa unor tipuri umane deosebite, în aspecte fizice sau sufleteşti ; oşenii se consideră urmaşi direcţi ai dacilor liberi şi această credinţă le dă o anumită distincţie ; este un titlu de noblеţe nescris în documente sau diplome, ci în structuri şi sensibilităţi, în energii care au marcat rezistenţe milenare.

Ei sînt mai vechi decît regatul lui Burebista, mai visători și mai fascinanți decît închinătorii la Zamolxe ; ei sînt însăși expresia celui mai dens punct al genezei noastre. Pe vremea cînd străvechii locuitori ai acestor meleaguri își scriau prezența în forme de artă, începuseră să se manifeste cele dintîi jocuri olimpice : pe la 776, î.e.n., cînd, în localitatea Olimp, grecii preamăreau pe Zeus și pe Hera, oșenii or fi avut zeii lor, credințele lor, puritatea lor primară și solidă.

5. Sîntem la Satu Mare ; am poposit pe băncile liceului vechi și glorios care poartă numele poetului. Eminescu n-a trecut pe aici, ci numai în gînd cărările lui de visătorie l-au purtat „Din Sătmar pînă-n Săcele" în anii săi tineri și de simbol. Eminescu e patronul olimpiadei de literatură. Un elev se întreba, la întîlnirea cu scriitorii, ce însemnează geniu ; răspund acum, cu un singur cuvînt : *Eminescu*. Pentru că geniu însemnează, înainte de toate, creator de frumos, de artă nepieritoare, de nemurire. Și pînă acum (deși mai sînt unii mărunți care cred, în inconștiența lor totală, că l-au depășit pe autorul lui *Călin* sau *Atît de fragedă*), Eminescu ocupă singur locul unic în dicționar, la litera *G*, la cuvîntul geniu, și după opinia lui Tudor Arghezi. Prin Eminescu glăsuiește întreaga noastră istorie, de la vechii daci pînă la penultimul deceniu al veacului trecut ; nu numai atît : el vorbește viitorimii, căreia îi lasă testamentul cel mai de preț al sensibilității, mîndriei, simțului artistic elevat, al demnității naționale ; el este dascălul nostru, este cronicarul sufletului național, cu însemnele geniului adunate harnic și spornic din toate prisăcile istoriei noastre în timp și spațiu fără de moarte, ca în legende și mituri. Eminescu ne învață ce e iubirea de patrie, ce este cîntecul și visul, dorul și jalea, bucuria și tristețea ; în scrisul său se ascund luminile și umbrele ființei noastre, în galerii complicate care, deși săpate în numai 17 ani, n-au putut fi redeschise plenar, cu toți minerii noștri filologi și poeți, de atunci și pînă astăzi. Este încă atîta aur acolo în paginile îngălbenite de vreme, este atîta hrană pentru toate mileniile existenței noastre ca popor și națiе. Limba lui este „ca un fagure de miere" și cade ca un balsam binecuvîntat peste înfrigurările inimilor noastre îndrăgostite, în formule magice care topesc totul într-o vrajă inefabilă : „Și te-ai dus dulce minune / Și-a murit iubirea noastră"... „Că te-am zărit e a mea vină / Și vecinic n-o să mi-o mai iert",... „Că te-am iubit atîta putea-vei tu să ierți ?" ș.a. ; sînt atîtea cîntece ale inimii, îngrămădite pe portativele armoniei eminesciene, încît ajung pentru toate generațiile înfiorate sau tulburate de chinurile iubirii. Sînt atîtea rugăciuni păgîne care strecoară narcoză în pacea ființei noastre ; sînt atîtea chinuri dulci care ne farmecă de fiecare dată, într-o fantastică și contopitoare proiectare și spre ascunzișurile și tainele naturii. De la vechii indieni pînă la anii vieții sale, corabia cu himere ale gîndurilor a fost cu velele mereu întinse, plutind peste singurătatea fără de sfîrșit a oceanelor de popoare și neamuri. Atîtea și atîtea semne de întrebare și-au căutat răspunsul sau ni l-au prelungit nouă, ca mesaj de taină și fermecare, cu deschideri fascinante spre toate zilele existenței noastre. Eminescu, poetul nostru național, pe care ne străduim să-l cinstim cu visurile și năzuințele noastre, indiferent de profesia pe care o vom îmbrățișa, este însăși expresia cea mai distinsă a sufletului nostru. El este magicianul unic care a transformat cuvintele „limbii vechi și înțelepte" în pietre prețioase cu atîtea și atîtea, mereu nebănuite, jocuri de ape, în care se răsfrînge istoria lumii și a noastră, în care ne redescoperim pe noi înșine dincolo de olimpiade, în ființarea noastră măruntă, încercată de atîtea pasiuni, de atîtea întrebări, în această trecerea veșnică pe care o numim simplu viață și care trebuie trăită în „clipa cea repede ce ni s-a dat."

Eminescu este al nostru și noi sîntem ai lui ; nu ne putem imagina nici dorul, nici jalea, nici visul de dragoste, nici „De din vale de Rovine", fără să le altoim cu muguri porniți pe rod din nemurirea sa, care este, în esență, propria nemurire a neamului.

Ați oficiat, dragi și entuziaști elevi, sub steaua călăuzitoare a lui Eminescu, acest zeu unic și măreț al scrisului artistic românesc ; altarele noastre păgîne sînt deschise mereu, zi de zi, oră de oră, în inimile noastre, și nici o tăgăduire nu este posibilă, pentru că ar însemna să ne tăgăduim pe noi înșine. Oficiem mereu și mereu umbra poetului ne însoțește discret și melancolic pașii. Eminescu este steaua cea mai de sus și de acolo din Olimp străjuiește statornic destinele poeziei românești și otrăvește dulce existențele noastre limpezindu-le frămîntările.

Sînt atîtea motive pentru a fi mîndri și fericiți că patronul nostru, al viitorilor filologi sau ingineri, medici sau ofițeri, este Eminescu ; el este cartea noastră de căpătîi, căreia i se potrivesc cuvintele lui Arghezi : „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris." Și cartea a fost scrisă de un geniu, care poartă numele Eminescu ; este cartea neamului, a ființei noastre eterne. Și, cinstindu-l pe poet, să vă încălzesc și pe voi, cu aceleași vocabule argheziene, puțin adaptate : „lucrări frumoase, cinste cui v-au scris".

Laudă vouă, dragi elevi și dascăli ai școlii românești ! Laudă patriei noastre socialiste ! Acum și întotdeauna !

Cuvîntul reprezentantului C.C. al U.T.C.

Prof. ION VĂDUVA
Liceul industrial, Urziceni

S-a format, în tradiția școlii noastre, obișnuința de a ne implica în marile evenimente, ca, de pildă, Concursul de literatură „Mihai Eminescu" care permite afirmarea aptitudinilor creatoare ale tineretului școlar.

Există o lume, o lume a școlii, mereu aceeași, mereu alta, unde fiecare pătrunde pentru o clipă eternă, cînd emoția frînge ritmul, ori, poate, o lume în care, prin marea forță a artei și a cunoașterii, simțim că sîntem altcineva decît credem în mod obișnuit că sîntem, și această lume există atîta vreme cît ne numim elevi, cît sîntem în stare de călătorie, recuperînd timpul, distanța, cutreierînd orizonturile cu fantezia, dar mai ales cu foamea de adevăr.

Elevii români, maghiari și germani s-au aflat timp de o săptămînă într-o reuniune spirituală, înscriindu-se în rostul și răspunderea de : „Creștere a limbii românești / Și-a patriei cinstire", înțelegînd să contribuie la păstrarea și dezvoltarea și a celorlalte limbi materne.

Alături de întreaga națiune, ne exprimăm bucuria sufletească, dragostea și respectul, întregul devotament față de conducătorul iubit și stimat al partidului și statului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care, prin aleasă înțelepciune și cutezanță revoluționară, ne este o pildă în vastul proces de ridicare a României socialiste pe culmi înalte.

Sînteți o generație nouă, cu un orizont de largă informație, cu un nivel de percepție mereu mai ridicat, care are nevoie de însușirea lucrărilor fundamentale ale culturii române și universale, temei pentru a putea gîndi și construi mai departe.

A vorbi despre elevi înseamnă a-i cuceri la porțile necunoscutului, nu coborîndu-ne spre ei, ci înălțîndu-i spre noi, spre candoare, spre jocul de-a visul, de-a poezia, spre împlinire.

De aceea, poate, marele Brâncuși, într-un prezent proustian nota : „Lucrurile nu sînt greu de făcut, trebuie să ne punem în situația de a le face".

Cu speranța împlinirii scopului acestui concurs, dorim să adresăm alese mulțumiri Comitetului județean de partid, Inspectoratului școlar județean și Comitetului județean U.T.C., tuturor acelora care au contribuit, cu discreție, la desfășurarea, în bune condiții, a Concursului național „Mihai Eminescu" și a concursurilor interjudețene de limbi materne — maghiară și germană — și să-i felicităm pe toți elevii pentru succesul de a fi participat la ediția finală de la Satu Mare.

Premianții etapei finale

Limba și literatura română

CLASA a VII-a

Premiul I : Gabriela Deaconu, Școala nr. 28, Ploiești.

Premiul II : Daniela Stoica, Școala nr. 5, Focșani.

Premiul III : Roxana Baroi, Școala nr. 10, Bacău.

Premii speciale : Manuela Bercea, Liceul industrial nr. 2, Reghin, jud. Mureș ; Laurențiu Lucaci, Școala nr. 3, Suceava ; Ioana Neagu, Școala nr. 195, București ; Daniela Popa, Școala nr. 11, Buzău ; Laura Radu, Școala nr. 4, Pașcani, jud. Iași ; Corina Ureche, Liceul „Unirea", Tîrgu Mureș.

Mențiuni : Daniela Cozanu, Gh. Gheorghiu-Dej, jud. Bacău ; Cristina Georgescu, Bistrița ; Ștefania Merluscă, Focșani.

CLASA a VIII-a

Premiul I : Sînziana Niculescu, Școala nr. 1, Tîrgoviște.

Premiul II : Georgeta Danciu, Școala din comuna Santău, jud. Satu Mare.

Premiul III : Mircea Țicudean, Școala din comuna Sărmașu, jud. Mureș.

Premii speciale : Cătălin Alexa, Școala nr. 23, Iași ; Cornelia Apostu, Școala din comuna Racoviță, jud. Brăila ; Adina Buzatu, Școala nr. 3, Sighetu Marmației, jud. Maramureș ; Mirela Carleciuc, Școala nr. 3, Rădăuți, jud. Suceava ; Elena Cîmpeanu, Școala din comuna Strehaia, jud. Mehedinți ; Cătălina Dimitrescu, Școala nr. 3, Vaslui ; Mihaela Duca, Școala nr. 195, București ; Antoaneta Oruna, Școala nr. 6, Bîrlad.

Mențiuni : Otilia Căruntu, Iași ; Mariana Pop, Satu Mare ; Corina Vasile, Arad.

Licee de filologie-istorie, pedagogice și de artă

CLASA a IX-a

Premiul I : Diana Storin, Liceul „N. Tonitza", București.

Premiul II : Simona Hodorogea, Liceul „I. Creangă", București.

Premiul III : Daniela Văleanu, Liceul pedagogic, Timișoara.

Premii speciale : Constanța Burcea, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București ; Emil Costin, Liceul pedagogic Baia Mare ; Aurica Drețcanu, Liceul pedagogic, Caransebeș ; Ligia Secoșianu, Liceul de filologie-istorie, Timișoara.

Mențiuni : Daniela Balu, Brașov ; Eugenia Bucur, Tîrgu Mureș ; Dorina Coman, Focșani ; Cristina Neguț, București ; Claudia Nicula, Deva ; Anca Toduț, București.

CLASA a X-a

Premiul I : Pompiliu Crăciunescu, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin.
Premiul II : Ioana Stan, Liceul „Zinca Golescu", Pitești.
Premiul III : Mihaela Cernăuți-Gorodețchi, Liceul „M. Eminescu", Iași.
Premii speciale : Ioana Marinescu, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București ; Mariana Milășan, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș ; Adriana Pop, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare ; Iolanda Sterpu, Liceul „M. Eminescu", Iași.
Mențiuni : Venera Andrei, București ; Manuela Bugariu, Timișoara ; Angela Burlan, București ; Delia Dorcea, Satu Mare ; Otilia Moldovan, Timișoara ; Raluca Tacciu, București.

CLASA a XI-a

Premiul I : Mona Paiu, Liceul „M. Eminescu", Iași.
Premiul II : Sanda Delia Mălăescu, Liceul „Zoia Kosmodemiaskaia", București.
Premiul III : Lelia Firescu, Liceul de filologie-istorie, Craiova.
Premii speciale : Irina Airinei, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București ; Cristian Bolog, Liceul „Ady-Șincai", Cluj-Napoca ; Corina Chirea, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele ; Maria Finta, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș ; Sorina Măcăreanu, Liceul „M. Eminescu", Iași ; Daniela Popescu, Liceul pedagogic, Tîrgoviște ; Ramona Rusenescu, Liceul „Dr. I. Meșotă", Brașov ; Adelina Stănescu, Liceul „C.D. Gherea", Ploiești ; Anișoara Trif, Liceul pedagogic, Baia Mare ; Marinica Zgriba, Liceul pedagogic, Caransebeș.
Mențiuni : Constantin Cioancă, Piatra Neamț ; Mihaela Cioloca, Timișoara ; Radu Costa, Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj ; Ioana Dobrei, Satu Mare ; Daniela Fulga, Drobeta Turnu-Severin ; Carmen Gherman, Florentina Gui, București ; Violeta Marinescu, Buzău ; Mirela Matei, Reșița ; Angela Mercea, Satu Mare ; Claudia Păucă, Iași ; Victoria Popovici, București ; Adela Rogojinaru, Slatina ; Radu Roșu, Timișoara ; Iudith Wasserman, Iași ; Alexandru Zoicaș, Buzău.

CLASA a XII-a

Premiul I : Marina Meliu, Liceul „M. Eminescu", Constanța.
Premiul II : Mădălina Ciurea, Liceul „M. Eminescu", Constanța.
Premiul III : Otilia Hedeșan, Liceul pedagogic, Arad.
Premii speciale : Mariana Bara, Anca Florina Boglea, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia", București ; Dana Cojocaru, Liceul „G. Enescu", București ; Daniela Firănescu, Liceul de filologie-istorie, Craiova ; Mariana Griguță, Liceul pedagogic, Baia Mare ; Marina Macău, Liceul „M. Eminescu", Buzău ; Mirela Mahu, Liceul „V. Alecsandri", Bacău ; Rada Nedelcu, Liceul pedagogic, București ; Ica Pop, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare ; Georgeta Serea, Liceul pedagogic, Focșani ; Mihaela Tudoran, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București.
Mențiuni : Adriana Bonciu, Caransebeș ; Mihaela Dumitru, Tîrgoviște ; Maria Lungocia, Caransebeș ; Ruxandra Sin, București ; Daniela Veriș, Brașov.

Licee de matematică-fizică, industriale și alte profiluri

CLASA a IX-a

Premiul I : Aurelian Pavelescu, Liceul industrial „Vasile Roaită", Rîmnicu Vîlcea.
Premiul II : Daniela Baciu, Liceul industrial „Unio", Satu Mare.
Premiul III : Claudia Ceaușu, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timișoara.

Premii speciale : Delia Dăescu, Liceul „Al. I. Cuza", Focșani ; Alina Păunoiu, Liceul de matematică-fizică nr. 1. Timișoara ; Anca Segal, Liceul „M. Viteazul", București ; Eva Vogel, Liceul „M. Eminescu", Satu Mare.

Menționi : Mihaela Bîcoi Pascaru, Petroșani ; Adina Blendea, Făgăraș ; Carmen Borza, București ; Călina Ciobanu, Bacău ; Ramona Cîmpeanu, Craiova ; Camelia Drăgușanu, Rădăuți ; Ramona Fechete, Satu Mare ; Anda Florescu, București ; Dana Koos, Timișoara ; Roxana Pătrașcu, București ; Adela Țicudean, Tîrgu Mureș.

CLASA a X-a

Premiul I : Mihaela Gheorghe, Liceul „I.L. Caragiale", Ploiești.

Premiul II : Simona Martin, Liceul „O. Goga", Sibiu.

Premiul III : Camelia Motoș, Liceul industrial „Azur", Timișoara.

Premii speciale : Veronica Andronache, Liceul de matematică-fizică, Caracal, jud. Olt; Maricica Beretchi, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare ; Andreea Iurașcu, Liceul de matematică-fizică nr. 3, București ; Bogdan Lazăr, Liceul „Ștefan cel Mare", Suceava.

Menționi : Elena Alexandrache, Vaslui ; Mirela Bozsoki, Sighișoara, jud. Mureș ; Magdalena Constantin, București ; Daiana Curtean, Satu Mare ; Ioana Grigore, București ; Eugen Georgescu, Craiova ; George Iancu, Turnu Măgurele ; Ileana Măciucă, Timișoara ; Adriana Moise, Constanța ; Ionela Pescariu, Ciacova, jud. Timiș ; Dana Vinț, Baia Mare.

CLASA a XI-a

Premiul I : Daniela Iordache, Liceul „I. L. Caragiale", București.

Premiul II : Ionica Calotă, Liceul „Gh. Murgoci", Brăila.

Premiul III : Drăguța Mihalcea, Liceul de matematică-fizică, Urziceni, jud. Ilfov.

Premii speciale : Codruța Bucurescu, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Cluj-Napoca ; Ana Maria Halmi, Liceul industrial nr. 4, Baia Mare ; Angelica Hușanu, Liceul „M. Kogălniceanu", Vaslui ; Liana Simion, Liceul „T. Vladimirescu", Tîrgu Jiu ; Viorica Stoica, Liceul industrial nr. 2, Craiova.

Menționi : Carmen Barbăneagră, Tulcea ; Gabi Căpîlnean, Alba Iulia ; Alexandru Cînța, Buzău ; Daniela Damian, Rodica Dronca, Timișoara ; Cristina Dumitrescu, Oradea ; Enikö Huszár, Tășnad, jud. Satu Mare ; Aureliana Ionescu, București ; Maria Martin, Arad ; Adriana Munteanu, București ; Liliana Munteanu, Zalău ; Adriana Nagy, Timișoara ; Adela Naum, Reșița ; Adriana Neagu, Călărași, jud. Ialomița ; Leonard Popa, Bacău ; Valentina Preda, Cristina Rinciog, Mihaela Spahiu, București ; Florin Zamfirescu, Botoșani.

CLASA a XII-a

Premiul I : Marina Dumitriu, Liceul de informatică, Iași.

Premiul II : Carmen Dragalina, Liceul industrial nr. 6, Constanța.

Premiul III : Mariana Porumbel, Liceul energetic, Rîmnicu Vîlcea.

Premii speciale : Simona Avram, Liceul „C. Brediceanu", Lugoj ; Iuliana Berescu, Liceul industrial nr. 4, Ploiești ; Dan Bodnar, Liceul „Ștefan cel Mare", Suceava ; Gheorghe Cîrstian, Liceul industrial, Pătîrlagele, jud. Buzău ; Gina Cîtu, Liceul „Tudor Vladimirescu", Tîrgu Jiu ; Carmen Crăciunescu, Liceul industrial nr. 28, București ; Daniela Ionescu, Liceul „M. Eminescu", Satu Mare ; Anton Iuga, Liceul „Decebal", Deva ; Anca Marian, Liceul de științe ale naturii, Brașov ; Marina Mitre, Liceul de matematică-fizică, Baia Mare ; Floricel Mocanu, Liceul „Unirea", Turnu Măgurele;

Adelina Patrichi, Liceul „N. Bălcescu", București ; Coculeana Perea, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare ; Iozefina Săsărman, Liceul industrial Beclean, jud. Bistrița Năsăud ; Renate Szakal, Liceul industrial „Azur", Timișoara ; Florin Vasilescu, Liceul „Matei Basarab", București.

Mențiune : Eugenia Mușat, București.

Limba și literatura maghiară

CLASA a VII-a

Premiul I : Enikő Madas, Liceul „Al. Moghioroș", Oradea.

Premiul II : Adela Hodor, Liceul de matematică-fizică, Sfintu Gheorghe, jud. Covasna.

Premiul III : Krisztina Bálint Fazakas, Școala nr. 14, Cluj-Napoca.

Premii speciale : Enikő Darőczi, Școala nr. 2, Tîrgu Mureș ; Enikő Osváth, Școala din comuna Geoagiu, jud. Harghita ; László Tamás, Școala nr. 6, Hunedoara ; Ildikó Telegdy, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.

Mențiuni : Sándor Gál, Pănet, jud. Mureș ; Attila Kovács, Timișoara ; Andrea Monus, Oradea ; Margit Pataki, Sărmășag, jud. Sălaj ; Sándor Sajó, Pănet, jud. Mureș.

CLASA a VIII-a

Premiul I : Zsuzsanna Kiss, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureș.

Premiul II : Judit Nagy, Școala nr. 1, Miercurea Ciuc.

Premiul III : Magdolna Dudás, Școala nr. 8, Baia Mare.

Premiu special : Emese Ványi, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.

Mențiuni : Rozália Csiszér, Deva ; Erzsébet Demeter, Sfintu Gheorghe, jud. Covasna ; Zsuzsa Mester, Cluj-Napoca ; Tibor Szöllösy, Tîrgu Mureș ; Emese Ványi, Satu Mare.

CLASA a IX-a

Premiul I : Enikő Janovits, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc.

Premiul II : Judit Czilli, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.

Premiul III : Csilla Schreiner Barjáth, Liceul „I. Slavici", Arad.

Premii speciale : Katalin Erdős, Liceul de matematică-fizică nr. 5, București ; László Kristály, Liceul „Unirea", Brașov ; Berta Szász, Liceul agroindustrial Crasna, jud. Sălaj ; Zsuzsa Zsizsmann, Liceul de artă, Cluj-Napoca ; István Wagner, Liceul „Brassai Samuel", Cluj-Napoca.

Mențiuni : Árpad Buzogány, Cristuru Secuiesc, jud. Harghita ; Gyöngyvér Győrfi, Timișoara ; Irén Illés, Deva ; Anna Sylvester, Sf. Gheorghe, jud. Covasna ; Mária Tandi, Oradea ; Sándor Tőzsér, Arad.

CLASA a X-a

Premiul I : Ildikó Szabó, Liceul „Al. Moghioroș", Oradea.

Premiul II : Gabriela Györbíró, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc.

Premiul III : Szidónia Kádár, Liceul „Unirea", Brașov.

Premii speciale : Zoltán Abrám, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare ; Csilla Gábor, Liceul de matematică-fizică nr. 3, Cluj-Napoca ; Gizella Marx, Liceul industrial nr. 5,

Satu Mare ; Enikő Sándor, Liceul industrial nr. 2, Arad ; Erika Tácsi, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timişoara ; Csilla Zitzmann, Liceul industrial nr. 2, Tîrnăveni.

Menţiuni : Mária Ildikó Biró, Sibiu ; Gábor Csire, Bucureşti ; Hajnalka Keresztély, Sibiu ; Réka Nagy, Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

CLASA a XI-a

Premiul I : Katalin Török, Liceul de matematică-fizică, Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

Premiul II : Gizella Albert, Liceul pedagogic, Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita.

Premiul III : Katalin Csucsuj, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca.

Premii speciale : Soltán Farnos, Liceul industrial „Bethlen Gábor", Aiud ; Izabella Gáspár, Liceul „I. Slavici", Arad ; Enikő Lőrinczi, Liceul „Gh. Şincai", Baia Mare ; Péter Lukács, Liceul „Bethlen Gábor", Aiud ; Sarlota Papp, Liceul de filologie-istorie, Sf. Gheorghe, jud. Covasna ; Ágnes Pethő, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc ; Annamária Szilagyi, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare ; Erzsébet Tarczali, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc ; Zsuzsa Veres, Liceul de filologie-istorie, Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

Menţiuni : Laura Sajter, Braşov ; Csaba Szabó, Tîrgu Mureş.

CLASA a XII-a

Premiul I : Ágnes Berecz, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare.

Premiul II : Katalin Balla, Liceul „Mihai Viteazul", Turda.

Premiul III : Irén Gáspár, Liceul de filologie-istorie, Sfîntu Gheorghe, jud. Covasna.

Premii speciale : Dénes Albert, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timişoara ; Annamária Bartha, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare ; Katalin Bede, Liceul „Salamon Ernő", Gheorghieni, jud. Harghita ; Judit Gál, Liceul industrial nr. 5, Satu Mare ; Marta Józsa, András Keszthelyi, Liceul „Ady-Şincai", Cluj-Napoca ; Melánia Magyari, Liceul „Bethlen Gabor", Aiud ; Éva Mészaros, Liceul „Al. Papiu Ilarian", Tîrgu Mureş ; Melinda Molnár, Liceul pedagogic Odorheiu Secuiesc, jud. Harghita ; Márta Sipos, Liceul de filologie-istorie, Oradea ; Zsuzsa Tapoli, Liceul industrial, Carei ; Tibor Tóth, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timişoara.

Menţiuni : Júlia Czirmai, Bistriţa ; Ilona Gönczi, Oradea ; Ilona Guther, Bistriţa.

Limba şi literatura germană

CLASELE VII — VIII

Premiul I : Edda Hegedüs, clasa a VII-a, Şcoala nr. 6, Timişoara.

Premiul III : Kinga Gáll, clasa a VIII-a, Şcoala nr. 2, Sebeş

Menţiune : Kirsten Friok, clasa a VII-a, Liceul de matematică-fizică nr. 6, Bucureşti.

CLASELE IX — XII

Premiul I : Gertraud Schmidt, clasa a IX-a, Liceul „Lenau", Timişoara ; Theodor Herbert, clasa a X-a, Liceul de matematică-fizică nr. 6, Bucureşti ; Erwin Binder, clasa a XII-a, Liceul de matematică-fizică, Sebeş.

Premiul III : Christel Temişan, clasa a XI-a, Liceul de matematică-fizică nr. 6, Bucureşti.

Premiu special : Cristina Teşilă, clasa a X-a, Liceul de matematică-fizică nr. 6, Bucureşti.

Demostene Botez și revistele școlare

Prof. ION BUZAȘI
Liceul industrial nr. 1, Blaj

Scriitorii noștri au privit cu simpatie revistele școlare și au încurajat „tinerele condeie", așa cum demonstrează Tudor Opriș în lucrarea *Reviste literare ale elevilor* (E.D.P., 1977).

Despre Demostene Botez, de pildă, aflăm că în perioada studiilor la Liceul internat din Iași, a scos, împreună cu colegul N. Râmniceanu, revista ilustrată *Ignorantia*, iar după Eliberare a fost un sfătuitor al „tinerelor talente", acordînd interviuri asupra condiției debutului și lecturilor în paginile unor publicații pentru tineret. Această a doua ipostază a activității autorului *Bucuriei tinereții* este completată prin scrisoarea de mai jos. Profesoara Elena Moldovan coordona, în deceniul trecut, apariția revistei școlare *Muguri*, organ al Clasei pionierilor din Turda. A solicitat părerea și colaborarea unor reprezentanți de frunte ai scrisului românesc contemporan. La solicitările profesoarei au răspuns Demostene Botez, Eugen Jebeleanu ș.a. Demostene Botez făcea unele obiecții cu privire la conținutul revistei. La tăcerea profesoarei, urmează a doua scrisoare, invitație la o confruntare sinceră de păreri, și, în același timp, oferta unei colaborări la publicația școlară *Muguri*, cu poezia inedită *Maculatorul*.

3 februarie 1968

Stimată tov. profesor Elena Moldovan,

Sper că scrisoarea ce v-am trimis nu v-a supărat prea mult. Ea exprimă sincera mea părere, și chiar aș dori să aflu tot atît de sincera d-tale părere asupra celor scrise de mine.

Mi-am adus aminte că mi-ați cerut și o colaborare.

Iat-o alăturat. Nu știu dacă maculatoarele mai fac parte din rechizita școlarului.

Cu deosebită stimă,
Demostene Botez

P.S. Dacă apare, trimiteți și mie un număr.
Poezia e inedită.

Iat-o, alăturat. Nu știu dacă maculatoarele mai fac parte din rechizita școlarului
Cu deosebită stimă.
Demostene Botez
P.S. Dacă apare, trimiteți și mie un număr
Poezia e inedită.

O dezbatere și două întîlniri la Satu Mare

Prof. TEODOR CURPAȘ,
Directorul Casei personalului
didactic, Satu Mare

Revistele școlare au ocupat și ocupă un loc important în ansamblul activităților de educare a elevilor, de stimulare a creativității și a dragostei pentru muncă și învățătură.

Peste 200 de elevi, reprezentînd toate județele țării, au participat la o dezbatere pe această temă în cadrul programului olimpiadei de la Satu Mare. Din cele 36 de înscrieri la cuvînt am reținut propuneri menite să ducă la îmbunătățirea conținutului revistelor școlare, a calității editoriale și a schimbului de reviste între școli și între județele țării, în scopul cunoașterii reciproce a acestei forme de activitate.

Revista școlară este o publicație a elevilor, editată de Comitetul U.T.C., conducerea școlii și cadrele didactice. Animator al revistei nu poate fi decît unul dintre profesori, de obicei cel ce răspunde de cercul de creație din școală. Revista trebuie să reflecte viața școlii, să răspundă multiplelor preocupări ale elevilor (știință, tehnică, literatură, artă etc.). Cîteva rubrici au caracter permanent în structura revistei (articolul de fond, creații originale, interviuri, curiozități științifice, sărbătorim pe..., sport, poșta redacției etc.).

Se pot edita numere festive ale revistei (cu ocazia evenimentelor importante din viața social-politică, aniversări ale școlii, deschiderea anului școlar). Colectivele de redacție, sub îndrumarea profesorului coordonator, alcătuiesc sumarul revistei, macheta, asigură ilustrarea ei, iar la nivelul claselor numesc corespondenți prin care popularizează revista.

Participanții la dezbaterea de la Satu Mare s-au referit la tradiții ale unor reviste editate la Blaj, Beiuș, Cluj, Brașov, Sibiu, Oradea, Năsăud, București, în care au apărut poezii originale, studii literare și istorice, proză artistică, culegeri de folclor, monografii, traduceri etc. Revistele constituie o școală de creație literară și științifică, de educație patriotică, în care s-au format scriitori și oameni de știință ca : G. Coșbuc, O. Goga, Șt. O. Iosif, Ion Barbu, Henri Coandă, Gh. Țițeica ș. a.

Revistele școlare își deschid astăzi paginile cu generozitate iubitorilor de frumos și de adevăr.

Elevii din Satu Mare au prezentat cîteva numere din revistele județului : *Poteci, Luceafărul, Muguri, Azur, Tehnicus, Diak-Szo,* pe marginea cărora s-au purtat discuții. S-a tras concluzia că revistele școlare trebuie să răspundă comenzii sociale, să contribuie la formarea multilaterală a tineretului.

După dezbaterea condusă de prof. Nae Antonescu, președintele filialei Satu Mare a S.S.F., elevii s-au întîlnit în ziua de 9 aprilie a.c. cu reprezentanți ai revistei *Tribuna* din Cluj-Napoca : criticul Petru Poantă, scriitorul Vasile Sălăjean, poetul Theodor Mihădaș, și poeții sătmăreni Dorin Sălăjean și Al. Pintescu. Poetul Th. Mihădaș a făcut o interesantă expunere despre poezia patriotică.

A doua întîlnire a elevilor participanți la olimpiada de la Satu Mare a avut loc în ziua de 10 aprilie cu romancierul și dramaturgul D. R. Popescu, redactor șef al revistei *Tribuna*, și cu prof. univ. dr. Ion Vlad, rectorul Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca. Întrebările elevilor și răspunsurile invitaților au constituit emoționante momente ale programului celei de-a XXIII-a ediții finale a Concursului de literatură „M. Eminescu", care a avut loc la Satu Mare între 7 și 13 aprilie 1980.

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar al municipiului București

După o întrerupere de cîțiva ani, revista *Gînduri tinere* a Liceului de științe ale naturii nr. 1 din București reintră în circuitul publicațiilor școlare. Nu știm cum arătau și ce cuprindeau numerele mai vechi ale acestei reviste. Putem afirma însă că acest prim număr din noua serie este interesant și atractiv, de la coperta foarte sugestivă pentru lumea de preocupări a elevilor și dascălilor ce-și desfășoară activitatea în acest liceu, copertă cu un perfect echilibru compozițional al elementelor și cu o plăcută îmbinare a culorilor, și pînă la ultima rubrică, de pe ultima pagină.

Articole, bine scrise, consacrate însemnătății Congresului al XII-lea al partidului, marelui forum al tineretului, sărbătoririi a 2050 de ani de la înființarea primului stat dac centralizat, Festivalului național „Cîntarea României", integrării învățămîntului cu cercetarea științifică și producția etc., demonstrează buna orientare a colectivului de redacție și a colaboratorilor revistei.

Printre rubricile care ridică substanțial nivelul valoric al acestei publicații amintim pe cele intitulate : *Personalități marcante ale culturii și științei românești ni se adresează* (în cadrul căreia sînt publicate două interviuri — unul cu academicianul Șerban Cioculescu și altul cu conf. dr. C. D. Albu, de la Institutul Național de chimie), *Să ne cunoaștem înaintașii* (în numărul la care ne referim se face o prezentare a lui Constantin I. Istrati — 1850—1918 — care a fost primul profesor de chimie organică la Universitatea din București, președinte al Academiei Române, membru al Academiei de Științe și al Academiei de Medicină din Paris, mare ofițer al Legiunii de onoare franceze), ca și rubrica în care revista își propune să tipărească texte inedite ale scriitorilor noștri, începînd, de data aceasta, cu o conferință a lui Mihail Sebastian, rostită la Radio, în ziua de 28 octombrie 1933, pe tema : *Copilul în romanul românesc.*

Deosebit de interesante sînt articolele care prezintă o parte a activității cercurilor de chimie, științe ale naturii, matematică, precum : *Vrednicul și talentatul nostru prieten — creierul*, articol semnat de eleva Corina Ganea (clasa a X-a B), *Peripețiile apei grele* — de Liliana Cătrună (clasa a IX-a D) și *Ingineria genetică — una dintre cele mai fabuloase performanțe ale acestui secol*, articol scris de eleva Anca Totolici (clasa a XII-a B).

O altă revistă care apare, de asemenea, după o întrerupere de cîțiva ani este *Funigei*, aparținînd Liceului „I. L. Caragiale" din capitală. Remarcăm, cu satisfacție, odată cu schimbarea formatului, o păstrare și chiar o sporire a valorii acestei publicații, distinsă, cîndva, cu premii care o așezau printre cele mai bune din țară.

Un conținut bogat și plin de interes, structurat în rubrici ca *Tribuna muncii*, *Mari aniversări*, *Știință, cercetare*, *Suflete de foc, litere de aur*, *Cronici și comentarii*, *Curiozități*, *Umor* etc., redactare îngrijită, ilustrație sugestivă — iată cîteva dintre calitățile primului număr din noua serie a revistei *Funigei*. Printre alte secvențe din paginile revistei, merită menționate poeziile semnate de Victoria Nicolau, Ramona Fotiade, Carmen Popescu, Radu Trandafir, Constantin Tudosoiu, articolul Dianei Simionescu : *O lectură posibilă a romanului „Nopțile de sînziene" de Mihail Sadoveanu* — de la a cărui naștere se împlinesc în toamna aceasta 100 de ani, studiul de literatură comparată : *Confluențe literare între „Hanu-Ancuței" de M. Sadoveanu și „Nopți la Hanul din Antimovo" de Jordan Jovkov*, aparținînd Ramonei Fotiade, articolele din rubrica *Știință, cercetare*, ca și nenumăratele și prețioasele informații pe care le aduce Andreea Gorgonet despre organismul omenesc în secvența *E bine să știm.*

Pentru prima dată prezentăm revista *Valențe*, a Liceului industrial nr. 5 din București. Dînd la o parte coperta cu un desen sugestiv, dar în culori șterse, cititorul se confruntă cu materiale în stare să ofere o imagine convingătoare despre diversitatea preocupărilor, aptitudinilor și talentelor elevilor care învață și muncesc în acest liceu industrial cu profil de chimie. Remarcăm, dintre acestea : dezbaterea *despre tinerețe, educație, răspunderi*, articolele : *Elevul și meseria aleasă, Între viață, producție și școală, Chimia românească în trecut, prezent și viitor, Poluarea limbii*, grupajul de informații selectate din activitatea cercurilor de specialitate, unele dintre poeziile semnate de Veronica Petraru, Elena Coman, Amalia Predescu, rubrica *Cine știe... răspunde !* ș.a.

Menționăm, de asemenea, două reviste cu același titlu : *Lyceum*, una aparținînd Liceului de matematică-fizică din Alexandria, cealaltă Liceului industrial nr. 1 din Tecuci, ambele — publicații serioase, care se străduiesc să-și onoreze din ce în ce mai bine menirea. Dintre atîția colaboratori valoroși, amintim aici două talente incontestabile : Iuliana Ghiță, de la Liceul din Alexandria și colega ei — Eliza Băicoianu — de la Tecuci.

Din Suceava ne-au sosit încă două reviste : un nou număr al *Anilor de ucenicie*, publicație editată de Școala generală nr. 1, distinsă cu premiul I pe țară în cadrul ediției a II-a a Festivalului „Cîntarea României", și *Licăriri* (nr. 17, 1980), aparținînd Școlii generale nr. 2. Pentru că despre prima revistă am avut prilejul să scriem în mod laudativ de mai multe ori, ne face plăcere să remarcăm, de data aceasta, valoarea deosebită a revistei *Licăriri*, în numărul la care ne referim excelînd cu deosebire ilustrația, realizată, în cea mai mare măsură, cu foarte frumoase și valoroase desene ale copiilor, ucenici ai tovarășei profesoare Eugenia Goraș.

Noul număr (3) din foaia volantă — *Steaua* — editată de elevii Liceului industrial nr. 8 din Buzău ne confirmă bunele impresii exprimate în cronica anterioară, evidențiind, încă o dată, seriozitatea și priceperea colectivului de redacție, ca și aptitudinile ziaristice ale multor colaboratori.

Cu deosebită plăcere am cercetat nr. 9—10, martie 1980 al revistei *Coloane*, editată de Grupul școlar de pe lîngă Întreprinderea de vagoane din Caracal. Dense, cele optzeci de pagini ale revistei își orînduiesc vibrațiile, atît de sincere și înalte, transpuse în cuvinte de cele mai multe ori „potrivite" cu grijă și talent, în jurul a nenumărate secvențe, dintre care remarcăm : *Slova de foc și slova făurită* — creații ale elevilor închinate Congresului al XII-lea al partidului — *Era entuziasmului*, cuprinzînd informații, însemnări, dezbateri despre viața și munca uteciștilor școlii, *File din jurnalul brigăzii* — *„Oltul"*, care a participat la lucrările de pe șantierul canalului Dunărea — Marea Neagră, *Uzina vie* — cu aspecte din activitatea practică a elevilor desfășurată în atelierele școlii și în uzina patronatoare, *Ștafeta generațiilor* (cu subtitlul — „Ei au fost, sînt și vor fi elevi ai școlii noastre"), *Seralul în viața școlii* — rubrică foarte interesantă, mai puțin prezentă în alte reviste, *Tribuna specialistului în industrie, În anticamera examenului* etc. Semnalăm și pentru alte școli, pentru alte publicații școlare, o inițiativă foarte frumoasă care tinde să devină o valoroasă tradiție : organizarea „Zilelor revistei *Coloane*", despre care numărul de față realizează o amplă și sugestivă cronică a desfășurării variatelor și interesantelor manifestări culturale, artistice, științifice și sportive ce au avut loc cu acest prilej. Prezența poetului Virgil Carianopol, originar din Caracal, la această vibrantă sărbătoare i-a sporit, după cum rezultă din cronica amintită, strălucirea. În interviul acordat publicației la care ne referim, îndrăgitul și atît de talentatul poet afirma la un moment dat : „Întreprinderea de vagoane Caracal clădește un monument... (pe aceste locuri — n.n.) prin apariția revistei *Coloane*, dînd aripi atît elevilor, cît și profesorilor, îndrăgostiți de frumos și de ce este românesc...". Subscriem și noi la

această opinie, remarcînd, totodată, că așteptăm cu interes alte apariții ale revistei *Coloane*.

Am cercetat și un nou număr al revistei *Lumină în retortă*, redactată de Liceul sanitar din Galați, care ne-a prilejuit, încă o dată, întîlnirea cu numeroase elemente ce ne vorbesc despre activitatea bogată, căutările și împlinirile unui colectiv de elevi entuziaști, pasionați, asupra cărora se exercită influența unor competenți dascăli. Revista reprezintă din plin, așa cum se și cuvine, însemnele profilului școlii care o elaborează. Interesant este și suplimentul literar — *Miorița* — (al revistei), redactat de un colectiv coordonat de profesoara Tatiana Panait. Ne permitem să sugerăm redacției ca în viitor suplimentul literar să devină o parte propriu-zisă a revistei *Lumini în retortă*, așa cum se petrec lucrurile în toate publicațiile noastre școlare.

Tot din Galați ne-a sosit un nou număr (4—5, 1980) al revistei *Petale de lumină*, editată de Organizația pionierilor de la Școala generală nr. 29 din localitate, publicație valoroasă despre care, ca și altă dată, rostim, cu bucurie, un cuvînt de laudă. Remarcăm, printre altele, preocuparea susținută a micilor gazetari gălățeni de a aprecia eforturile și succesele colegilor lor de la alte reviste, de a publica un *Atlas liric*, cuprinzînd creații ale colegilor din țară, ca și o *Vitrină a cărții* pentru copii. Meritorie este și preocuparea unor cadre didactice de a realiza portrete evocatoare ale unor „scriitori gălățeni de altădată". În numărul la care ne referim este prezentat scriitorul B. Jordan.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BRĂILA

Spintecat, întunericul se desfăcea în două acoperind de o parte și de alta a căii ferate verdele abia răsărit al cîmpiei.

Simțeam răcoarea timpului și șerpuirea apăsată a trenului. Undeva ploua, iar la Sinaia locul se lumină de vraja ninsorii albe. Pe geamurile aburinde, ici și colo, fumuri înalte strecurate prin lumina roșie a becurilor vesteau existența vieții în nemișcarea tîrzie.

Vecinul nostru de compartiment mergea la Războieni și acest cuvînt ne aduse aminte că olimpiada e tot o luptă — lupta cu tine însuți. Vor fi mulți la Satu Mare, dar nu ne este teamă. Întrecerea e cauza. Scopul e cîștigarea unei experiențe noi.

Dincolo de geamuri se întindea, mîndru, Ardealul cu munții, cu apele și oamenii săi, iar pe frunțile noastre înfierbîntate curgeau picături de Dunăre. Soarele se trezi și odată cu el cîmpia. Coboram într-o gară necunoscută, dar în care oamenii aveau același chip cu cei pe care îi știam și numai ospitalitatea și gesturile lor făceau să înțelegem că sîntem departe de casă. Aceste gesturi aveau să ne învăluie timp de o săptămînă într-o avalanșă de bunătate și omenie.

Pe o stradă sătmărenii vor să semene oameni, căci au construit aici lăcaș de piatră cărților într-un liceu căruia i-au dat numele fiului Moldovei, al Transilvaniei și al întregii țări românești : Mihai Eminescu. Chipul poetului veghează la intrare ca o făclie, ca un stindard, ca un îndemn la visare. Noi, care ne adunasem la concurs sub imboldul acestui nume, îl regăseam și aici, căci Eminescu e tot și e-n toate.

Sătmărenii ne-au condus — ghizi fideli și mîndri — prin cele mai frumoase locuri. La Carei am văzut flacăra libertății ca o coloană infinită luminînd chipurile soldaților în mișcare. La Vama, olarii frămîntau pămîntul într-o mîngîiere udă și-l

prefăceau în strâchini împodobite cu motive populare. La Negreşti, satul şi oamenii s-au înnoit, dar sufletul e acelaşi : strămoşesc, oşenesc. Într-un alt sat am văzut căsuţa sărăcăcioasă a unui mare poet luptător — Ady Endre.

Cîntecele pionierilor au răsunat în toate limbile, iar actorii au jucat pentru noi *D-ale carnavalului*. Şi peste tot, aceeaşi ospitalitate şi acelaşi zîmbet cald au făcut să simţim mîndria acelor oameni pentru plaiurile lor.

La întoarcere, pe cîmpiile mute somnul a biruit zvîrcolirea pleoapelor. În acel tren, în acea noapte, am regăsit în vis ziua de primăvară de ieri cu toată nostalgia şi verdele ei. A rămas o frumoasă amintire de vacanţă.

IONICĂ CALOTĂ
Liceul de matematică-fizică „Gh. Murgoci"

FOCŞANI

La activitatea cenaclului literar „Speranţe" participă 28 de elevi pasionaţi de frumos, de poezie şi de proză.

Activitatea cenaclului se desfăşoară lunar, sub conducerea tovarăşului profesor Enache Mîndrescu.

La 15 ianuarie 1980, cenaclul nostru a sărbătorit împlinirea a 130 de ani de la naşterea lui Mihai Eminescu. În vacanţa de primăvară am organizat o excursie literară : în Moldova expediţia „Căutătorii de comori", în Ţara Vrancei, „leagănul Mioriţei".

În ciuda vîrstei lor, aflaţi la un nivel de cunoaştere a tehnicilor prozodice şi cu sensibilitate lirică, cei mai tineri poeţi ai şcolii atestă prezenţa unor vocaţii autentice.

DANIELA STOICA,
Şcoala generală nr. 5

ORADEA

În activitatea Liceului de matematică-fizică „Al. Moghioroş" din Oradea, accentul principal cade pe însuşirea temeinică a disciplinelor fundamentale. Dar societatea noastră are nevoie de oameni care îndrăgesc limba şi literatura ei, în aceste condiţii, cercul întregeşte cunoştinţele de literatură însuşite în clasă.

Activitatea cercului este multilaterală. Astfel, am organizat concursuri tinere condeie, concursuri de ortografie pentru clasele gimnaziale ş.a. Revista şcolii *Diákszó* a fost distinsă cu premiul II la Festivalul Naţional „Cîntarea României". În paginile ei, elevii publică versuri şi proză, probleme de matematică, rebus, reportaje din viaţa liceului. Revista are o grafică frumoasă, executată de elevi.

Membrii cercului literar se ocupă şi de culegerea creaţiilor folclorice, care contribuie la păstrarea tradiţiilor culturale locale. Cercul literar a organizat montaje, programe cultural-artistice în memoria unor scriitori : Benedek Elek, Ady Endre, Móricz Zsigmond, József Attila ş.a.

În liceul nostru sînt şi clase care prezintă programe cultural-artistice. Astfel, clasa a XII-a B a întocmit un montaj din poeziile antifasciste ale lui Radnóti Miklós, spectacol cu care colectivul s-a deplasat şi în judeţ.

Clasele gimnaziale au primit premiul III şi titlul de laureat la Festivalul Naţional „Cîntarea României" pentru spectacolul cu o piesă de Méhes György.

În cadrul acţiunilor organizate cu prilejul „Zilei şcolii" (care se sărbătoreşte în fiecare an) au fost invitaţi scriitori (Horvát Imre, Létay Lajos, Marosi Péter), precum şi reprezentanţi ai muzeelor memoriale „Iosif Vulcan" şi „Ady Endre" din Oradea, cu care ocazie s-au subliniat legăturile cultural-literare româno-maghiare din aceste frumoase plaiuri româneşti.

ENIKŐ MADAS şi SZABÓ ILDIKÓ
Liceul „Al. Moghioroş"

ORȘOVA

Cenaclul literar „Inimi tinere" de la liceul „Ștefan Plavăț" are o experiență acumulată de-a lungul a cel puțin 15 ani. La început, a funcționat ca cerc al iubitorilor de literatură denumit „Freamăt de codru". Adoptînd statut de cenaclu, „Inimi tinere" organizează activități pentru elevii care manifestă interes față de studiul literaturii, ale căror modeste înclinații literare se conturează în aptitudini creatoare.

Cenaclul organizează ședințe de lucru bilunare la care se citesc și se discută creații originale ale elevilor. Pentru a da un caracter instructiv-educativ ședințelor am introdus în program : concursurile „Cine știe răspunde", „Cine știe cîștigă" (pe diferite teme, ca de exemplu : *Jules Verne — autorul extraordinarelor călătorii, Adolescența marilor scriitori ; Mihai Eminescu — poet național*), prezentări de cărți noi, informații cu noutățile din librărie, dezbaterea unor noțiuni de teorie și critică literară, rubrica scriitorul meu preferat sau eroul îndrăgit.

Dintre activitățile mult apreciate de elevi menționez audițiile discului-spectacol prin care se îmbină armonios cîntecul cu poezia.

Expozițiile cu noutăți literare, albumele cu creații, publicarea celor mai reușite lucrări în gazetele de perete ale școlii, recitarea lor în cadrul programelor artistice fac atractivă activitatea cenaclului nostru. „Inimi tinere" a organizat excursii cu itinerar literar (menționăm excursia la casa memorială I. Slavici de la Șiria, jud. Arad) și corespondență literară cu membrii cenaclurilor din alte școli.

Prin asemenea activități cenaclul nostru urmărește să contribuie atît la formarea culturii literare a elevilor, cît și la dezvoltarea interesului și pasiunii pentru lectură.

Prof. CAMELIA MĂRCULESCU
Liceul industrial „Ștefan Plavăț"

PITEȘTI

Pentru poezie au fost și sînt deschise mereu marile porți spre profunzime și înălțimi. Așa s-a născut, în urmă cu paisprezece ani, atelierul de creație literară purtînd numele poetului „primelor iubiri", Nicolae Labiș. De atunci, generații însetate de lumină au trăit mesajul patetic al logosului.

Cenaclul „Nicolae Labiș" înseamnă, pentru Liceul de științe ale naturii „Zinca Golescu" din Pitești, integrarea celor mai bune rezultate în circuitul valorilor, înseamnă inima noastră ce bate la unison cu chemarea spre artă, spre frumos. Cenaclul „Nicolae Labiș" înseamnă continuitate. Generații, în succesiunea lor, păstrează mesajul devenirii, miracolul visului ce se transformă în realitatea cuvîntului. Poezia înseamnă, pentru noi, ucenici ai artei logosului, activitate creatoare perpetuă, zbor ancestral în lumină, zbuciumul izvoarelor care zămislesc orice început. N-am știut niciodată de unde a început poezia pe care, în cenaclul dominat de amintirea lui Labiș, am cules-o din sîmburii stinși ai visării...

Atelierul nostru de creație literar-artistică reunește, în „polemici" literare și dezbateri fructuoase, elevi și profesori, oameni de cultură, cu toții iubitori ai artei cuvîntului. În cadrul schimburilor de experiență cu alte cercuri literare din municipiu și județ („Cesarg", „Liviu Rebreanu", „Ion Barbu" ș.a.), participă, alături de elevi, scriitori din județ.

Sub îndrumarea tov. profesoare Livia Popa, cenaclul nostru a organizat o sesiune de comunicări cu tema : *Contribuția literaturii argeșene la dezvoltarea conștiinței socialiste, la formarea omului nou*. Lucrările elevelor : Ioana Stan, Carmen Tănase, Mihaela Cernea au prezentat, în viziuni și structuri originale, literatura argeșeană actuală.

Cele mai reușite creații discutate la cenaclu se regăsesc în paginile revistei *Sînziana*, coordonată de tovarășii profesori Augustin Stoenescu și Florica Constantinescu.

Am purtat mesajul cenaclului „Labiș" la concursul de literatură „Mihai Eminescu" — etapa republicană — de la Satu Mare, care ne-a reunit, într-un amplu schimb de experiență, pe toți cei ce trăim, în incandescența poeziei, a literaturii, emoția creației. Zori de april au găzduit gîndurile și speranțele tuturor : români, maghiari, germani. Ne-au întîmpinat sătmărenii cu zîmbet ospitalier : „Bun venit !"

Pe malul Someșului bătrîn am trăit, într-o atmosferă de puternică efervescență creatoare, emoțiile unui concurs minunat care ne-a purtat pe noi, elevii clasei a X-a, în teritoriul de basm al literaturii populare pînă în profunzimile celei culte : *De la „Miorița" la „Baltagul" de M. Sadoveanu.* Pe plaiurile legendare ale Sătmarului am cules parfumul istoriei și vraja folclorului. Pentru zilele de april ale unui concurs de neuitat, țes acum pînza amintirii.

IOANA STAN
Liceul „Zinca Golescu"

TIMIȘOARA

Cercul „Iubitorii literaturii" organizează o activitate interesantă și atractivă. Astfel, în clasa a V-a și a VI-a am exersat citirea expresivă a unor fabule, basme și interpretarea artistică a unor poezii lirice. În anul acesta ne ocupăm de compoziția și stilul operelor literare și încercăm să creăm și noi fabule, povestiri sau poezii.

Participarea la faza națională a concursului literar „M. Eminescu" mi-a lăsat o impresie adîncă. Ospitalitatea caldă a sătmărenilor, frumusețea orașului de pe Someș, prietenia pe care am legat-o cu alți participanți vor rămîne amintiri de neuitat.

Ziua mult așteptată a concursului a sosit. Am simțit fiorul emoțiilor la deschiderea festivă. M-am bucurat foarte mult cînd am aflat că tema este o compunere liberă : „Ce ar putea povesti ghiozdanul meu". După ce am reflectat cîteva minute, penița mea parcă a început să scrie singură despre întîmplările unei zile de școală. M-am străduit să transpun într-o asemenea formă gîndurile mele, încît să fac cinste acelora care m-au inițiat în tainele literaturii.

Diploma cea mare albastră pe care scrie „Premiul I", trăistuța din Oaș, ceasul de mînă, cărțile au un loc de onoare în camera mea. Ele îmi sînt imbold, mă stimulează să pătrund din ce în ce mai în profunzime în tainele artei cuvîntului.

EDDA HEGEDÜS
Școala generală nr. 6

TINERE TALENTE

Adresăm elevilor rugămintea de a trimite în viitor, pe adresa redacției, creații originale (versuri și proză) pentru rubrica de față, precum și ghicitori, șarade, anecdote, pentru concursul lansat în numărul precedent al revistei. Creațiile originale pentru rubrica *Tinere talente* vor fi însoțite de sumare date biografice, după modelul celor apărute pînă în prezent.

DEBUT

Toamnă

EUGENIA PANAMAROV
Adjud, jud. Vrancea

Aştrii nopţii s-au ferecat
în cupole de aramă
şi-au adormit visînd.
Lumina încîlcită în plete
încălzea atît de puţin
încît tremurul
m-a rupt
de vrajba viselor negre.
Şi cît de toamnă e !
Numai noaptea, răzvrătită peste case
n-o mai vrea
şi o ceartă.

Slăbiciuni tîrzii

VALY LIŢĂ
Liceul „Unirea", Tr. Măgurele

Iubesc fineţea cu care ştergi
plînsul pămîntului
Atunci cînd îi curg idei de arbori
Trăiesc din seva rîsului tău
La încolţirea circuitului în pietre
Mă spăl cu sufletul tău
Pe obrajii aprinşi de-ntuneric.

Meşterul

MARIA-DORINA MUŢIU
Liceul „Octavian Goga", Sibiu

Pămîntul a-nceput
să-şi coacă soare şi
să-şi frămînte stele
în vatra cerului.
Cînd soarele a fost
gata rumenit şi cerul
a-nceput a rîde cu stele
pămîntul a adormit
pe sub maci, agăţat
de stropi de sudoare.

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRŢILOR

I. Heliade Rădulescu interpretat de...

Studiu, antologie, tabel cronologic şi bibliografie de PAUL CORNEA
Bucureşti, Editura „Eminescu", 1980, 277 p.

Istoricul literar Paul Cornea a realizat o excelentă antologie de texte critice, privind viaţa şi opera lui Ion Heliade Rădulescu ; lucrarea — ca structură — nu se depărtează de restul cărţilor din colecţia „Biblioteca critică", inaugurată, acum aproape un deceniu, de Editura „Eminescu" ; originalitatea lucrării constă în faptul că opera lui I. Heliade Rădulescu este rediscutată într-un mod cu totul nou.

Chiar în prefaţa antologiei, Paul Cornea, pornind de la evidenta disparitate a opiniilor critice, referitoare la Heliade, face o delimitare foarte clară a controverselor succesive ce s-au declanşat, atît în privinţa biografiei cît şi în privinţa operei marelui romantic. Dacă disputele privindu-l pe Alecsandri sînt legate de opera sa şi mai puţin de biografie, la Heliade lucrurile se schimbă, disputa avînd „un caracter global, în acelaşi timp literar şi extraliterar". Studiul introductiv, semnat de Paul Cornea, răspunde în primul rînd întrebării : „Cum se explică neobişnuita furie a disputei angajate în jurul său ?" Cazul Heliade, spune autorul antologiei, e fascinant „prin hallo-ul de umbre şi lumini ţesut în juru-i, deopotrivă de istorie şi fabulă". Ţinînd seamă de această fascinaţie, urmărind receptarea critică a operei, Paul Cornea re-

duce la patru factorii ce au determinat aspectul contradictoriu al opiniilor despre Heliade : dezinformația, opiniile răuvoitoare, aspectul opac și nedeterminat al vieții și operei, diversitatea sistemelor de lectură.

Alt aspect al studiului introductiv îl constituie urmărirea *procesului istoric al receptării* ; de altfel, și textele, ordonate într-o expunere cronologică, ilustrează etapele acestui proces.

Prezentarea textelor referitoare la om și operă începe cu opiniile contemporanilor. Primul omagiu contemporan i-l aduce Eminescu prin cele două poeme binecunoscute : *La Heliade* și *La moartea lui Eliade*. Autorul *Luceafărului*, în *Curierul de Iași* (11 martie 1877) publică și un comentariu foarte critic la adresa activității lui Heliade din ultimii ani de viață : „o a doua ediție a gramaticei e o adevărată babilonie de fantasii etimologice, iar poeziile sale sînt stîrpituri de cuvinte străine...". Eminescu se referă la faza italienizantă a operei lui I. Heliade Rădulescu.

Paginile reproduse din Elias Regnault și N. B. Locusteanu se referă mai ales la personalitatea scriitorului. Textul lui Iosif Vulcan e o evocare *(Cînd am văzut pentru prima oară pe Heliade)*, iar acela al lui Hasdeu o suită de două discursuri, la înmormîntarea lui Heliade și la centenarul nașterii. Tonul lui Hasdeu e comemorativ, subliniind mai ales meritele marelui scriitor și om politic.

O secțiune aparte grupează primele studii monografice consacrate lui Heliade : Ovid Densusianu : *O proză poetică și o poezie prozaică*, N. Iorga : *Îl aprobi, îți place, dar nu ți-e drag...*, G. Bogdan-Duică : *Planul poetic de la 1836*, G. D. Scraba : *Dualismul lui Eliad*, G. Oprescu : *Un Atlas îndoit sub greutatea operei și a gîndurilor*.

Capitolul cel mai semnificativ al antoantologiei se intitulează *Redescoperirea lui Heliade*, și privește textele, desigur monografice, adîncite și moderne aparținînd lui D. Popovici și G. Călinescu. Profesorul clujean D. Popovici îl definește ca om drept „un conservator plutind pe valuri socialiste" sau ca poet drept „un clasic îndrăgostit de poezie romantică". G. Călinescu, ocupîndu-se deopotrivă de poezie și de proză, definește opera poetică a lui Heliade „mai mult decît o *Légende des Siècles*, o adevărată *Divină Comedie*, iar despre prozator scrie tranșant : „Eliade este un prozator excepțional, un pamfletar ignorat sub această latură..."

Redescoperirea lui Heliade, operată de G. Călinescu și D. Popovici, a fost profundă și fecundă. Tudor Vianu e prezentat cu un fragment din *Arta prozatorilor români*, în care Heliade, e definit ca „un scriitor retoric", Șerban Cioculescu cu un fragment despre criticul și poetul Heliade, George Munteanu face o reconsiderare a firii dialectice a pașoptistului Heliade, Liviu Leonte se ocupă de Heliade și problemele limbii literare, Al. Piru e prezentat cu un comentariu despre traducerile lui Heliade etc.

Ultimul Heliade, adică cele mai noi contribuții istorico-literare, formează un capitol aparte, cuprinzînd textele comentatorilor afirmați în ultimii treizeci de ani. Printre aceste texte, Paul Cornea a reținut nu numai fragmente sau studii întregi semnate de specialiști, critici și istorici literari, ci și fragmente mai poematice, ca însemnările de lector ale lui Nichita Stănescu *(Iliade, Heliade...)*. Heliade este elogiat aici pentru marea sa creație, pentru marile sale visuri epopeice, dar admonestat pentru eroarea italienizantă : „Ca Cezarul Nero, spune Nichita Stănescu, Cezarul Heliade a încercat să pună foc limbii românești...". Leonid Dimov, aproape tot la modul poematic, redescoperă modernitatea poeziei lui Heliade. Specialiștii se ocupă de probleme aparte : Ion Negoițescu comentează aspectele inovatoare ale liricii lui Heliade vorbind despre „Avîntul imnului și fiorul misterului", Eugen Negrici îl consideră pe autorul *Sburătorului* primul scriitor profesionist român *(Fericitul Heliade)*, iar Mircea Anghelescu drept „creatorul stilului nostru intelectual". Marin Bucur face o delimitare a „poeziei conceptelor" în opera lui Heliade, Alexandru George descoperă un Heliade foarte actual : „Heliade poate fi pentru noi o lecție —, iar pentru posteritatea mai îndepărtată și o victorie — în primul rînd a îndrăznelii". Radu Tomoioagă se ocupă de „Concepția filozofică" a pașoptistului He-

liade, Marin Mincu face o analiză a limbii poetice a scriitorului, iar Ioana Em. Petrescu o identificare „orgolioasă" între individul Heliade și ideile sale poetice.

După cum ușor se observă, antologia de texte critice relative la biografia și opera lui Heliade echivalează cu o adevărată monografie consacrată marelui scriitor pașoptist ; în configurarea acestei monografii intră și amplul studiu introductiv. Paul Cornea e cel mai avizat istoric literar, specializat în romantismul românesc și în același timp un cunoscător al celor mai moderne metode de investigare istorico-literară. Pentru elevi și chiar pentru studenți sau profesori cartea de față devine indispensabilă în abordarea operei lui Heliade și a heliadismului în cultura română.

EMIL MANU

TUDOR ARGHEZI
Pamflete
Antologie, postfață și bibliografie de MARIANA IONESCU
București, Editura Minerva, 1979, 328 p.

Antologia *Pamflete* de Tudor Arghezi, editată în colecția „Arcade" la Editura „Minerva" în decembrie 1979, cuprinde texte selectate de Mariana Ionescu — care semnează postfața și bibliografia — reproduse din *Scrieri*, ediția definitivă, vol. 19, 20, 23—26, 31 și din antologiile *Pagini din trecut* (1956) și *Lume veche, lume nouă* (1958).

În prima parte, volumul cuprinde pamflete apărute în presa vremii (*Facla*, săptămînalul de orientare socialistă al lui N.D. Cocea, ziarul *Seara* și propria revistă *Cronica*) în perioada 1911—1916, în care Arghezi măsoară fundul prăpăstiilor lucrînd cu „peria de sîrmă", „răzătoarea" și „sculele măcelăriei" ; sînt pagini izvorîte din patima temperamentului războinic și agresiv ce pulsează vehement în atacuri împotriva moravurilor, a stărilor de lucruri și infirmităților morale. În această perioadă, „fraza argheziană este un arc încordat ; din fiecare pamflet țîșnesc cu zvîcnet șuierător zeci de săgeți muiate în otravă" [1].

[1] D. Micu, *Tudor Arghezi*, București, Editura Albatros, 1972, p. 94.

În a doua parte a antologiei sînt reproduse pamflete apărute în presa postbelică — *Bilete de papagal*, *Lumea*, *Adevărul literar și artistic*, pagini lucrate „cu undreaua" și cu „fierăstrăul bijutierului".

Reprezentînd ambele momente ale evoluției activității de pamfletar a lui T. Arghezi, volumul ilustrează, totodată, efortul elaborării, preocuparea permanentă a scriitorului pentru expresie, ridicarea speciei din sfera ziaristicii pe treapta elevată a artei. Astfel „pumnul iritat de rîvna de stăpînire a stupidității" a evoluat în „pamfletul frumos, animat și stropit cu lumină", reunind „toate însușirile care fac prețul lucrărilor de artă" (p. 10).

Ținta atacurilor argheziene s-a îndreptat atît împotriva celei de-a „patra puteri în stat" (p. 64), presa, calificînd redacțiile drept „o viermărie de sentimente mici, meschine, de intrigi, de calomnii, de concurențe necinstite" (*Din presă*, p. 66) cît și împotriva revistei *Flacăra (în Moravuri literare)* al cărei director, C. Banu, „simpaticul paracliser al literelor române" (p. 52), devine personaj de prim plan în *Salut, mediocritate*.

Violenței autorului nu-i scapă nici confrații „ce mînjesc hîrtia și dizolvă cuvintele în multă salivă sentimentală", a căror „originalitate s-ar dovedi cam greu" (p. 90), nici atmosfera „campestră și idilică de la Societatea scriitorilor români" (p. 73).

Săgețile înveninate ale verbului argheziian au uneori victime personalități ale vieții literare ca Mihail Dragomirescu, pentru care singura rațiune a existenței este scrisul și de aceea „cu o vervă de școlar" n-a lăsat „colț de ziar sau de revistă neiscălit" (p. 14), Victor Eftimiu care a plecat „la Paris pentru a-și dărui mediocritatea" vechilor săi „admiratori, bărbierii și profesorii universitari" (p. 177) sau Nicolae Iorga, „polemist în absență", căci „Îndată ce are în față pe adversar, arcul i se înmoaie" (p. 254).

Îndreptîndu-și privirile către Universitate, scriitorul își exprimă spiritul polemic în *De la un examen de licență* și *Cocò la*

Universitate, unde „profesorii sînt și foarte ocupați ca să mai aibă timp să se îndeletnicească din cînd în cînd, ca o favoare, și cu obiceiul suplimentar al activității lor, o catedră sau un rectorat" (p. 181).

Anomaliile sistemului de guvernămînt, Senatul, „acest corp bătrîn legiuitor" unde s-au strămutat spectacolele la închiderea stagiunii teatrale, „circul politicii noastre" este „o casă de clovni" (p. 103), Parlamentul care reunește „calvițiile și cărunțeniile precoce deputățești" (p. 194), chiar și *Omul cu ochii vineți*, „călugărul cu coroană de oțel pe frunte", regele care „a ipnotizat o țară" (p. 43) n-au rămas în afara focului mistuitor al artei argheziene.

Satrapul fascist von Killinger care după înfrîngerea armatelor hitleriste de pe Volga pare „un șoarece scos din apă fiartă" *(Baroane*, p. 268), omul de nimic aparținînd faunei din întunericul umed *(Năpîrca)*, „lingăul și licheaua" ale căror însușiri erau promovate de o civilizație superficială, de forme *(Rețete)*, sînt doar cîteva exemple de portrete caricaturale ce compun în ansamblul pamfletelor lui Arghezi tabloul sumbru al imposturii sociale.

Ediția de față cuprinde și pagini reproduse din periodice, care văd pentru prima dată lumina tiparului în volum. Ne referim la *Arhiereul Sofronie Craioveanul*, *Konon episcopul*, *Doi episcopi noi*, *Din Biblia apocrifă*, unde verva satirică a lui Arghezi caricaturizează „sufletele mîntuitoare care se găsesc departe de anafură și de cădelnițe" (p. 38) și la pamfletul antidinastic *Profesia unui rege* a cărui victimă este tînărul ce „manifestă dorința de a fi conducător de nații din ziua nașterii chiar" (p. 62).

În *Postfață*, studiu amplu și documentat, autoarea antologiei, marcînd evoluția speciei de la cronicari la literatura secolului al XIX-lea (cînd pamfletul devine un „gen propriu") și la prima jumătate a veacului nostru, cînd tradițiile fundamentale ale genului ajung la apogeu prin amploare și creativitate, apreciază pe drept cuvînt că Tudor Arghezi este o culme a genului. „Epoca de aur a pamfletului românesc începuse însă odată cu campaniile *Faclei* și durează mai bine de treizeci de ani, coincizînd astfel cu desfășurarea verbului caustic arghezian" (p. 284). După o solidă argumentare a calităților estetice ale pamfletelor argheziene, autoarea analizează direcțiile problematicii reprezentative, demonstrînd cu mijloace de investigație moderne forța creatoare a viziunii marelui maestru al diatribei care și-a „slobozit condeiul în răspăr" (p. 9), lucrînd în adîncime cu intuiția și cu imaginea.

MARICA ANGHELESCU

Curier

VASILE POENARU

Cînd numărul revistei care va cuprinde articolul de față va putea fi citit de corespondenții noștri, aceștia vor fi început un nou an școlar, cuprinși de bucuria inexplicabilă, plină de speranță, a fiecărui început. Le urăm succese depline în noul an școlar !

Grațiela Buru : indignarea dumneavoastră este neîndreptățită. Nu este adevărat că „o poezie, cu cît e mai sofisticată și mai neinteligibilă cu atît e mai apreciată". Trebuie însă știut că poezia nu ascultă de regulile obișnuite ale limbii, că impune ea însăși regulile sale — și anume face aceasta într-un mod firesc, dînd curs necesităților de exprimare a inexprimabilului — prin complexitate — suflet uman. Este, desigur, regretabil că uneori se descoperă texte în care complexitatea mesajului este numai mimată, așa-zisul poet neavînd de fapt nimic de spus. Însă a susține că întreaga poezie românească actuală ar fi golită de conținut este o copilărească exagerare.

Poeziile trimise sînt puțin convingătoare. Versurile sînt, cel mai adesea, stîngace. O anume forță de șoc se simte, datorată imaginilor căutat grotești (cf. poeziile

Viermele veșnic și *Un posibil Crist)* și a absurdului ce simulează profunzimea (cf. poezia *Fața ascunselea)*. Remarcăm, totuși, disponibilitatea fiecărui text de a se alcătui într-o structură cu grad mare de coeziune internă. Lucrați cu seriozitate în continuare : *ars longa...*

Ioan Pricop — Vaslui : judecînd după multele greșeli de ortografie prezente în scrisoarea dumneavoastră, nu s-ar putea spune că ar trebui să așteptăm cu cea mai mare nerăbdare caietul cu șaizeci și trei de poezii cu care binevoiți să ne amenințați : ar fi o minune ca poeziile să cuprindă și altceva decît greșeli de ortografie (știut fiind că talentul și lipsa de temeinică știință de carte nu obișnuiesc să facă împreună bună casă). Ar fi o minune să fie altfel. Cum însă în meseria noastră este obligatoriu să fii dispus a te aștepta la orice minune — trebuie să știți că de fapt așteptăm cu nerăbdare caietul dumneavoastră.

Adrian Ionescu : mai... definită ni s-a părut *Nedefinire*. Celelalte poeme dovedesc că sînteți posesorul unui filon puternic de poezie, dar nu știți încă să eliberați aurul din piatră. Vă ispitește adesea cîte un vers grandilocvent, distrugînd fiorul. Interesantă e și *Cathrinel*, oarecum deosebită de celelalte poezii ale dumneavoastră, însă prea discursivă ca să se poată susține pînă la capăt.

Maria-Dorina Muțiu — Sibiu : se pot alege multe poezii foarte interesante. Ci- : „*Meșterul*. Pămîntul a început să-și coacă soare și / să-și frămînte stele / în cerului. / Cînd soarele a fost / gata rumenit și cerul / a-nceput a rîde cu pămîntul a adormit / pe sub maci, agățat / de stropi de sudoare / / Dați-mi o cer." Propun să renunțați la ultimul vers *(Dați-mi o felie de cer)*, care face întreagă de conotații ale poemului să se piardă, iar cititorul să simtă o nalitate și accidental. Tot așa, va trebui să renunțați la versuri de aceazul altor poezii : ultimele două versuri din *Țara*, primele două versuri e etc. Jocurile de sonorități sînt unul interesant (dar nu tocmai realizat este vorba de poezia *Picături de ecou)*, altul stupid (poezia *Culori)*. Unele fost prezente și într-o scrisoare anterioară și ne amintim a fi vorbit deja e. Vă așteptăm cu noi jocuri și invenții verbale, în spatele cărora să respire, asca seriozitate a Jocului...

Emilia Tismănaru — Turnu Măgurele : v-am răspuns și în numărul trecut, dis- despre poezii asemănătoare cu acestea, dacă nu chiar ceva mai bune. Reconsiați răspunsul, care vă punea într-o lumină favorabilă versurile atîta vreme cît ele nt considerate treptele unei scări la care ulterior, ajungînd în pisc, veți renunța.

Liliana Borșan — Gherla, Cluj : scrisoarea dumneavoastră se țese frumos din versuri și propoziții despre activitatea dumneavoastră, reflecții cuminți și pertinente, întrebări etc. Nu putem alege nici o poezie spre publicare, întrucît nici una nu întrunește calitățile necesare. Sînt însă speranțe ca, în urma unui exercițiu mai îndelungat din partea dumneavoastră, îndreptat spre concentrare, esențializare, să vă putem publica. Deocamdată se vede că ați citit de curînd poezia romantică a secolului trecut.

Aurelian Pavelescu — Rîmnicu Vîlcea: versuri bolovănoase, aspre, imagini parcă delirante ; mai interesante, *Maturitate* și *Vară ;* poezia subintitulată *O filozofie a absolutului meu abstract* este puerilă ; la fel, *Ars poetica*. Scrieți cu prea mare încrîncenare, parcă v-ați răzbuna pe ceva ; mai multă detașare, un ochi mai proaspăt n-ar strica.

Carmen Tania Grigore : Poeziile nou trimise dovedesc că ați progresat mult. Se mai pot face observații de detaliu — folosirea unor sintagme stridente uneori, cîteva versuri ofilite pe ici pe colo... — dar acestea se vor corecta de la sine pe măsură ce veți deveni mai lucidă și mai stăpînă pe materia lirică.

Carmen Caragiu : imitați poeziile lui Eminescu, D. Bolintineanu, Coșbuc. Versificați — după cum se vede — cu mare ușurință. Vă paște riscul de a rămîne numai la *a versifica* fără să mai fiți în stare să treceți la *a face versuri*. De ce nu încercați ca

din — să zicem așa — vulcanul prozodiei clasice să lăsați să erupă magma simțirii moderne ?

Mircea Țicudean — Sărmașu, Mureș : notații delicate, pline de sensibilitate. Citățm : „*Dimineața*. Cade rouă. / Se strecoară ca un strop / de lună nouă / peste crîng cu frunza rară. / În miros de poame coapte, / îngînată și de șoapte / și de umbră-n întuneric / dimineața trece-n vară", sau (din poezia *Ardeal*) : „Cresc holdele zguduind / crusta poleită. / Se sprijină cerul / pe umerii Ardealului. / În fiecare noapte, / se nasc Carpații / din Ardeal". Versurile dovedesc un grad destul de ridicat de stăpînire a mijloacelor artistice și este de așteptat ca mai tîrziu să fiți pus în situația de a vă „rupe pana" în luptă cu mai puternice oștiri ale gîndirii.

Petrică Cristache — Ploiești, Prahova : versuri cuminți — deși vor să fie ironice și șocante — dar promițătoare. Mai trimiteți.

Teodora Petrescu — Videle, Teleorman : versurile trimise — mai ales dacă ținem cont că sînteți numai în clasa a VII-a — se citesc cu interes și cu surpriza descoperirii unei puțin obișnuite științe a versificației. Îmbogățiți-vă aria tematică — poezia patriotică este o poezie dificil de scris.

Nu ne-au convins deloc poeziile trimise de *Daniel Marton* din Alba Iulia, *Ioana Niculescu* din Făurești, Vîlcea, *Maria Cîrstea* din Dobriceni, Vîlcea, *Luminița Stia* Bistrița, *Liliana Elena Mărgescu* din Cîmpulung Muscel, *Adam Sinca* din Oțelu-R *Ioan Porima* din Valea Viilor, Sibiu, *Georgeta Solomon* din Tîrgu Ocna, *Eduard H tianu* din Galați, *Răzvan Matei* din Pașcani, *Daniela Denis Spînu* din Ploiești, *tian Predulete* din Sibiu, *Simona Luca* din Sibiu, *Lăcrimioara Vodă* din G Gheorghiu-Dej, *Ioana Blanca Birsan* din Sebiș, Arad, *Daniela Marcu* din *Eliana Panait* din Buzău, *Antoanela Teodora Ruști* din Suceava, *V. Mar* goviște, *Maria Șerb* din Cotenești, Argeș, *Eugenia Medeleanu* din Bucu *Leu* din Galați, *Marilena Iliescu* din Ghirdoveni, Dîmbovița, *Liviu Leț* din Muscel, *Iutka Mariana Varga* din Livada, Satu-Mare, *Ana Ursache* din B lești, Buzău, *Cornelia Armina Marcu* din Oltenița și *Georgeta Cioară* din

Unele dintre poeziile trimise de către *Sabina Săftoiu* din Bratovoiești, *Cercel* din Filiași, Dolj, *Ion Budak* din Vlad Țepeș, Ialomița, *Rebecca Tuny B.* Rîmnicu Vîlcea, *Niculina Băstic* din Oradea, *Diana Buruian* din Cluj-Napoca, *Andrei* din Vălenii de Munte, Prahova, *Violeta Bizineche* din Slănic, Prahova, *vira* din Tîrgu-Jiu, *Daniela Spînu* din București, *Lăcrămioara Gîrțu* din Sascut *Silvia Mirela Stan* din Drobeta Turnu Severin, *Mihaela Maria Tufă* din Bucure *Liliana Vereș* din Cluj-Napoca, *Florin Pop* din Gherla, Cluj, *Marcela Cîmpeanu* d Sibiu, *Daniel Țegean* din Cluj-Napoca, *Mihaela-Gabriela Soveja* din Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Liliana Soveja* din Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Gabriela Tocaci* din Moinești, Bacău, *Ioana Anișoara Popovici* din Cornu-Luncii, Suceava, *Pompiliu Crăciunescu* din Drobeta Turnu Severin, *Aureliana Bălașa* din Dunăreni, Dolj, *Mirela Miu* din Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Adela Badea* din Lupeni, Hunedoara, *Iulian Olteanu* din Craiova, *Sanda Dospinescu* din Brașov, *Claudia Vasiliu* din Drobeta Turnu Severin, *Vasilica Popa* din Chirnogi, Ilfov, *Adina Jianu* din Drobeta Turnu Severin, *Mihaela Irava* din Urziceni, Ialomița, *Daniela Palade* din Bacău, *Elena Neagu* din Curtea de Argeș, *Mihaela Anton* din Brăila, *Tamara Asaftei* din Botoșani și *Ioana Tudoran* din Ploiești prezintă nuclee sfioase, uneori chiar cu mai mare strălucire și forță de iradiere, de lirism.

Veronica Voilă — Constanța și *Sanda* — Bacău : proză îmbibată de metafore cuminți și puerile, pe alocuri vag emoționantă.

Cei ce ne scriu sînt rugați să noteze numele și adresa nu numai pe plic, ci și în cuprinsul scrisorii (de preferat în colțul din dreapta sus al primei pagini) și să semneze clar la sfîrșitul fiecărei poezii. În felul acesta ei pe de o parte respectă una dintre regulile redactării unei scrisori, iar pe de altă parte ne vor putea fi de un real folos în întocmirea *Curierului*. Mulțumim anticipat...

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/4294/1979

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI
SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE cod 848866
Str. Spiru Haret, nr. 12, sect. I, București, tel. 15.17.92

ÎN ATENȚIA PROFESORILOR ȘI A ELEVILOR

Pentru a contribui la perfecționarea învățămîntului filolcgic de toate gradele — școli generale, licee industriale, agro-industriale și silvice, economice și de drept administrativ, sanitare, matematică-fizică, științe ale naturii, pedagogice, filologie-istorie, licee de artă și facultăți filologice — S.S.F. va edita în anul 1981 :

1. **Limba și literatura română,** revistă trimestrială pentru elevi (4 numere, 16 lei abonamentul ; se primesc **comenzi colective** de cel puțin **20 de abonamente,** titular de comandă fiind un profesor ; **abonamente individuale,** pînă la 20 de exemplare, se primesc prin oficiile poștale conform Catalogului presei) ; revista publică articole în legătură cu procesul instructiv-educativ ;

2. **Limbă și literatură** (4 volume, 40 lei abonamentul), culegere de articole (limbă și stil, istorie și critică literară, analize de text, didactică modernă, perfecționare, grade etc.) :

3. **Limbile moderne în școală** (2 volume, 24 lei), culegere de articole privind predarea limbilor și literaturilor în școală ;

Comenzile colective la revista pentru elevi (peste 20 de exemplare) și cele individuale la culegerile pentru profesori se difuzează de către S.S.F. direct abonaților. Se consideră abonați pentru anul 1981 profesorii care vor trimite, pînă la 30 decembrie 1980, c/val. publicațiilor dorite (prin mandat poștal în contul S.S.F., nr. 45.11.09.5, la CEC Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București), și o fișă de comandă completată conform modelului de mai jos (în plic închis, pe adresa Societății de științe filologice, str. Spiru Haret, nr. 12, cod 70738, sector I, București).

Model

FIȘĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) . . . . . .
instituția (școala, liceul) . . . . . *din* . . .
. . . . . *am expediat prin mandat poștal nr.* . . .
suma de . . . . . *lei, reprezentînd c/val. abonamentelor pentru anul 1981. (Se completează titlul publicației ; la revista pentru elevi și numărul abonamentelor).* . . . . . .
Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare se comunică în scris S.S.F.) . . . .
. . . . . : : :
. . . . . : : :
Data . . . . . *Semnătura* . . . . . .

Laureați ai Concursului „M. Eminescu“ (Satu Mare, 1980)

Deaconu Gabriela

Madas-Enikő

Cîmpeanu Elena

Niculescu Sinziana

Kiss Zsuzsana

Gertrud Schmidt

Pavelescu Aurelian

Diana Storin

Szabó Ildiko

Mihaela Gheorghe

Pompiliu Crăciunescu

Mariana Dimitriu

Daniela Iordache

Mona Paiu

Societatea de științe filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

4

1980

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAGI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), NICOLAE SAFTU, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ, G. G. URSU

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, București.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", București

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI
ANUL VI (IX), NR. 4 (OCTOMBRIE—DECEMBRIE), BUCUREŞTI, 1980

lipsa pag. 27-28

Sumar

lipsesc pag. 25 - 28

verif. Pag. 16 X 184

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Accentul cuvintelor terminate în „-ie" 3
GH. BULGĂR — Relaţia limbă-literatură 5
MELANIA FLOREA — Acordul articolului posesiv (genitival) 7
NICOLAE ANDREI — „A sărbători", „a aniversa", „a comemora" 10

Stil, compoziţie

ION ROTARU — Paralela — procedeu compoziţional 11
ANA DUMITRESCU — Arta narativă la Camil Petrescu 14

Analize, sinteze

NICOLAE CONSTANTINESCU — Anton Pann : „Despre prietenie" . . . 18
TEOFIL RĂCHIŢEANU — Mihai Eminescu : „Dorinţa" 20
GHEORGHE LUNCĂ — Geniul în creaţia eminesciană 22
MIRCEA GHEORGHE — Marin Preda : „O oră din august" 25

Miscelianea

VICTOR STOLERU — G. G. Ursu — in memoriam 29
ION BUZAŞI — Timotei Cipariu — 175 de ani de la naştere 31
ADRIANA ILIESCU — „Literatorul" — un secol de la apariţie 33
DOINA BOGDAN-DASCĂLU — Prima gramatică tipărită a limbii române . 36
GRIGORE TĂNĂSESCU — Călătoria lui Ovidiu la Tomis 37
ECATERINA GEORGESCU — Scrisul frumos şi rapid (II) 40
ION STOICA — Orizontul informaţiei (III) 42
NICOLAE NICOLAE — Rezultatele concursului de ghicitori 45
DUMITRU BOBOŞA — Concurs pe teme literare 46

Concursuri, examene

Activități în cadrul Festivalului național „Cîntarea României" ; Concursul „Mihai Eminescu", ediția a XXIV-a, 1980—1981 47
Sesiunea de comunicări științifice ale elevilor 47
Elevii care au obținut premiul I. Elevii care au obținut premiile II și III — științe filologice 48

Cenacluri, reviste

GHEORGHE IZBĂȘESCU — Din experiența de cenaclu 49
GH. BURCESCU — Tabăra de instruire a colegiilor de redacție ale revistelor școlare 51
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare 53

De la corespondenții noștri 55

Tinere talente

GABRIELA BOERU — Ființa poetului. În ochiul memoriei 57

Debut

LĂCRĂMIOARA GÎRȚU — România 58
LAURA MATEI — Fiorii serii, Liliacul stelelor 58
MARIA DORINA MUȚIU — Vreau 58
TAMARA ASAFTEI — Amintiri 58

Însemnări pe marginea cărților

CORNELIU ȘTEFAN, *Aventurile tezaurului „Cloșca cu pui de aur"* (Marius Pop) ; GH. BULGĂR, *M. Eminescu — coordonate istorice și stilistice ale creației* (Nae Antonescu) ; PUIA-FLORICA REBREANU, *Pămîntul bătătorit de părinții mei* (Ion Buzași) 59

VASILE POENARU — Curier 62

Accentul cuvintelor terminate în „-ie"

Acad. AL. GRAUR

Există foarte multe cuvinte românești terminate în *-ie* (peste 7000), dintre care unele sînt accentuate pe *i* (de exemplu *prostie*), iar altele pe vocala silabei dinaintea lui *i* (de exemplu *stație*). De obicei, ne descurcăm în vorbire, pentru că pronunțăm cuvintele așa cum le-am auzit de la alții și, în general, cei care le introduc în limbă știu cum trebuie pronunțate. De altfel, cunoaștem o seamă de elemente de formație terminate în *-ie*, care nu ne creează dificultăți : sufixe ca *-ație* (de exemplu *clasificație*), *-enie* (*curățenie*) și atîtea altele. Nu vom amesteca pe *clasificație*, *administrație*, cu *acrobație*, *diplomație* (acestea două din urmă fiind formate cu sufixul *-ie*, pe cînd primele două, cu sufixul *-ație*).

Ne vom ocupa aici de *-ie*, dar și acesta este de mai multe feluri. Am exclus deja din discuție pe *-ie*, variantă a lui *-iune* : *nație* e paralel cu *națiune* (la bază e latinescul *-atio*, cu genitivul *-ationis*). Cîteodată alternanța vocalică ne ajută să le diferențiem : de la verbul *a deputa* se formează *deputație* „delegați", iar de la *deputat* avem pe *deputăție* „situația, calitatea de deputat".

Ne vom referi în continuare numai la sufixul *-ie*, care marchează starea, situația. Originea lui e destul de complicată. Există în latinește, în cuvinte ca *familia*, cu accentul pe primul *i*, deoarece cel de al doilea era scurt, iar romanii nu puneau accentul pe silaba penultimă cînd era scurtă (cu excepția cuvintelor care aveau numai două silabe). Pe de altă parte, în latinește au fost împrumutate numeroase cuvinte formate în grecește cu sufixul *-ia*, accentuat în grecește pe *i*, iar romanii, conform sistemului lor, au mutat accentul pe silaba precedentă. Dar în grecește erau cuvinte terminate în *-eia*, care a ajuns să se pronunțe *-ia* cu *i* lung, deci accentuat în latinește : gr. *energeia*, lat. *energía*.

Se adaugă faptul că în limba franceză accentul s-a stabilizat pe silaba finală, ceea ce a avut ca urmare că neologismele de origine latină formate cu sufixul *-ia*, devenit în franceză *-ie* (pronunțat *i*), au mutat accentul pe *i* : lat. *cópia*, fr. *copie*. În limba română, cuvintele au fost parte moștenite din latinește, cu *i* neaccentuat, parte împrumutate din greacă, cu *i* accentuat, și de asemenea multe au fost preluate din franceză, cu *i* accentuat. Dar lucrurile sînt încă mult mai complicate : pe lîngă faptul că româna și-a format singură derivate și a preluat multe din slavă, chiar neologismele de origine franceză n-au fost totdeauna luate direct din limba franceză, ci printr-un intermediar german, slav etc., ceea ce înseamnă că nu s-a mai păstrat locul accentului din franceză, de exemplu zicem *artilérie*, *infantérie*.

În asemenea condiții nu ne vom mira la constatarea unor greșeli de accentuare. Un singur exemplu : grecescul *politeía* „administrația orașului", devenit în latinește *polítia*, preluat de italiană sub forma *polízia*, a ajuns la noi în forma *poliție* (trecînd prin germană și prin rusă).

Ceea ce ne interesează în primul rînd aici este faptul că întîlnim, la același cuvînt românesc, două accentuări diferite, ceea ce se poate numi **greșeală de limbă**. Iată o serie de exemple :

academíe (din franceză) ; în trecut se pronunța adesea *académie* (îl găsim așa cel puțin în două pasaje, în versurile lui Eminescu, poate sub influența pronunțării italiene).

avarie „stricăciune, deteriorare" (din franceză) ; astăzi se aude adesea pronunțarea *avárie*, și aici nu putem să facem responsabilă influența italiană, căci și în italienește accentul este pe *i* (cuvîntul e de origine arabă, deci nu e format cu sufixul pe care îl discutăm, dar oscilația accentului se explică prin situația generală a sufixului).

baterie (din franceză) ; în trecut se spunea mai adesea *batérie*, dar astăzi această pronunțare a devenit rară.

butélie (din franceză) ; în ultimul timp se aude tot mai des *butelíe*.

contumacie, „absență de la judecată a inculpatului", format în română după modelul francezului *contumace* ; în ultima vreme am auzit de cîteva ori zicîndu-se *contumácie*, poate sub influența italiană, dacă nu chiar latină.

fotografie (din franceză) ; în trecut oamenii inculți spuneau de obicei *fotográfie*, dacă nu stîlceau și mai tare cuvîntul (la țară acum peste 60 de ani, am auzit *potovrághie*).

frînghie (moștenit din latinește : *fímbria*) ; regional se folosește și *frínghie* (forma etimologică).

geografie (din franceză) ; în trecut se auzea adesea *geográfie*.

harpie [1] (neologism de origine greacă veche, trecut prin latină ; românii au păstrat accentul pe *i*, pentru că era lung) ; astăzi la noi se întîlnește forma greșită *hárpie*, care este recomandată și de *Îndreptar*.

lipie (cuvînt sîrbesc) ; astăzi mulți pronunță *lípie*. E adevărat că în limba sîrbă accentul e pe prima silabă, dar aceasta se datorește unei modificări recente a sistemului sîrbesc de accentuare, deci nu cred că a avut o influență asupra românei de azi.

obîrșie (din slavă) ; dicționarele de astăzi pun accentul pe *î*, dar mai demult se punea pe *i* și așa apare cuvîntul la poeții din trecut.

peripeție (din franceză) ; în timpul din urmă am auzit de cîteva ori pronunțarea *peripéție*.

pledoarie (din franceză) ; se răspîndește acum pronunțarea *pledoárie*, pe care acum cîtăva vreme am explicat-o prin faptul că sîntem deprinși ca diftongul *oa* să fie accentuat. Trebuie să adăugăm acum noua explicație, prin confuzia accentuării la sufixul *-ie*.

stafie (se propune o etimologie greacă modernă) ; accentuat și *stáfie*.

subúrbie (neologism din latinește) ; dicționarele actuale dau pronunțarea *suburbíe*.

S-a mers și mai departe cu diferențierea, cel puțin în trei cazuri deosebirea de accent asociindu-se cu una de înțeles :

cavalérie „armată călare" (din rusă), *cavalerie* „comportare de cavaler" (din italiană).

colonie „ținut etc." (de origine latină, trecut prin franceză), *colónie* „apă de Colonia" (din fr. *Cologne*, nume de localitate de origine latină, avînd la bază același cuvînt latinesc).

comedie „specie a genului dramatic" (cuvînt vechi grecesc, trecut prin latină și apoi prin franceză), *comédie* „încurcătură, situație neplăcută" (același cuvînt grecesc, trecut prin germană).

Și acum, întrebarea care se impune : ce avem de făcut pentru a evita erorile ? Răspunsul e simplu : să consultăm *Îndreptarul*.

---

[1] În mitologia greacă, monstru fabulos, reprezentat sub forma unei femei înaripate, cu trup și cu gheare de vultur, personificînd furtunile și moartea ; fig. „zgripțoroaică".

Relația limbă-literatură

GH. BULGĂR
Universitatea din București

Ca principal mijloc de comunicare între oameni, limba este un element definitoriu pentru o comunitate sudată prin aceeași conștiință a originii, tradițiilor, aspirațiilor, a nucleului de organizare, de muncă și de creație. Prin limbă s-a cristalizat și folclorul popoarelor, prima formă a unei literaturi specifice, alături de alte arte populare. Între limbă și literatură există o intercondiționare dinamică, pentru că materialul de construcție al literaturii se află în limbă, poezia în sine fiind definită ca „artă prin limbaj" (Kunst durch Sprache, zicea Humboldt) ; limba, la rîndul ei, își perfecționează continuu mijloacele prin munca de rafinare a scriitorilor ori a autorilor anonimi, care au putut atinge un grad înalt de expresivitate la noi, cum îl avem în *Miorița*. Relația limbă-literatură pune însă în lumină și un aspect important al dinamicii fluxului creator de la individual la general și invers. Dialectica acestui cadru : individual-general îmbracă forme foarte variate, cantitativ și calitativ, în procesul dezvoltării istorice a limbii și literaturii, punînd o pecete inconfundabilă asupra culturii unui popor.

1. Limba este un bun comun și un mijloc colectiv de comunicare, un fenomen obiectiv al spiritualității unui popor, dar ea devine un factor *particular* în procesul creației, se individualizează și definește, în circuitul ideilor, al imaginilor unei opere, *personalitatea creatoare* care, prin selecție și înnobilare a cuvîntului, obține *o limbă a sa ;* de aceea se și vorbește curent de limba lui Heliade, a lui Alecsandri, Eminescu, Creangă, Arghezi, Blaga etc. Trecînd de la cîmpul imens al limbii naționale, de la aspectele generale, comune, obiective, constituite istoricește în cadrul geografic cunoscut al așezării și continuității românești, la sfera mai restrînsă a mijloacelor de expresivitate individuală, de la general la individual, literatura se manifestă ca purtătoare a unui mesaj personal, într-o limbă individualizată prin nivelul stilului, al concentrării mijloacelor de potențare a unui mesaj. Înțelegem mai bine originalitatea creației unui scriitor, dacă reușim să delimităm specificul limbajului său în raport cu limba comună, uzuală într-o epocă. Oricîte obiecții s-ar ridica împotriva definirii stilului ca un ansamblu de abateri (*écart*, după Valéry) de la uz, de la norma expresiei obștești, scriitorul, trecînd de la nivelul limbii comune la mijloacele selectate din ea pentru a concentra expresia în sistemul imaginilor care compun stilul său personal, își conturează prin restrîngeri un limbaj al său inconfundabil, cu acele repere definitorii, numite de stilistica actuală „elemente imprevizibile în context". Arta unui scriitor conține serii ample de astfel de elemente ; la noi, treapta de sus a atins-o Eminescu, iar în veacul nostru un limbaj personal de mare eficacitate, purtînd pecetea geniului inovator, întîlnim la Sadoveanu, Arghezi, Blaga.

2. Literatura este în primul rînd o creație personală, ***subiectivă***, un element individual de cultură, pentru a deveni prin difuzare, prin asumare publică a valorilor mesajului ei spiritual, *un bun colectiv*, un izvor de coeziune morală, culturală, definitorie, la început, pentru autorul operei, apoi pentru o epocă, pentru o cultură. Deci, remarcăm un sens invers decît în domeniul limbii ; de la faptul *individual* ne ridicăm la valorile unei culturi naționale, în care intră operele literare exprimînd realitatea, aspi-

rațiile, eforturile unei generații, ale unei colectivități. Trecînd de la particular la general, de la creația unui scriitor la literatura unei epoci, valorile încep să circule în ambele sensuri : *creația literară poartă marca unei personalități și conține sinteza lingvistică a viziunii sale selective*, dar devenind un *bun colectiv*, un element component al unui tezaur, acesta influențează continuu gîndirea, sensibilitatea, limbajul cititorilor, al noilor scriitori. V. Hugo avea dreptate să scrie că „limba înaintează datorită marșului maiestuos al marilor scriitori", după cum toți marii scriitori au preluat și prelucrat în opera lor personală tezaurul limbii colective, în care se revarsă continuu și limbajul artistic al scriitorilor. Acest limbaj are puternice ecouri în conștiința publică, fiind larg folosit de toate lucrările de cultivare a limbii literare, de dicționare, gramatici, îndreptare. El se obiectivizează astfel și se varsă în matca largă a limbii naționale. Căci, cîte mii de sensuri noi la cuvintele vechi și noi din dicționarul nostru tezaur nu sînt atestate azi pe baza operei marilor scriitori ? Se vede astfel interacțiunea limbă-literatură și formele infinite ale trecerii de la general la particular în procesul valorificării limbii prin creația literară, și de la particular la general în difuzarea și generalizarea limbii scriitorilor, a inovațiilor specifice limbajului artistic. Ca să dau un singur exemplu, citez cunoscutul vers din *Călin* al lui Eminescu : „Fericit mă simt *atuncea cu asupra de măsură*", în care elementele vechi, populare : *atuncea* și *cu asupra de măsură* intră în substanța rafinată a expresiei poetice, pentru ca apoi să se întoarcă în limbajul comun, ca alte sute de rarități lexicale și gramaticale din poezia lui Eminescu (ca și din opera lui Sadoveanu, Arghezi, Blaga, Goga, Bacovia, Coșbuc ș.a.).

3. Studiul limbii pune în evidență la fiecare pas relația general-particular, pentru că norma este a vorbirii curente care se standardizează, eliminînd particularitățile arhaice, regionale, familiare. Norma este ilustrată frecvent cu citate din scriitori (cum fac toate manualele) ; citatele conțin însă, adesea, particularități ale expresiei modelate prin intenții sugestive, prin note afective care găsesc metafora sugestivă, nuanța semantică nouă, plastică, picturală. Aceste note aparte nu apar în nici un fel la discutarea normelor, a aspectelor gramaticale, fonetice, lexicale. Dacă se ține seama de relația limbă-literatură, în sensul celor de mai sus, studiul limbii literare, normele ei, mecanismul formulării mesajelor, deci însușirea unei exprimări îngrijite pot beneficia de modelul limbii operelor literare. Recent, acad. Iorgu Iordan susținea că o limbă literară corectă și expresivă se învață mai ales pe texte literare, larg folosite în domeniul gramaticii, al manualelor de limbă. La fel, studiul literaturii, analiza textelor în structura lor expresivă nu ar trebui neglijată prin cercetarea aproape exclusivă a conținutului, a ideilor, uitîndu-se factorul material al constituirii imaginilor : *limbajul specific* al scriitorului, aspectul *particular* al devenirii în pagină a limbii comune, trecerea miraculoasă uneori de la general la particular (în domeniul stilului artistic), ca și de la particular la general (asimilarea operei, valorificarea mesajului ei la scară națională, în școli, în biblioteci, prin lectura fiecărui cititor).

4. Această dinamică internă a raportului limbă-literatură pune în lumină și alte fenomene instructive : cerințele oglindirii complexe a realității și a oamenilor în literatură. Pentru *a localiza* și *data* mai exact detaliile operei, scriitorul exploatează toate ariile istorice și regional-populare ale vorbirii, toată *bogăția limbii*. Fără opera scriitorilor, care *conservă* și *inovează* în același timp materia expresivă, limba noastră ar fi azi mult mai săracă și mai uniformă. Scriitorii readuc în actualitate elemente vechi,

uitate, populare, regionale chiar, și creează valori semantice noi în sfera cuvintelor de uz curent. Adaosul metaforic, figurat, în contexte imprevizibile, e un cîștig *calitativ*, alături de cel *cantitativ* prin acumulare, care supune selecției estetice întreaga bogăție a unei limbi. Iată, deci, un alt aspect important al raportului discutat aici : orice operă literară pune în felul său, aparte, în lumină concurența dintre *cantitate și calitate* în procesul rafinării stilistice a unei opere. Aici putem cita opinia lui H. Morier : scriitorul caută *nu cuvintele rare, ci o rară întrebuințare a cuvintelor, cantitatea* mijloacelor pregătind *calitatea* stilului. Din cele 50.000 de cuvinte, cuprinse în dicționar, Eminescu a folosit doar 5.000, pentru a-și scrie poeziile și proza lui literară. El a recurs la multe cuvinte populare, regionale sau chiar arhaice, dar în același timp a creat și numeroase valori semantice figurate ; deci cu o *cantitate mică* a obținut prin arta înnoirii contextului o *calitate nouă*, unică, a limbajului său.

Analiza limbii și a textului literar are mereu în față dinamica raportului *general-particular*, cu implicația concurenței dintre *cantitate și calitate*, de care se cuvine să ținem seama.

Acordul articolului posesiv (genitival)

MELANIA FLOREA
Universitatea din București

Înainte de a pune în discuție condițiile de apariție a articolului posesiv (genitival), trebuie subliniată incompatibilitatea combinării substantivului regent articulat definit și fără alți determinanți cu *al, a, ai, ale* precedînd substantivul sau pronumele în genitiv : *cartea studentului, cartea lui* (în limbajul poetic poate fi întîlnită o structură fără articol definit care include articolul posesiv (genitival) : *copil al suferinței).*

Articolul posesiv sau genitival intră în componența pronumelor posesive *(al meu, a mea, ai mei, ale mele* etc.), a numeralelor ordinale *(al doilea, a doua)* și însoțește în anumite condiții adjectivele posesive, genitivul substantivelor, ori al pronumelor [1].

Articolul *al, a, ai, ale* precedă substantivul în genitiv cînd acesta determină un substantiv articulat nedefinit sau cînd, articulat definit, mai are un determinant la stînga ori la dreapta sa :

Niște		*elevului*	
Aceste	*caiete ale*	*unui elev*	.
Fiecare		*lui Ion*	
Trei			

	noi			*elevului*
Caietele	*acestea*	*ale*		*unui elev*
	de matematică			*lui Ion*
	de acolo			

Apariția articolului posesiv (genitival) mai este provocată și de prezența copulei între substantivul regent și determinantul substantiv în genitiv : *caietul este al elevului.*

[1] Cf. *Gramatica limbii române*, vol. I, ediția a 2-a, București, 1966, p. 105.

În aceleași condiții articolul *al, a, ai, ale* poate să apară și în structuri cu un posesiv sau cu un pronume în genitiv :

$$\left\{\begin{matrix} O \\ Această \\ Noua \end{matrix}\right\} carte\ a \left\{\begin{matrix} mea \\ lui \end{matrix}\right\}.$$

$$Cartea\ este\ a \left\{\begin{matrix} mea \\ lui \end{matrix}\right\}.$$

$$Cartea \left\{\begin{matrix} nouă \\ aceasta \\ de\ matematică \\ de\ acolo \end{matrix}\right\} a \left\{\begin{matrix} mea \\ lui \end{matrix}\right\}.$$

Articolul posesiv (genitival) se leagă morfosintactic de primul substantiv al sintagmei :
un caiet al elevului (al elevei, al elevilor, al elevelor, al meu etc.)
cartea nouă a elevului (a elevei, a elevilor, a elevelor, a mea etc.)
cîțiva prieteni ai elevului (ai elevei, ai elevilor, ai elevelor, ai mei etc.)
două dicționare ale elevului (ale elevei, ale elevilor, ale elevelor, ale mele etc.).

Articolul *al, a, ai, ale* realizează însă cu substantivul regent numai acordul în gen și pe cel în număr, rămînînd invariabil în raport cu cazul : *unei eleve a școlii, unei eleve a mele* (pe lîngă construcția corectă mai pot fi întîlnite structurile greșite *unei eleve a mea* — cu adjectivul posesiv neacordat în caz — sau *unei eleve ale mele* — unde se extinde acordul în caz și asupra articolului).

Dacă substantivul regent este însoțit de mai mulți determinanți precedați de articolul posesiv (genitival), trebuie diferențiate cîteva situații :
— Limitarea la un determinant unic nu duce la confuzii : *1 Iunie, ziua bucuriei, a copilăriei fericite.* Substantivul determinat se află numai la singular.
— Deși la singular, substantivul poate trimite la mai multe elemente determinate : *admiră clădirea Universității și a Teatrului Național* (ambiguitatea *se poate elimina prin plasarea substantivului regent la plural : admiră clădirile Universității și Teatrului Național).*
— Uneori pot apărea confuzii cu privire la numărul substantivului determinat. În cazul structurilor *opinia lui Radu și a Mariei, opiniile lui Radu și ale Mariei,* acordul articolului posesiv (genitival) cu substantivul la plural indică interpretarea *opiniile lui Radu și opiniile Mariei.* Fără repetarea substantivului regent, ambele structuri impun prezența articolului posesiv (genitival). Acesta nu mai este obligatoriu dacă în locul numelor proprii apar substantive comune : *opinia vecinilor și a prietenilor / opiniile vecinilor și prietenilor.* Prezența articolului posesiv (genitival) și acordul acestuia cu substantivul evită ambiguitatea.

Articolul posesiv (genitival) poate fi întîlnit destul de des în contradicție cu norma, uneori fiind suprimat, alteori acordîndu-se greșit.

Tendința generală este de suprimare a articolului posesiv (genitival) pentru al doilea atribut și pentru următoarele : *ca expresie spirituală sintetică a condițiilor istorice, i n t e r e s e l o r, a s p i r a ț i i l o r și i d e a l u r i l o r unei națiuni* (*Cronica,* XIII (1978), nr. 46, p. 1). Construcția, deși frecventă, nu este admisă de normele limbii literare.

Alteori articolul posesiv (genitival) nu este suprimat, ci confundat cu articolul hotărît al substantivului regent : *măsuri de îmbunătățirea activității* (corect : *de îmbunătățire a activității*). Greșeala caracterizează un anumit tip de structuri, în care substantivul determinat, totdeauna la singular, provine din forma lungă a infinitivului. Fiind vorba de substantive feminine la singular, acestea primesc articolul definit *a*, ori, în condițiile enumerate mai sus, un determinant genitival precedat de articolul posesiv (genitival) *a*. Această omonimie favorizează fuziunea articolului posesiv (genitival) cu substantivul regent care apare, greșit, articulat definit.

În ceea ce privește acordul articolului posesiv (genitival), acesta se realizează uneori greșit cu substantivul în genitiv : *amestec neloial a „prozei" în judecata Poeziei (Scînteia*, XLIX (1979), nr. 11602, p. 1) (corect : *amestec a l prozei*).

Mai apar și alte tipuri de acord nerealizat corect : *...ale sporirii coeficientului de raționalitate, de omenie și sensibilitate a l e activității noastre (România literară*, XIII (1980), nr. 10, p. 3) (corect : *coeficientul de raționalitate... a l activității*). În acest caz, articolul *ale* apare greșit la plural, părînd a realiza acordul în număr cu determinanții prepoziționali de pe lîngă regentul *coeficientului* și nu cu acest regent.

Uneori lipsa acordului poate fi provocată de metrică : *sub vreascurile stinse-a vetrii* (Octavian Goga, *Opere*, I, București, 1967, p. 13) (pentru *vreascurile stinse a l e vetrii*).

În alte cazuri, articolul posesiv-genitival este confundat cu prepoziția *a*, cu care se construiește genitivul numeralelor cardinale, ori al altor determinanți ce imprimă o precizare cantitativă. Prin analogie cu structuri ca *întîlnirea a doi elevi, prezența a numeroși invitați, voința a milioane de oameni*, se ajunge la utilizarea greșită a articolului posesiv (genitival) cu forma de feminin singular, prin confuzie cu prepoziția *a : eșantioanele fotografice a mai multor femei (Scînteia*, XLIX (1980), nr. 11 624, p. 2) (corect : *a l e mai multor femei) ; oameni a căror efort* (Ilie Nedelcu, reportaj tv, 15 decembrie 1979) (corect : *a l căror efort*).

Cu acest ultim exemplu ne aflăm în fața unei probleme cu un grad sporit de dificultate : utilizarea corectă a pronumelui relativ *care* la genitiv (unde este însoțit în mod obligatoriu de articolul posesiv (genitival). În timp ce *care*, introducînd o propoziție subordonată atributivă, se acordă în gen și în număr cu substantivul din regentă, articolul posesiv (genitival) realizează acordul cu substantivul din subordonată reprezentînd obiectul posedat. Apar de aceea greșeli vizînd acordul articolului posesiv (genitival) (*a căror efort* în loc de *a l căror efort*) sau pe cel al pronumelui relativ : *personaj a c ă r e i apariție* (corect : *a c ă r u i apariție*), iar în unele cazuri pot fi întîlnite exemple cu ambele acorduri necorecte : *ideea a cărui mesager este (România liberă*, XXX (1972), nr. 8718, p. 2) (corect : *ideea a l c ă r e i mesager este*) [2].

[2] Pentru aspecte ale acordului pronumelor relative vezi Clement Antonovici, *Acord și dezacord gramatical*, în *Limba și literatura română*, an. VI (IX), 1980, nr. 1, p. 6—7.

„A sărbători", „a aniversa", „a comemora"

Prof. NICOLAE ANDREI
Școala generală nr. 2, Călărași

1. Verbul tranzitiv *a sărbători* este format de la substantivul *sărbătoare* și înseamnă „a-și manifesta sentimentele de admirație, de bucurie, de entuziasm etc. față de o persoană sau față de un eveniment printr-o festivitate sau printr-o petrecere". Acest verb face parte din aceeași familie de cuvinte cu substantivul *sărbătoare*, provenit din verbul *a serba* (lat. *servo, -are)* + sufixul *-ătoare*, care desemnează evenimentul ca atare și substantivul *sărbătorire* (< verbul *a sărbători)*, care indică „faptul de a cinsti evenimentul". Deci între substantivele *sărbătoare* și *sărbătorire* există o deosebire de sens, uneori aceste cuvinte confundîndu-se în limbajul scris sau oral. Sînt incorecte exprimări de felul acesta :

— „Am participat la *sărbătoarea* Anului nou" sau „Ei au luat parte la *sărbătoarea* Zilei internaționale a copilului", unde trebuie să introducem substantivul *sărbătorire* în loc de *sărbătoare*. Este corect să spunem : „Ziua de 23 August este o *sărbătoare* națională".

2. Verbul *a aniversa* (derivat regresiv din adjectivul *aniversar/ă)* are sensul de „a sărbători împlinirea unui număr de ani de la data la care s-a petrecut un eveniment". Cronologic, în limba română a pătruns mai întîi sintagma *zi aniversară (zi de naștere)*, prin filieră neoromanică *(fr. anniversaire*, adjectiv, apoi substantiv < lat. lit. *anniversarius)*. În latina clasică, adjectivul *anniversarius* (lat. *annus, -i* „an" + verbul *verto, -ere,* „a se întoarce") însemna „cel care revine, cel care se întoarce în fiecare an".

Mai tîrziu, adjectivul *aniversar/ă* s-a substantivat în limba română, așa cum apare în titlul narațiunii *La aniversară*, publicată de M. Eminescu în *Curierul de Iași*, în 1876. Substantivul *aniversare* (cu varianta *aniversară)* provine din adjectivul feminin *aniversară*, a cărui ultimă parte a fost confundată, prin etimologie populară, cu infinitivul lung al verbelor în *-are*.

Verbele *a sărbători* și *a aniversa* nu sînt sinonime perfecte. *A sărbători* înseamnă „a celebra, a serba, a cinsti un eveniment sau o persoană prin festivități, petreceri etc.", pe cînd *a aniversa* se referă la „sărbătorirea împlinirii unui anumit număr de ani de la data cînd s-a petrecut un eveniment de seamă". Se poate ușor observa că, în comparație cu verbul *a sărbători*, sensul lui *a aniversa* este mai restrîns, mai specializat din punct de vedere lingvistic. Prin urmare, este greșită exprimarea „*Aniversăm* Anul nou" (corect : „*sărbătorim* Anul nou"). Tot greșită este și formularea „Am *aniversat* o sută de *ani* de la cucerirea Independenței", construcție pleonastică, deoarece cuvîntul *ani* este cuprins și în sensul verbului *(aniversa)*. Corect : „Am *aniversat un centenar* de la cucerirea Independenței", sau „Am *sărbătorit* o sută de ani de la cucerirea Independenței" sau „Am *sărbătorit* centenarul cuceririi Independenței" etc.

3. Verbul tranzitiv *a comemora*, din a cărui familie lexicală fac parte termenii : *comemorare, comemorativ* și *comemorabil*, este un neologism cu etimologie multiplă (fr. *commémorer*, lat. *commemorare* „a aminti, a-și aduce aminte") și înseamnă „a celebra solemn amintirea unei personalități sau a unui eveniment important". Între verbele *a aniversa* și *a comemora* există deosebiri semantice, care fac ca acestea să nu se poată întrebuința unul în locul celuilalt. Verbul *a aniversa* se referă la „apariție", la „naștere" (ex. „Se aniversează un centenar de la nașterea lui Mihail Sadoveanu (1880)", pe cînd *a comemora* este în relație cu „dispariția, moartea" (ex. „Comemorăm un centenar de la moartea (dispariția) lui Costache Aristia (1880)").

Paralela — procedeu compozițional

ION ROTARU
Universitatea din București

Faptul că în noile programe analitice pentru școala generală și pentru liceu s-au prevăzut un număr mai mare de ore destinate compunerilor, față de anii precedenți, nu poate fi decît îmbucurător. Recenta îmbunătățire vine să preîntîmpine unele deficiențe — nu dintre cele mai puțin grave ! — care le-am constatat în ultima vreme, mai ales cu ocazia examenelor pentru treapta a II-a și a celor de bacalaureat. Nu e vorba pur și simplu de greșelile de ortografie și de gramatică (s-au văzut și de acestea destule !), cît mai cu seamă de lipsa deprinderii exprimării libere în scris. Se știe doar că vorbirea și scrierea corectă a limbii, simțul proprietății termenilor și nuanța exprimării se învață, ca orice lucru serios, numai în *practică*, sub îndrumarea cît mai atentă a profesorului. Iar cît privește însușirea virtuților disciplinei noastre — una dintre acelea care contribuie în gradul cel mai înalt la rafinarea intelectuală a tinerilor — cea mai indicată formă de practică a elevilor, în clasă ori în cadrul studiului individual, sînt exercițiile de compunere. Potrivit țelurilor urmărite, ele pot fi de mai multe feluri : *descrierea* (științifică, realistă, fantezistă, psihologică etc.), *tabloul, portretul, caracterul, narațiunea* (istorică, poetică, umoristică), *cuvîntarea* ș.a.m.d. Printre acestea, un gen ce s-ar cere cumva reabilitat este și *paralela*, cu tradiție în vechea școală românească, inspirată într-o măsură și din didactica franceză, cu o tradiție și mai veche, urcînd poate pînă la modelele clasice din dialogurile lui Ch. Perrault cu a sa *Parallèle des Anciens et des Modernes.*

Paralela poate aborda o mare diversitate de teme, de la compunerile cu totul libere, privind de regulă compararea, de pildă, a două tablouri celebre, a două personalități istorice, evenimente etc., pînă la cele mai „constrîngătoare", cu caracter de istorie și critică literară, menite a lărgi orizontul culturii, a adînci prin reflecții mai mult sau mai puțin proprii cunoștințele, a disciplina gîndirea logică și, mai presus de orice, a forma deprinderea exprimării corecte, fluente, armonioase.

Se înțelege, o primă și poate cea mai importantă sarcină revine profesorului, *în alegerea* temei. El trebuie să țină neapărat seama de *relevanța asemănărilor* și *deosebirilor* dintre cele două (trei sau mai multe) elemente ale comparației pe care o propune, de, ca să spunem așa, *complementaritatea* lor. Iată, întru cît ne privește — cu titlu pur și simplu de schimb de experiență între colegi — un număr de subiecte de paralelă ce ne vin în minte în momentul de față, potrivite pentru clasele mai mari, care au studiat cîteva din capodoperele literaturii naționale :

Mijloacele comicului în comediile lui Alecsandri și Caragiale.
Imaginea vieții rurale în proza lui Creangă și Slavici.
Teatrul istoric la Hasdeu, Alecsandri și Delavrancea.
Titu Maiorescu și C. D. Gherea despre marii clasici.
Satul transilvănean în poezia lui Coșbuc și Goga.

Lumea rurală în viziunea lui Sadoveanu și Rebreanu.
Primul război mondial oglindit în romanele lui Rebreanu, Camil Petrescu și Cezar Petrescu.
Chipul intelectualului în romanele lui Camil Petrescu și G. Călinescu.
Romanul cu subiect țărănesc la Zaharia Stancu și Marin Preda.

Tot cu titlu de exemplu — pentru că ne-am propus să spunem aici cîteva cuvinte despre „tehnica" paralelei, fără a dezvolta deloc o metodologie abstractă, desprinsă de practică — schițăm mai jos principalele posibile articulații ale unei compuneri (una dintre „variantele" pe care ni le închipuim că le-am putea înfățișa elevilor în discuția din clasă), axată pe prima temă din cele enumerate mai sus :

1. Un prim punct al planului trebuie să fie desigur *introducerea*, în care, în cîteva linii, sîntem obligați să justificăm apropierea dintre Alecsandri și Caragiale, ca autori de comedii și ca unii dintre cei mai importanți dramaturgi, jucați pe scenele teatrelor încă și în zilele noastre.

2. Cel de al doilea, mult mai dezvoltat, trebuie să privească *asemănările* dintre cei doi comediografi, făcute cît se poate de sistematic :

Și Alecsandri și Caragiale abordează cu predilecție comedia de moravuri, mai puțin cea de caractere, cu toate că modelele lor, clasice prin excelență, pot merge pînă la un Molière, spre exemplu. Cauza poate sta în specificul dezvoltării societății românești din veacul trecut, în prefacerile ei repezi.

Și la unul și la celălalt se constată preferința pentru șarja caricaturală în realizarea personajelor (comicul de caracter, comicul de situație, de limbaj, de nume etc.). Se pot descoperi similitudini frapante de personaje, de situații și procedee, prin desfășurarea în pagină și comentarea succintă a cîtorva exemple din *Iașii în carnaval*, din ciclul *Chiriților*, din *Rusaliile* etc., alături de altele din *O noapte furtunoasă*, *Conu Leonida față cu reacțiunea*, *O scrisoare pierdută* etc. și, de ce nu ?, din unele schițe, în vederea adîncirii ideii că schițele lui Caragiale au un puternic caracter dramatic etc.

3. Al treilea punct din planul compunerii ce propunem aici trebuie să trateze neapărat despre *deosebirile* dintre cei doi scriitori :

Alecsandri are în vedere în primul rînd moravurile boierimii, mentalitatea cu rămășițe feudale din epoca de la 1848, oportunistă, cu tendințe de parvenire, totodată de înnoire, de „occidentalizare" pripită, alteori de conservatorism înapoiat etc. Cu aproximativ trei decenii mai tîrziu numai, Caragiale surprinde în comediile sale ipostaze ale burgheziei, mici sau mari, observate în același curs rapid de dezvoltare a societății românești.

Pentru că Alecsandri face începuturile teatrului românesc, vodevilurile, cînticelele și comediile lui sînt mai „ușoare", urmărind prin aceasta educarea și atragerea spre arta spectacolului a unui public încă insuficient format. De aceea, șarja lui este mai simplă, mai apăsată, cu toate că, în anume chip, nu lipsită de finețe, textul vorbit alternează cu cupletele cîntate etc. Bizuindu-se neapărat pe opera înaintașului, Caragiale vine cu un plus de „rafinament", adîncind comicul de caracter și diminuînd, într-o măsură, comicul de situație, eliminînd cupletul cîntat și obținînd ceea ce numim „colaborarea" cu spectatorul, mult mai evoluat acum. Aceasta poate fi și una din explicațiile faptului că în timp ce la Alecsandri se insistă îndeajuns asupra ideii generoase că binele învinge întotdeauna răul, la Caragiale situațiile și personajele ridiculizate sînt lăsate „nepedepsite". Ar fi vorba deci de „optimismul" lui Alecsandri (caracteristic într-o măsură

autorului, dar și epocii în care scrie), spre deosebire de „ironia" specific caragialeană ; de prezența în comediile lui Alecsandri a personajului așazis „pozitiv" și de inexistența (măcar aparentă) a acestuia la Caragiale, care lasă totul în seama opiniei spectatorului. În funcție de aceste două atitudini deosebite se construiesc în chip diferit, la unul și la celălalt, conflictele din comedii etc. De la caz la caz, discuția trebuie să coboare la amănuntele caracteristice, punînd față în față deosebirile dintre diversele forme ale comicului (de caracter, de situație, de limbaj, de nume etc.) cu care operează cei doi mari dramaturgi.

4. Al patrulea punct și ultimul, simetric celui dintîi, *introducerii*, este obligatoria *concluzie*. El trebuie să însumeze toate observațiile făcute în cele două părți analitice ale lucrării, cu deschiderea, pe cît este posibil, a unei perspective asupra dezvoltării ulterioare a dramaturgiei românești în general și a comediei în special.

Chiar așa, aplicate la un exemplu concret, sugestiile noastre ar putea părea rigide, schematice și n-ar fi exclus să fiu acuzat de încurajarea șablonului. Pe drept cuvînt, într-un anume sens, căci în vremea noastră se practică stilul foarte liber, eseistica sprintenă, cu asociații și disociații de idei dintre cele mai variate și surprinzătoare, unele și extravagante, situație de care școala nu trebuie să facă deloc abstracție. Altminteri riscăm să creăm o nedorită discrepanță între școală și presă, cu deosebire cea literară, pe care elevii o pot consulta în toată libertatea. Ne grăbim însă să adăugăm îndată că „șablonul" propus de noi poate și chiar trebuie supus tuturor modificărilor, în funcție de tema abordată, de nivelul clasei și, în genere, al cunoștințelor celui care compune. Mai mult încă, cele patru puncte ale „planului" se pot — în funcție de subiect și de temperamentul, de „stilul" celui care îl tratează — interverti și îngemăna în cele mai felurite chipuri. Se poate foarte bine alterna, de la paragraf la paragraf și chiar de la propoziție la propoziție, cutare *asemănare* cu cutare *deosebire*, se poate urmări *antiteza* sau *motivul* edificator, în modul cum acesta circulă de la un autor la altul, dintr-o operă într-alta etc.

Oricum ar fi însă — și aici stă rațiunea exercițiului, a *învățării* cît de cît sistematice a meșteșugului compunerii — cele patru puncte ne apar ca obligatorii, dictate chiar de legea *supunerii la obiect*. Ele țintesc la rigoarea gîndirii, impun disciplina și eleganța exprimării, cu evitarea divagației inconsistente, a vorbăriei goale, dezordonate, semidocte. Asistînd la lecții, am constatat că și printre elevi (nu știm de ce, probabil de nevoie, tolerați, în lipsă de altceva mai bun) se întîlnesc începători într-ale limbuției, gata oricînd să improvizeze la nesfîrșit, manevrînd inabil idei și fraze împrumutate, frînturi de citate din mari critici, „șabloane" adică, puse cap la cap fără nici o rînduială.

Paralela este, prin structura ce i se cere, una dintre formele de compunere mai „constrîngătoare" (în înțelesul major, constructiv pedagogic, al cuvîntului), impunînd rigoare și disciplină în lucru. Cele patru părți ale ei, două cîte două (respectiv : *introducerea* și *concluzia*, *asemănările* și *deosebirile*), trebuie să fie, dacă se poate, perfect *simetrice*. Prima și ultima trebuie să se mențină la formulări generalizatoare, cuprinzătoare, a doua și a treia trebuie să coboare obligatoriu la analize bizuite pe texte, completîndu-se reciproc, echilibrîndu-se, armonizîndu-se. Simetria și complementaritatea în compoziție atrag după ele *ordinea ideilor* și totodată *varietatea* lor, cu evitarea repetițiilor supărătoare. Silința de a observa asemănările și deosebirile, puse față în față, perechi, asigură în bună măsură *cadența*, ritmul frazării, de la propoziție la

propoziție și de la paragraf la paragraf, asigură fluența, eleganța stilului, *conciziunea* și *proprietatea* exprimării firești, în perfect acord cu gîndirea.

În încheiere, am dori totuși să spunem că „abuzul" de această formă de compunere nu este cîtuși de puțin indicat, riscul căderii în rutină și în ticuri dăscălești dezagreabile pîndindu-ne tot timpul din umbră. *Comparatio non est ratio*, glăsuiește vechiul dicton, și a o practica numai de formă, imaginînd paralele nepotrivite, irelevante, este tot ce poate fi mai dăunător. În orice caz, nu comparația *luată în sine* interesează la urma urmelor, ci posibilitatea ca prin intermediul ei să luminăm și să adîncim fenomenul literar, să creăm unghiuri de perspectivă noi, cît mai larg și mai adînc cuprinzătoare [1], libere de șabloanele gata constituite, să stimulăm talentul și gîndirea independentă, să formăm disciplina scrisului în limba maternă a viitorilor cetățeni români.

Arta narativă la Camil Petrescu

Prof. ANA DUMITRESCU
Liceul de filologie-istorie
„Zoia Kosmodemianskaia", București

Opera lui Camil Petrescu marchează un moment semnificativ în dezvoltarea romanului românesc. Aspirînd spre o formulă novatoare, pe care a și teoretizat-o de altfel, scriitorul afirma necesitatea unei alte structuri epice, derivate din sincronizarea literaturii cu filozofia și știința : „Dacă afirmăm că literatura unei epoci este în corelație cu psihologia acelei epoci, și dacă stăruim să arătăm că psihologia însăși este în funcție de explicația filozofică a timpului, ne reîntoarcem cu și mai multă îndreptățire la afirmația că o literatură trebuie să fie sincronică, structural, filozofiei și științei ei" *(Noua structură și opera lui Marcel Proust)*. Îndepărtîndu-se de formula scriitorului clasic, Camil Petrescu realizează o proză *analitică de factură subiectivă*, caracterizată prin *substanțialitate, autenticitate*, opusă celei clasice, însă influențată de ea.

Ce și cum narează scriitorul ? Negînd posibilitatea cunoașterii realității exterioare, convins ca Bergson că : „Nu putem cunoaște nimic absolut, decît răsfrîngîndu-ne în noi înșine, decît întorcînd privirea asupra propriului nostru conținut sufletesc", scriitorul simte nevoia *să restrîngă* largul univers investigat pînă la el, dar, în același timp, *să-l adîncească*, deplasîndu-se de la suprafață spre interior, urmărind astfel o realitate mult mai complexă, aceea a conștiinței. Și în *Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război* și în *Patul lui Procust* omul vorbește despre om, despre părerile lui și nu despre lucruri văzute ca un decor definitoriu pentru caracter, ca la Balzac, G. Călinescu etc. Romanele devin astfel expresia artistică a unei experiențe trăite, discursul epic fiind o confesiune a celui care l-a realizat. „Un scriitor este un om care exprimă în scris cu o liminară sinceritate ceea ce a simțit, ceea ce a gîndit, ceea ce i s-a întîm-

[1] În cazul exemplului luat de noi, ar fi neindicată ideea prea categorică, transantă, dedusă prea mecanic din comparația făcută, anume că Alecsandri ar fi „inferior" lui Caragiale, ca autor de comedii. Cu mult mai profitabilă, mai adîncă, ne-ar apărea judecata de valoare în virtutea căreia fiecare dintre cei doi clasici ai comediei românești au dat opere *corespunzătoare epocii lor* și viabile, tocmai prin aceasta, în posteritate.

plat în viață, lui și celor pe care i-a cunoscut...", afirma scriitorul în *Patul lui Procust* cu convingerea că sinceritatea este un atribut fundamental al scrisului.

Pătruns în intimitatea personajului, scriitorul îl dezvăluie în aspirațiile, idealurile, sentimentele sale, cu alte cuvinte este preocupat de *concretul psihologic* : „Să nu descriu decît ceea ce văd, ceea ce aud, ceea ce înregistrează simțurile mele, ceea ce gîndesc eu... Dar aceasta-i realitatea conștiinței mele, conținutul meu psihologic."

Ultima noapte... se constituie ca un roman alcătuit din două părți ce surprind drama lui Ștefan Gheorghidiu în ipostaze esențiale : viața și moartea. Vocea personajului, corespunzătoare actului de a nara, dezvăluie o ordine interioară care mărturisește aspirație spre puritate, absolut, ceea ce-l particularizează structural într-un context moral-social cu alte atribute. Aplicînd absolutul la un sentiment efemer, înregistrînd totul prin simțurile lui care se zbat din nevoia de certitudine, Gheorghidiu refuză relativitatea logicii. Narațiunea se transformă într-o *sondare* a psihologiei personajului. Suferința este înregistrată lucid prin efectele ei : „mi-era pielea uscată, capul dur și gol să poți lovi cu ciocanul în el, parcă tot gîtul plin de cîlți".

În afara oricărei alunecări în sentimentalism, dincolo de exagerare sau idilizare, preocupat să identifice scrisul cu viața, *să exploreze realul, nu să-l copieze*, să prindă deci autenticul, autorul sondează necunoscutul fără a formula sentințe morale, rarefiind narațiunea. Camil Petrescu renunță la narațiunea de tip clasic a scriitorului omniscient și omniprezent, pentru care universul nu mai are nici „o taină", renunță la „tipuri", timp cronologic, intrigă lineară, și creează o structură nouă, corespunzătoare epicii moderne, preocupată de sondarea psihicului uman. Proza se caracterizează prin *discontinuitate* (mai ales *Patul lui Procust*), narațiunea reținînd esența, eludînd restul, alcătuindu-se din fragmente pe care, eventual, cititorul le ordonează.

Fluxului de gînduri, de trăiri și de interpretări i se adaugă, ca în romanul proustian, *fluxul memoriei „involuntare"*, ceea ce face ca discursul literar să nu se desfășoare ordonat, cronologic, guvernat de *timpul exterior*, ci frînt, corespunzător unui alt timp, cel *interior*, al memoriei. Cele două coordonate temporale corespund celor două planuri care se desfășoară paralel.

Răsturnată, *cronologia devine tulbure*, cititorul avînd, ca și personajul narator, sentimentul intensei trăiri. Cele cîteva ore petrecute de Fred Vasilescu în casa Emiliei în acea după-amiază de august se deschid spre cîțiva ani rezumați în planul ficțiunii, reduși la esență în amintirile care-l invadează odată cu citirea scrisorilor. Refacerea cronologiei este mai dificilă în *Patul lui Procust*, unde amintirile, concentrate, fixează momente esențiale pulverizate în timp și care, însumate, alcătuiesc o imagine definitorie pentru niște realități psihologice și sociale.

Fiind „plural", timpul ficțiunii permite întoarcerea și anticiparea. Întrerupt în romanul lui Camil Petrescu de privirile retrospective ale personajului narator (anacronii de mai mică sau mai mare întindere), el nu mai reprezintă durata în care se petrece „ceva", ci înseamnă *ceea ce se petrece*, viața, trăirea.

Nu *spațiul geografic* îl preocupă pe scriitor (Bucureștiul, Odobeștii, Valea Prahovei etc.), ci *spațiul psihologic* investigat la diferite nivele, cu convingerea că este mult mai interesant ceea ce se petrece în adîncul lui, *în* personaj și nu *cu* personajul.

Referindu-ne la tehnica narațiunii, se cuvine să facem cîteva precizări privind raportul dintre scriitor, narator, personaj în romanele lui Camil Petrescu.

Dacă scriitorul clasic, omniscient și omniprezent, narează situîndu-se în afara universului respectiv, în perioada interbelică, problema și formula artistică se diversifică, realismul se adîncește ca urmare a raportului dintre scriitor și realitate. Narațiunea modernă egalizează raportul dintre scriitor și personaj, povestitorul identificîndu-se cu eroul, descriindu-l din interior. De aici discursul epic realizat la persoana întîi și nu a treia, ca în narațiunea tradițională.

Și în *Ultima noapte...*, și în *Patul lui Procust*, cel care vorbește este personajul și ceea ce se află în afara lui se percepe prin intermediul senzațiilor acestuia. Dacă pînă acum universul sublinia caracterele, acum acesta apare ca o proiecție a eului narator. Societatea veroasă și meschină, dominată de minciună și lipsită de principii, imaginea frontului sînt luminate mai ales prin intermediul gîndurilor, observațiilor, sentimentelor lui Ștefan Gheorghidiu sau Ladima. *Inclus în univers*, cel care narează „arde" la temperatura înaltă a propriilor idealuri.

Confruntat cu realitatea frontului, Ștefan Gheorghidiu nu rămîne un simplu observator al acestuia, notîndu-și constatările, ci trăiește intens o experiență consumată în întregul ei, o experiență esențială pe care o comunică, integrînd pe cititor înlăuntrul faptelor, al haosului general, al dramei colective și individuale, fără a-i explica nimic, fără aură eroică, fără mistificare. Imaginea grotesc-tragică a cîmpului de luptă, spaima înnebunitoare în fața morții, degradarea fizică, dar mai ales psihică, absurditatea acestui măcel reprezintă fața adevărului, care distruge ordinea interioară a individului. Ștefan Gheorghidiu se descoperă copleșit de teamă, cuprins de panică, superstițios, însă aproape de oamenii cu care această experiență l-a înfrățit. Buzele-i ard, întrebări chinuitoare „picură în suflet", dar nu dezertează, din dorința trăirii plenare a fiecărui moment : „[...] n-aș vrea să existe pe lume o experiență definitivă, ca aceea pe care o voi face, de la care să lipsesc, mai exact să lipsească ea din întregul meu sufletesc".

Fiecare moment este consemnat prin ecoul și reacția lui interioară. Un glonț, din cele multe, îl „descheie în tot sufletul". Observația realistă, notația sigură, creează imagini apocaliptice, precum aceea din capitolul *Ne-a acoperit pămîntul lui Dumnezeu*. Anticalofil declarat, în sensul că repudia frumosul ostentativ, Camil Petrescu reține cu exactitate totul, de la faptul exterior la ecoul puternic, prelung, interior, capacitatea de observație împletindu-se cu introspecția, modalitate artistică specifică scrisului său.

Întreaga imagine este a unei lumi pe dos, „[...] ca într-o oglindă, dintr-o dată întoarsă". Frazele alcătuite mai ales din propoziții scurte, principale, au un ritm alert ce caracterizează momentul.

Impresia apropierii omului de pămînt este generată de sentimentul groazei ce depășește granițele individului. Toți sînt „cu ochii scoși din orbite, albi de groază". Distanța se confundă cu omul, reacția interioară se consemnează ca un act de desființare : o explozie receptată este o „ruptură, corpul rămîne sleit, își înjumătățește răsuflarea rar, sec, în așteptarea celeilalte explozii, ca un bolnav de tetanus".

Stilul simplu, necăutat, precis și sigur, colorat foarte rar printr-o comparație sau un epitet, surprinde o realitate plină de tragism, mișcarea sufletului într-o conjunctură dramatică. Folosirea persoanei a doua de

către doamna T. subliniază caracterul confesiv al stilului, nota sa de sinceritate : „Ți-aduci aminte că m-ai privit surprins cînd te-am întrebat despre el chiar din ziua cînd te-am cunoscut și cînd de altfel te-am întrebat atît de multe".

În comparație cu romanul secolului al XIX-lea și al începutului de secol XX, *Patul lui Procust* oferă o viziune complexă a personajului (mai ales a lui Ladima), ca și cum acesta și-ar răsfrînge imaginea în mai multe oglinzi : scrisorile sale, discutarea frivolă, superficială și lipsită de înțelegere a Emiliei, comentariul, total diferit, al lui Fred Vasilescu.

Camil Petrescu folosește cu succes o tehnică ce avea să marcheze un moment în dezvoltarea romanului românesc. Introspecției i se adaugă jurnalul construit din fapte, impresii, reflecții *(Ultima noapte...)*, scrisorile cu puternic caracter confesiv ale Doamnei T., cele ale lui Ladima dublu comentate, jurnalul lui Fred Vasilescu, comentariul scriitorului *(Patul lui Procust)*, toate urmărind să ilustreze viața interioară a omului, căci, după aprecierea lui M. Zaciu, „pe Camil Petrescu îl interesează omul, omul modern, singurătatea lui determinată de neputința înțelegerii unei lumi în care se află suspendat".

Romanele se structurează în compoziții unitare, închegate, determinate de fluxul memoriei naratorului. În acest fel, unitatea scrierii este o problemă de perspectivă, de arhitectură epică.

Inovator al tehnicii romanului, mai ales prin *Patul lui Procust*, Camil Petrescu a dovedit superioritatea prozatorului intelectual fără tendințe sentimentale, confirmat în concepție de dezvoltarea ulterioară a romanului universal. Proza sa, din care se desprinde o fină intuiție psihologică și un cald umanism, a deschis drumul romanului românesc modern.

Maxime-cugetări

Iată, a călcat din nou, cu mare bucurie, părintescul țărm. A îmbrățișat cu drag oamenii lui. Pe obrazul trudit, cald a curs rîul lacrimilor. Doar a revăzut, fericit, pămîntul Patriei.

(Homer)

Nu cunosc durere mai mare și mai amară,
Decît să-ți părăsești țara, în fugă !

(Euripides)

Apropie-te Patriei, scumpei tale țări. Cuprinde-o strîns, cu toată inima ta. Aici sînt înfipte adînc rădăcinile puterii tale. Cobori în lumea străină, stai stingher — trestie slabă, pe care o frînge vîntul.

(Schiller)

Îți iert pesimismul. Într-un singur caz, nu: cînd e vorba de viitorul neamului tău, căci a fi pesimist în ce privește viitorul neamului tău înseamnă a fi trădător de neam.

(Lucian Blaga)

Anecdotă

Sofocle, autorul tragediei *Antigona*, îi spuse într-o zi unui poet — care venise să-i aprecieze „creațiile" — că a lucrat trei zile la trei versuri și tot nu este mulțumit de ele.

— Trei zile, zise înfumuratul poet, dar eu făceam trei sute de versuri în trei zile !

— Te cred, tinere, însă sînt tot atît de convins că cele trei sute de versuri ale tale nu vor dura mai mult de trei zile.

Anton Pann: „Despre prietenie"

NICOLAE CONSTANTINESCU
Universitatea din București

Despre prietenie este o *pildă* sau *istorioară morală*, specie cultivată cu predilecție de Anton Pann (1796—1854), scriitorul-tipograf care a adunat în volume ca *Poezii deosebite sau Cîntece de lume* (1831), *Fabule și istorioare* (1841), *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii* (1847), *O șezătoare la țară sau Călătoria lui Moș Albu* (1851—1852) etc. propriile lui creații laolaltă cu poezii ale altora și mai ales cu producții folclorice dintre cele mai diverse, culese de el din mahalalele Bucureștilor și din satele pe care le colinda spre a-și vinde „marfa" de preț — cărțile cu trudă tipărite de el.

Ca o ilustrare a proverbului românesc „Prietenul adevărat la nevoie se cunoaște", Anton Pann imaginează o poveste simplă, dar plină de înțeles. Doi prieteni pleacă împreună într-o călătorie. Trecînd printr-o pădure le iese înainte un urs. Unul dintre ei vede pericolul și, fără să-și anunțe tovarășul, se urcă repede într-un copac. Celălalt, luat prin surprindere, față în față cu fiara, se întinde la pămînt, prefăcîndu-se că e mort. De observat în primele șase versuri aglomerarea unor elemente lexicale prin care se concretizează ideea de primejdie în care se aflau cei doi călători : „groază", „frică", „furios", „pericol".

Următoarele șase versuri comunică o stare de tensiune deosebită, generată de înfruntarea dintre om și animal. Nu este vorba de o luptă propriu-zisă, ci de o confruntare în care prezența ursului căutînd prada („asupra lui cum sosi // Pe la nas, pe la ureche, se plecă a-l mirosi") și încercarea omului de a se salva printr-un șiretlic, încercînd să „simuleze" cît mai convingător că e mort („își ținu suflarea", „sta nesuflînd lungit") transmit cititorului o stare de încordare și emoție.

În sfîrșit, după ce pericolul trece, tovarășul de drum care urmărise din copac totul, fără să intervină, fără să sară în ajutorul prietenului său, îl întreabă batjocoritor pe acesta ce i-a spus ursul la ureche. Supărat de cele întîmplate, indignat chiar de atitudinea neprietenească a tovarășului său de drum, care își îngăduie să glumească după ce el trecuse printr-o asemenea spaimă, călătorul rămas jos îi răspunde că ursul l-a sfătuit să nu se mai întovărășească niciodată cu astfel de oameni : „Mi-a poruncit — el răspunse — să țiu minte să păzesc // Și c-un prieten ca tine să nu mai călătoresc." Ultimele două versuri constituie chiar *morala* sau *învățătura* acestei istorioare în versuri ; este învățătura pe care o trage din cele întîmplate personajul povestirii și pe care, prin el, scriitorul ne-o transmite nouă, cititorilor. Caracterul sentențios al ultimelor două versuri este întărit și de faptul că trei din cele patru verbe de aici sînt la modul conjunctiv cu valoare imperativă („să țiu minte", „să păzesc", „să nu mai călătoresc").

Odată cu dezaprobarea față de atitudinea lașă a celui care își părăsește tovarășul de drum aflat în primejdie, din această povestire rezultă, indirect, elogiul prieteniei adevărate, sentiment înălțător, specific omului.

Fără îndoială, proverbul pe care îl ilustrează istorioara aceasta este suficient de expresiv el însuși, dar Anton Pann a vrut să-l plasticizeze mai mult transpunîndu-l într-o scurtă povestire în versuri, al cărei prim scop este unul moralizator, educativ. De aceea, atenția scriitorului este îndreptată mai mult asupra conținutului, asupra a ceea ce spune și mai puțin asupra felului *cum* spune. În consecință *Despre prietenie* se prezintă, asemenea altor istorioare de Anton Pann, ca o proză versificată, cu o ritmică proprie, ușor de memorat, dar lipsită de figurile de stil (tropi) proprii poeziei dacă exceptăm epitetele „(ursul) *furios*" și „(copaci) *stufos*".

Versificația este, la rîndul ei, simplă : versurile sînt lungi de cîte 15 silabe, metrul trohaic, de regulă după silaba a 8-a intervine o pauză bine marcată numită *cezură*.

Rimele sînt simple, comune, sărace ; rimează verbe la același mod și timp : la gerunziu *(călătorind — viind)*, la participiu *(văzut — prefăcut ; lungit — fugit)*, la conjunctiv prezent *(să păzesc — să nu mai călătoresc)*, rareori la moduri și timpuri diferite : indicativ perfect simplu cu infinitiv *(sosi — a-l mirosi ; șopti — a hohoti)*. Doar în două cazuri rimează părți de vorbire diferite : adjectivul *viu* cu verbul *știu* și adjectivul *stufos* cu adverbul *jos*.

Simplitatea mijloacelor de expresie devine în cazul lui Anton Pann o calitate a scrisului său. Faptul că aproape fiecare vers exprimă o idee conferă mesajului poetic claritate și cursivitate.

Topica frazei (ordinea cuvintelor) este foarte apropiată de topica din vorbirea obișnuită, ceea ce dă impresia de naturalețe, de oralitate. Este ca și cum autorul s-ar adresa direct unor ascultători cu care se află față în față. Explicațiile („Că ursul mort nu mănîncă, după cum zic cei ce știu"), detaliile de comportament („Și-ncepu a hohoti"), adresarea directă („măi frățioare") întăresc această impresie.

Deși scrisă într-o limbă clară, limpede, istorioara *Despre prietenie* conține cîteva *arhaisme*, elemente de vocabular și de gramatică vechi, specifice limbii vorbite în București la începutul secolului al XIX-lea. Astfel verbul „a porunci" cu sensul „a da ordin", „a indica" este astăzi folosit destul de rar, ca și verbul „a păzi" cu sensul „a se feri". După normele limbii literare de azi gerunziul verbului „a veni" este „venind" nu „viind", iar forma „copaci" s-a specializat pentru plural, singularul fiind acum „copac". Specific muntenească este forma „să țiu" față de „să țin". Toate acestea dau scrierii lui Anton Pann o aromă specifică, un parfum de epocă.

Într-o formă simplă istorioara lui Anton Pann face elogiul prieteniei, sentiment nobil, înălțător, cîntat în numeroase opere literare. Minunate exemple de prietenie aflăm în miturile antice (Castor și Pollux) și în basmele populare românești (Făt-Frumos și tovarășii năzdrăvani) ; în știuta epopee *Iliada* de Homer (Hector și Patroclu) și în *Cei trei mușchetari* ; în *Winnetou* și în *Cireșarii*. Prietenii celebre ca aceea dintre marii noștri scriitori Mihai Eminescu și Ion Creangă probează că sentimentul acesta profund uman nu aparține exclusiv domeniului literaturii, ci se găsește din plin în viața de toate zilele. În fond, cine ar putea să trăiască fără prieteni ? Poate tocmai de aceea în folclorul românesc sînt atît de multe proverbe și zicători care vorbesc despre prietenie, despre întrajuto-

rare, despre solidaritatea dintre oameni, despre încrederea ce trebuie să existe între ei. Cîteva dintre aceste proverbe sună astfel : „Cînd sînt doi puterea crește“ ; „Cu prieteni răi, rău te faci ; cu cel de omenie mînci colaci“ ; „Cu vorbe dulci mai multă pîine mînci“ ; „Dacă prietenul tău e miere, tu nu umbla să-l mănînci tot“ ; „Decît un dușman, mai bine zece prieteni“ ; „Prieteni noi să-ți faci, dar d-ăi bătrîni să nu te lași“.

Inspirîndu-se din frumusețea și înțelepciunea creației populare, Anton Pann a încercat să restituie celor din popor o parte din acestea, după o formulă care îl caracterizează foarte bine : „de la lume adunate și îndărăt la lume date“. Și a reușit pe deplin, încît merită cu prisosință elogiul pe care i-l făcea Mihai Eminescu numindu-l „Finul Pepelei, cel isteț ca un proverb“.

Mihai Eminescu: „Dorința“

Prof. TEOFIL RĂCHIȚEANU
Școala generală Răchițele, jud. Cluj

Natura și dragostea sînt la Eminescu două teme ce nu pot fi tratate separat. Ele se întrepătrund mereu în așa fel, încît trebuie să le considerăm mai degrabă ca două aspecte ale unei teme unice.

Lirica erotică eminesciană cunoaște două faze. Cea dintîi este aceea a unei iubiri luminoase, care îmbată și înalță sufletul, trezind în el dragostea de viață. Aceasta este faza pe care eminescologii o numesc „naturistă“. Cadrul în care se desfășoară ceremonialul erotic este, de obicei, un colț din natură, care corespunde unei anume stări de suflet *(Dorința, Sara pe deal, Lasă-ți lumea, Crăiasa din povești, Lacul, Povestea teiului* etc.). A doua — urmare firească, oarecum, a celei dintîi — este faza unei iubiri în care se strecoară mîhnirea, dezolarea, durerea sufletească *(Despărțirea, De cîte ori iubito, De ce nu-mi vii, Sarmis* etc.). Dezamăgirile, amărăciunile dragostei alunecă, nu o dată, în sarcasm. Poemele se constituie acum ca o condamnare a nestatorniciei *(Scrisoarea IV, V, Înger și demon)* sau ca o nostalgică evocare a timpurilor fericite ale iubirii genuine *(Pe lîngă plopii fără soț, Floare albastră)*. Sufletul poetului se va „vindeca“, în timp, de amintirile luminoase și de „durerile iubirii“ numai prin înălțarea gîndului spre condiția solitară a omului în lume, spre vremelnicia sa și spre mirajul eternității *(Revedere, Ce te legeni, Cu mîne zilele-ți adaogi, Glossă, Trecut-au anii, Veneția* etc.). Meditația lirică se detașează de tot ce este efemer, ridicîndu-se deasupra tuturor prejudecăților, deasupra iubirii înseși și deasupra morții *(Luceafărul, Mai am un singur dor)*.

Dorința e un poem al unei stări de reverie erotică, poem ce conține în el toate elementele caracteristice fazei „naturiste“ a liricii intimiste eminesciene. Atmosfera e cea a oricărei poezii populare pe această temă, cu deosebirea că Eminescu îi adaugă un mai mare coeficient de mister și spiritualitate. Eroul își cheamă iubita în codru, nu însă oriunde în codru, ci în preajma unui izvor, într-un loc anume, tainic, ferit de orice posibile priviri indiscrete :

Vino-n codru la izvorul
Care tremură pe prund,
Unde prispa cea de brazde
Crengi plecate o ascund.

Tabloul feeric realizat în acest cadru este imaginea unei fericiri paradisiace :

Pe genunchii mei şedea-vei,
Vom fi singuri, singurei,
Iar în păr înfiorate
Or să-ţi cadă flori de tei.

Analizînd mai în adînc esenţa acestei viziuni asupra fericirii în dragoste, putem deduce că ea nu constă, cum s-ar părea la prima vedere, în mîngîierile, sărutările sau hîrjoana nevinovată, ci în *trăirea* interioară, concretizată într-o stare de beatitudine ce se realizează printr-o punere în acord a sufletelor celor doi parteneri cu elementele naturii înconjurătoare : *Codrul* — cadrul general, gazda discret-protectoare a întîlnirii tainice ; *Izvorul* — cadru muzical, menit, prin ecourile-i suave, să „acompanieze" şoaptele de iubire ale îndrăgostiţilor ; *Florile de tei* — sugerînd puritatea iubirii, „sfinţenia" ei.

Prezenţa femeii iubite îl va face pe erou fericit. Natura înconjurătoare îi va ocroti pe amîndoi, potenţînd această stare de lin extaz pînă la stadiul de „armonie" deplină. Femeia iubită va fi o „crăiasă din poveşti", femeia în jurul căreia poetul brodează, ca de atîtea alte ori, un fermecător basm despre jocul de-a fericirea.

Ultimele două strofe dezvăluie semnificaţii mai adînci, aparent încifrate :

Vom visa un vis ferice,
Ingîna-ne-vor c-un cînt
Singuratece izvoare,
Blînda batere de vînt ;

Adormind de armonia
Codrului bătut de gînduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rînduri, rînduri.

Fericirea cuplului de îndrăgostiţi e întreagă. E o stare de beatitudine atît de completă, încît nici un „gînd" nu mai poate tulbura această „armonie". Alunecarea din această stare a extazului erotic în *somn* încarcă, însă, dintr-o dată, textul poemului de rezonanţa unor grave semnificaţii, prefigurînd de pe acum, oricît de vag, motivul „împăcării", prin iubirea în natură, cu viaţa, dar şi cu moartea. Căci ce altceva ar putea sugera cele patru versuri ale ultimei strofe, dacă nu o dorinţă de prelungire dincolo de orice limite în timp a iubirii, sub veghea blîndă a elementelor naturii ? Florile de tei care vor cădea „rînduri, rînduri" (adică toamnă după toamnă) pot evoca, în chip natural, „dorul" *integrării* în ciclul cosmic şi pot insinua imaginea unui mormînt comun al celor doi îndrăgostiţi, pe care aceste flori — ca să reluăm un cuvînt drag poetului — îl vor „troieni".

Beatitudinea iubirii va trece, aşadar, întreagă, în moarte, ceea ce conferă poemului, în final, un discret accent mioritic.

Geniul în creaţia eminesciană

Prof. GHEORGHE LUNCĂ
Liceul industrial nr. 2, Cîmpina

Titanismul presupune doi termeni : *unul dominator,* avînd drept principii legi agresive şi arbitrare ; altul este *subordonat dorinţei de eliberare şi năzuinţei spre progres.* Din punct de vedere moral, al doilea termen este superior primului, însă revolta, de cele mai multe ori, este înfrîntă. Divinitatea tiranică — mai corect spus, imaginea ei — se impune în întregul romantism. Milton este primul care ne-o prezintă în *Paradisul pierdut,* dar, paradoxal, nu paradisul atrage, ci infernul, şi, în această istorie a lui Dumnezeu, rolul principal e al diavolului, care devine un gigant şi un erou. Shelley, de altfel, remarcase măreţia lui Satan în a sa *Defence of Poetry* din 1821, afirmînd că demonul lui Milton, „ca fiinţă morală, este superior lui Dumnezeu". Pentru Shelley, Dumnezeu nu e decît un rege, nedrept şi detestabil ca orice rege :

Răzbunătorul Dumnezeu,
Care, prototip al relelor orînduieli umane, şade
Sus, în a cerului împărăţie, pe tronul său de aur,
Asemeni unui rege al pămîntului.
(Regina Mab, VI, 104—107) [1]

Încadrîndu-se aproape organic literaturii romantice, lirica eminesciană se va desfăşura într-o mare măsură pe această linie ; patosul justiţiar va constitui una dintre marile surse ale lirismului său, primele meditaţii (1870—1873) avînd drept subiect noţiunile de dreptate şi nedreptate, de bine şi de rău.

Împotriva acestui rău divin se ridică titanul, care încercase să dea omului „consilii" cu „glasul naturii / Ce-i glasul lui". Elogiul titanului este rostit cu melancolie, pentru că poartă în el fatalitatea propriei sale înfrîngeri :

O, Demon, Demon ! Abia-acum pricep
De ce-ai urcat adîncurile tale
Contra nălţimilor cereşti ;
. . . . . .
Tu ai voit s-aduci dreptate-n lume :
El e monarc şi nu vrea a cunoaşte
Decît voinţa-şi proprie şi-aceea
E rea. Tu ai crezut, o, Demon,
Că în dreptate e putere. — Nu,
Dreptatea nu-i nimic făr' de putere.
(Demonism)

Cu toate acestea, titanul nu se pleacă în faţa puterii supreme. Pentru el, rugăciunea înseamnă blasfemie (defăimare) :

[1] ...The avenging God
Who, prototype of human misrule, sits
High in heaven's realm, upon a golden throne
Even like an Earthly King

Să cer a tale daruri, genunchi și frunte nu plec
Spre ură și blestemuri aș vrea să te înduplec,
Să simt că de suflarea-ți, suflarea mea se curmă
Și-n stingerea eternă dispar fără de urmă !
(Rugăciunea unui dac)

Pe aceeași linie a revoltei titaniene ne apare Sarmis, eroul din poemul *Gemenii*. Lucid, Sarmis știe că este neputincios în fața forței supreme, știe că va fi învins. Măreția sa constă în sacrificiul conștient, în străbaterea tuturor stadiilor revoltei. Uneori, însă, personajul titanian se situează în zona umanului, așa cum se întîmplă în poemul *Împărat și proletar*. Nucleul în jurul căruia se organizează succesiv materialul liric este polemic. Proletarul, privit ca un demon romantic, adresează un rechizitoriu necruțător orînduirii bazate pe exploatare. Statul, sistemele legislative ca forme ale opresiunii, religia, proprietatea sînt tot atîtea direcții spre care se îndreaptă critica lui necruțătoare. Singura soluție de remediere a nedreptății, în concepția sa, este întoarcerea în lumea mitică a comunei primitive :

Atunci vă veți întoarce la vremile-aurite,
Ce mitele albastre ni le șoptesc ades...

Discursul proletarului e plin de avîntul titanic al marilor năzuințe revoluționare. In final, însă, motivul titanian cedează în fața motivului „vanitas vanitatum", tratat dintr-o perspectivă înalt filozofică. Cezarul e mai puțin un imperator și mai mult un cugetător, de o luciditate tragică. El aude „ale popoarelor glasuri", cultivă filozofia, dar nu o creează :

Cînd știi că visu-acesta cu moarte se sfîrșește,
Că-n urmă-ți rămîn toate astfel cum sunt, de dregi
Oricît ai drege-n lume — atunci te obosește
Eterna alergare... și-un gînd te-ademenește :
Că vis al morții-eterne e viața lumii-ntregi.

In acest stadiu, motivul titanian capătă o caracteristică nouă : interiorizarea și, în același timp, sensibilizarea expresiei. Tragismul existenței cezarului constă în izolare ; străin în mijlocul oamenilor, străin printre zei, Cezarul nu aparține nici umanului, nici divinului, rămînînd imobil printre secoli, cu oceanul la picioare și cu eternitatea în față. Conflictul între titanismul gîndirii și conștiința filozofică a zădărniciei este și mai clar reprezentat în *Scrisoarea I*. Confruntat cu marile probleme ale universului, umilul și „bătrînul dascăl, cu a lui haină roasă-n coate" este, prin adîncimea și complexitatea cugetării lui, un adevărat titan asemănător legendarului Atlas :

Uscățiv așa cum este, gîrbovit și de nimic,
Universul fără margini e în degetul lui mic,
. . . . . .
Precum Atlas în vechime sprijinea cerul pe umăr
Așa el sprijină lumea și vecia într-un număr.

In *Scrisoarea I*, poetul meditează asupra măreției gîndirii umane, integrînd-o însă, după cum spunea G. Călinescu, „contradicției fundamen-

tale a universului“ [2]. Dascălul este un titan al cunoașterii ; superioritatea gîndirii îi dă posibilitatea să participe la spectacolul cosmogonic :

Pe cînd luna strălucește peste-a tomurilor bracuri,
Intr-o clipă-l poartă gîndul îndărăt cu mii de veacuri,
La-nceput, pe cînd ființă nu era, nici neființă,
Pe cînd totul era lipsă de viață și voință...

Titanismul anilor de tinerețe cunoaște într-o perioadă ulterioară un proces de continuă interiorizare, gesturile de revoltă, aerul neguros și profetic dispar, intervine astfel un alt proces, intelectualizarea. Începînd de pe la 1881, dezbaterea interioară a poetului s-a amplificat, Eminescu manifestă predilecție față de marile categorii ale reflecției. Din această perioadă, care e și cea a maturității lirice, titanul se transformă în geniu, poemul reprezentativ, în acest sens, fiind *Luceafărul*. Toți cercetătorii care s-au ocupat de analiza operei eminesciene sînt de acord că Hyperion este un simbol al geniului, concretizînd în manifestările lui exterioare, ca și în atitudinea față de lume, ideile despre geniu ale lui Eminescu. Unul dintre motivele cele mai frecvent folosite în literatura romantică l-a constituit soarta creatorului de geniu într-o societate refractară valorii, aflat într-un continuu și accentuat contrast cu aceasta. Amintim aici *Torquato Tasso* al lui Goethe, *Moise* sau *Chatterton* de Alfred de Vigny. Dintre filozofi, cel care s-a preocupat mai mult de psihologia omului de geniu a fost A. Schopenhauer, care privește problema sub diverse aspecte, încadrînd-o în ansamblul concepției sale despre lume. Primul contact stabilit între Eminescu și opera lui Schopenhauer este din toamna anului 1869, în primul semestru de studii la Viena. Schopenhauer însuși mărturisea : „Sînt cel dintîi care a adîncit firea proprie a geniului și a explicat-o limpede“. După Schopenhauer, lumea de la formele cele mai simple și pînă la manifestările cele mai înalte, e concretizarea unei forțe necunoscute în esența ei, pe care o putem numi voință. Această forță se caracterizează printr-un impuls din ce în ce mai puternic de a se obiectiva într-o întrupare tot mai întreagă. După filozoful german, sînt trei feluri de a cunoaște lumea : prin reprezentare, prin elaborarea judecăților și prin contemplare, aceasta fiind forma specială de cunoaștere a geniului. Menirea geniului constă în intuirea a ceea ce este etern ; în actul contemplării ideilor veșnice, el se eliberează de tot ce este teluric. Omul de geniu sacrifică fericirea personală („sein personliches Wohl“) în favoarea scopului obiectiv („dem objektiven Zwecke“), fapt ce-i asigură superioritatea asupra omului obișnuit. Pe cînd la acesta predomină voința, la geniu rolul principal îl are cunoașterea. „De aici vine și drama lui — singurătatea. Geniul trăiește în chip real singur și rareori se întîmplă ca el să-și poată nimeri semenii, și să-i poată deosebi de ceilalți. La ei precumpănește voința, la el inteligența.“ [3]

Obiectul cunoașterii intuitive a geniului îl constituie ideile platonice. El cunoaște o dezvoltare extraordinară a intelectului, care-și poate găsi o utilizare, fiind aplicată cunoașterii existenței în totalitate ; prin aceasta geniul se pune în slujba întregului neam omenesc, așa cum inteligența normală, la rîndul ei, îi servește numai individului. De aici provine acea deosebire netă între omul obișnuit și geniu, deosebire care se vădește în toată ființa și în toate acțiunile lor, ieșind la lumină însă cu precădere în realizările acestora. Ceea ce l-a atras pe Eminescu la doctrina filozofului

[2] G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. II, București, Fundația pentru literatură și artă, 1934—1936, p. 148.

[3] A. Schopenhauer, *Studii de estetică*, București, Editura științifică, 1974, p. 103.

G.G. Ursu — in memoriam*

Prof. dr. VICTOR STOLERU
Liceul industrial „Tehnometal", Bucureşti

S-a stins din viaţă unul dintre profesorii iluştri ai învăţămîntului limbii şi literaturii, profesorul G. G. Ursu, cel ce vreme de aproape o jumătate de veac şi-a închinat viaţa şcolii, unei pasionate şi prodigioase activităţi didactice, ştiinţifice şi poetice.

G. G. Ursu s-a născut la 25 ianuarie 1911, în oraşul Bîrlad, şi a urmat cursurile renumitului Liceu „Gheorghe Roşca Codreanu" în ambianţa Societăţii literare *Academia bîrlădeană* de sub conducerea poetului George Tutoveanu. La Universitatea din Iaşi a fost vrednic discipol al marilor dascăli G. Ibrăileanu, Al. Philippide şi Iorgu Iordan.

După licenţa „magna cum laude" a Facultăţii de litere şi filozofie a Universităţii ieşene, vreme de aproape trei decenii a fost profesor de limba şi literatura română la licee de tradiţie din Tecuci, Bîrlad, Fălticeni, Galaţi şi Bucureşti. Din 1960 a intrat în corpul didactic universitar, mai întîi ca lector la Facultatea de filologie a fostului Institut pedagogic de 3 ani, apoi conferenţiar de literatură română la Universitatea din Bucureşti.

Din 1971 pînă în 1976 (la pensionare) a funcţionat, în calitate de conf. univ., la Institutul central de perfecţionare a personalului didactic, fiind prezent cu comunicări la cursurile de informare şi documentare organizate în fiecare vară de conducerea Societăţii de ştiinţe filologice sau la şedinţele filialei Bucureşti a Societăţii.

Cei mai mulţi dintre elevii şi studenţii care l-au cunoscut şi l-au stimat vor păstra imaginea blîndă a profesorului şi neobosita lui vervă intelectuală, risipită cu atîta dăruire la prelegerile de literatură română, iar cei din redacţia revistei *Limba şi literatura română* nu vor uita niciodată sprijinul cald, generos, acordat atîtor colaboratori, profesori şi elevi, ale căror manuscrise au găsit în profesorul G. G. Ursu un partizan neştiut de mulţi, ori de cîte ori flacăra ştiinţei sau a inspiraţiei pîlpîia cît de puţin.

Paralel cu profesiunea didactică, G. G. Ursu a desfăşurat o bogată activitate de scriitor (memorialist sau poet) şi de cercetător literar.

După debutul juvenil (la paisprezece ani) în revista *Dimineaţa copiilor* (1925), G. G. Ursu a colaborat la numeroase publicaţii din Capitală şi provincie, cum ar fi : *Convorbiri literare, Revista Fundaţiilor, Vremea, Adevărul literar şi artistic, Cuget clar (Noul sămănător), Neamul românesc, Viaţa românească, Contemporanul, România literară, Limba şi literatura română, Studia bibliologica, Analele Universităţii din Bucureşti* — seria literatură, *Manuscriptum, Ateneu, Tomis,* ca şi la revistele bîrlădene : *Graiul nostru, Scrisul nostru, Lumina, Păreri literare.* A colaborat la recentele culegeri *Şcoala bîrlădeană* sau *Bîrladul odinioară şi astăzi.*

Activitatea poetică se concretizează în volumul *Salcîm uituc* (1973), cu caracter retrospectiv, cuprinzînd versuri scrise între anii 1925 şi 1972, în

* Cuvînt rostit în ziua de 28 mai 1980 din partea Societăţii de ştiinţe filologice la mormîntul conf. univ. dr. G. G. Ursu, membru al Colegiului de redacţie al revistei *Limba şi literatura română.* Omagiu postum celui ce a contribuit la creşterea prestigiului revistei. *Nota redacţiei.*

plachetele *Dealul brînduşelor* (1974), *Fulg şi zăpadă* (1978), *Flori de brumă* (sub tipar). Poezia lui G. G. Ursu are o structură neoclasică, etalînd cu discreţie evocarea copilăriei bîrlădene şi a adolescenţei, cu imagini din legendarul trecut istoric al Iaşului studenţiei, cu pitorescul plaiurilor moldoveneşti, o poezie erotică de o mare puritate, cu o peisagistică îmbătată de parfumul petuniilor sau brînduşelor. G.G. Ursu a fost adeptul unei versificaţii riguroase, scriind sonete şi rondeluri caligrafiate aproape spontan. Un succes deosebit l-a constituit, în 1943, cîştigarea concursului de sonet organizat de revista *Vremea*, unde a obţinut premul I pentru *Sonetul prieteniei*, cu un juriu alcătuit din personalităţi literare ca Pompiliu Constantinescu, Al. A. Philippide, Octav Şuluţiu şi George Ivaşcu.

Activitatea de critic şi de istoric literar s-a concretizat în studii monografice, începînd cu monografia *George Tutoveanu* (Bîrlad, 1928), recenzată de N. Iorga, cu acelea despre *Ştefan Petică* (1937), *Nicolae Beldiceanu* (1961), culminînd cu dizertaţia de doctorat *Memorialistica în opera cronicarilor* (1972), apărută în colecţia *Universitas* a Editurii Minerva. În perioada interbelică G. G. Ursu a fost animatorul cercetărilor de geografie literară moldovenească în formula preconizată şi teoretizată de Al. Dima a localismului creator.

Lucrări cum ar fi *G. Ibrăileanu şi Bîrladul* (Fălticeni, 1935), *Istoria literară a Bîrladului* (Fălticeni, 1936). *Antologia scriitorilor bîrlădeni* (1937), *Tecuciul literar* (1943) constituie scrieri unde acribia exegetului se împleteşte cu talentul memorialistic.

Exegeza eminesciană a ocupat un loc de seamă în aria de preocupări ştiinţifice ale lui G. G. Ursu, tratînd în special aspecte inedite ale vieţii şi creaţiei luceafărului poeziei româneşti. Astfel, în culegerea *Limbă şi literatură*, editată de Societatea de ştiinţe filologice, au apărut : *Eminescu — amiciţii şi adversităţi contemporane* (1961), *Un capitol eminescian de istorie literară — Veronica Micle* (1964), *Iubita de la Ipoteşti, prototip al creaţiei eminesciene* (1966), *Eminescu în viziunea lui Tudor Vianu* (1968). G. G. Ursu a colaborat la manuale şi antologii şcolare, între care menţionăm : *Noţiuni de teorie literară* (1956), *Analize şi interpretări literare* (1975), *Studii de metodică a limbii şi literaturii române* (1974).

O asemenea activitate plenară, de scriitor şi exeget literar, s-a bucurat în cursul vieţii de opinii elogioase din partea unor personalităţi ca : Nicolae Iorga, Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, Alexandru A. Philippide, Iorgu Iordan, Al. Dima, C. Ciopraga, Al. Piru, Dan Simonescu, George Ivaşcu etc.

Ajuns la ora odihnei veşnice, profesorul G. G. Ursu, omul de ştiinţă sau poetul brînduşelor şi florilor de brumă, lasă amintirea vie a unui cavaler al spiritului, care are drepturi depline la recunoştinţă.

Ceea ce deosebeşte poezia lui G. G. Ursu de aceea a confraţilor săi moldoveni este o melancolie cu mult mai adîncă, ce transcende motivele evocate şi se comunică existenţei înseşi.

(Perpessicius)

Timotei Cipariu — 175 de ani de la naștere

Prof. ION BUZAȘI
Liceul industrial nr. 1, Blaj

S-au împlinit 175 de ani de la nașterea lui Timotei Cipariu, una dintre cele mai impunătoare figuri culturale din veacul trecut. Integrîndu-se organic în pașoptismul ardelean, numit sugestiv de Șt. Pascu „a doua generație a Școlii ardelene", Cipariu continuă mai ales în lingvistică și filologie opera înaintașilor. Prin scrierile lui Cipariu, ideea latinității capătă prestigiul erudiției : originea latină a limbii române („limbă a coloniștilor romani stabiliți în Moesia și Dacia"), studierea sistematică, *pentru prima dată*, a vechilor cărți și manuscrise, de unde culege argumente lingvistice incontestabile, editarea primului periodic românesc cu litere latine, *Organul luminării*, a unei foarte bune reviste de specialitate, *Arhivu pentru istorie și filologie*, a unei *Gramatici*, ale cărei merite au fost puse în evidență cu obiectivitate abia în anii din urmă, constituie aspectele principale ale activității sale lingvistice. Este ușor a vedea azi exagerările lui Cipariu, dar ținînd seama de împrejurările în care a gîndit și a acționat, cînd limba română era amenințată din cauza politicii de deznaționalizare, lingvistul și filologul Cipariu ne apare ca un apărător tenace al „tezaurului limbii", în care vedea însăși puterea de viață și dăinuire a națiunii noastre.

Istoria literară din ultimii ani a relevat și calitățile lui de scriitor : *Jurnalul* său ne amintește de *Amintirile...* humulești eanului Creangă (evocarea casei părintești, chipul mamei și al tatălui, obiceiurile satului, credințele și superstițiile rustice). Imaginile din copilărie, îmbrăcate în vraja duioasă a amintirilor, respiră, ca și la Creangă, un aer de nostalgie. La Creangă — o nostalgie cutreierată de unde joviale ; la Cipariu — una gravă, solemnă. Povestirea unor întîmplări năstrușnice se încheia la Creangă, de obicei, cu proverbe și zicători populare ce deveneau un fel de concluzie aforistică, avînd un înțeles pe deplin luminat în context. Cipariu apelează la sentințe biblice sau citate din clasicii greci și latini. Scrise în al cincizecilea an al vieții, memoriile cuprind și asemenea exclamații amare, dar de înțeleaptă resemnare, cu vibrația tînguitoare a unui stih din psaltire : „Așa trece frumusețea lumii și toate sînt deșertăciune".

Poetul Cipariu este o surpriză chiar pentru cunoscătorii operei marelui învățat ardelean, pentru că despre activitatea sa poetică s-au făcut doar mențiuni sporadice (N. Iorga, Gh. Bogdan-Duică, I. Rațiu, I. Breazu, Șt. Manciulea, Radu Brateș ș.a.), dar o *carte de versuri* rămase de la Cipariu s-a publicat abia în 1976. Risipite în broșuri rarisime, prin coloanele *Foii pentru minte, inimă și literatură*, semnate cu inițiale sau nesemnate, o mare parte rămase în manuscrise, ele au fost publicate de N. Albu în cadrul *Restituirilor* Editurii Dacia. Cipariu a dorit să fie poet încă din tinerețe, mai ales sub influența poeziilor și baladelor populare ascultate de la mama lui. Filonul popular al poeziei sale este evident în majoritatea creațiilor, dar mai ales în amplul poem *Pintea*, păstrat fragmentar, un amplu tablou, viu creionat, al unei epoci de suferință socială și națională, asemănător în multe privințe cu poemul lui Ion Budai-Deleanu, *Trei viteji*. Dar exprimarea unor idei înaintate în poezie, lamentațiile erotice în maniera lui Petrarca nu erau potrivite în epocă cu poziția socială a lui Cipariu, înaltă față bisericească. Iată una dintre explicațiile, cea mai rezistentă de altfel, maniei anonimatului, despre care vorbeam mai înainte.

Semnate au fost numai *Egloga pastorală*, oda *Însănătoşire*, închinată tipografiei din Blaj şi alte cîteva stihuri pe care le putem include în genul poeziei omagiale, destul de frecventă în epocă, cultivată de aproape toţi poeţii generaţiei paşoptiste. Cipariu a fost un poet, aşa cum demonstrează *Sonetul-psalm* citat şi reprodus de I. Breazu şi Radu Brateş, comentat cu aprecieri superlative de I. Negoiţescu : „În sensul spiritualităţii grafiei, acest sonet pare meşteşugit plastic, avînd ceva din ornamentaţia în aur a iniţialelor pe manuscrisele de pergament".

A fost unul dintre cei mai remarcabili epistolieri din veacul trecut. Scrisorile lui Cipariu către Bariţ, 125 la număr, alcătuiesc o cronică socială a Blajului de la mijlocul veacului trecut, un virtual roman de epocă, lipsit doar de liantul epic al faptelor. Un roman pe care a năzuit mai tîrziu să-l scrie Pavel Dan, cu titlul provizoriu *Pe urmele Şcolii ardelene*. Paginile corosive, gogoliene, din crochiul lui Pavel Dan îşi au un antecedent tematic în epistolarul lui Cipariu. Propunîndu-şi o relatare riguros obiectivă („Ci a mea maximă-i au să tac de tot, au să nu cruţ nimic. Giumătate a grăi adevărul ar fi de prisos"), el smulge cu brutalitate Blajului acel văl de aură poetică obişnuit în atîtea evocări dulcege, Blajul de la mijlocul veacului trecut apărîndu-i ca un „iad şi Sodomă unde numai fărădelegile, poftele de izbîndă pentru întipuitele strîmbătăţi, ura şi clevetele cu minciuna împărtăşesc. Au nu aceasta-i împărăţia Dracului în miniatură sau modelă ?" Cipariu nu este însă un denigrator al Blajului, ci un cronicar căruia nu-i plac jumătăţile de măsură. De aceea, în altă epistolă, meritele culturale şi naţionale ale Blajului sînt înşirate într-o pledoarie avîntată ce anunţă forţa persuasivă a oratorului : „Blajul are vinele sale ; are şi Sibiul, Bucureştii, Iaşii, toţi românii. Dar Blajul are şi faptele sale la care se poate uita înapoi cu fală. Multe alte locuri din românime au şi au avut de sute de ori mai multe mijloace de a lucra pentru literatură, cler, naţionalitate, decît Blajul, de n-au făcut mai puţin, de n-au făcut nimica". Un episod erotic care implică înalte feţe bisericeşti şi duce cu gîndul la cunoscutul fragment din *Ţiganiada* cu intrarea diavolului în mănăstire în chip de fecioară, portretul canonicului Vasile Raţiu, veritabil personaj de roman, inspirînd groaza epistolierului prin dimensiunile pantagruelice ale poftei sale de viaţă şi prin sfidarea convenienţelor etice, sînt alte două coordonate ale acestui „roman" existent *in nuce* în epistolarul lui Cipariu, cu veritabile pagini de literatură.

Timotei Cipariu s-a ilustrat şi ca orator. Cuvîntările sale sînt ocazionale, rostite fiind de directorul de şcoală, de vicepreşedintele *Astrei* şi de membrul Dietei transilvane. Aşadar, cuvîntări şcolare, culturale şi politice. Elogiul şcolilor din Blaj cu ocazia centenarului lor (1854), necesitatea educaţiei şi instrucţiei fetelor într-o vreme cînd aceasta era „neglească" (neglijată) mai mult decît se poate scuza nu numai la noi, românii, elogiul studiilor clasice ca fundament al unei temeinice culturi, îndemnurile adresate tineretului de a contribui la propăşirea patriei sînt principalele idei ale cuvîntărilor şcolare. „Un reazim al naţionalităţii române", aşa concepe Timotei Cipariu scopul *Astrei*, iar în discursul inaugural rosteşte unul dintre cele mai frumoase imnuri închinate limbii române, pagină antologică a oratoriei româneşti : „Tezaur născut cu noi de la ţîţele maicii noastre, dulce ca sărutările măicuţelor cînd ne aplecau la sînul lor, tezaur mai scump decît viaţa, tezaur care, de l-am fi pierdut, de l-am pierde, de vom suferi vreodată ca cineva cu puterea sau cu înşelăciunea au cu moméle să ni-l răpească din mîinile noastre, atunci mai bine, mai bine să ne înghită pămîntul de vii, să ne adunăm la părinţii noştri cu acea mîn-

gîiere că nu am trădat *cea mai scumpă ereditate*, fără de care nu am fi demni de a ne mai numi fiii lor : *limba românească*". Apelul adresat naționalităților din Transilvania pentru o armonioasă convietuire se învecinează cu demonstrația că „ura între naționalități" a fost aprinsă de păturile conducătoare în scopul menținerii dominației de clasă. În altă cuvîntare, condamnarea monarhiei absolutiste, cu argumente iluministe, amintește de celebra diatribă a lui Slobozan din *Cîntul X* al *Țiganiadei*. Gîndirea progresistă îi înlesnește o înțelegere foarte actuală a noțiunii de *patriotism*, care în concepția sa „cere dezinteresare și sacrificii pentru patria întreagă, chiar dacă aceasta stă din mai multe naționalități, pentru binele tuturor, fără distincțiune de naționalitate, de confesiune și de alte cîteva diviziuni ce se pot afla într-însa".

Rîvna sa, memoria fenomenală, ușurința extraordinară în însușirea celor mai diverse limbi i-au conferit o aură legendară, inspirînd opere literare și memorialistice. Odobescu descrie în culori vii manifestația de simpatie și respect a tinerimii studioase din Blaj față de marele învățat, Iorga, într-o evocare patetică, îl trece printre „eroii neamului".

„Literatorul" — un secol de la apariție

Prof. dr. ADRIANA ILIESCU
Școala nr. 191, București

Acum 100 de ani, la 20 ianuarie 1880, apărea la București revista *Literatorul* sub conducerea poetului Al. Macedonski. Articolul-program, *Cronica*, nesemnat, își propunea să răspîndească literatura în cercuri cît mai largi, să publice numai literatură („literatură pură") și critică literară („Vom publica studii literare sau teoretice sau de critică asupra capodoperelor, precum și asupra cărților celor noi"), deosebindu-se și prin aceasta de revistele care făceau în epocă loc articolelor de filozofie sau de popularizare a științei. *Literatorul* promitea că va prezenta datele biografice ale „marilor autori" și că va fi o publicație instructivă, educativă și decentă. În poezia *Destul*, semnată de Macedonski din nr. 1, se critica versificația minoră, pesimistă. Colaboratorii primelor numere erau Th. M. Stoenescu, Bonifaciu Florescu, Duiliu Zamfirescu, Carol Scrob, C. Bacalbașa, Pantazi Ghica, G. Sion, urmați de Anton Bacalbașa și Traian Demetrescu. În primul an, au apărut poeziile *Hinov* și *Ocnele* de Macedonski, prima reprezentativă pentru inaugurarea *versului liber* în poezia românească, iar cealaltă definitorie pentru *lirica socială*, precum și articolul *Despre logica poeziei*, temelie a evoluției viitoare a simbolismului. S-a observat că în revistă au publicat mulți versificatori netalentați, că ei au fost chiar încurajați de directorul publicației. Este adevărat. Însă cernerea valorilor este o problemă de timp, iar Macedonski însuși se îndoia de valoarea unora dintre colaboratorii revistei, de care însă nu se putea lipsi în izolarea în care se afla. Mai tîrziu, el va explica într-un fel atitudinea excesiv de binevoitoare a *Literatorului* față de colaboratori : „...și dacă pe ici-colo a lăudat prea mult, a fost ca să insufle unora avîntul ce le lipsea". (*Literatorul*, nr. 1, 1884).

Prima serie a revistei apare pînă la 17 martie 1885. Seria a II-a, între noiembrie 1886 și ianuarie 1887 ; a III-a se înscrie în perioada scurtă

iunie-octombrie 1890 ; revista reapare, cu a IV-a serie între 1892—1895 (15 iunie 1892 — noiembrie 1894 ; 1895 cu două numere fără dată). Semnalăm că acum apare în *Literatorul* articolul *Poezia viitorului* (1892), în care se încearcă teoretizarea simbolismului instrumentalist, şi *Thalassa* (1893), prima şi una dintre cele mai de seamă proze simboliste în literatura noastră.

Seria a V-a apare doar cîteva luni (20 februarie — 10 iunie 1899), pe copertă avînd un car al lui Apollon cu un aer optimist şi dinamic. În nr. 1 din 1899 Macedonski publică importantul articol *În pragul secolului,* iar Ştefan Petică articolul redacţional cu caracter de program, *Noul curent literar.* Mai semnau : D. Karnabatt, Const. Cantilli, Al. Petroff, Charles Adolphe Cantacuzène, Gabriel Donna, I. C. Gîrbea, G. G. Orleanu, Jules Brun şi alţii absolut obscuri.

În 1900 apare un număr unic, în ianuarie, cu aceeaşi redacţie, reprezentînd, mai mult simbolic, seria a VI-a. În 1904, în plină ofensivă sămănătoristă, *Literatorul* reapare doar cu două numere şi marchează opoziţia sa faţă de curentul printre ai cărui reprezentanţi erau atunci N. Iorga, Ilarie Chendi şi, într-o anume măsură şi Coşbuc, care nu mai conducea revista *Sămănătorul.*

Literatorul reapare în anii 1918 şi 1919 (ultima serie, a VIII-a) şi se consideră „organ al grupării intelectuale", avînd colaboratori pe G. Bacovia, Const. Cantilli, A. de Herz, N. Hîrjeu, D. Karnabatt, Al. Macedonski, Donar Munteanu, I. Peltz, Al. T. Stamatiad, D. Teleor, Tudor Vianu şi alţii. A colaborat şi Ion Barbu.

Este interesant că această revistă, novatoare şi îndrăzneaţă în programul său estetic, şi-a afirmat cu tărie o descendenţă paşoptistă pe linia *poeziei sociale,* delimitîndu-se astfel de „direcţia nouă" din Iaşi. Pentru *Literatorul,* „momentul 48" însemna în primul rînd o epocă de mare efervescenţă culturală, pe care se străduia să o reînvie. Dintre scriitorii paşoptişti, apreciaţi de Macedonski, I. Heliade Rădulescu era personalitatea invocată la fiecare nouă apariţie a *Literatorului.* Înaintaşii celebri recunoscuţi la *Literatorul* sînt — şi faptul e demn de reţinut — cam cei din *Epigonii* lui Eminescu : Heliade, Bolintineanu, Catina, Văcărescu, Bolliac, Mihai Zamphirescu, Depărăţeanu.

În istoriile literare, revista *Literatorul* a fost adesea situată în capitolul rezervat revistelor antijunimiste din Muntenia. Parcurse cu atenţie, paginile publicaţiei relevă faptul că Macedonski voia să imprime literaturii, după modelul lui Maiorescu, dar împotriva lui, o „direcţie nouă". În nr. 16 din 1880, revista îşi afirmă poziţia sa, care s-ar situa undeva între direcţia lui Heliade şi noua „direcţie" ieşeană. *Literatorul* îşi propunea să umple „marele gol ce a făcut *Curierul de ambe sexe*", negînd, astfel, rolul *Convorbirilor literare.* Dintre scriitorii tineri, care au fost încurajaţi de *Literatorul* sau de *Liga ortodoxă,* amintim, în ordine cronologică pe Duiliu Zamfirescu, Traian Demetrescu, Cincinat Pavelescu, Gala Galaction, Tudor Arghezi. *Literatorul* a fost o revistă preocupată să realizeze o teorie a poeziei, aducînd, între altele, precizări interesante privind raportul dintre *fond* şi *formă* : „În afară de formă, ideea nici nu există. A susţine că îngrijirea formei este secundară este o erezie", scria Macedonski în articolul *Fondul şi forma (Literatorul,* 3, 1880). Adevărul este că Macedonski a urmărit, la sfîrşitul veacului trecut, să creeze o *poetică.* În virtutea respectului pentru prozodie, *Literatorul* a denunţat neîncetat greşeli de ritm sau rimă existente în literatura epocii, grăbită să intre în rîndul literaturilor europene.

Ceea ce face *originalitatea revistei* fondate de Macedonski acum 100 de ani este *teoretizarea simbolismului* și *susținerea creației în versuri a unor poeți de orientare modernă*, chiar exagerîndu-le importanța. Cînd, la sfîrșitul anului 1881 apărea volumul lui Macedonski *Poezii*, presa literară avea să remarce calitățile poetului de excelent *versificator*. Prefața acestei cărți, apărută întîi în *Literatorul*, lansează concomitent teoria *poeziei sociale* și *teoria muzicală a poeziei*. Încă în 1880, în nr. 23, la rubrica *Curs de analiză critică*, Macedonski publică articolul *Logica poeziei*, prin care introduce conceptul de „logică poetică" și susține că un critic care discută poezia trebuie să aibă el însuși o sensibilitate înrudită cu a poetului. Să observăm că, în vreme ce „poetica" *Literatorului* era cea a clasicismului și coincidea, uneori, în termeni cu cea a lui Maiorescu, introducerea *fanteziei poeticei* și *logica poeziei* „erau cuceriri ale romantismului", ultima deschidea chiar drum simbolismului și poeziei moderne în genere. Să remarcăm și faptul că, deși bun cunoscător și admirator al simboliștilor, dintre care unii ajunseseră pînă la a-l nega pe V. Hugo, Macedonski va păstra totdeauna cultul marilor valori.

Reprezentanții simbolismului popularizați prin *Literatorul* au fost Baudelaire, Maeterlinck, Mallarmé, Josefin Péladan, Moréas și René Ghil. În articolul *Simțurile în poezie* (*Literatorul*, nr. 3, 1895), Macedonski afirmă : „Poezia este senzațiune directă. Cugetarea nu este decît un produs al ei".

Deși în paginile sale au fost reprezentate toate genurile literare, *Literatorul* a fost, mai ales, o revistă de poezie. Acest caracter devine predominant abia în ultima serie din 1918—1919. Vom regăsi teme și motive lirice ale poeziei pașoptiste. Există, de asemenea, bine reprezentată, o poezie de critică și satiră socială, precum și o poezie a revoltei și desperării.

Proza poetică și poemele în proză au fost temerar încurajate în paginile revistei. *Thalassa*, atît cît a apărut în versiune românească în *Literatorul* (1893), purta titlul „roman reprezentativ" și era, într-adevăr reprezentativ, pentru un nou gen de proză în literatura noastră simbolistă (chiar și în sensul mai restrîns, de simbolică), rafinată și estetă, inedit imagistă, dar și analitică, despre care Tudor Vianu scria : „Operă ciudată și rară, unică în literatura română, dar nu neașteptată pentru Macedonski" [1]. Să mai notăm și faptul că reportajul e reprezentat în revistă printr-o lucrare de interes documentar *Pe velociped între București și Brașov* de Const. Cantilli (*Literatorul*, 1894, nr. 11—12).

Programul *Literatorului* n-a rămas fără ecou în epocă, influențînd numeroase reviste de orientare simbolistă ca *Linia dreaptă*, *Versuri și proză*, *Fronda*, *Simbolul*.

Poeții moderni de după 1920, între care Tudor Arghezi, G. Bacovia, I. Barbu, I. Pillat, I. Minulescu, Al. A. Philippide, A. Maniu nu pot fi concepuți fără contribuția *Literatorului* și a lui Macedonski. Desigur ei însumează, printre altele, și experiența romantismului de sfîrșit de veac.

Acțiunea *Literatorului* de a sincroniza, pe baza tradițiilor, literatura română cu literatura universală, este continuată (deși lui Lovinescu nu i-ar fi plăcut să o recunoască) de revista *Sburătorul*, care a apărut la 19 aprilie 1919, adică la mai puțin de o lună după dispariția revistei conduse de Al. Macedonski vreme de aproape patru decenii (20 ianuarie 1880 — martie 1919).

[1] Tudor Vianu, *Introducere* la *Opere* de Macedonski, vol. II.

Prima gramatică tipărită a limbii române

DOINA BOGDAN-DASCĂLU
Universitatea din Timişoara

În 1780, acum două sute de ani, apărea la Viena prima gramatică tipărită a limbii noastre, purtînd titlul *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* de Samuil Micu şi Gheorghe Şincai [1], doi dintre cei mai de seamă învăţaţi ai Şcolii ardelene. În lupta pentru libertate şi demnitate naţională pe care această mişcare iluministă a purtat-o în condiţii grele şi adeseori cu mari sacrificii, au fost întrebuinţate argumente ştiinţifice din domeniul istoriei şi al limbii române. Activitatea lingvistică a Şcolii ardelene a avut, din motivul arătat, un pronunţat caracter *militant*, uşor de recunoscut nu atît în exagerările, nesimptomatice în sine [2], prin care s-a răspuns unor exagerări mult mai grave, cît mai ales în fervoarea cu care s-a activat pe acest tărîm, în numărul mare de scrieri dedicate diverselor aspecte ale limbii române şi apărute în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea şi la începutul celui următor. Impulsul în această direcţie a fost dat tocmai de tipărirea *Elementelor*, în care s-a văzut, pe drept cuvînt, cartea de căpătîi a mişcării istorico-filologice transilvănene, dar ale cărei ecouri au depăşit graniţele provinciei şi ale epocii.

Prefaţa reprezintă un adevărat *manifest* al Şcolii ardelene, căci în ea găsim prima formulare explicită a principalelor teze istorice şi filologice în jurul cărora s-a organizat întreaga activitate ştiinţifică a cărturarilor noştri iluminişti. Sînt afirmate aici cu hotărîre descendenţa limbii române din latină, înrudirea ei cu limbile romanice, precum şi necesitatea adoptării alfabetului latin. În felul acesta, primei gramatici tipărite a limbii noastre îi revine şi însemnatul merit de a fi deschis calea cercetărilor privind structura latină a românei.

Urmînd, în alcătuirea gramaticii lor, un model latin, autorii au aderat nu numai la o practică generală în epocă, dar au avut în vedere şi raportul genetic dintre cele două limbi care le justifică analogiile de structură. Aceiaşi factori justifică şi redactarea lucrării în limba latină : aceasta era, încă, limba de cultură a Europei şi răspundea cel mai bine scopului căruia se încerca să i se răspundă, însă alăturarea exemplelor româneşti şi a comentariului lor latin avea rostul de a constitui un contraargument împotriva acelora care contestau latinitatea românei.

Istoricii limbii literare şi ai lingvisticii româneşti admit că această gramatică cuprinde trei părţi (ortografia, etimologia [3], şi sintaxa) sau chiar patru (după cum *formarea cuvintelor* e trecută printre *Anexe* sau nu), urmate de un *glosar român-latin* şi de cîteva *dialoguri*.

Dacă în ortografie autorii se situează, în general, pe poziţiile unui etimologism excesiv [4], propunînd să se scrie *antaniu* „întîi", *clave* „cheie", *glacie* „gheaţă", *hora* „oră", *muliere* „muiere" etc., din dorinţa de a evi-

[1] Aşa cum rezultă din titlul întreg al operei, *Elementele* au fost compuse de Micu şi îmbogăţite şi ordonate de Şincai, care e şi autorul prefeţei. Ediţia a doua (1805) va fi semnată, din motive încă nelămurite, numai de acesta din urmă (cf. *Şcoala ardeleană*. Ediţie critică de Florea Fugariu. Studiu introductiv şi note finale de Romul Munteanu, I, Bucureşti, Editura Albatros, 1970, p. 69).

[2] Se ştie că atitudini *puriste* au însoţit, de obicei, activitatea de făurire a limbilor naţionale de cultură, inclusiv la unele popoare din această zonă (grecii, maghiarii etc.).

[3] Termen prin care se denumea *morfologia*.

[4] În ediţia din 1805, Şincai va face, totuşi, unele concesii principiului fonetic.

denția mai clar latinitatea cuvintelor românești, este important să li se recunoască meritul de a fi fixat, pentru prima dată în mod sistematic, principalele legi fonetice ale limbii române, ca de exemplu transformarea lui *á* urmat de *n, mb* sau *mp* în *î*, diftongarea lui *é* în *ea* și a lui *ó* în *oa* atunci cînd în silaba următoare se află un *a* sau un *e* etc. Fidelitatea față de model e vizibilă mai ales în morfologie, unde sînt identificate unele categorii pe care româna, în realitate, nu le are ; așa se petrec lucrurile în privința cazurilor, a modurilor, a timpurilor etc. Se fac, însă, și numeroase constatări juste și care sînt cu atît mai demne de a fi relevate cu cît ele admit existența unor deosebiri față de situația din latină : în cazul substantivelor articulate, ceea ce se declină este, de fapt, articolul devenit parte a cuvîntului ; se admite existența numai a masculinului și a femininului, nu însă și a neutrului ; participiul e exclus dintre părțile de vorbire, iar numeralul e tratat aparte [5] etc. Cercetarea sintaxei se face pe puține pagini, autorii străduindu-se să dovedească absența unor deosebiri importante între latină și română în acest domeniu.

În ciuda apropierilor, cîteodată prea mari, de structura latinei, *Elementele* constituie un tablou convingător al limbii române, a cărei descriere e făcută cu grijă și pasiune. Valoarea deosebită a acestei gramatici rezultă și din faptul, deosebit de elocvent, că, în timp ce Samuil Micu și Gheorghe Șincai au fost nevoiți să se adreseze unui model străin spre a o realiza, autorii care le-au urmat (Ioan Molnar-Piuariu, *Deutsch-Walachische Sprachlehre*, Viena, 1788, Radu Tempea, *Gramatica românească*, Sibiu, 1397, și, în Principate, Ienăchiță Văcărescu, *Observații sau băgări dă seamă asupra regulelor și orînduielelor gramaticii românești*, Rîmnic și Viena, 1787, precum și mulți alții în secolul al XIX-lea) au luat *Elementele* drept model. La fel de însemnat e și rolul avut în recunoașterea, de către străini, a latinității limbii române și a considerării ei printre limbile romanice vii, cu toate consecințele extralingvistice care decurgeau de aici ; printre aceștia trebuie amintit Friedrich Diez, întemeietorul filologiei romanice, care a pus la contribuție opera învățaților transilvăneni în 1836, cînd publică primul volum din *Gramatica idiomurilor romanice*.

Cît de importantă e această scriere nu numai în istoria lingvisticii românești, dar și în aceea a culturii noastre reiese din faptul că anul apariției ei (1780) a fost considerat drept piatră de hotar între epoca veche și cea modernă a evoluției spiritualității naționale.

Călătoria lui Ovidiu la Tomis

GRIGORE TĂNASESCU

Marele poet Ovidiu, una dintre gloriile literaturii latine și universale, a fost primul călător ilustru, care a poposit în spațiul geto-dacic, la Pontul Euxin. Împrejurările au făcut însă ca răsfățatul bard al Romei imperiale să rămînă printre strămoșii noștri nu mai puțin de opt ani, pînă la capătul

[5] Ceea ce face ca să se recunoască existența a zece clase morfologice, spre deosebire de gramaticile manuscrise anterioare ale lui Dimitrie Eustatievici Brașoveanul (editată de N. A. Ursu în 1969) și Macarie, care admiteau numai opt, dar și de cele ulterioare (ale lui Ienăchiță Văcărescu și Radu Tempea), unde sînt admise nouă.

vieții sale, sfîrșite pe acest pămînt în viforîta iarnă de la începutul anului 17 al erei noastre.

Călătoria poetului spre Tomisul getic a fost evocată, cu mijloacele artei rafinate, în cîteva din epistolele scrise pe drum — sub amenințarea mărilor învolburate — și apoi cizelate, în răstimpurile de răgaz, de tristețe și de aduceri aminte din amarul său exil tomitan. Considerăm aceste descrieri ale poetului, realiste și exacte, nu lipsite de savoare, dar și de accente ale angoasei, drept primele și — de ce să n-o spunem ? — cele mai prețioase mărturii despre memorabilul itinerar getic al vestitului străbun roman.

Edictul de relegare (expulzare), iscălit de mîniatul Augustus, îl găsește pe poet în insula Elba — tot în scop de „documentare" artistică —, însoțit de bunul și nobilul său amic Cotta Maximus. Potrivit aserțiunilor specialiștilor, întemeiate pe textele ovidiene și pe datele istorice, în luna decembrie, anul 8 al erei noastre, după ce străbate, în grabă, faimoasa *Via Appia*, pornind, uluit, din Roma, autorul *Artei de a iubi* este îmbarcat — tremurînd, gemînd și lăcrămînd — în anticul port Brundisium (astăzi Brindisi), pe coasta apuseană a Mării Adriatice, cu destinația Tomis.

În largul Mării Adriatice vînturile au împins cu iuțeală corabia spre Marea Ionică și au întors-o apoi de la coasta ilirică, spre Italia, ale cărei splendide ținuturi poetul le zărea, copleșit de suspinuri, pentru ultima oară. Primejdiile pe mare sînt descrise, cu pana-i măiastră, de Ovidiu în scrisoarea a doua din cartea I a *Tristelor* getice : „Vai, mie ! Cum suspinu-mi în vînturi se destramă / Talazuri cît e casa se înalță și izbesc ; / Ce munți, șiroaie, ape și valuri se ridică ! / Cum se despică marea și crește tot mereu — / De crezi că e aievea Infernul ce se cască / Să ne înghită-n-valuri turbate din adînc. / Și chiar cîrmaciul navei nu știe ce să facă, / E copleșit, sărmanul — și-nspăimîntat de val". [...] „O singură dorință mai am pe astă lume : / S-ajung eu cît mai grabnic la geți, la țărmul lor. / Și iată — înseninarea. Pe mare se răsfață iar / Razele de soare gonind grămezi de nori."

Ca un nou Ulise, hăituit de mînia zeilor potrivnici — legendarul Ulise, cu care poetului îi place să se compare adesea — Ovidiu al nostru, după înfricoșătoarele peripeții pe Marea Adriatică, ajunge la Cenchrae, port al Corintului, unde se îmbarcă pe o nouă corabie, ca să-și continue drumul pe Marea Egee. Poposește acum la Ilium, vestita Troia, care-i redeșteaptă în minte miturile *Iliadei* și ale *Odiseii*, pe care nu o dată le-a evocat în *Metamorfoze*, ajungînd la Imbros și apoi la Samotrace, aproape de hotarele întinse ale marelui și viteazului neam al tracilor.

Aici, gingașul și îndureratul poet al Romei și al Tomisului își lasă bagajele pe navă și urmează o bucată de cale pe uscat, călcînd pe pămîntul miticului *Orfeu*, a cărui tragedie a schițat-o în cărțile *Metamorfozelor*. La Tempyra, pe coasta Traciei, se îmbarcă pe o a treia corabie care avea, în fine, să poposească, cu prețiosul și nefericitul ei oaspete, poetul exilat, la Tomis, la țărmul getic al Pontului Euxin. Drumul tracic, pe uscat, l-a făcut sub escorta pusă la dispoziție de un amic și protector al muzelor, Sextus Pompeius, proconsul pe atunci al provinciei Macedonia.

De remarcat că această din urmă navă avea gravat la prora ei chipul Minervei, simbol al înțelepciunii, zeița protectoare a acțiunilor chibzuite, Pallas Atena — de al cărei simbol ne îndeamnă mereu Ovidiu să ne lăsăm călăuziți.

Nava trece Helespontul, sugerîndu-i poetului mitul Helei, nepoata lui Eol ; lăsînd în dreapta cetatea Abidos și în stînga Sestos, nemurite în

mitul înduioșător și tragic al lui Leandru și Hero, poetizat de Ovidiu, în *Heroide*, ca și de alți autori inspirați de el, precum Schiller, Grillparzer și Byron. Acesta din urmă a trecut, chiar, înot, Helespontul pe urmele nefericitului Leandru, în volbura de ape, în drum spre Hero, simbolizînd, ca într-o piesă a dramaturgului austriac menționat, pornind tot de la Ovidiu, „Ale mării și iubirii valuri".

Pe coasta traco-getică a Pontului Euxin nava poetului, urmînd îndeaproape țărmul, face probabil scurte escale la Apollonia, Mesembria (azi Neseber), Odessus (Varna), Dionysopolis (Balcic), Bizone (aproape de capul Caliacra), Callatis (Mangalia), ca, în sfîrșit, să-și ajungă ținta : colonia miletică a Tomisului getic în primăvara anului 9 al erei noastre.

Ca un autor și actor de vază, în același timp, al propriei sale drame, incomparabilul poet al *Iubirii*, al *Metamorfozelor* și al *Tristeților* pontice ne face el însuși să asistăm, recitind *Elegiile* din exil, la toate aceste etape, emoționante, ale faimosului său itinerar traco-getic. Cu arta sa descriptivă, de o plasticitate remarcabilă, ce-i era caracteristică, nici în exil, printre geți, poetul *Amorurilor*, precursor al marilor peisagiști și călători, al lui Goethe, de pildă, nu uită să ne dea știri și despre o altă, memorabilă, pentru el, peregrinare, în tinerețe, la Atena, de luminile căreia s-a bucurat și a profitat, artistic vorbind, în nemuritoarea-i operă. Tot aici, în aceeași elegie din Pont, Ovidiu își reamintește de „pelerinajul" făcut împreună cu Pompeius Macer în Asia minoră, cu slăviții eroi mitici ahei și troieni. Amintirile menționate mai sus, dintr-o perioadă cu mult anterioară exilului, fac obiectul unei descrieri „turistice" — ale cărei procedee artistice l-au inspirat și pe marele Goethe —, de o elevată valoare artistică, izvodită aici, la noi, la Tomis, printre geții generoși, umani și ospitalieri — cum îi numește Ovidiu — și „nemuritori" : „Cetățile din Asia minoră împreună / Cu tine, drag prieten, uimiți, le-am vizitat ; / Sicilia, pe urmă, tot noi am străbătut-o, / Acolo unde Etna se zbate-n vîlvătăi — / Aprinse de uriașul sub pîntecu-i ascuns. / Și lacul cel din Hena ș-al lui Palicus iezer / Și în Anap Ciana purtîndu-și unda ei ; Le-am admirat acolo, precum noi admirat-am / Pe zîna Aretuza, schimbată în șuvoi, / De teamă să nu cadă, nevinovată, pradă / În brațele vînjoase, de dor învolburate, în mîna lui Alfeu".

Acestea și altele, la fel de grăitoare, sînt argumentele, poetice și documentare, pe temeiul cărora îl putem socoti pe Ovidiu drept primul cîntăreț al străvechilor ținuturi geto-dacice.

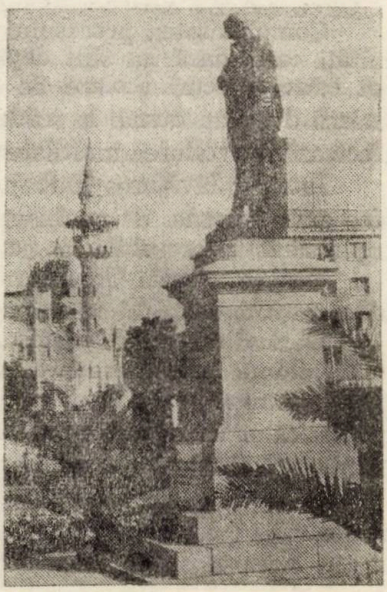

Statuia lui Ovidiu de la Constanța, opera cunoscutului sculptor italian Ettore Ferrari, a fost inaugurată în piața ce-i poartă numele în anul 1887, la sărbătorirea a zece ani de la cucerirea independenței de stat a României.

Pe soclul ei sînt gravate în limba latină versurile lui Ovidiu :

„Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum
ingenio perii Naso poeta meo
At tibi qui transis ne sit grave quisquis amasti
dicere Nasonis molliter ossa cubent“,

însoțite de traducerea lui T. Naum :

„Sub astă piatră zace Ovidiu, cîntărețul
Iubirilor gingașe, răpus de-al său talent.
O, tu, ce treci pe-aice, dac-ai iubit vreodată,
Te roagă pentru dînsul : să-i fie somnul lin !“

De remarcat faptul că în versiunea de mai sus expresia „sub asta piatră zace“ ar duce la concluzia că mormîntul poetului s-ar fi aflat chiar pe locul unde este astăzi statuia. Tradiția istorică însă, întemeiată pe știrile transmise de autorii vechi, preluate în Evul Mediu și Renaștere de umaniști ca : Pontanus, Georgius Trapezuntius, Caelius Rhodoginus ș.a., atestă că monumentul sepulcral pe care generoșii tomitani, geții „cei nemuritori“, l-au înălțat cîntărețului „Tristeților pontice“ se afla *Juxta oppidi portam in loco maxime celebri*, adică „lîngă poarta cetății într-un loc foarte cunoscut și frecventat“. Această atestare ne îndreptățește să propunem localizarea mormîntului poetului mai la nord, în perimetrul fostei gări din centrul Constanței, în zona unde marele arheolog V. Pârvan a plasat „zidul de apărare și poarta cetății Tomis“. Corectă ar fi deci traducerea : „Aici zac eu, Ovidiu, poetul...“, adică în cetate, printre geții care l-au onorat, l-au înțeles și i-au alinat suferințele.

Scrisul frumos și rapid (II)

Prof. ECATERINA GEORGESCU
Școala generală nr. 56, București

Complexitatea procesului de însușire a limbajului scris ridică dificultăți care, dacă nu sînt depășite printr-un sprijin eficient și oportun, pot cauza eșecuri școlare de proporții nebănuite. Dificultatea învățării scrierii duce nu numai la scăderea momentană a randamentului școlar, ci afectează dezvoltarea multilaterală și armonioasă a personalității în viitor.

Întrucît învățarea limbajului scris se sprijină nu atît pe funcții psihice gata formate, cît pe funcții pe cale de maturizare, apare necesitatea organizării ireproșabile a activității instructiv-educative a scrisului.

Despre această organizare a muncii elevului, mergînd pînă la detaliu, ne vom ocupa în cele ce urmează.

De mai mulți ani, profesorul de limba română din gimnaziu, cu buna intenție de a facilita predarea și însușirea limbii, precum și studierea literaturii române, cere la disciplina sa mai multe caiete ; cîte unul pentru gramatică și literatură, unul pentru compoziția liberă, pentru lectura suplimentară și, în sfîrșit, un maculator, fiecare cu cîte 100 de file.

Se observă că profesorul, oricît de binevoitor ar fi, nu poate vedea aceste cinci caiete nici măcar o dată pe an, la aproximativ cei 200 de elevi ai săi. Aceasta are o importantă deosebită atît pentru modul cum scriu

elevii, cît şi pentru economisirea hîrtiei, întrucît cel puţin trei caiete : de gramatică, compoziţie liberă şi lectură suplimentară, nu se epuizează în cursul unui an şcolar.

In dorinţa de a evita risipa şi de a avea în supraveghere întreaga activitate a elevului, am experimentat în cursul anului şcolar 1979—80 scrierea temelor pe *un singur caiet* cuprinzînd toate aspectele predării şi însuşirii limbii şi studierea literaturii române în gimnaziu.

In acest scop, s-a recomandat elevilor să aibă *un caiet* de 200 de file, căruia i s-au numerotat paginile, împărţindu-l astfel : 125 de file pentru lectura literară recomandată de manuale, compoziţie liberă, lectură suplimentară, 50 de file pentru exerciţii gramaticale şi numai 25 de file pentru lucrări scrise cu creionul, adică numai pentru acele teme care, prin natura lor, cer mai multe variante şi necesită o ciornă : compuneri gramaticale, planuri simple sau dezvoltate, comentariu de text.

Caietul se deschide cu lista bibliografică a lecturilor suplimentare recomandate pentru vacanţă ; îndrumări asupra modului cum trebuie notată această lectură : precizarea temei, referiri privind conţinutul operei, personajele, caracterizarea lor, procedeele artistice, observaţii de limbă şi stil, impresii personale.

Avînd ca preocupare permanentă îmbunătăţirea scrierii, profesorul poate aduce o contribuţie deosebită în evitarea crizei de timp prin care trec elevii din gimnaziu şi cei din liceu. Prin structurarea pe tablă a diferitelor tipuri de lecţii care nu cer reproducerea cunoştinţelor într-o ordine ştiută dinainte, ci evaluarea acestora în combinaţii inedite, cel mai adesea, prin scheme sintetizatoare, scrise clar, sobru, profesorul poate oferi un model de fiecare zi pentru cea mai de preţ calitate a scrierii : *lizibilitatea.*

Ordonarea cunoştinţelor, obligaţia de a evidenţia prin diverse modalităţi structura lecţiei — partea introductivă, cuprinsul, concluzia —, iar, pe întregul parcurs al expunerii, sublinierea ideilor principale sau a unor aspecte deosebite de conţinut, impun elevului nu numai o singură ţinută, aceea de ordine permanentă, de claritate în desfăşurarea lecţiei, ci şi răspunderea pentru frumuseţea grafică a fiecărui rînd.

Experimentul a demonstrat că explicaţia pe tablă a lecţiilor, cu respectarea scrierii cursive, estetice, folosindu-se creta colorată în scheme sugestive, în care inventivitatea profesorului are un cîmp larg de desfăşurare, constituie modelul cel mai convingător, concret şi oportun în optimizarea scrierii la elevi, în realizarea unui caiet frumos şi ordonat, mijloc important în consolidarea muncii independente, în verificarea cunoştinţelor dobîndite în clasă.

Pe lîngă caracterul atractiv şi interesant al predării, al înţelegerii necesităţii de a scrie corect, lizibil, *dorinţa de a scrie frumos* mai trebuie susţinută prin componente motivaţionale de ordin afectiv : sentimentul succesului, aprecierea profesorului ca factor de stimulare a elevului în clasă. Această coordonată a activităţii şcolarului este *nota*, încununare a efortului depus, recunoaştere a valorii sale. Nevoia de a nota se impune şi ca urmare a faptului că în fiecare clasă se află o mare varietate de tipuri de elevi, fiecare evidenţiindu-şi anumite particularităţi.

Nota 10 pentru caiet au obţinut-o elevii cu scriere perfect lizibilă, demonstrînd în plus corectitudine gramaticală, frumoasă aşezare în pa-

gină, avînd numărul și volumul lucrărilor cerute. Notele de la caiet au fost trecute în catalog și adăugate mediei generale trimestriale.

În concluzie, după un an de muncă atentă, se poate vorbi despre rezultate certe. Controlînd un singur caiet cu toate temele, profesorul poate supraveghea evoluția scrisului fiecărui elev, astfel încît procentajul lucrărilor scrise corect, lizibil, poate fi cel dorit : 90%, doar 10% dintre elevi manifestînd nesiguranță în caligrafierea literelor, o oarecare inconstanță în grija așezării în pagină, deși nu a lipsit, nici în aceste cazuri, dorința de a progresa.

Numărul mare de elevi cu scris estetic, corect, demonstrează, la încheierea experimentului, că deteriorarea scrisului în ciclul gimnazial și în liceu poate și trebuie evitată.

Orizontul informației (III)

ION STOICA
Biblioteca centrală universitară, București

Cunoașterea științifică este un proces care presupune o permanentă acumulare și coroborare de informații.

Posibilitatea consultării uneia sau mai multor colecții, accesul în mari biblioteci cu milioane de volume ori deprinderea de a utiliza un sistem public de informare documentară sînt tot atîtea condiții pentru a desfășura o muncă intelectuală de bună calitate, reprezintă cadrul indispensabil pentru o fructuoasă relație cu mișcarea informațiilor. Dar în fața permanentei necesități de a realiza sinteze, confruntat cu întrebări neașteptate și, mai ales, dominat de lumea copleșitoare a documentelor, intelectualul zilelor noastre — de fapt orice specialist — constată repede că toate masivele informații, toate aceste structuri, fundamentale pentru societate rămîn, cu toată amploarea lor, insuficiente pentru procesul individual de informare, interpretare și creație. Alături de instrumentarul de acces general devin necesare instrumentele proprii, întocmite după nevoile fiecăruia ca niște oglinzi miraculoase care nu oglindesc decît chipul stăpînului, rămînînd aproape opace pentru alți privitori. Concepute ca ajutoare ale memoriei și, totodată, ca structuri de început ale unor lucrări sau acțiuni viitoare, aceste instrumente răspund nu numai apelului la informația din afară cu care autorul lor a intrat în contact, ci și la întrebările pe care acesta și le pune peste timp cu privire la propriile reacții, la legăturile și aprofundările iscate de momentul inițial al lecturii. Din toată gama de instrumente individuale, cel mai obișnuit, mai necesar și mai util, prin capacitatea de cuprindere, flexibilitatea de organizare și viteza de răspuns este *fișierul personal.*

Savantul sau autodidactul, obligați, din rațiuni diferite, dar în egală măsură, să așeze pietre de hotar în lumea lor de informații, trebuie să dea curs zilnic, într-o perfectă concordanță cu lectura și studiul, acelei necesare deprinderi de a încredința fișei datele esențiale ale izvorului utilizat și, adesea, opiniile sugerate de lectură. Tudor Vianu, a cărui arhivă de lucru am avut prilejul s-o cunosc, pentru a da un singur exemplu,

adunase o viață mii de fișe și le rînduise în plicuri. La originea vastelor informații pe care le vehiculează scrierile sale a stat, cu siguranță, utilizarea acestui bogat rezervor. Pentru cel ce dorește să se perfecționeze singur, fișa, element esențial în tehnica muncii intelectuale, devine o prezență indispensabilă. Recunoscînd virtuțile însemnărilor, N. Iorga scria în 1930 în lucrarea *Cum să cetim și să înțelegem arta :*

Nu strică păstrarea amintirii unei lecturi prin însemnările făcute. Nu pe marginea cărților : urît obicei ! Pe paginile unui volum de la Biblioteca Vittorio Emmanuele din Roma am găsit o întreagă colecție de exclamații și epitete. Cetitorii se luau la luptă cu autorul și se certau ei înșiși între sine. Ci fiecare să-și facă o cărticică a lui, în care la început cu sfială și într-o formă naivă să se fixeze aceste impresii.

Aceasta are un îndoit folos. Se conservă reminiscențe literare care mai tîrziu fac atîta bucurie și sufletul omenesc prin astfel de analize ajunge a se analiza el însuși.

Titu Maiorescu îndemna însă și în acest domeniu la metodă și rigoare. În lucrarea sa *Din experiență*, marele critic pleda pentru adecvare și oportunitate, pentru consecvență și sistem.

De aici se înțelege și marea valoare a disciplinei intelectuale. Nu cîte idei felurite ai adunat în memoria ta este lucrul cel mai important, ci importantă este legătura între idei. Tu poți ști multe în multele momente ale vieții, dacă nu-ți aduci aminte de ceea ce îți trebuie într-un anumit moment și dacă această aducere aminte nu trage după sine în șir regulat tot ce se află în tine pentru susținerea, amplificarea și ilustrarea subiectului în discuție, degeaba îți sînt toate cunoștințele rămase cufundate în partea ascunsă a sufletului. Cunoștințele tale trebuie să aibă o toartă de care să le prinzi și tu trebuie să ai lanțul cu care să le aduci în mișcare regulată din întunericul memoriei la lumina îngustă a „conștiinței actuale".

Desigur, ca și lectura, acțiunea de fișare are caracter selectiv. Nu orice informație trebuie fixată pe o fișă, ci numai aceea care se încadrează în preocupările noastre actuale sau de perspectivă. Fișa trebuie să cuprindă elemente de identificare a lucrării care conține datele ce ne interesează și, dacă socotim necesar, însemnările noastre (observații, citate etc.).

Odată cu trecerea timpului, numărul fișelor crește, punîndu-se problema organizării lor, a constituirii fișierului personal, acest prețios instrument de informare, mereu îmbogățit. Fișierul personal este rezultatul unui lanț de operații : depistarea lucrărilor (bazată pe consultarea surselor secundare de informare : buletine de semnalare și referative, cataloage, bibliografii etc.), întocmirea fișelor și organizarea lor. Menționăm că, pentru cititorii care au avut prevederea să se aboneze la o publicație de informare din domeniul care îi interesează, o bună parte a acțiunii de întocmire a fișelor poate fi suplinită prin decuparea referințelor necesare chiar din buletin.

Un bun fișier personal trebuie să ofere posibilitatea regăsirii lesnicioase a informațiilor pe care le cuprinde în legătură cu o problemă, posibilitatea condensării informațiilor și a reclasării lor în funcție de necesitățile studiului. De aceea, este bine ca formula de organizare adoptată să se caracterizeze în primul rînd prin suplețe. Prima cerință este aceea de a

stabili o concordanță între aranjarea fișelor și sistemul de clasificare adecvat ramurii respective. Un autodidact preocupat de istorie, de pildă, nu poate să nu țină seama în organizarea fișierului său de criteriile de periodizare acceptate de specialiști, după cum un pasionat de problemele literaturii sau artei trebuie să îmbine o așezare sistematică (pe genuri, curente) cu una alfabetică, pe autori, întrucît, în aceste domenii, studiul individualității creatoare este esențial.

Clasificarea zecimală universală, adoptată azi în cea mai mare parte a bibliotecilor din întreaga lume, este adecvată și pentru organizarea fișierului personal. Avantajul ei este că permite o dezvoltare oricît de mare a fișierului, obișnuindu-l în același timp pe posesor cu situația existentă în biblioteci. Ea necesită însă unele cunoștințe cu caracter special, dar care, subliniem, sînt necesare oricărui om ce utilizează cataloagele bibliotecilor sau alte instrumente de informare.

O organizare mai simplă a fișierului personal, la îndemîna oricui, se bazează pe stabilirea unor cuvinte-cheie (exprimarea lapidară a domeniului și problemei) pentru fiecare contribuție, carte sau articol, care ne interesează. Iată, de pildă, ce ușoară poate deveni organizarea unor fișe și implicit regăsirea informațiilor, dacă pe fișa întocmită pentru o carte sau un articol stabilim, de la general la particular, un anumit număr de „chei" : Fișa 1 : Primul război mondial. 1917. Tactică și strategie militară. Fișa 2 : Primul război mondial. Franța. 1917. Armată. Mișcare revoluționară. Fișa 3 : Primul război mondial. Franța. Opinia publică. Fișa 4 : Primul război mondial. Germania. 1917. Politică internă. Opinia publică.

Oricare ar fi numărul fișelor referitoare la primul război mondial, ele se vor putea diferenția în funcție de precizările pe care le cuprind. Selectarea fișelor care conțin aceeași problemă devine posibilă prin observarea „cheii" comune.

Păstrat în condiții corespunzătoare (o cutie de carton, de lemn sau de metal), cu fișe divizionare care să marcheze temele mari pentru care s-au reținut referințele, fișierul personal este instrumentul de neînlocuit pentru oricine dorește să se instruiască temeinic și să aibă în permanență posibilitatea de a raporta noile cunoștințe la întreg bagajul său anterior de informații.

Mulți oameni de cultură întreține de fapt mai multe fișiere. Unul, cu o organizare mai largă, un fel de fișier-bază în care sînt așezate toate fișele întocmite în decursul anilor. Din acestea sînt extrase — în funcție de tema abordată într-o anumită perioadă — acele fișe care se încadrează în perimetrul său, constituindu-se un nou fișier, mult mai analitic și mai adecvat scopului urmărit. Pentru cei cu preocupări diverse, existența unor fișiere analitice paralele este o necesitate. După terminarea cercetării sau încheierea acțiunii care a motivat acea aprofundare informațională, fișele pot fi reintegrate în fișierul-bază sau eliminate definitiv, dacă potențialul lor de informare s-a epuizat.

Toate acțiunile legate de întocmirea fișelor, de organizarea fișierului și de reanalizarea fișelor din perspective diverse reprezintă un laborator intelectual fundamental, constituie modalități de apropiere și dominare a universului informațiilor de care nu poate face abstracție — fără să se expună unor imense riscuri — nici un specialist adevărat al vremii noastre.

Rezultatele concursului de ghicitori

Prof. NICOLAE NICOLAE
Liceul industrial nr. 25, București

Mai întîi o precizare : concursul nostru de ghicitori vă propune o verificare a cunoștințelor de cultură generală, de limbă și literatură română, în concordanță cu profilul revistei. În consecință, vă invităm să ne trimiteți în viitor ghicitori, șarade, anecdote și alte materiale care să se înscrie în această sferă de preocupări.

Și acum despre concursul propus în nr. 2/1980 al revistei. Răspunsurile exacte sînt următoarele : 1. Decebal, 2. Traian, 3. Mihai Viteazul, 4. Alexandru Ioan Cuza, 5. Nicolae Bălcescu, 6. Petre Ispirescu, 7. Ștefan Octavian Iosif, 8. Tudor Arghezi, 9. braț (brațe), gură, cot, ochi, 10. poale, 11. vîrf, 12. *Muma lui Ștefan cel Mare* de D. Bolintineanu.

Din 96 de corespondenți, doar 14 au dat toate răspunsurile corecte. Aceștia sînt : Tudor Dragotă, Școala generală nr. 7, Brașov ; Lia Șerban, Școala generală nr. 2, Jibou ; Cătălina Pîrvulescu, Brașov ; Diana Fodot, Liceul industrial nr. 8, Buzău ; Elena Doina Cocoș, Liceul „Mircea cel Bătrîn", Constanța ; Mihaela Opriș din Jibou ; Veronica Matei, Liceul industrial nr. 2, Focșani ; Roxana Comănescu, Fetești-Gară, județul Ialomița ; Adrian Nicolaiciuc, Școala generală Rădăuți ; Cristina Hațegan, Liceul pedagogic „Gh. Șincai", Blaj ; Toader Cioban, Maricica Țofei, Victoria Țofei și Dan Sbiera toți din aceeași clasă a Școlii generale nr. 2 din comuna Horodnic de Sus-Suceava.

Cele mai multe răspunsuri greșite s-au dat la ghicitorile nr. 7 și 9 (39 și, respectiv, 34 de răspunsuri greșite). În primul caz, confuzia s-a făcut cu Octavian Goga, care e adevărat că a trecut prin Brașov, dar nu este brașovean (s-a născut la Rășinari, jud. Sibiu în 1881). Brașovean prin naștere este Ștefan Octavian Iosif (n. 1875), al cincilea fiu al profesorului Ștefan Iosif din Brașov.

Al doilea caz cere comentarii mai detaliate. Spre deosebire de următoarele două întrebări de aceeași factură, care presupuneau un singur răspuns corect (*poale* și *vîrf*), problema nr. 9 a creat dificultăți neașteptate, cu atît mai surprinzătoare cu cît numărul variantelor corecte e mai mare. Situația aceasta s-a transformat însă pentru mulți elevi într-o sursă de erori. Și vinovată e numai graba. Am reținut, ca răspuns corect, doar cuvintele : *brațe, gură, cot, ochi,* respingînd propuneri ca : *albie* (?), *curs, coate* (rîul are *coturi*), *fund, murmur, nume, inele, apă*. Sigur că nici unele din aceste ultime răspunsuri nu sînt lipsite de temei (și corpul omului este alcătuit dintr-un procent de apă, nu ?), dar întrebarea trimitea la un fenomen de limbă cunoscut de voi : acela al cuvintelor identice ca formă și pronunție, dar cu sensuri diferite. În *Dicționarul explicativ al limbii române* doar cei patru termeni indicați de noi definesc atît părți ale corpului omenesc, cît și ale apelor curgătoare : b r a ț — *a.* parte de la umăr la încheietura mîinii și *b.* ramificație a cursului principal al unei ape curgătoare ; c o t — *a.* parte exterioară a articulației care unește brațul cu antrebrațul și *b.* loc unde o apă curgătoare își schimbă brusc direcția, cotitură, meandră ; g u r ă — *a.* cavitate prin care alimentele sînt introduse în organism și *b.* deschizătură prin care se stabilește o comunicație (deci și *gura rîului*) ; o c h i — *a.* organ vizual și *b.* bulboană, copcă, vîrtej de apă.

După cum se vede, omul a dat rîului denumiri ale propriei sale anatomii pornind de la anumite asemănări, transferînd un sens de la un plan la altul, realizînd o comparație subînțeleasă prin înlocuirea cuvîntului-obiect de comparație (*ramificație, meandră, deschizătură, bulboană*) cu cuvîntul imagine (*brațe, cot, gură, ochi*). Aceasta este o cale foarte importantă de formare a sensurilor, de îmbogățire permanentă a limbajului, iar procedeul este caracteristic nu numai limbii curente, ci mai

ales limbajului poetic, care operează cu astfel de substituiri (care sînt, după cum mulți dintre voi și-au dat seama, niște *metafore*). Și expresia *brațul rîului* este o metaforă, dar datorită permanentei folosiri a devenit o *metaforă tocită* sau *moartă* (numită cu un termen de specialitate „catachreză"), care nu mai e resimțită ca o figură de stil.

La celelalte întrebări, greșelile au fost mai rare. Plin de haz (involuntar, desigur) ni s-a părut răspunsul dat de un elev (al cărui nume nu-l publicăm din motive lesne de înțeles) la ghicitoarea nr. 1 : pentru el „tatăl vrednic al Dochiei" este Ceahlăul.

În încheiere, am dori să vă atragem atenția asupra unor aspecte ale acestei corespondențe, după care se cuvine să deducem o învățătură. De la Școala generală din Hotărani-Olt am primit foarte multe scrisori, toate, dar absolut toate cu aceeași greșeală (*curs*) și — culmea ! — aproape toate scrise de aceeași mînă, deși semnate cu nume diferite (probabil, în intenția autorului, un gest frumos de colegialitate ! ?). La întrebarea nr. 8 mulți elevi au scris *Tudor Arghezii*, ortografiind incorect un nume celebru. Greșeli de ortografie au făcut și alții, chiar și cei care au trimis poezii, maxime, anecdote, ghicitori. Nu e cazul, sînteți de acord cu noi, să transformăm concursul de ghicitori într-un concurs al greșelilor de ortografie.

Redacția primește, în continuare, ghicitori, șarade, anecdote și alte materiale pentru publicare în revistă.

Concurs pe teme literare

Prof. DUMITRU BOBOȘA
Liceul pedagogic — Deva

Răspundeți la următoarele întrebări :

I. Care este numele unui patriot român, personaj central al unei piese de teatru scrise de Lucian Blaga ?

II. Cine este personajul, scriitorul sau cărturarul ?

1. haiduc vestit cîntat în baladele populare, căpitan al lui Mihai Viteazul ;
2. personaj principal dintr-un roman de Zaharia Stancu ;
3. scriitor clasic, supranumit Rabelais al românilor ;
4. Vasile..., personaj din *Județ al sărmanilor* de M. Sadoveanu ;
5. personaj caracterizat onomastic în romanul *Enigma Otiliei* de G. Călinescu;
6. fratele lui Nicoară Potcoavă din romanul cu același nume de M. Sadoveanu ;
7. mama lui N. Bălcescu din drama *Bălcescu* de Camil Petrescu ;
8. vestit cărturar muntean, care și-a făcut studiile la Padova în Italia ;
9. haiduc tînăr cîntat într-o baladă de Șt. O. Iosif.

Pentru verificarea răspunsurilor corecte, alcătuiți o figură geometrică din drepte paralele, de circa 10 cm lungime, la distanță de un centimetru una față de alta. Notați cu A și B pe verticală 10 pătrățele, iar pe orizontală rețineți, după primul pătrățel, două cu cîte cinci pătrățele (două în dreapta și două în stînga), numerotate 1, 2, două cu cîte șapte pătrățele, numerotate cu 3, 4, unul cu 5, 6 cu 9, 7 cu 5, 8 cu 11 și 9 cu 5 pătrățele. Răspunsurile cu inițiala majusculă înscrise în figura geometrică astfel obținută, însoțite de numele elevului, școala (liceul), localitatea și data, se trimit pe adresa redacției pînă la data de 25 ianuarie 1981.

Activități în cadrul Festivalului național „Cîntarea României"

Concursul „Mihai Eminescu", ediția a XXIV-a, 1980—1981

În anul școlar 1980—1981 se organizează, ca și în anii precedenți, concursurile de limba și literatura română, de limbi materne și limbi moderne, care se vor desfășura în conformitate cu *Programul republican al acțiunilor politico-ideologice, cultural-educative și sportive* pentru anul școlar 1980—1981.

Pentru Concursul de limba și literatura română se recomandă lectura integrală a textelor (operelor) existente în manualele școlare. La etapele județeană și finală, comisia centrală va propune subiecte libere, prin a căror tratare elevii să-și poată afirma personalitatea. Elevii din clasele gimnaziale vor pune accent în pregătire pe *exerciții aplicative în domeniul vocabularului și al gramaticii, pe compuneri (narațiuni, rezumate, descrieri, portrete, caracterizări de personaje), comentarii de texte literare, comentarii ale unor maxime, proverbe, aforisme sau cugetări.*

Pentru clasele IX—XII, pornind de la scriitorii și operele prevăzute în programa școlară parcursă, se recomandă : *cunoașterea și comentarea operelor literare ; comentarea unui text literar la prima vedere ; efectuarea de sinteze asupra dezvoltării literaturii române în diferite perioade ; studierea principalelor curente, direcții și tendințe în dezvoltarea literaturii române ; redactarea unor compuneri pornind de la citate, maxime, aforisme sau cugetări.*

Începînd cu actuala ediție se va institui un trofeu (o cupă și bustul lui Eminescu) care va fi transmis în fiecare an județului care organizează concursul.

Sesiunea de comunicări științifice ale elevilor

(Sibiu, 27 august — 2 septembrie 1980)

În vechiul și frumosul oraș de pe malul Cibinului s-au desfășurat în perioada 27 august — 2 septembrie a.c. lucrările Sesiunii de comunicări științifice ale elevilor la care au participat, din partea Ministerului Educației și Învățămîntului, prof. univ. dr. ing. Marin Rădoi, adjunct al ministrului, prof. univ. dr. ing. Iosif Tripșa, secretar de stat în M.E.I., inspectori generali și inspectori de specialitate, reprezentanți ai Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, reprezentanți ai societăților științifice ale personalului didactic, precum și reprezentanți ai inspectoratelor școlare județene. În cadrul celor 11 secții ale sesiunii au fost susținute 310 lucrări, dintre care unele au reținut în mod deosebit atenția : *Transformarea energiei valurilor în energie electrică, Turbina eoliană, Momente importante din lupta comuniștilor sucevenі în perioada interbelică, Considerații asupra culegerilor de poezii populare ale lui V. Alecsandri.* S-a constatat că există un important potențial de creație științifică și tehnică, în plină formare și afirmare, că sesiunile științifice ale elevilor constituie un mijloc important de a pune în valoare capacitățile creatoare ale celor ce se află astăzi pe băncile școlii și care vor deveni mîine reprezentanții științei, învățămîntului și culturii românești.

Publicăm, în numărul de față, numele elevilor care au obținut premiul I în cele unsprezece secții și premiile II și III în secția de științe filologice.

Elevii care au obținut premiul I

I. *Științe matematice* — algebră, geometrie și trigonometrie, analiză matematică : *Bogdan Bucicovski*, cl. a XI-a, Liceul „Dragoș Vodă", Sighetul Marmației, jud. Maramureș ; *Teofil Bocancea*, cl. a X-a, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu ; *Mihai Caragiu*, cl. a X-a, Liceul „Mihai Viteazul", Ploiești.

II. *Științe fizice* — fizică teoretică și experimentală, tehnologie didactică, fizică tehnologică : *Petru Moldovan*, cl. a XII-a, Liceul industrial nr. 5, Baia Mare ; *Traian Chipară*, cl. a XI-a, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu ; *Dorin Florea*, cl. a X-a, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Pitești.

III. *Științe chimice* — tehnologie chimică organică și anorganică ; chimie analitică și structurală, biochimie ; electrochimie și chimie fizică : *Gabriel Archir*, cl. a XII-a, Liceul industrial nr. 4, Ploiești ; *Mihaela Moldoveanu*, cl. a X-a, Liceul sanitar, Timișoara ; *Eugenia Vălu, Eugenia Vărzaru*, cl. a XII-a, Liceul de științe ale naturii, Slatina, jud. Olt.

IV. *Științe biologice* — medicină, biochimie, biofizică : *Romeo Prandea*, Liceul „Radu Greceanu", Slatina, jud. Olt ; *Ferdinand Peterffi, Gündisch Klaus*, Liceul industrial nr. 7, Sibiu ; *Mircea David, George Silberg*, Liceul de științe ale naturii, Cluj-Napoca.

V. *Mecanică* — construcții de mașini, construcții și metalurgie : *Teodor Proca, Ion Mihart*, Liceul industrial Strehaia, jud. Mehedinți ; *Viorel Bică*, cl. a XI-a, Liceul industrial nr. 3, Oradea.

VI. *Electrotehnică* — electrotehnică-energetică, electronică : *Marcel Pisică*, cl. a XII-a, Liceul industrial nr. 6, Galați ; *Ion Jingoi, F. Bulcan, Gh. Chiru*, cl. a XII-a, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Pitești.

VII. *Științe agricole* — agrotehnică, horticultură, zoo-veterinară : *Lucreția Violanda Dîrstaru*, cl. a XI-a, Liceul agroindustrial Scornicești, jud. Olt ; *Melinda Csabai, Gheorghe Csáyosi*, cl. a XI-a, Liceul agroindustrial Ciumbrud, jud. Alba.

VIII. *Științe istorice* — istorie veche, istorie contemporană, istorie medie și modernă : *Violeta Mic*, cl. a IX-a, Liceul industrial nr. 1, Craiova ; *Marius Oprea*, cl. a IX-a, Liceul „Unirea", Brașov ; *Teodora Cioroianu*, cl. a X-a, Liceul industrial nr. 1, Suceava.

IX. *Științe sociale* — filozofie, economie teoretică, economie aplicată : *Delia Coteț*, cl. a XI-a, Liceul pedagogic Sighetul Marmației, jud. Maramureș ; *Ileana Dincă*, cl. a XI-a, Liceul „N. Bălcescu", Craiova.

X. *Științe filologice* — literatură română, folclor, limbi moderne și literatură universală : *Cristian Balog*, cl. a XI-a, Liceul „Ady-Șincai", Cluj-Napoca ; *Lăcrămioara Dinoă*, cl. a XI-a, Liceul „Mihai Eminescu", Iași ; *Cristina Tătaru*, cl. a XI-a, Liceul „Ady-Șincai", Cluj-Napoca.

XI. *Geografie* — Protecția mediului înconjurător : *Maria Vintilă*, cl. a XII-a, Liceul agroindustrial, Sibiu.

Elevii care au obținut premiile II și III — științe filologice

Premiul II : Iulian Costache, cl. a XII-a, Liceul „Calistrat Hogaș", Piatra Neamț ; *Liliana Barbu*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Constanța ; *Aureliana Ionescu*, cl. a XI-a, Liceul „Ion Neculce", București.

Premiul III : Jenică Cercel, cl. a XII-a, Liceul „Navrom", Tulcea ; *Simona Sîrbu*, cl. a IX-a, Liceul „Gh. Lazăr", Sibiu ; *Romanița Rusu*, cl. a XI-a, Liceul „Nicolae Bălcescu", București.

Din experienţa de cenaclu

Prof. GHEORGHE IZBĂŞESCU
Îndrumătorul Cenaclului literar
„Zburătorul".

La 1 octombrie 1973, în cadrul catedrei de creaţie literară de la Casa pionierilor şi şoimilor patriei din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a fost înfiinţat cenaclul literar „Zburătorul". Nu bănuiam atunci că el va ajunge la rezultatele de astăzi : 188 de premii judeţene, interjudeţene şi naţionale, creaţii ale membrilor săi apărute în şaisprezece culegeri judeţene şi interjudeţene şi tipărirea a două culegeri proprii (*Zburătorii — 1*, 1976, şi *Zburătorii — 2*, 1980).

În cei şapte ani de activitate, cenaclul a urmărit să creeze un climat favorabil dezvoltării aptitudinilor literare ale elevilor din municipiul nostru, şedinţele desfăşurîndu-se într-un perimetru al bucuriei şi al prieteniei.

„Zburătorul", la care participă în fiecare an şcolar peste 250 de elevi, este un cenaclu-şcoală, cu program de douăzeci de ore săptămînal, organizat în zece grupe. În primele nouă grupe sînt înscrişi elevi din clasele III—VIII, iar a zecea grupă o formează elevii de liceu, foştii pionieri de ieri, care-şi continuă activitatea în climatul unde s-au format.

Un asemenea cenaclu-şcoală are menirea în primul rînd de a face pe elevi să gîndească, să se exprime corect şi nuanţat, să se pregătească pentru viaţă. Cenaclul-şcoală este şi un exerciţiu al perseverenţei. Venind aici, în afara orelor programului de învăţămînt, elevii înţeleg că activitatea creatoare le înfrumuseţează personalitatea, le îmbogăţeşte spiritul, înţeleg că nimic nu se realizează fără efort, fără seriozitatea muncii încordate. Activitatea cenaclului se realizează în două ore săptămînal, cu fiecare grupă în parte. În prima oră, pe care noi o numim *atelier de creaţie*, se propun (desigur, diferenţiat pentru elevii claselor III—V, faţă de clasele VI—VIII sau IX—XII) teme de teorie literară, de dezbatere a unei opere, a unui capitol, a unui poem sau grupaj de poezii, un subiect din operele scriitorilor români sau străini (clasici şi contemporani); în ora a doua se discută creaţiile elevilor. Astfel, valorile literare româneşti şi străine devin reper permanent, stimul, dar şi exigenţă în comentarea şi selectarea încercărilor originale. În dezbaterea *temei*, un rol important îl are profesorul îndrumător, care trebuie să urmărească particularităţile de limbaj, transferul realităţii în planul creaţiei şi realizarea acestuia diferenţiat de la un scriitor la altul, modul în care se reflectă cultura scriitorului în operă etc. Sarcina nu este deloc uşoară. Dezbaterea *temei* nu trebuie să se confunde cu predarea la o oră de literatură română în şcoala generală sau în liceu. Scopul *atelierului de creaţie* este mai mult de a descoperi modalitatea autorului de a-şi trata subiectul. Insistenţa spre analiză a valorilor contemporane, româneşti şi străine, familiarizează mai repede pe creatorul tînăr cu limbajul artistic în care el încearcă să se exprime.

La această vîrstă exerciţiile literare sînt firesti şi ele trebuie îndrumate şi încurajate. Condeiul şcolar încearcă să particularizeze senzaţiile copilăriei şi ale adolescenţei, neliniştea întrebărilor, să capteze imagini ale lumii exterioare prin metafore de o culoare specială, să proiecteze confesiunile intime pe tablourile naturii, fertilizînd dialogul cu istoria şi pămîntul patriei.

Zburătorii şi-au confruntat creaţiile cu publicul şi cititorii prin variate modalităţi: fie prin şezători literare în municipiu ori în alte localităţi, fie prin concursuri literare, publicînd în reviste, ziare şi culegeri, emisiuni radiofonice şi Tv. — prilejuri de a-şi privi cu mai multă luciditate drumul spinos pe care-l au de parcurs de acum încolo. Am putea spune că, din 1974, aproape n-a fost concurs literar al elevilor (in-

ter|udeţean sau republican) la care *zburătorii* să nu participe şi să nu obţină şi premii. Dintre concursurile prestigioase remarcăm Festivalul naţional „Cîntarea României", faza republicană (premiaţi elevii : Teodora Lupu, Mihaela Badiu, Alina Gabriela Bogza), „Tinere condeie", faza naţională pentru pionieri şi utecişti (Dan Mihail Popa, Ion Sterpu, Viorica Gheorghiţă, Gheorghe Sterpu, Teodora Lupu, Manuela Ilie, Beatrice Manuela Cîrloanţă, Renata Decuble, Mirela Lungu), Concursul naţional de poezie „Nicolae Labiş" (Carmen Laura Zarzu, Teodora Lupu, Ioan Botezatu), Concursul literar-artistic „Autori — copiii !" organizat de revista *Cronica* din Iaşi (Manuela Ilie, Teodora Lupu, Beatrice Manuela Cîrloanţă, Tiberius Constantin Mînzală, Doru Constantin Vlădescu, Simona Marinela Găman, Daniela Gabriela Dohotaru, Diana Mihaela Roşu, Olivia Porfir, Liliana Axiniei, Adriana Ileana Filip, Dănuţ Iordan, Luminiţa Dobre), concursurile revistelor *Cutezătorii* şi *Luminiţa* (Vasile Cozanu, Nicu Anghel, Doina Bejenaru, Daniela Druja, Camelia Huşneac, Arpad Konyo, Elena Neniu, Daniel Paşcanu, Codruţa Vrînceanu, Daniela Burlacu, Tatiana Covaci, Florentina Grigorescu, Teodora Lupu, Manuela Ilie, Mariana Axiniei, Marie-Christine Caraman, Beatrice Manuela Cîrloanţă, Corina Maria Petrescu, Mirela Zamfir, Bogdan Marinescu, Romeo Ciorbă, Gabriela Fuică, Gabriela Boeru, Gabriela Leahu, Mihaela Badiu, Nicuşor Negulescu, Mădălina Popescu, Liliana Axiniei), precum şi concursurile Taberelor naţionale de creaţie (pionieri şi U.T.C.), concursurile interjudeţene (Bacău, Brăila, Calafat, Tulcea, Slănic-Moldova) şi altele. *Zburătorii* au fost semnatari în revistele: *Arici-Pogonici, Luminiţa, Cutezătorii, Amfiteatru, Luceafărul, Limba şi literatura română, Flacăra, Cronica, Ateneu, Familia*, în ziarele : *Scînteia tineretului, Steagul roşu* — Bacău, *Tribuna Sibiului, Înainte* — Brăila şi în culegerile : *Excelsior* (pe anii 1975, 1976, 1977, 1978, editate de C.C. al U.T.C.), *În inima mea e ţara* (C.N.O.P.), *Copiii cîntă România* (Editura didactică şi pedagogică), *Gînduri de copil* (Editura „Ion Creangă"), *Caietele Concursului naţional de poezie Nicolae Labiş* (editate la Suceava, în anii 1975, 1976, 1978), *Cîntec din inimi tinere* (C.J.O.P. Dolj), *La porţile viitorului* (C.J.O.P. Brăila), *Pionierii slăvesc eroii Independenţei* (C.J.O.P. Botoşani), *Întemeiere de dor, România, Inscripţii la Cîntarea României, Sînt suflet în sufletul neamului meu* (Bacău).

După şapte ani de activitate *Zburătorul* poate număra acum cîteva generaţii de elevi formaţi în cenaclu. Şi cînd ne gîndim la generaţiile *Zburătorului*, de la absolvenţii de liceu şi pînă la cei care în vara aceasta au trecut în clasele a IV-a şi a V-a, pronunţăm doar acele nume tinere care au fost premiate şi publicate în reviste şi culegeri literare, care au avut emisiuni la radio Iaşi, Bucureşti ori Televiziunea Română, deci acele nume care s-au distins în marea masă a cenacliştilor şi au fost de-a lungul anilor *zburători* consecvenţi.

Primii elevi care au participat la *Zburătorul* sînt astăzi absolvenţi de liceu, studenţi, militari sau în cîmpul muncii, ei constituind prima generaţie, între care Dan Mihai Popa, Emilia Done şi Gheorghe Sterpu. Unii dintre ei putem spune că au devenit tineri scriitori, cum ar fi : Emilia Done (redactor al revistei studenţeşti *Dialog* din Iaşi), Dan Mihail Popa (şi-a predat un volum de versuri la Editura Eminescu), Gheorghe Sterpu, Viorica Gheorghiţă, Ioan Botezatu, Jan Diaconu — alţii îşi continuă ucenicia în cadrul Cenaclului „Junimea nouă" al Societăţii culturale „G. Călinescu" din municipiul nostru sau în alte cenacluri din ţară, dar toţi ţinînd legătura cu *Zburătorul* şi participînd la acţiunile de amploare ale cenaclului (cum au fost, să zicem, sărbătorirea premiilor *100*, în 1977, *150*, în 1979).

A doua generaţie o formează foştii pionieri, azi elevi de liceu, cei care au reuşit şi performanţe remarcabile în obţinerea premiilor, între care Manuela Ilie (cu 15 premii, ocupînd primul loc în clasamentul cenaclului, elevă a Liceului de matematică-fizică) şi Teodora Lupu (13 premii — elevă la Liceul industrial de chimie).

Detaşamentul cel mai numeros, adică a treia generaţie, o formează pionierii claselor VI—VIII, cei care încă de pe acum au reuşit să aibă aproape fiecare cîte

5—7 premii, să publice în importante reviste. Ei sînt elevi ai Școlilor generale nr. 1, 5, 7, 9, 10 și ai Liceului de filologie-istorie. Dintre cei care s-au remarcat în mod deosebit, amintim aici cîțiva : Beatrice Manuela Cîrloanță (președinta comandamentului Cenaclului „Zburătorul"), Corina Maria Petrescu, Simona Marinela Găman, Marie-Christine Caraman, Alina Gabriela Bogza, Elena Hușneac, Gabriela Daniela Dohotaru. Ei sînt principalii participanți atît la concursurile literare, cît și la manifestările pionierești municipale, cei care, de pildă, în vara acestui an au susținut spectacolele : *Copilărie — ani de bucurie* (în cadrul municipiului), *Columna milenară* (în cadrul Taberei pionierești județene de la Poiana-Sărată) ori *15 ani de aur ai Republicii* (în cadrul instruirii cu comandanții-instructori din mai multe județe ale țării, la Bacău).

Cea mai proaspătă și imprevizibilă promoție, deci a patra generație (încă în formare) a *zburătorilor*, o formează elevii claselor IV și V, noii sosiți în cenaclu, cărora li se vor adăuga probabil alții, cei care se disting de colegii lor din a treia generație și prin ceea ce scriu. Dacă cei din clasele VI—VIII se inspiră mai ales din peisajele locurilor natale și ale patriei în genere — iubirea față de partid și secretarul său general, însemnul cravatei roșii cu tricolor, luminile istoriei și ale adolescenței, fiindu-le subiecte apropiate și îndrăgite, universul celor mai mici e mai des populat de păpuși, păsări, fluturi și flori, de căluți care zboară, de roboți parteneri de joc, ca un sigiliu al vîrstei.

Activitatea *zburătorilor* au apreciat-o prof. univ. dr. doc. Al. Piru (în revista *Luceafărul*), George Bălăiță (în prefața *Zburătorilor — 1*), Constanța Buzea (în *Amfiteatru* și *Luminița*), Laurențiu Ulici (în *Contemporanul*), Constantin Crișan (în *Scînteia tineretului*), Constantin Călin (în *Ateneu*), Rodica Purniche (în *Limba și literatura română*), Cornel Galben (în *Scînteia*), Octavian Voicu, Constantin Lupu și Al. Grigorescu (în *Steagul roșu* — Bacău).

Pe malul Trotușului, unde copilăria unui fiu al Borzeștiului a însemnat aerodromul de decolare pentru un vestit voievod al Moldovei — Ștefan cel Mare, *zburătorii*, cu modestele lor mijloace, încearcă să facă vizibilă lumina celor mai tinere condeie trotușene, să-și afirme politica inimii lor.

Tabăra de instruire a colegiilor de redacție ale revistelor școlare

Prof. GH. BURCESCU
Liceul „Mihai Viteazul", București

Ministerul Educației și Învățămîntului a organizat la Moroeni, județul Dîmbovița, în perioada 15—28 august, o tabără de instruire a colegiilor de redacție ale revistelor școlare din țară, distinse cu premii în faza republicană a concursului pe meserii, arte plastice cît și la alte discipline prevăzute în programa de învățămînt. Ceea ce a caracterizat, întîi de toate, activitatea taberei de la Moroeni, a fost o permanentă atmosferă de sărbătoare a muncii prin organizarea unui program bine gîndit pentru a corespunde în egală măsură atît nevoilor firești de odihnă a elevilor aflați la capătul unui efort după un an școlar de solicitări intense, cît și nevoilor tot atît de firești ale spiritului de a nu se afla niciodată deconectat de la sursa dătătoare de viață, activitatea și bucuria realizărilor de fiecare zi.

În tabără de la Moroeni și-a găsit pe deplin concretizarea dictonul latin „nulla dies sine linea", nici o zi fără o linie, în sensul amintit mai sus, nici o zi fără bucuria înfăptuirilor sale. Ca primă modalitate și principiu atotcălăuzitor în desfășurarea activității a fost acela al participării plenare a întregului colectiv de elevi nu numai la

executarea unor obiective impuse, ci la însăşi fixarea acestor obiective prin dezbateri de generoasă manifestare a inteligenţei şi sensibilităţii, a curajului de afirmare şi a altor trăsături specifice tinereţii.

În centrul preocupărilor a stat, cum era şi firesc, grija pentru ca elevii aflaţi în tabără să-şi perfecţioneze cunoştinţele în redactarea unei reviste şcolare. După discuţii cu caracter general, în prezenţa întregului colectiv, s-a propus redactarea unei reviste şcolare model, bineînţeles un exemplu cu o anumită viziune călăuzitoare fără pretenţia de perfecţiune, nu modelul-dogmă peste care niciodată nu s-ar mai putea trece. În acest scop, fiecare detaşament, format din elevi din toate părţile ţării, şi-a fixat delegaţi pentru a face parte din colegiul de redacţie. Poate cel mai mare merit al organizării activităţii a fost acela că nici un elev nu a rămas în afara răspunderilor ce reveneau în realizarea scopurilor propuse. Odată fixate problemele-cadru pentru redactarea revistei, s-au constituit colective pentru a avea răspunderi bine definite cu termene calendaristice, cu orientarea generală a colaborării şi întinderea, spaţiul fiecărui articol.

Dintre secţiunile mari ale revistei amintim: aspecte ale vieţii politice, marile evenimente ale contemporaneităţii, modul cum se reflectă ele în organizaţiile de tineret, în viaţa fiecărui tînăr, reportaje legate de construcţiile epocale realizate după 23 August 1944. În acest sens amintim că sediul taberei se află în imediată apropiere de cea dintîi hidrocentrală electrică realizată după Eliberare. Considerăm că în cadrul acestor secţiuni, pe lîngă paginile consacrate ştiinţei şi tehnicii, o atenţie cuvenită s-a dat creaţiei literare în versuri şi în proză şi mai ales reliefăm pagina de folclor cu selecţiuni din diferitele regiuni ale ţării.

Ţinînd seama că o asemenea tabără de instruire a colegiilor de redacţie ale revistelor şcolare se află la cea de a X-a ediţie, s-a păstrat titlul, de altfel atît de frumos, cu vechi rezonanţe de viaţă şi istorie literară, *Foaie pentru minte, inimă şi literatură*. Unul dintre aspectele de elevată realizare estetică este faptul (în aceeaşi măsură atît de original) că întreaga revistă a fost scrisă de mînă cu un talent şi o artă specifică marilor caligrafi. În consecinţă, pe lîngă meritul de netăgăduit al activităţii de tehnoredactare (colectiv condus de elevii Octavian Pop, Dana Creţeanu de la Liceul „Mihai Viteazul" din Bucureşti şi Răzvan Popescu de la Liceul „Gheorghe Şincai" şi alţii), pe lîngă valoarea colaborărilor, se cuvine mai ales amintit efortul a zeci şi zeci de ore de concentrare a „scribilor" înclinaţi peste albul paginilor pentru a le da expresia vie a gîndului şi a sensibilităţii „şirurilor clare". Întreaga activitate s-a desfăşurat astfel încît toţi elevii angrenaţi într-o asemenea experienţă au avut de cîştigat învăţînd fie de la colegii lor, fie din cunoştinţele comunicate de profesori cu îndelungată activitate în editarea revistelor şcolare, între care şi opiniile tovarăşului Mircea Ionel din redacţia *Revistei învăţămîntului tehnic şi liceal* din Bucureşti.

Impresii cu totul de neuitat le-au rămas elevilor din excursiile făcute în aerul tare al munţilor Bucegi, în ascensiuni care au cerut mult efort, dar şi răsplata cuvenită, satisfacţia de a cunoaşte frumuseţi unice în lume, adevărate miracole, arhimilenare monumente naturale ale naturii, cum ar fi tulburătoarea şi enigmatica atmosferă a lacului Scropoasa sau fiorul dat de înălţimea Cheilor Orzei, cu pereţii atît de apropiaţi, atît de abrupţi, tăiaţi parcă după verticalitatea firului de plumb coborît de-a dreptul din cer. Dar oriunde ne îndreptam paşii, nu de puţine ori am auzit exclamaţiile ce nu mai puteau fi reţinute ca-n faţa miracolelor sau se putea citi exclamaţia mută pe feţele tinerilor copleşiţi de un fel de vrajă a realului întruchipată aievea şi fantastic încă nu îndeajuns de cunoscute locuri de adînc tulburătoare frumuseţe ale patriei noastre.

Propunem, în consecinţă, continuarea unor asemenea tabere ale tineretului, ale viitorului luminos al patriei noastre pentru a cunoaşte din fragedă vîrstă nobilele preocupări ale spiritului şi fascinantul peisaj neîndeajuns de cunoscut al atîtor locuri,

munți și ape dăinuind din pulbere de veacuri sub arcul de azur al cerului protector peste frumusețile de cîntec și adînc fior poetic ale scumpei noastre patrii.

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar al municipiului București

Revista *Litere* a Liceului industrial nr. 16 din București, liceu cu profil de poligrafie, ni se înfățișează, prin nr. 1 (3) din 1980, ca o publicație demnă de toată prețuirea. Materialul literar — poezie și proză — tipărit în acest număr recomandă adevărate talente, din rîndul cărora ne face plăcere să amintim pe : Georgeta Catrina, cu foarte frumoase poezii închinate patriei și partidului, Cristina Ianuș, între altele semnatară a două valoroase secvențe lirice dedicate tipografilor, Alin Boiangiu și Ioana Pavel Adrian, care semnează și o serie de inspirate desene menite să ilustreze paginile revistei.

Dintre autorii în proză amintim pe: Rodica Purniche, Mioara Șoalcă, Mihaela Boldeanu, Iuri Floroiu. Interesante sînt și materialele care vorbesc despre activitatea cercurilor de fizică, matematică, tehnologie, chimie, limbi străine.

O suită de fotografii ale Corinei Polizache, adevărate „poezii ale imaginii", ca și suita de desene aparținînd lui Edmond Tomașovszky, desene care se constituie „ca hieroglife ale unui mesaj sensibil cu reale resurse emoționale", completează cu admirabile oaze de lumină, zîmbet și gînd paginile acestei valoroase publicații.

Din ultimul număr al revistei *Spații*, care reprezintă Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia" din București, remarcăm, cu deosebire, paginile consacrate *Literaturii române ca tezaur spiritual și disciplină de studiu* — convorbire cu prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan, consemnată de eleva Maria Osiac, însemnările făcute de Adina Chivulescu despre *Mihai Eminescu — poet al simțirii și al poporului român* și de Adina Mavrodin despre *Ecuația : om — univers la Sadoveanu*, poeziile semnate de Sorin Dumitrescu, Anca Andreea Răzuș, Cristina Călin, Anca-Florina Boglea, Dana Andrei, Ioana Costa, Ileana Utan.

Foarte bune numere, care se disting, între altele, prin bogăție de conținut, varietate tematică, orientare spre problemele majore ale vieții școlare, ale literaturii, artei, științei și tehnicii, echilibru în structură, imaginație, bun gust și finețe în partitura ilustrativă au tipărit recent revistele : *Speranțe* a Liceului „Gh. Lazăr", *Orizont* a Liceului de matematică-fizică nr. 3, *Mugurul* a Liceului „Mihai Viteazul", *Adolescența*, reprezentînd Liceul „N. Bălcescu", *Gînd înaripat* a Liceului „Ion Neculce", *Orizonturi* a Liceului industrial nr. 21, toate din București, ca și *Revista noastră*, publicație a Liceului „Unirea" din Focșani care a ajuns, în noua serie (începînd din 1972), la nr. 69, avînd cititori și peste hotare într-o serie de țări ca: Anglia, Belgia, Bulgaria, Cehoslovacia, R.P. Chineză, Franța, R.D. Germană, R.F. Germania, Israel, Italia, Polonia, Turcia, U.R.S.S. ș.a.

Ne bucură faptul că, de data aceasta, avem prilejul să consemnăm apariția, în continuare sau pentru prima dată, a cîtorva publicații care reprezintă diferite școli generale.

Azur, revista Școlii generale nr. 11 din Botoșani, este, așa cum ne-a obișnuit pînă acum și cum am mai spus-o și altă dată, una din publicațiile de frunte ale celor mai tineri dintre gazetarii aflați „sub zodia numerelor matricole". Nr. 13 din 1980 se remarcă printr-o densitate de materiale — publicistice și literare — închinate marilor

evenimente care, în ultimul timp, au învolburat frumos inima țării. Remarcăm, de asemenea, documentarele : *Botoșani — străveche vatră de istorie* și *Botoșani — pe coordonatele cincinalului 1981—1985*, articolele închinate sărbătoririi a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent, împlinirii a 91 de ani de la moartea lui Mihai Eminescu, ca și secvențele care ilustrează preocupările diferite și succesele remarcabile ale colectivului de elevi al școlii.

Reproducem, dintre numeroasele poezii publicate în paginile revistei, o scurtă compoziție, semnificativă pentru simțirea care o înfioară :

Oameni

„Oameni !
Lăsați pământul să respire aer.
Lăsați-l să trăiască !
Nu-i omorîți sufletul.
Lăsați marea să se zbuciume liniștită,
Nu-i otrăviți inima.
Lăsați oamenii să trăiască-n pace,
Nu-i ucideți în războaie !
Lăsați porumbeii să zboare în văzduh,
Nu le ascundeți soarele.
Oameni,
încercați
«să fiți *Oameni*» !"

PETRU IOANOVICI, clasa a VIII-a A

O revistă bună, care a înregistrat progrese notabile, de la un număr la altul, este *Entuziaștii*, editată de Școala generală nr. 49 din București.

Ca și în alte publicații, impresionează poeziile și articolele închinate patriei, partidului, *Omului* din fruntea țării și a partidului, tovarășului Nicolae Ceaușescu, marilor evenimente politice, istorice, culturale și literare ale vieții noastre.

În același timp, atenția este reținută de paleta bogată a formelor publicistice care consemnează aspectele cele mai variate ale preocupărilor elevilor acestei școli. Un cuvînt de laudă, în plus, pentru tehnoredactarea aerisită și pentru ținuta generală.

Deși foarte tînără, revista *Ecou* a elevilor Școlii generale nr. 25 din Ploiești își conturează cu îndrăzneală personalitatea, fiind, deocamdată, o expresie a căutărilor și a unor împliniri care merită să fie apreciate fără rezervă. Înfățișare distinsă, bună orientare a conținutului, varietate, multe materiale bine scrise, ilustrație semnificativă — iată cîteva dintre meritele nr. 4 ale acestei reviste.

Salutăm cu bucurie apariția a două noi publicații : *Florile bucuriei*, revista Școlii generale Popricani din județul Iași, și *Mlădițe, revista* Școlii nr. 15 din București. Primele lor numere reprezintă promisiuni certe pentru care felicităm colectivele redacționale, urîndu-le, în același timp, succese mai mari în continuare !

Reproducem, din revista *Mlădițe*, poezia *Pasărea fericirii*, semnată de eleva Liliana Gîrceag, distinsă cu premiul I la Concursul internațional de poezie pentru copii de la Roma, din 1980 :

„Cu aripile-i albe ar vrea să cuprindă imensa boltă,
Cu ciocul ei puternic culege diamante din soare,
În gheare prinde sclipiri din zăpada piscurilor,
Și sub aripile diafane ascunde fericirea
De unde o are ? Cine i-a dat-o ? De ce ?

A luat-o din sufletul copiilor fericiți,
Feți-Frumoși care cresc liber în vatra străbună,
Ei i-au dat-o să o ducă fraților lor, de pe alte meridiane
Care așteaptă mereu fericirea, speranța...

Săgetătorul, antologia cenaclului reprezentativ al elevilor din București, editată de Comitetul municipal U.T.C. și de Inspectoratul școlar al Capitalei, a ajuns la cel de-al XI-lea volum.

Ingrijită, și de data aceasta, de prof. dr. Tudor Opriș, îndrumătorul literar al Cenaclului *Săgetătorul*, cea de a XI-a ediție a antologiei cuprinde două mari secvențe: *Lăsați copiilor visele!* — adunînd avîntate și emoționante pagini închinate Anului internațional al copilului și *Din creațiile laureaților fazei județene și naționale a Concursului „Tinere condeie", ediția 1979*. Aici publică grupaje de poezii cei mai reprezentativi membri ai cenaclului: Gabriel Cheroiu, Irina Airinei, Cristina Petre, Petru Mihai, Postumia Ion, Mihaela Ionașc, Carmen Popescu, Anca Andreea Răzuș, Cristian Popa, Dana Armașu, Anca-Florica Boglea, Marian Florea, Liliana Stoicescu, Marina Nicolaev, Marilena Eparu. Prozele din antologie sînt semnate de : Salvina Adam, Rodica Purniche, Mihaela Șchiopu, Marcela Buga, Nicolae Nistor, Anca Hăidăuțu, Alina Deaconu, Ileana Florescu, Mioara Soalcă și Adina Chivulescu.

Pentru cei care n-au reușit să intre în posesia ei, amintim că la Satu Mare, cu prilejul fazei republicane a Concursului de limba și literatura română, de limba maghiară și limba germană — ediția 1980 — a apărut o elegantă și utilă foaie volantă — *Eminesciana '80* — supliment al revistei *Limba și literatura română*.

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BLAJ

Programul ediției a VI-a a „Festivalului național de poezie Mihai Eminescu" a cuprins, pe lîngă alte manifestări omagiale, și urmărirea itinerarului transilvan din 1866 al poetului.

La Blaj grupul de poeți participanți la festival a fost întîmpinat la „Teiul lui Eminescu" — locul de unde a adresat „Micii Rome" atît de cunoscutul salut poetic — de o delegație formată din activiști de partid, oameni de cultură, cadre didactice și elevi. Cuvîntul de bun venit a fost rostit de tovarășul Dionisie Heljoni, prim-secretar al Comitetului orășănesc P.C.R., primarul orașului Blaj. În numele scriitorilor participanți a vorbit Mircea Radu Iacoban, președintele Asociației scriitorilor din Iași. După vizitarea obiectivelor turistice și economice ale orașului, în sala de ședințe a Consiliului popular orășenesc a avut loc o sesiune științifică cu titlul : *Eminescu și patria*, la care au prezentat comunicări : Al. Husar (Iași), Ion Buzași (Blaj), Xenia Poptelecan (Blaj), Iulica Mihu (Blaj) și Mircea Vaida (Cluj-Napoca). După vizita la Muzeul de istorie și la Biblioteca documentară „Timotei Cipariu", seara, pe Cîmpul Libertății, poeții au citit din creațiile lor, iar localnicii au susținut microrecitalul *Eminescu la Blaj*. Spectacolul literar-muzical-coregrafic *Independenți și demni pășim spre viitor* (regizor : prof. Iulica Mihu (Blaj) a încheiat șirul acestor omagieri artistice de la Blaj închinate poetului nostru național.

Prof. ION BUZAȘI
Liceul industrial nr. 1

HOREZU-VÎLCEA

Așezat într-o frumoasă depresiune extracarpatică, orașul Horezu este renumit pentru ceramica realizată de meșterii satului Olari. Denumirea acestui sat aparținînd orașului Horezu indică o veche, îndelungată și permanentă îndeletnicire a locuitorilor săi, care au transmis din generație în generație meșteșugul olăritului. La recentul tîrg interjudețean „Cocoșul de Horezu", desfășurat în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", ediția a II-a, soții Stelian și Aurelia Ogrezeanu au obținut premiul I.

Elevii Liceului industrial din localitate sînt și ei hotărîți să ducă mai departe experiențele înaintașilor. În liceu există cercuri ale ceramiștilor și un cerc de desen

artistic, la care participă, după preferințe, un mare număr de elevi. Cercul de desen artistic este condus de prof. Aurel Lazurca, activitatea fiind încununată de succese la expoziții internaționale și la cele interjudețene sau la taberele de creație. Astfel, elevul Mălin Călugăru a obținut la expoziția de la Marsilia o mențiune. Premiile și mențiunile din țară sînt numeroase. La tabăra de creație de la Vulturești-Gorj s-au evidențiat, cu lucrările *Hora copiilor* și *Pace*, elevii Mălin Călugăru și Veronica Ogrezeanu. În tabăra de creație de la Păușa-Călimănești, premiul I a fost obținut de eleva Corina Popa, premiul II, de elevul Liviu Jidoveanu. La aceeași tabără eleva Narcisa Ispas și elevul Ionel Buse au primit mențiuni. Viorel Ispas a participat la tabăra de creație națională de la Galați, cu compoziția *Peisaj*, pentru care a obținut premiul I.

În prezent se afirmă noi talente în cadrul cercului de desen artistic și pictură : Narcisa Țambrea, Ion Builă, Nicoleta Cazacu, Bebe Popescu ș.a. În multe din compozițiile lor apar elemente locale, ca, de exemplu, „Cocoșul de Horezu".

Ne exprimăm convingerea că elevii liceului nostru, sub îndrumarea profesorilor, vor ști să pună în valoare tradițiile locale.

Prof. MARIN CIUTACU
directorul liceului

LUGOJ

În Lugoj, orașul care a dat literaturii române pe Victor Vlad Delamarina, Ion Popovici Bănățeanul, Anișoara Odeanu, Gheorghe Gârda, Iosif Popovici și mai tinerii Nicolae Breban, Dan Rebreanu, Lucian Bureriu ș.a., poezia se bucură de prețuirea conducerii școlilor, a profesorilor de limba și literatura română, a elevilor, și a Casei de cultură „Ion Vidu" a municipiului, instituție cu o binemeritată reputație privind activitatea artistică.

În contextul manifestărilor cultural-educative organizate de curînd în această localitate, merită să fie consemnat concursul cu premii, organizat pentru elevii claselor V—VIII ale școlilor generale din municipiu. Din inițiativa școlilor generale și a Casei de cultură „Ion Vidu", în întîmpinarea aniversării a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent sub conducerea lui Burebista, concursul s-a desfășurat în ziua de 1 iunie în sala Teatrului popular, sub genericul *Tinerii României socialiste cinstesc eroii neamului.*

Au participat la etapa finală (precedată de selecția pe școli) 21 de elevi recitatori și două eleve cu creații originale : Florentina Tereanu (poemul *Istorie*) și Adriana Farcaș (cu o interesantă interpretare a romanului *Neamul Șoimăreților).*
cialiste, București, an. I (XXXIII), august 1980, p. 11—15.

Juriul, format din profesori de limba și literatura română, comandanți de unități de pionieri, activiști culturali, apreciind strădania concurenților, a înmînat premiile (premiul I: Mariana Tîrlă ; premiul II: Cornelia Bîclea și Lucia Lazăr ; premiul III : Alina Corodi, Luminița Iliescu și Marinela Mudura) și un număr important de mențiuni. Premiile și mențiunile (cărți adecvate programei de învățămînt pentru lecturi suplimentare la clasele V—VIII) au venit în întîmpinarea dezideratelor elevilor, stimulînd, totodată, dragostea acestora pentru lectură și studiu.

În încheierea manifestării a fost prezentat montajul literar muzical-coregrafic *Sîntem aici, asemeni veșniciei !*, aparținînd lui Dănuț Diaconescu, instructor al Casei de cultură a municipiului, interpretat de elevii Școlii profesionale de mecanici agricoli din localitate.

Prof. GHEORGHE LUCHESCU
Școala generală nr. 3

La Liceul „Al. Papiu Ilarian" a avut loc o şedinţă lărgită a cercului de literatură, desfăşurată sub genericul *O sută de ani de la naşterea lui Tudor Arghezi.* S-a făcut, cu această ocazie, o scurtă incursiune în viaţa şi activitatea literară a marelui poet, pătrunzîndu-se mai ales în lumea poeziei pentru copii, univers artistic mai puţin cunoscut. După evocări lirice, recitări din versurile poetului şi muzică folk, participanţii au ascultat cu emoţie discul cuprinzînd recitarea unor poezii de către poetul însuşi. La manifestare au luat parte, pe lîngă elevi ai liceului gazdă, pionieri invitaţi de la şcoli generale din localitate şi elevi ai claselor a VIII-a ai Liceului „Unirea".

MARIA FINTA
clasa a XI-a A

TINERE TALENTE

GABRIELA BOERU

S-a născut la 18 februarie 1961 în municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, judeţul Bacău. Este elevă la Liceul de filologie-istorie din localitate şi membră a Cenaclului literar „Zburătorul". Laureată a concursurilor literare republicane „Eroi au fost, eroi sînt încă" (organizat de revista *Luminiţa*, 1977) şi *Copilul şi lumea lui* (organizat de revista *Cutezătorii*, 1978), a publicat în revistele *Cutezătorii*, *Jurnalul literar* (revistă a Societăţii „G. Călinescu" din Gh. Gheorghiu-Dej), precum şi în culegerile : *Excelsior* (1978) şi *Zburătorii — 2* (1980).

Fiinţa poetului

Fiinţa poetului
e clădită pe lumina lui.
Vînturile-i despletesc mîinile,
ploile-i sfarmă-n răsărit
căuşul vremii.
Trupul îi este sălaş, iar mîna,
graniţă pentru tăceri,
la izvoarele căreia vin gîndurile.
Este sînge din frunze subpămîntene
alunecînd printre paşii
aceluiaşi ascunziş,
în care roţile de lumină
cresc de-atîta etern.

În ochiul memoriei

În ochiul memoriei mai stăruie
o roată de caier tînăr
ce împarte timpul
pe potecile sufletului,
smulse din cîmpii de foc,
unde miraj de turle albe
întinde capcane.
Acolo firul ierbii
creşte adînc
pînă la tîmplele mele,
iar zorii-mi sărută
părul înspăimîntat de pe frunte,
pentru ca ceasul dimineţii
să se înfigă voinic
în copacii albaştri.

România

LĂCRĂMIOARA GÎRȚU
Com. Dărmănești
Jud. Bacău

Pămîntul meu
E o imensă
Poezie.
Oamenii lui
Alcătuiesc versurile.
Faptele lor
Se transformă
În rime.
Și titlul
E simplu
Născut din culori
Și din jertfe :
ROMÂNIA !

Liliacul stelelor

LAURA MATEI
Cls. a VI-a
București

Liliacul stelelor
A pierit
Dintre licuricii serii
Urcîndu-se
Pe bolta aprinsă
A dimineții
Care plînge
Cu stele albastre
Și trăitoare.

Fiorii serii

LAURA MATEI
Cls. a VI-a
București

Fiorii serii se apropie
Încet
Și de-abia cînd
Eu
Deschid fără zgomot
Ușa viselor mele
Ei năvălesc
Fără teamă spre
Trupul care acum
S-a desprins
De muzica
Florii trecătoare
A nopții.

Vreau

MARIA DORINA MUȚIU
Cls. a XI-a, Liceul
„O. Goga", Sibiu

În grădina
gîndului
curat, vreau
cuvîntul
să fie soare —
floare crescută
în inima de
zare a pămîntului.

Amintiri

TAMARA ASAFTEI
Liceul pedagogic, Botoșani

Seara,
albastru adunată în acoperișuri
cu ochiuri întunecate,
se întinde ușor
peste frunzele de aramă.
Miroase a liliac
și a pîine caldă.
Adorm păsări
cu soarele deodată...
Cerdacul
scîrțîie pentru ultima oară,
cînd vin eu la culcare.
Bunica mă dojenește,
îmi dă pîine și lapte
și-mi culege
din părul zbîrlit
de zînă zvăpăiată,
frunzele de aramă
pentru ultima dată.
Adorm în așternutul
care mă răcorește ;
îmi visez împărăția.
Simt mirosul de pîine caldă
și mîna bunicii
încă o mai simt,
mîngîindu-mă
pentru ultima dată.

CORNELIU ȘTEFAN

Aventurile tezaurului „Cloșca cu pui de aur"

București, Editura Sport-Turism, 1979, 160 p.

Publicistul Corneliu Ștefan vădește curiozitatea reporterului de a lămuri enigmele nedezlegate ale trecutului.

Itinerariul lui Corneliu Ștefan ancorează într-un spațiu fabulos al mitului și legendei, în care lectorul pătrunde ca într-un univers fascinant, condus de talentul și ingeniozitatea reporterului, el însuși avînd parcă aerul că parcurge întîia oară această extraordinară călătorie în timp.

Senzaționala aventură a Tezaurului de la Pietroasa se naște treptat sub ochii cititorului din consemnări de cronică, relatări din presa timpului, vechi acte și documente de arhivă, ori din mărturiile orale păstrate de-a lungul anilor. Pașii reporterului refac cu precizie itinerariile buzoiene ale lui Al. Odobescu, Gr. G. Tocilescu, N. Iorga, întregindu-le cu noi mărturii ce atestă existența milenară a poporului român pe aceste meleaguri.

Un film viu, palpitant, constituit din secvențe dramatice, cu personaje reale, în care ficțiunea pleacă de la document, adoptînd variate formule, de la portret la dialogul imaginar, de la relatarea jurnalistică la micro-interviu, fapt ce menține treaz interesul cititorului implicat în această neobișnuită aventură a spiritului.

Cartea lui Corneliu Ștefan este un documentar amănunțit al descoperirii și avatarurilor acestei importante piese a tezaurului științific național, cu o istorie zbuciumată, în care întîmplarea joacă de cele mai multe ori un rol surprinzător, metamorfozînd cursul evenimentelor și destinele oamenilor.

Un personaj istoric real, doamna Neaga, fiică a lui Vlaicu Clucerul, originar de pe meleagurile Cislăului devine eroina unui captivant roman de dragoste, consumat, dramatic, pe fundalul frămîntărilor sociale ale celui de al XVI-lea secol feudal românesc.

Soția nevîrstnică a lui Mihnea Turcitul este un caracter energic, ilustrînd echilibrul, dîrzenia femeii române dintotdeauna. Portretul moral al eroinei relevă o personalitate voluntară, deseori înfrîngîndu-se pe sine și rezistînd vicisitudinilor vieții, trăind în bune relații cu supușii și iubindu-și cu sfințenie patria și pămîntul strămoșesc.

Într-un alt reportaj, *Adevărata Mioriță*, se fac unele considerații asupra păstoritului și procesului transhumanței la români. Poposit la Gura Teghii, autorul pune în lumină tradiția unui haiduc local de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, Năchiță Blidariu. Viața curmată de timpuriu a acestui haiduc ilustrează un destin ieșit din comun, eroul fiind însă născut „prea tîrziu" pentru veacul său.

Periplul autorului mai cuprinde aventuroasa viață a „căutătorilor de chihlimbar" de la Colți, așezările rupestre de la Bozioru, a căror vechime o fixează în secolele III—IV e.n., prețioase vestigii ale civilizației daco-gete pe aceste meleaguri.

Așezarea geto-dacică de la Cîrlomănești este vizitată de reporter cu același febril sentiment al comunicării cu un trecut fabulos, din care răsar, maiestuoase, umbrele strămoșilor, făurind instrumentele unei civilizații înfloritoare în timpul regelui dac Burebista.

Plecînd de la unele rezultate ale cercetării arheologice, autorului îi place să creadă (de ce n-am crede-o și noi ?) că,

totuși pe vasul olarilor de la Cîrlomănești, descoperit în 1976 (reținem admirabilul portret de epocă al unui artist-olar din vechime, imaginat în timpul lucrului) se află imortalizat chipul marelui rege dac Burebista : „Privind totuși îndelung acest chip cu trăsături pline, ce emană o forță reținută, individualizată chiar, nu poți renunța la gîndul că în fața ta stă conducătorul temut din lumea «barbară», lume atît de receptivă în timpul lui Burebista la influențele civilizației grecești sau romane" (p. 154).

Cartea lui Corneliu Ștefan aduce, fără îndoială, numeroase contribuții de ordin informativ. Meritul cel mai de seamă al autorului stă însă în reactualizarea unor probleme legate de originea latină a limbii și poporului român, de continuitate romană în Dacia.

Scrisă cu nerv, imaginație și fantezie reportericească, autorul mînuind cu siguranță virtuțile expresive ale limbii, cărora le adaugă, uneori, un colorit arhaic, suita de reportaje a lui Corneliu Ștefan, carte de debut a autorului, aduce în fața cititorului contemporan o lume pe cît de fascinantă, pe tot atît de puțin cunoscută marelui public.

MARIUS POP

GH. BULGĂR

M. Eminescu — coordonate istorice și stilistice ale creației

Iași, Editura Junimea, 1980, 187 p.

Gheorghe Bulgăr este un cercetător atent al creației eminesciene ; aproape toată viața și-a închinat-o acestei investigații. Bibliografia cercetătorului stă mărturie în privința aceasta, de la *Momentul Eminescu în dezvoltarea limbii române literare* (1971), trecînd prin *De la cuvînt la metaforă în variantele liricii eminesciene* (1974) și pînă la recenta *M. Eminescu — coordonate istorice și stilistice ale creației* (1980), precum și mai multe antologii de texte, *Icoane vechi și icoane nouă* (1974). *Pagini vechi despre Eminescu* (1976), atestă preocuparea continuă a autorului de a elucida diverse aspecte ale operei marelui poet național.

Lucrări de filologie sau de stilistică aplicată, cercetările lui Gh. Bulgăr beneficiază de o riguroasă documentare, de aplecare asupra textului literar ; studiul variantelor eminesciene ca și alte probleme complicate de editare ocupă primul plan al acestor cărți. Recenta lucrare „aduce cîteva repere noi pentru actualizarea conceptelor și artei cuvîntului său, asociind viziunii lui istorice și critica servituților feudale ori fanariote cu militantismul său energic, care conținea o notă optimistă în orizontul imens al pesimismului său" (p. 6). În general, capitolele cărții lui Gh. Bulgăr se referă la noutatea de concepție a publicisticii literare și culturale a lui Eminescu, începînd cu anul 1870 și pînă în perioada lui de maturitate. Elogierea activității editoriale a lui Aron Pumnul chiar împotriva lui Titu Maiorescu demonstrează libertatea de convingere a poetului, concepția proprie cu privire la dezvoltarea literaturii, precum și dragostea ce o manifesta pentru cărturarii Școlii ardelene. Interesul lui Eminescu pentru trecutul istoric și cultural al poporului nostru este evidențiat de către profesorul Gh. Bulgăr în toate capitolele cărții, chiar și cînd cercetarea are ca obiect manuscrise sau articole de ziar. Atașamentul poetului față de aceste probleme este convingător exprimat de cercetător, subliniind atenția constantă „față de istoria mai veche, dar și față de cea mai nouă, a vremii sale, îmbinînd studiul documentelor, al actelor politice și administrative cu observarea fenomenelor de limbă, mereu preocupat de *unitatea, bogăția estetică a limbii comune* și de căile înnobilării ei în *creația* literară" (p. 29). Eminescu omagiind pe Bălcescu, cu prilejul apariției ediției princeps a *Istoriei românilor sub Mihai Vodă Viteazul*, în-

grijită de Al. Odobescu, este un alt capitol ce evidențiază interesul constant al poetului pentru valorile naționale ale culturii românești. Aceloraşi intenții le corespunde și studiul *Unirea și independența românilor văzute de poet*; ideea de unitate națională este mereu prezentă în textele lui Eminescu, care „visa acea unire a românilor care putea asigura puterea ființei lor naționale și progresul adevărat, ca stat de cultură la gurile Dunării", cum ne lasă să o înțelegem finalul postumei *Mira*, versuri de tinerețe, al căror sens e confirmat de mărturii tîrzii despre adevăratele preocupări ale poetului (p. 82).

Cel mai important studiu al cărții este cel din final, intitulat *Argumente pentru o ediție critică nouă a „Poeziilor" lui Eminescu*, pagini riguros documentate și care analizează aproape toate edițiile din creația poetului, cu observații științifice, bazate pe documente, începînd cu prima editare, cea a lui Titu Maiorescu din decembrie 1883. Analiza este dublată de propuneri concrete cu privire la alegerea textului ce trebuie editat în conformitate cu prescripțiile filologice contemporane. După discutarea diverselor ediții și mai cu seamă a celei academice a lui Perpessicius, autorul este de acord că, în actuala situație, există posibilitatea ca opera poetului să fie editată, cu însemnate ameliorări, rezultate din aprecierea critică a investigațiilor precedente. „Imaginea *autenticității scrisului eminescian* nu va altera imaginea strălucită a poetului care a vorbit tuturor românilor, într-o limbă *cu accente ale epocii și locului său de baștină*, perfect înțeles de orice român" (p. 182).

Cartea profesorului Gh. Bulgăr sintetizează rezultatele la care s-a ajuns pînă în prezent cu privire la editarea operei eminesciene, constată legătura dintre anumite coordonate istorice și izvorul creației și evidențiază aspectele stilistice ale mesajului liric eminescian. O lucrare de istorie, filologie și stilistică aplicată, cele trei aspecte armonizîndu-se reciproc.

NAE ANTONESCU

PUIA-FLORICA REBREANU

Pămîntul bătătorit de părintele meu
București, Editura Sport-Turism, 1980.

Lucrarea fiicei romancierului se înscrie în genul celor publicate de Editura Sport-Turism sub genericul „Pe urmele lui...". Este a doua lucrare a ei, prima fiind evocarea duios-nostalgică *Zilele care au plecat*, apărută în urmă cu vreo zece ani. Ea este în același timp o contribuție la cunoașterea vieții și activității romancierului *Răscoalei* și istoricul Al. Piru nu ezită s-o așeze alături de cartea Denisei Le Blonde-Zola, *Emile Zola raconté par sa fille* (1931) sau *Ma vie avec mon père* (1933) de Alexandru Tolstoi.

Aceste contribuții biografice cuprind două secțiuni: *Preliminarii*, în care se reproduce o autobiografie datînd din anul 1925 a lui Liviu Rebreanu, derularea momentelor de spaimă și nădejde din 1918 presărată cu fragmente din corespondența inedită a scriitorului, precum și secvențe autobiografice referitoare la locurile natale. Pentru că momentul cel mai puțin elucidat din biografia lui Liviu Rebreanu este cel al începuturilor literare, al anilor de școală și ai copilăriei. Aceste *momente* evocate într-un sugestiv context de geografie literară, „pămîntul bătătorit de părintele meu", sînt întregite cu informații precise, cu documente și imagini sau cu nostalgice rememorări în cea de-a doua secțiune a cărții, *File de jurnal*. De acum încolo nu se va mai putea fantaza în jurul cauzei morții romancierului, deoarece autoarea reproduce în facsimil certificatul de deces și certificatul medical semnat de dr. V. Tițescu, în care se specifică

limpede „insuficiență circulatorie" (asistolie). Filele de jurnal ale Floricăi Rebreanu realizate pe parcursul a aproape două decenii (1954—1973) reconstituie amintirea lui Liviu Rebreanu în locurile de care este intim legată viața scriitorului : *Tîrlișua* — locul nașterii, *Maieru* — comuna anilor fericiți ai copilăriei ; în amintirea scriitorului ea a dăinuit ca „un cuib al visurilor" și autoarea intuiește cu finețe și pătrundere că povestirea cu acest titlu ar putea fi considerată corespondentul în proză al versurilor eminesciene : „Unde ești copilărie, / Cu pădurea ta cu tot ?", *Prislop* — satul primilor ani de școală, *Pripasul* din *Ion*, așadar locul unde s-au fixat în sufletul său oamenii și locurile ce vor inspira „glasul pămîntului și glasul iubirii", *Singeorz-Băi*, stațiunea balneo-climatericâ unde-și petreceau vilegiatura atîția scriitori români, și, prin deceniul trei al veacului nostru și Rebreanu, *Valea-Mare*, proprietatea argeșeană a scriitorului, locul unde nopți istovitoare de trudă a scrisului au dăruit literaturii române o capodoperă ca *Răscoala*. Case memoriale sau plăci comemorative, simpozioane și sesiuni de comunicări, dar mai presus de toate amintirea vie printre oamenii acestor locuri arată prețuirea scriitorului. O convorbire cu un bătrîn care-și mai amintește de „domnișorul Liviu", un portret de țărancă desprins parcă din paginile lui Rebreanu cum este cel al Marișcancăi, examinarea revistei *Cuibul visurilor*, editată de școala din Maieru, confirmă adevărul afirmației lui Ion Breazu : „Nicăieri, pe întreg cuprinsul țării amintirea lui Rebreanu nu e atît de vie ca aici, nicăieri ea n-a străbătut așa de adînc în sînul maselor, pentru că nicăieri acestea nu se recunosc ca aici, în opera lui, pînă la impresionante amănunte concrete".

ION BUZAȘI

Curier

VASILE POENARU

Ne reîntîlnim, în cadrul rubricii de față, pentru a încerca să spunem cîteva cuvinte despre multele scrisori primite la redacție în cursul verii anului 1980.

Elena Gabor — Brașov : haikuurile sînt convingătoare, fără să depășească o anumită rigiditate ; ne-au plăcut două : *Levitație* (Mirii lui Chagall / pășesc peste liniștea / peștelui zburînd) și *La un basm al lui Creangă* (Se mai întîmplă / că omul e atît porc / cît și Făt-Frumos). Faptul că respectați structura prozodică a haikuului este lăudabil și denotă cultură. Credem că poezia *Clinică nr. 1* — interesantă, de altminteri, deși cam haotică — are un punct de plecare în *Tulips* de Sylvia Plath (citățm din Sylvia Plath ; The tulips are too excitable, it is winter here. / Look how white everything is, how quiet, how snowedin.) ; am dori să ne spuneți dacă afirmația noastră este exactă. Poemele în proză sînt inteligent alcătuite, dar încă nepublicabile : lipsește sentimentul îndelung elaborat al... spontaneității. Scrieți și scrieți-ne în continuare.

Laura Matei — București : poezia dumneavoastră este impregnată de un acut fior cosmic. Poeziile sînt pline de imagini dintre cele mai neașteptate, profund sugestive ; ne-au rămas în minte metafore ca *genele nopții, clepsidra norilor cenușii, enunțul neliniștit și vesel al luceafărului jucăuș, xilofonul de cuvinte, locuința cerului pistruiat, apa vîrstei, liliacul stelelor, lagărele zilei măiestre, ghearele zăpezii.* Ceea ce uimește la un poet care se află abia în clasa a VI-a este faptul că fiecare poezie se alcătuiește în jurul unei singure idei — și niciodată o idee banală — reprezentînd un model de concentrare, de acuratețe. Citățm o singură poezie — poate nu cea mai reprezentativă : *Ghioceii.* În Universul tăcut / Au intrat fără veste / O mulțime de colindători / Care deranjează /Somnul mișcător / Al Universului. Vă sfătuim să încercați și alte modalități de expresie poetică.

Adrian Leonard Popa — Bacău : poezie de notație, ușor elegiacă, în curs de cristalizare. De remarcat poemele *Toamnă, Sînt zile, Sora mea a rămas în urmă.*

Îmbogățiți-vă lecturile. Vă așteptăm cu o poezie mai profundă și mai conștientă de rosturile sale.

Dănuța Șchipor — Vatra-Dornei, Suceava : cititorii noștri *Gabriela Rajeczky* din Bocșa, județul Caraș-Severin, și *Silvia Paceagia* din București — cărora le mulțumim pe această cale — ne-au semnalat că versurile pe care le-am citat la *Curier* într-un număr trecut nu erau scrise de dumneavoastră. Trebuie să știți că gestul dumneavoastră se numește *plagiat* și că se pedepsește ca orice furt. Vă vom pedepsi deocamdată prin a nu mai lua în considerație nici o scrisoare primită de la dumneavoastră.

Maria Dorina Mutiu — Sibiu : o prozodie proprie, voit sincopată, cu multe ingambamente, ducînd la o poezie plină de farmec, uneori greoaie, alteori violentă (folosind termenii în sens descriptiv, nicidecum depreciativ), mereu incitantă. Desigur, nu toate poemele trimise au aceeași înaltă tensiune, dar nici unul nu scade sub un anumit nivel. Reproducem *Căutătorul de soare și flautul fermecat* : Prin ulcele de pămînt a găsit / idealuri uitate, le-a strîns cu / un fir de iarbă, le-a dus la / buze și și-a lăsat anii să cînte / din ele. Zburdînd în poieni verzi, / printre maci roșii de iubire și / stele albite de dor, cîntă cu luna despre soare și îi urmează / drumul. Cîntecul poposește la / încheieturile vîntului căutînd / leac pentru zborul greu de muguri, / să-l înalțe. Vîntul duce cîntecul / spre malul cerului. Atunci soarele / îi luminează fruntea și umbra lui / caută un loc să se-așeze. Caută printre alge, ochi, copaci și / găsește o filă de zbor înălțat.

Emilia Tismănaru — Turnu Măgurele, Teleorman : renunțați la versurile pretins umoristice: n-au nici o noimă. Versurile „serioase" sînt, în schimb, mult superioare celor trimise anterior. Ne-a plăcut poezia *Drum* (mai ales finalul : Atunci țîșnește limpezimea / ascunsă în piatra unei ființe / ca o meduză oarbă). Nici acum nu vom propune nimic spre publicare, așteptînd să vă hotărîți să faceți încă un pas : spor la treabă !

Mihaela Nușa Cîrstea — Horezu, Vîlcea : ne întrebați cum se cuvine să ne trimiteți poeziile : scrise de mînă sau dactilografiate... Desigur, preferăm să fie dactilografiate.

Claudia Balla — Timișoara : prea multe locuri comune. Poetul comun se cufundă, cum știm, în albastrul cerului și își agață porumbei de suflet ; străbunii lui au mîinile pe coarnele plugului și poartă în ei semințele neamului, anume într-un mod legendar. Totuși, o vînă de poezie autentică se simte și uneori răzbate din noianul de cuvinte ; aceasta mai ales în poeziile *Ție*, *Cădere*, *Rădăcini* și *Privesc*.

Lotte Butykay — Satu Mare : poeziile nou trimise nu sînt rele, dar nici nu se poate spune că ați fi făcut un salt calitativ. Sînt și strofe care cad în ridicol : „Cînd te gîndești că soarele e dulce /Și pîinea sparge din dulceața lui, / Nu te gîndești c-au fost și zile-n care / Era și-amară raza soarelui ?" Lista de întîmplări din poemul *Amintire* este insignifiantă. Nosce te ipsam.

Lucian Mihai — Craiova : nuvela e patetică ; poemul incantatoriu. Deocamdată nimic realmente serios.

Lăcrămioara Gîrțu — Dărmănești, Bacău ; *Gabriela Boeru* — Gheorghe Gheorghiu-Dej, Bacău ; *Carmen Cerasela Pavel* — Baia Mare, Maramureș ; *Codruța Mușețeanu* — Vișeu de Sus, Maramureș ; *Anca Platon* — Iași ; *Camelia Guțu* — Negoiești, Prahova ; *Venus Camelia Piposi* — București ; *Mioara Găvănescu* — Medgidia, Constanța ; *Ioan Deac* — Alba-Iulia ; *Daniela Gheorghiță* — Galați ; *Mirela Văsoi* — Galați ; *Livia-Adriana Cristea* — Horezu, Vîlcea ; *Bianca Cruciu* — Alba-Iulia ; *Septimiu Suciu* — Sărmașu, Mureș ; *Tamara Asaftei* — Botoșani ; *Gabriela Cimpoeru* — Țîntăreni, Gorj ; *Daniel Olaru* — Miercurea-Ciuc, Harghita ; *Sorin Mitu* — Arad ; *Liliana Borșan* — Gherla, Cluj ; *Roxana Loghin* — Curtea-de-Argeș ; *Liliana Mihaela Ioniță* — Stupărei, Vîlcea ; *Mariana Morariu* — Suceava ; *Felicia Ghilase* — Iași ; *Marga Ciotîrgă* — Gura Humorului, Suceava ; *Ileana Coman* — Sighetu Mar-

mației, Maramureș ; *Florentin Florescu* — Polenari, Neamț ; *Aura Bradățean* — Suceava ; *Daniela Ristea* — București ; Un anonim din București (autorul poeziei *Noaptea lui Eminescu*) ; *Mariana Lazăr* — Timișoara ; *Costel Lupu* — Cîmpulung Moldovenesc, Suceava ; *Florin Druhora* — Cluj-Napoca ; *Camelia Olaru* — Valea Stanciului, Dolj ; *Dora Teodorescu* — Iași ; *Mihaela Nanu* — Buziaș ; *Liviu Balaban* — Vaslui ; *Maria Fința* — Tîrnăveni, Mureș ; *Drinuța Tutunaru* — Brebina, Teleorman ; *Ioan Firte* — Baia Mare, Maramureș ; *Mircea Diaconu* — Piatra-Neamț ; *Eufrosina Tomuță* — București ; *Claudia Andrei* — Sibiu ; *Aida-Maria Șeclăman* — Dănciulești, Gorj ; *Ingrid* din Tîrgu Mureș ; *Adina Mocăniță* — Tulcea ; *Adrian Moroșanu* — Ciuperceni, Gorj ; *Evelina Păunescu* — Alexandria, Teleorman ; *Rodica Palaș* — Dragomirești, Dîmbovița ; *Maria Corchiș* — *V. Edith* — Blaj ; *Alice Lupu* — Constanța ; *Nedeea Burcă* — Huedin, Cluj ; multe dintre versurile, sau chiar unele dintre poeziile dumneavoastră sînt promițătoare și merită atenție. Vă recomandăm să vă luați mai în serios și să fiți atenți la fiecare cuvînt scris la fiecare imagine, la fiecare gînd.

Daniela Bucur — Ploiești ; *Gheorghe Cucoș* — Tîrgu Neamț ; *Mariana Chemac* — Focșani, Vrancea ; *Maria Kis* — Sfîntu Gheorghe, Covasna ; *Ovidiu Ionescu* — Constanța ; *Claudia Buzamăt* — Perieni, Vaslui ; *Faust Francisc* — Gheorghieni, Harghita ; *Katy Avrămescu* — Bacău ; *Elena Varga* — Valea Iarii, Cluj ; *Maria Apostol* — Gîrbovi, Ilfov ; *Adrian Cojocaru* — Tîrgoviște ; *Ioana Theodorescu* — Constanța ; *Maria Pogan* — Timișoara ; *Petru Gabriel Dîrpes* — Orșova, Mehedinți ; *Mariana Popa* — Teiuș, Alba ; *Stan Daniel* — Vălenii de Munte ; *Monica Băltățeanu, Elena Popescu* — Tîrgu Jiu ; *Amalia Laslo* — Cluj-Napoca ; *Ana Șchipor* — Vicovu de Sus, Suceava ; *Lenuța Șodoleanu* — Horezu, Vîlcea ; *Sica Frătuțu* — Tîrgu Jiu ; *Maria Bratu* — *Călărași*, Ialomița ; *Lucia Udrea* — București ; *Lidia Picincu* — Petrila, Hunedoara ; *Codruța Sabadaș* — Codlea, Brașov ; *Alexandrina Mirea* — Roșiorii de Vede, Teleorman : scrisorile primite de la dumneavoastră sînt neinteresante din toate punctele de vedere.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Taxele poștale achitate conf. aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/9294/1979

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI
SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE cod 848866

ÎN ATENȚIA PROFESORILOR ȘI A ELEVILOR

Pentru a contribui la perfecționarea învățămîntului filologic de toate gradele — școli generale, licee industriale, agro-industriale și silvice, economice și de drept administrativ, sanitare, matematică-fizică, științe ale naturii, pedagogice, filologie-istorie, liceè de artă și facultăți filologice — S.S.F. va edita în anul 1981 :

1. **Limba și literatura română,** revistă trimestrială pentru elevi (4 numere, 16 lei abonamentul ; se primesc **comenzi colective** de cel puțin **20 de abonamente,** titular de comandă fiind un profesor ; **abonamente individuale,** pînă la 20 de exemplare, se primesc prin oficiile poștale conform Catalogului presei) ; revista publică articole în legătură cu procesul instructiv-educativ ;

2. **Limbă și literatură** (4 volume, 40 lei abonamentul), culegere de articole (limbă și stil, istorie și critică literară, analize de text, didactică modernă, perfecționare, grade etc.) ;

3. **Limbile moderne în școală** (2 volume, 24 lei), culegere de articole privind predarea limbilor și literaturilor în școală.

Comenzile colective la revista pentru elevi (peste 20 de exemplare) și cele individuale la culegerile pentru profesori se difuzează de către S.S.F. direct abonaților. Se consideră abonați pentru anul 1981 profesorii care vor trimite, pînă la 30 decembrie 1980, c/val. publicațiilor dorite (prin mandat poștal în contul S.S.F., nr. 45.11.09.5, la CEC Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București), și o fișă de comandă completată conform modelului de mai jos (în plic închis, pe adresa Societății de științe filologice, str. Spiru Haret, nr. 12, cod 79.664, sector I, București).

Model

FIȘĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul (a) . . . . . .
instituția (școala, liceul) . . . . . *din* . . .
. . . . . *am expediat prin mandat poștal sau avizul de creditare nr.* . . . . *suma de* . . . . *lei, reprezentînd c/val. abonamentelor pentru anul 1981. (Se completează titlul publicației ; la revista pentru elevi și numărul abonamentelor.* . . . . . .
Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare se comunică în scris S.S.F.) . . . .
. . . . . .
. . . . . .
Data . . . . . *Semnătura* . . . . . .

CALENDAR 1981

ANIVERSĂRI

7 ianuarie — 100 de ani de la nașterea lui *Ion Minulescu* (m. 1944), poet simbolist, prozator și dramaturg, autorul *Romanțelor pentru mai tîrziu* și al romanului *Corigent la limba română*.

1 aprilie — 100 de ani de la nașterea lui *Octavian Goga* (m. 1938), redactor al *Luceafărului*, membru al Academiei Române, poet național a cărui operă este expresia năzuințelor românilor transilvăneni spre unitate națională.

1 iulie — 100 de ani de la apariția la Iași a *Contemporanului*, tribună de afirmare a ideologiei clasei muncitoare și a criticii științifice, al cărei reprezentant a fost C. Dobrogeanu Gherea.

17 septembrie — 100 de ani de la nașterea lui *George Bacovia* (m. 1957), poet simbolist prin formație și expresie, unul dintre precursorii poeziei române moderne.

25 septembrie — 100 de ani de la nașterea lui *Panait Cerna* (m. 1913), poet filozof din cercul *Convorbirilor critice*, conduse de criticul Mihail Dragomirescu.

31 octombrie — 100 de ani de la nașterea lui *Eugen Lovinescu* (m. 1943), critic, istoric literar și prozator, autorul *Istoriei literaturii române contemporane* și al unor monografii despre Junimea și Titu Maiorescu.

martie — 75 de ani de la apariția primului număr al revistei *Viața românească*, condusă de Garabet Ibrăileanu, promovînd literatura realistă, cu accent pe ideea de specific național.

COMEMORĂRI

25 februarie — 100 de ani de la moartea lui *Cezar Bolliac* (n. 1813), militant și om politic democrat, poet romantic cultivînd lirica socială protestatară.

25 februarie — 100 de ani de la moartea lui *August Treboniu Laurian* (n. 1810), filolog erudit, reprezentant al purismului latinist, militant pentru drepturile și libertățile românilor transilvăneni.

18 septembrie — 150 de ani de la moartea lui Vasile Cîrlova (n. 1809), poet romantic, autor de meditații și elogii.